

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem

Çocuk edebiyatı tanımlaması, ilk bakışta çocukların anlama düzeyleri göz önünde bulundurularak yapılmış bir tanımlama ve edebiyat metninin sınırlandırılması ve sınıflandırılmasıdır. Çocuğa göre edebiyat veya çocuk için edebiyat, nasıl adlandırılırsa adlandırılısın çocuğa yönelik eserlerde bir düzey sorunu vardır. Bu yaklaşımın temelinde yatan düşünce çocuğun kişiliğinin, duygu, düşünce, inanç, ahlâk ve gelecek tasarımı, büyüklerin doğruları ve idealleri açısından da biçimlendirilmesi, bütün bunların çocuğa sunulmaya çalışılmasıdır. Çocuğun kişiliğinin sağlıklı bir biçimde gelişmesini, doğru ve iyi bir eğitim almasını ve iyi bir insan olmasını sağlamak her anne-babanın ve bütün büyüklerin çocuk edebiyatına yaklaşımını belirleyen temel etkenlerdir.

Çocuğun edebiyatının, büyüklerin edebiyat anlayışından farklı olduğu artık kabul görmektedir. Çocuk edebiyatı ürünlerinin, genel olarak dil, üslûp ve bir algı düzeyi kaygısı taşıdığı bilinen ve hatta ürünlerin seçiminde aranan bir gerçekliktir. Çocuğun yaşını, zekâ algı ve görgü düzeyini gözetererek edebiyat eserine yaklaşmak, gerek çocuklar için kitap yazarken, gerekse çocuklar için kitap seçerken böyle bir düzey gözetiyor olmak, çocuk edebiyatının sınırlarının başladığı ve belirginleştiği bir yerdir.

Edebiyat, insanların çocukluk, ilk gençlik, gençlik, orta yaş ve yaşlılık dönemeçlerinde kişiliğini belirleyen önemli etkenlerden birisidir. Özellikle çocuğun duygusal dünyasına hitap eden bir güzellik ögesi olarak edebiyat doğal bir ihtiyaçtır. Aynı zamanda edebiyat, çocuğun zekâ, hayal gücü, muhakeme yeteneği, problem çözme becerisi, beyin faaliyetlerini geliştirecek bir unsurdur. On iki yaşına kadar somut düşünen çocuk, soyut düşünceye yaklaştığında karşısında sembollerle kurulu bir dünya bulur. Edebiyattaki semboller, kimi zaman hayatta var olan somut öğelere

karşılık olarak üretilmişlerdir. Bu karşılıkları ve ilişkileri kavramaya çalışmak, çocukta zihinsel gelişmeyi hızlandırır (Şimşek 2002:21).

Bebeklikten başlayarak çocuk yeni eylemlere girişmeye bayılır, kendini güç durumlara sokmaktan çekinmez; çoğu zaman heyecan onun hoşlandığı bir şeydir (Jersild 1974:365). Bu özelliklerinden dolayıdır ki çocuklar, düşsel zenginliklerle dolu ya da macera boyutu olan edebiyat eserlerini çok severler. Hiçbir çocuk güzel bir masal veya öyküyü sonuna kadar dinlemekten kendini alıkoyamaz. Gençler hoşlarına giden bir romanı, uykularını feda ederek, hatta yasak edilse bile gizli gizli okumaktan geri kalmaktan geri kalmazlar. Yaşlı bir insan da çekici bir kitabı elinden bırakmaz. Bütün bunları yaptıran sanatın insan ruhuna işleyen derin bir etki gücüdür ve bu güçten eğitim için mutlaka yararlanmak gerekir (Kavcar 2000:5). Çocuk edebiyatının asıl amaçlarından biri de eğiticiliktir. Bu yüzden çocuk yayınları evrensel ahlâkî doğruları kazandıracak, çocuğun kişiliğini ve kimliğini geliştirerek onun toplum içinde saygın ve başarılı bir yere sahip olmasını sağlayacak özelliğe sahip olmalıdır (Aktaş, Yalçın 2003:46). Edebiyatın bu çekicilik yönü kullanılarak çeşitli metinlerle eğitimde kullanılabilir.

Türü ne olursa olsun çocuk edebiyatı ürünleri ele aldıkları konular, anlatım teknikleri ve kişi kadrosu bakımından çocukların renkli ve masum dünyasını olumlu yönde geliştirmeye, onlara birtakım değerleri, doğru davranış ve alışkanlıkları kazandırmaya yöneliktir.

Edebiyatın bu gücünden dil öğretiminde de faydalanılabilir. Edebiyat ürünleri başarılı konuşma, yazma, dinleme, anlama için önemli bir etkidir (Demiray 1973:285). Çocukta dil gelişimi ile kişilik gelişimi iç içedir, birlikte olgunlaşır. İlerde yetişkin kişiliğin özellikleri çocuklukta bilinçaltına nasıl yerleşiyorsa, anadilin tadı da bilinçaltına bu yaşlarda yerleşir. Çocukluk dönemi kişilik gelişimi açısından olduğu kadar, dil gelişimi açısından da önemlidir. Bu nedenle anadili öğretimi ikili bir rol oynar: Hem kişiliği geliştirir hem de dil becerisini (Marshall 1994:31). Çocuk edebiyatı, ana sınıfından başlamak üzere hem okur yazarlık konusunun hem de Türkçenin eğitimi ve öğretiminin temel taşını oluşturmaktadır (Aytaş 2003:157).

Günümüz insanının kültürel yapısını etkileyen temel faktörlerden olan televizyon ve internet dışında başta gelen etmenlerden biri de dergilerdir. Dergiler çok yönlü yayınlardır. Bu özellikleriyle şimdiye kadar sıraladığımız edebiyat zevki, eğitim, ana dili gibi çocuk yaşta benimsenen temel kavramların çocuklara kazandırılmasında çok önemli bir rol üstlenirler. Hem bilgi, hem edebiyat, hem eğlence, hem de eğitici özellikleri bir arada taşımaları dolayısıyla farklı okuma zevki ve ilgi alanları olan çocukları bir yerinden yakalama becerisini gösterirler. Çocuklar için oluşturulan yayınlarda, özellikle dergiler, canlı resimleri, eğlenceli yazıları, okurların kendi yazılarını da görmeleri bakımından, ilgilerini çekme konusunda daha başarılıdır.

Siyasal, sosyal, eğitim gibi birçok alanda değişimin başlangıcı olan Tanzimat döneminde ilk olarak görülmeye başlanan süreli yayınlara günümüze kadar çeşitli isimler altında yayımlanmıştır. Eğitimde yenileşme düşüncesinin geliştiği ve yeni eğitim düzenlemelerinin ve uygulamalarının gerçekleştiği bu süreçte değişiklikler eğitimle sınırlı kalmamış, sosyal yaşamda bir hareketlilik ve kültürel alanda da bir canlanmaya neden olmuştur. Kültürel canlanmadaki en belirgin gelişme süreli yayınlara yaygınlaşmasıdır. Süreli yayınlara eğitsel işlevi bu dönemde ortaya çıkmıştır.

Dergiler, belirli bir zaman diliminde meydana gelen olayları o dönemin düşünce ve yaklaşımını, temel sorunlarını, ideallerini yansıtabilecek en önemli yazılı kaynaklardır. Çocuk dergileri yüz yıldan beri büyük gelişmeler göstermektedir. Toplumsal ve bilimsel gelişmelere paralel olarak çocuğa ve eğitime bakış açıları da değişmektedir. Dergilerin bugünkü durumu aynı zamanda eğitim konusunda geldiğimiz noktayı görmemize yardımcı olacaktır. Tanzimat'tan günümüze kadar yayımlanmış çocuk dergileri kronolojik olarak incelendiğinde çocuğa ve eğitime bakış tarzının ne kadar farklılaştığı görülecektir. Eski dönemlerde yer alan aşırı didaktik yaklaşım biçimi bugün artık kullanılmaz, kabul görmez olmuştur.

Şimdiki çocuk dergileri birtakım eğitsel işlevlerinin yanında çocuklara okuma zevk ve alışkanlığının kazandırılması, okuduğunu anlama, düşünme, edebiyatın

sevdirilmesi ve onlarda sanat estetiğinin oluşturulması gibi çok farklı görevler üstlenmiştir.

Çocuk dergileri çocuğun yaşamı tanımaya yardımcı olur. Yaşama hazırlanması ve çeşitli bilgilerin kazandırılması konusunda çocuğa rehberlik eder. Bilgilendirmeler esnasında verilen bilgilerle günümüzdeki bilimsel çalışmaların, bulguların, teknolojinin ulaştığı olduğu nokta gözler önüne serilir.

Çocuk dergilerinin kullanıldığı diğer bir alan da ana dil sevgisi ve bilincinin uyandırılmasıdır. Türkçeyi en iyi şekilde yazmayı öğretirken, dilin bütün incelikleriyle kullanılması becerisini kazandırır. Dergiler, aynı zamanda bir çok bilim adamı tarafından Türkçe öğretiminde kaynak olarak kullanılacak materyaller arasında gösterilmiştir (Demirel 2002:53; Kahraman, Kılınc, Şenol 2004:37; Güteryüz 2001:196). Okuma alışkanlığının geliştirilmesinde anne-baba ve öğretmenlere düşen görevin yükünü hafifletirler.

Dergiler çocuğun yaratıcı, yapıcı, etkinliklerini ve estetik düşüncelerini geliştirir. Yazmaya, çizmeye, yorum yapmaya özendirerek düşüncelerini bir sistem ve plân içinde anlatmasına yardımcı olur. Çocuğa okuma, boş zamanlarını değerlendirme alışkanlığı verdiği gibi çocukta henüz keşfedilmemiş yetenek ve istekleri ortaya çıkararak, onları yazmaya, okumaya, resim yapmaya teşvik eder (Aytaş, Yalçın 2003:234).

Çocukların güncel olayları izlemesine, kendisini ilgilendiren gelişmeler hakkında bilgi vererek çocuğun sosyalleşmesine, toplumun sorunlarından haberdar olmasına, toplumun bir bireyi haline gelmesinde ailelere de destek olurlar.

Çocukların okudukları ve koleksiyonunu yaptıkları yayınlar arasında çocuk gazete ve dergilerinin önemli bir yeri vardır. Bu gazete ve dergilerde yayımlanan öğretici ve eğlendirici yazılar, masallar, hikaye ve romanlar, fıkralar, bilmeceler, resimler, fotoğraflar ve karikatürler çocukların okuma alanındaki bireysel ihtiyaç ve ilgilerini doyurucu biçimde karşılayabilirler (Oğuzkan 2000:337).

Bugün çocuk eğitiminde modern kuramların merkezinde oyun kavramının olduğu bilinmektedir. Çocuk dergileri, çocukların bu konudaki ihtiyaçlarını karşılayacak önemli materyallerin başında gelmektedir. Çocuğa hangi tür eğitim verilirse verilsin bunun mutlaka oyunla bir beraberliğı olmalıdır. Eğlendirmek, eğlendirirken çocuğa bir şeyler öğretmek ve okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırma konusunda dergiler artık daha etkin olarak kullanılmaktadır. Bu araştırmamızda Ebe Sobe dergisinde yayımlanmış olan metinlerde çocuğun eğitimine yapmış olduğu katkı incelenecektir.

Araştırmanın önemli bir boyutu da çocuk edebiyatı kavramı üzerinde durmasıdır. Çocuk dergileri hem eğitim hem de edebiyat uygulamalarına bakışı birlikte yansıtan yayınlardır. Bu nedenle bir yandan çocuğa bakışı içeren görüşler üzerinde durulurken öte yandan çocuk edebiyatının gelişimi için bir üretim alanı olan çocuk dergilerindeki metinlerden yola çıkarak ülkemizde çocuk edebiyatındaki gelişmeler de yansıtılacaktır.

Cumhuriyet'ten önce yayınlanan çocuk dergileri üzerine yapılan çalışmalar az olmakla birlikte bugün sayısı gitgide artmaktadır. Buna karşın Cumhuriyet'ten sonra ve günümüzde yayınlanan çocuk dergileri üzerine yapılan çalışmalar ise yok denecek kadar azdır. Bu çalışmayla bu yöndeki araştırmalara katkı sağlanmış ve aynı zamanda çocuk dergilerinin biçim ve içerik olarak günümüzdeki durumu açık bir şekilde sunulmuştur.

Bu araştırmada bugünkü çocuk ve eğitim anlayışına ışık tutmak amacıyla Ebe Sobe dergisinin 2003-2004 yıllarında yayımlanan 22 sayısı incelenecektir. Araştırma çocuk eğitimi ve edebiyatı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu kavramların günümüzde nasıl bir gelişme gösterdiği ve çocuk eğitimi konusundaki yaklaşımların neler olduğunu, çocuk edebiyatı alanında yapılan yeni çalışmaları tespit etmeye çalıştık. Ortaya konan yapıtların sanatsal nitelikleri, eğitsel değerleri ve dil özellikleri bilinmeden bunlardan eğitimde, en başta da dil öğretiminde yararlanmak doğru olmaz. Günümüz çocuk dergilerinin arasında yer alan Ebe Sobe'deki metinleri

eğitim, edebiyat, dil özellikleri ve bu kavramlara yaklaşımını inceleyip değerlendirmek bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Tanzimat'tan Günümüze Çocuk Dergileri

Çocuk dergilerinin belirgin özellikler kazanarak aranan okuma gereci durumuna gelmesi 19. yüzyılın ortalarına doğru gerçekleşmiştir. O zamandan başlayarak özellikle çocuk edebiyatına önem veren birçok ülkede, çocuk dergilerinin sayısında büyük artış görülmüştür. Çocuk dergiciliği alanında ilk girişimlere geçilen ve büyük ilerlemeler sağlanan ülkelerin başında İngiltere ve ABD gelmektedir.

İngiltere'de ilk çocuk dergisi 18. yüzyılın sonlarında çıkmaya başlamıştır. Bunlardan en ünlüleri Juveline Magazine(1788) ve The Children's Magazine'dir. Ancak ikisi de uzun ömürlü olmaz. 1855-1874 yılları arasında yayınlanan ve çok ucuza satılan The Boy's Own Magazine'nin 1863'teki tirajı 40.000'i geçmiştir. 1860'larda çocuk dergileri yayın alanındaki yerlerini de sağlamlaştırmıştı. Yayımlanan diğer dergiler ise şunlardır: Aunt Judy's Magazine (1866), Boys of England(1866), Chatterbox(1866), Good Words for the Young(1869), Young Folks(1871) (Oğuzkan 1987:25).

Amerika'da ilk çocuk dergisi ise 1826'da yayımlanmış olan The Juvenile Miscellany adlı dergidir. Bu ülkede de çocuk dergiciliğinin gelişimi 19. yüzyılın ikinci yarısında meydana gelmiştir. 1867'de çıkan ve üç yıl yayın hayatına devam eden The Riverside Magazine adlı dergide ilk defa Andersen Masalları'ndan çevirilere yer verilmiştir. Bunların dışında Francis Hodgson Burnette (1849-1924), Mark Twain ve Jack London (1876-1916) gibi ünlü yazarların yazılarıyla St. Nicholas Magazine ve Harper's Young People adlı çocuk dergileri izlemiştir (Oğuzkan 2000:242).

Tanzimat'la başlayan Osmanlı'daki Batılılaşma/Avrupalılaşma göstergelerinden biri de süreli yayınlardır. Sosyal hayattaki birçok değişimin öncüsü olan bu dönemle birlikte dergi ve gazetecilik alanında birçok yeniliği de beraberinde getirmiştir. Çocuğun eğitilmesi ve yetiştirilmesinde önemli işlevler üstlenen çocuk

dergileri de ilk defa bu dönemde karşımıza çıkar. Zaman içerisinde çeşitli aralıklarla yayımlanan birçok çocuk dergisi yer almıştır.

Cumhuriyet öncesi yayınlanan çocuk dergileri üzerine yapılan çalışmalar azdır. Ansiklopedik bilgidен öteye geçmeyen ve ayrıntıya girilmeyen bu bilgiler yüzeysel kalmıştır. Ancak son yıllarda yapılan araştırmalar, yayımlanan kitap ve makaleler, üniversitelerde yapılan tez çalışmalarına bakarak bu alana olan yönelimi görebiliriz. Cüneyd Okay'ın Eski Harfli Çocuk Dergileri adlı kitabıyla, İsmet Kür'ün Türkiye'de Çocuk Süreli Yayınları isimli eserleri bu konuda büyük bir boşluğu doldurmaktadır.

Bu titiz çalışmalardan biri olan Eski Harfli Çocuk Dergileri'nde Cüneyd Okay tespit ettiği 50 çocuk dergisini, İsmet Kür ise Türkiye'de Çocuk Süreli Yayınları adlı çalışmasında tespit edebildiği 28 süreli yayını tanıtmaktadır. Okay(1999:24-26)'ın, kitabı hazırlarken IRCICA, Milli Kütüphane, TBMM ve Atatürk Üniversitesi Seyfeddin Özege Kütüphaneleri kataloglarını tarayarak tespit ettiği 50 derginin dökümü şöyledir:

Yıl	Dergi Adı	Kaç Sayı Yayınlandığı	Yayınladığı Tarihler
1869	Mümeyyiz	49	1869-1870
1873	Hazine-İ Etfal	1	1873
1875	Sadakat	6	1875
1875	Etfal	16	1875
1875	Ayine	41	1875-76
1876	Arkadaş	13	1876-77
1880	Tercüman-I Hakikat	26	1880
1880	Aile	3	1880
1880	Bahçe	40	1880-81
1881	Mecmua-İ Nevresidegan	4	1881
1881	Çocuklara Arkadaş	12	1881
1881	Çocuklara Kıraat	18	1881-82
1882	Vasıta-İ Terakki	4	1882
1886	Etfal	23	1886

1887	Numune-İ Terakki	9	1887-88
1887	Debistan-I Hired	1	1887
1887	Çocuklara Talim	9	1887-88
1896	Çocuklara Mahsus Gazete	626	1896-1908
1897	Çocuklara Rehber	166	1897-1901
1905	Çocuk Bahçesi	43	1905
1909	Musavver Küçük Osmanlı	3	1909
1910	Mekteplilere Arkadaş	14	1910
1913	Çocuk Dünyası	94	1913
1913	Ciddi Karagöz	3	1918
1913	Çocuk Yurdu	7	1913
1913	Mektebli	19	1913
1913	Talebe Defteri	68	1913-18
1913	Çocuk Duygusu	61	1913-14
1913	Türk Yavrusu	2	1913
1913	Çocuklar Alemi	10	1913
1913	Kırlangıç	3	1913
1914	Çocuk Bahçesi	21	1914
1914	Çocuk Dostu	23	1914
1914	Mini Mini	7	1914
1918	Küçükler Gazetesi	8	1918
1918	Hür Çocuk	3	1918
1919	Haftalık Çocuk Gazetesi	8	1919
1919	Lâne	3	1919-1920
1920	Hacıyatmaz	1	1920
1922	Bizim Mecmua	74	1922-27
1923	Yeni Yol	113	1923-26
1923	Musavver Çocuk Postası	18	1923
1923	Çıtı Pıtı	4	1923
1924	Haftalık Resimli Gazetemiz	7	1924
1924	Resimli Dünya	21	1924-1925
1925	Sevimli Mecmua	13	1925

1925	Mektebliler Alemi	6	1925
1926	Türk Çocuğu	24	1926-1928
1926	Çocuk Dünyası	30	1926-1927
1927	Çocuk Yıldızı	10	1927

1.2.1. Bankaların Çıkardığı Çocuk Dergileri

Bankalar tarafından desteklenen ve çocuk dergileri arasında en uzun soluklu olanı Doğan Kardeş, Cumhuriyet döneminin de en uzun süreli çıkan çocuk dergilerindedir. Çocuk edebiyatının gelişmesine çok önemli katkısı olmuştur. Yapı ve Kredi Bankası'nın Kazım Taşkent tarafından, 1939'da İsviçre'de bir çığ kazasında hayatını yitiren oğlu Doğan Taşkent anısına 23 Nisan 1945'te yayın hayatına girmiştir. Önce aylık, sonra haftalık ve daha sonra yine aylık olarak Yapı ve Kredi Bankası tarafından çıkarılmıştır. Yayın hayatına 1970'li yılları ikinci yarısında ara veren Doğan Kardeş, 1 Ekim 1988'de yeniden çıkmaya başlamıştır. Yazar kadrosunda çok önemli isimlerin yer aldığını görürüz: Neziha Araz, Gülten Dayıoğlu, Aziz Nesin, Nezihe Meriç, Muzaffer İzgü, Semra Özin öykü ve yazılarıyla; İpek Erdem, Akşit Göktürk, Azize Bergin, Tomris Uyar'ın çevirileri, Ümit Yaşar, İlhan Geçer, Hasan Latif Sarıyüce, Tarık Orhan, Ahmet Kutsi Tecer'in şiirleri; Cemal Nadir, İsmail Güleç, şahin Erkoçak, Dinçer Erimer, Behice Balta, Ahmet Güven'in renkli, renksiz karikatüre, desen ve çizgi romanları yer almaktadır. (Aytaş, Yalçın 2002:242-245)

Bankalar tarafından desteklenen dergilerden bir diğeri ise 1975'te Akbank tarafından çıkarılmaya başlanan Başaralım'dır. İlk önceleri Başarı olan derginin adı 1980 yılında değişmiştir. İlkokul 2-3, 4-5. sınıfları hedef kitle olarak seçip, onların matematik, hayat bilgisi, Türkçe, genel kültür gibi alanlarda gelişmesini amaçlamaktadır. Vasfı Mahir Kocatürk, Ali Ulvi Elöve, Aka Gündüz, Faruk Nafiz Çamlıbel, İbrahim Alaaddin Gövsa, Cahit Külebi'nin eserleri dergide yer almıştır. Başaralım çocuk dergisini diğer dergilerden ayıran özellik; ders konularını yardımcı olarak işleyen ünite ve test dergisi olmasıdır. 1978'de İş Bankası'nın çıkardığı çocuk dergisi ise Kumbara'dır. Önceleri aylık, sonra iki ayda bir ve daha sonra yaz tatilleri

hariç yine aylık 32 sayfa olarak çıkarılmıştır. İlkokul öğrencilerinin hedef olarak seçildiği dergide, açık renk zeminli sayfalarda, renkli resimler fotoğraflar ağırlıktadır. Mehmet Seyda, Mehmet Güler, Ali Püsküllüoğlu, Aziz Nesin, Mümtaz Zeki Taşkın dergide isimleri ön plana çıkan isimlerdir. Başak Çocuk 1983 yılından itibaren Ziraat Bankası tarafından aylık olarak çıkarılan diğer bir çocuk dergisidir. Yayın danışmanlığını Muhittin Kazımoğlu, Yalvaç Ural, Hikmet Altınkaynak yapmaktadır. Dergi görsellik olarak çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Dergide öne çıkan yazar ve çizerler şunlardır: Mümtaz Zeki Taşkın, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Mustafa Delioğlu, Saadet Ceylan. Şeker Çocuk dergisi ise ilköğretimin hem birinci hem de ikinci kademesine hitap eden ve Şeker Bank tarafından çıkarılan bir dergidir. 1990'dan itibaren Mustafa Yörükoğlu, Naki Tezel, M. Cihan Paşalı, Münevver Öztekin'in hazırlamış olduğu bilgilendirici sayfalar yer almıştır. Bankalar tarafından çıkarılan diğer bir çocuk dergisi ise Vakıf Çocuk'tur. Adından da anlaşılacağı üzere Türkiye Vakıflar Bankası tarafından 1989 yılından itibaren aylık olarak hazırlanmaktadır. Sulhi Dölek, Yalvaç Ural, Melih Cevdet Anday, Ali Püsküllüoğlu, Şahin Erkoçak, Emre Ulaş dergi sayfalarında yer alan isimlerdir (Aytaş, Yalçın 2002:242-268)

“İlk yıllarda ülkemizde çıkarılan çocuk dergilerinin %4'ünü bankalar çıkarırken, 1990'dan sonra bu oran % 34.8'e yükselmiştir. Bankaların kar amacı gütmemeleri, çalışanlarına emeklerinin karşılığını vermeleri bakımından çocuk eğitime verdikleri önem eğitimimiz için çok olumludur. Ancak dergilerin, çıkarılışında eğitim bilimlerinin, çocuk psikolojisinin ve çocukların dil gelişimlerini yeterince dikkate alınmaması nedeniyle sebebiyle ciddi eksiklikleri bulunmaktadır.” (Aytaş, Yalçın 2002:267).

1.2.2. Gazete ve Yayınlarının Desteklediği Çocuk Dergileri

İkinci grup ise gazete ve yayınlarının desteğiyle çıkan çocuk dergileridir. Milliyet Çocuk dergisi, 7 Ekim 1972 tarihinden itibaren Milliyet Yayınları tarafından orta boy büyüklükte haftalık çıkarılmıştır. Dergide Gülten Dayıoğlu, Yaşar Kemal, Muzaffer İzgü, Yalvaç Ural, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Oktay Akbal, Reşat Nuri Güntekin'in yazı ve şiirlerine; Sinan Gürdağcık, İsmail Güleç ve Mıstık'ın çizgi,

resim ve desenlerine yer verilmiştir. Milliyet Çocuk dergisi 1990 yılında yayın hayatına son vermiştir. Daha sonra Miço adıyla yeniden yayımlanmaya başlamıştır. Bugün halen aynı adla -neredeysse tamamı çevirilerden oluşan köşeleriyle- Milliyet gazetesinin verdiği haftalık bir ek olarak yayın hayatına devam etmektedir. Milliyet yayınları arasında çıkan diğer bir dergi ise 1982 yılından itibaren yayınlanan Milliyet Kardeş'tir. Yalvaç Ural'ın başkanlığında, Hüseyin Altınkaynak, Hakkı Özkan, Ahmet Köklügiller, Gülin Suner, Ece Sural'den oluşan bir yayın kurulu vardır. Hedef kitle olarak ilkokul öğrencileri alınmıştır. Resim, şiir, gibi çeşitli dallarda "Büyük Yarışma" açması, derginin çocukları teşvik etmek açısından çok önemli bir görev üstlenmektedir (Aytaş, Yalçın 2002:242-249). Günümüz de aylık olarak yayınlanmaya devam eden dergi eski kimliğinden tamamen uzaklaşarak reklam, resim, poster, şarkı sözlerinin yer aldığı bir dergi haline gelmiştir. İlk zamanlarında bir çok önemli edebiyatçının eserlerine yer verilirken bugün ise herhangi bir edebî türe ait örnek veya yazar yer almamaktadır. Yayımlanan çizgi diziler ise Milliyet yayınlarının piyasaya çıkan diğer dergilerinin reklamıdır.

Gelişim yayınlarınca çıkarılan ve ilk sayısı Haziran 1988'de yayımlanan Bando, Yalvaç Ural tarafından yürütülmüştür. Reklam, çeviri, bulmaca ve derginin tanıtımına ayrılan sayfalar çıktıktan sonra çocuk için derginin yarısı bile kalmıyor. Derginin satılması için armağan verme yarışına Bando da katılmıştır. İlerleyen sayılarda içeriğinde bir değişim olmadı. Çeviri çizgi roman ve yazılar sürekli olarak dergideki ağırlıklı yerini korudular (Zengin 1989:236,237). Yayınevleri tarafından çıkarılan diğer bir dergi ise Gonca'dır. Mayıs 2002'de yayın hayatına başlayan Gonca'da Burhan Eren, Gökhan Özcan, Bestami Yazgan, Kayhan Sert, Sinan Özdemir, M. Cemil Erdem, Mustafa Topçu, Melih Arat, Selahattin Sevi vd. şiir, öykü, masal, deneme ve yazılarıyla, Cem Kızıltuğ, Ahmet Kesgin, Yavuz Turhan, İbrahim Ergüden illüstrasyonları, desenleri, çizgi romanları ile dergide yer almıştır. Dinsel mesajların sezdirilerek verildiği dergide masal, şiir, deneme, öykü, sohbet gibi edebî türlerin bir çoğuna örnekler bulmak mümkün. Toplam 50 sayfa olan dergide sağlıktan, bilmece-bulmacaya, kitap tanıtımlarına, çizgi romanlara kadar birçok konuda hazırlanmış köşeler bulunmaktadır. Dergideki bölümlerden bazıları şunlardır: Mizah Dükkanı, Zeynep'in Günlüğü, Uzay, Ne?, Niçin?, Nasıl?, Ünlülerle Röportaj,

Söz Bahçesi, Resimlerin Dilinden, Gezi/Yorum, Posta Treni. Değişik alanlardaki bilgilendirmeler ve aynı zamanda çocukların çocuk edebiyatına ait tür örneklerini tanıması açısından yayımlanan yazılarla günümüz çocuk dergiciliğinde önemli bir yere sahiptir.

Türkiye gazetesinin 15 Kasım 1981’de yayımlamaya başladığı Türkiye Çocuk dergisi, önceleri iki hafta da bir daha sonra haftalık ve şimdi ise aylık olarak yayınlanmaktadır. Eski sayılarında İbrahim Alaaddin Gövsa, Arif Nihat Asya, Yavuz Bülent Bakiler, İrfan Atagün gibi önemli edebiyatçıların eserlerine yer verilmiştir. Çizgi roman, karikatür ve desenlerde ise Sinan Gürdağcık, Ogan Kandemiroğlu, Mehmet Sevinç, Gürbüz Azak, Ayta Kantar gibi isimler görülmektedir. Derginin bugünkü durumu eskiye oranla değişmiştir. Edebî yazılara pek yer verilmeyen dergide dini yayınların ağırlığı hala devam etmektedir. Derginin büyük çoğunluğunu reklamlar oluşturmaktadır. 82 sayfadan oluşan derginin 26 sayfasını reklamlar oluşturmuştur. Çizgi diziler ise 17 sayfa kendine yer bulmuştur. Bunların dışında Belirli Gün ve Haftalar, Tarihten Bir Yaprak, Haber, Çiçekli Bahçe, Gönül Bahçesi, Çocuk Bahçesi, Eğlence Dünyası, Hayvanların Dünyası, Kahkaha, Çengel Bulmaca, gibi çeşitli konularda hazırlanmış bölümler bulunmaktadır. Ayrıca Bestami Yazgan, Hasan Demirhan, Ahmet Sırrı Arvas, Yusuf Dursun, İsmail Yağcı’nın yazılarına, Serdar Günler, Ahmet Çakıl, Mustafa Kocabaş’ın çizgi romanları dergide yer almıştır. Tercüman gazetesi tarafından 23 Nisan 1977’de çıkarılmaya başlanan Tercüman Çocuk’ta Sevinç Çokum, Orhan Şaik Gökyay, Gürbüz Azak, Kemalettin Tuğcu, Mustafa Ruhi Şirin, Hasan Lâtif Sarıyüce gibi önemli edebiyatçıların yazı, şiir, öykü ve masalları; Vehip Sinan, Serkan Kardeş, Şahap Ayhan ve diğerlerinin karikatür ve çizgi romanları yer almıştır (Aytaş, Yalçın 2002:258).

Mayıs 1985’te Zaman Yayıncılık tarafından çıkarılan Çocuğa Selam dergisi hedef kitle olarak kendisine ilkokulun üst sınıflarını seçmiştir. Dinsel konuların çok olması, çocukların algılama düzeyine uygun değildir. Dördüncü sayısından itibaren adı Selam olarak değiştirilmiştir. Dinsel konuların ağırlıkta olduğu diğer bir dergi de Gül Çocuk’tur. Vefa Yayıncılık tarafından 1986 yılında aylık olarak yayımlanan dergi yerli düşünceden ve milli değerlerden hareketle çocuklara ulaşmayı denemiştir.

Kandil Çocuk 1986'da Kandil Yayınları tarafından Ankara'da yayımlanmaya başlamıştır. Genelde dini öyküler ve nasihatler çoğunluktadır. Ahmet Efe, Ziya Osman Saba, Vahap Akbaş, Hekimoğlu İsmail, Durmuş Yılmaz gibi isimlerin şiir, öykü ve yazılarına yer verilmiştir. Orhan-Erhan DüNDAR, Orhan Akcan, Mustafa Önsoy'un ise karikatür ve çizgi romanları yer almıştır (Zengin 1989:236-249).

Yayınevleri tarafından çıkarılan diğer bir dergi ise Can Kardeş'tir. Yeni Asya Yayınları tarafından ilk olarak Ekim 1980'de süresi belirsiz, ilk üç sayısı aylık, sonra 15 günlük, Nisan 1981 tarihinden itibaren ise aylık olarak yayımlanmıştır. Günümüzde de yayımlanmaya devam eden dergi aylık periyotlarla çıkmaktadır. Yavuz Bülent Bakiler, Niyazi Birinci, Sadık Yalsızuçanlar, Rauf Denkteş, M. Ruhi Şirin ve diğerlerinin şiir, öykü, masal ve yazıları; Demirhan Kadioğlu, Ahmet Çakıl, Ethem Kara, Dağıstan Çetinkaya, İsmet Kırdar'ın desen, karikatür ve çizgi romanları yayımlanmıştır. Mayıs 1990'dan itibaren Yeni Can Kardeş adıyla yayımlanmaya başlamıştır. Çocuk dergilerinin genel yetersizliği olan çocuk kültür ve çocuğa bakış felsefesinin eksikliği burada da karşımıza çıkmaktadır. Halen 48 sayfa olarak yayımlanan derginin 11 sayfası çizgi romandır. Dini konuların ağırlıkta olduğu dergide çocuk edebiyatı yazarlarına ise yer verilmemiştir. Dergide Belirli Gün ve Haftalar, Pamuk Nine, Varlıkların Dilinden, Peygamberimizin Hayatı, Sağlık Köşesi, Bilmece-Bulmaca, Tamamla Boya, Genç Yazarlar ve Çizerler gibi çeşitli bölümler yer almaktadır.

National Geographic Kids Türkiye daha çok görselliğe hitap etmektedir. Bilim Çocuk'ta olduğu gibi hayvanların, bitkilerin çeşitli özelliklerine ve doğada meydana gelen ilginç olaylara yer verilmiştir. Derginin imtiyaz sahibi Erman Yerdelen'dir. Dergide yazıların büyük çoğunluğunu National Geographic Society'den çeviriler oluşturmaktadır. Dergide yer alan bölümlerden bazıları şunlardır: Guinness Dünya Rekorları, Veteriner, Sihirli Şekiller, Garip Ama Gerçek, Parantez İçinde, Şaşırtıcı Hayvanlar, Oyun Odası, Konuşan Fotoğraf, Karmaşık Dünya. 56 sayfadan oluşan derginin 20 sayfasını reklamlar oluşturmaktadır. Genel olarak bilgilendirmelerin olduğu dergide çocukların eğlenmeleri için sadece 3 sayfa ayrılmıştır. Yazıların tamamı ilginç ve canlı resimlerle birleştirilerek verilmiştir.

Bu dergiler bilgi, edebiyat, eğlence ve oyunu bir arda bulunduran yayınlardı. Aslında çocuk dergileri bir ülkede çocuk kültürüne, sanatına ve edebiyatına katkı sunan yayınlardır. Ancak biz de birkaçı dışında çocuk dergileri kısa soluklu olmuşlardır. Çocuk edebiyatı ürünlerine adanmış, çocuklar için edebiyat dergisi Kırmızı Fare alanında ilk özgün çocuk dergisi olma özelliğini koruyor. Çocuk edebiyatı yazarı ve çizeri Fatih Erdoğan'ın yönetiminde 1996-2000 yılları arasında yayını sürdürmüş, çeşitli sebepler yüzünden yayımına ara vermek zorunda kalmıştır. Kırmızı Fare aynı adla Ekim 2005'ten itibaren Mavi Bulut yayınları tarafından aynı yayım çizgisiyle tekrar piyasaya çıkmıştır. Türkiye'deki ilk çocuk edebiyatı dergisi olması açısından önemli bir yere sahiptir.

1.2.3. Çeşitli Kurum ve Kuruluşlar Tarafından Çıkarılan Dergiler

Üç grupta incelediğimiz çocuk dergilerinin sonuncusu olan çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından çıkarılan dergileridir. Bunlardan ilki Elma Şekeri'dir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çıkarılan Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim dergisinin yanında ek olarak verilmektedir. 15 sayfa olarak yayımlanan dergide tarihî konular ve kişiler, ülkeler, turistik bölgeler, kültürel şenlikler, kitap tanıtımı, ansiklopedik bilgiler, söyleşiler, spor, çevre, sağlık konularında çocuklar için bilgilendirmeler bulunmaktadır. Bu alandaki diğer bir dergi ise Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan 1979 yılında üç aylık, daha sonra iki aylık ve son olarak aylık yayımlanmaya başlanan Diyanet Çocuk'tur. Günümüzde de aynı isimle yayımlanmaya devam etmektedir. Hedef kitle olarak ilkokul öğrencilerine, kurumun yasalarla tanınan görevleri çerçevesinde dinsel ve ahlâkî bilgiler verilmektedir. Dinsel yazılar gibi soyut bilgilerin çocuğun düzeyine indirilebilmesi için ciddi ve titiz bir çalışma yapmak gerekmektedir. Ancak Diyanet Çocuk'ta bu özenin gösterildiğini söyleyemeyiz (Aytaş, Yalçın 2002:258; İdris 1989:236-249). Dergide Önemli Günler, Ayın Konusu, Kültür Mantarı, Masal Diyarı, Doğadaki Dostlarımız, Kitabım Bana Yol Göster, Peygamberimi Anlamalıyım, Posta Kutusu, Genç Kalemler, Bilmece-Bulmaca, Sağlık Olsun gibi bölümler yer almaktadır. Bestami Yazgan, Ahmet Doğru, Sena Özalpdemir, Pervin Ayşe Yaşa vd. masal, şiir, öykü

gibi yazılarıyla; Betül Gönüllü, Abdurrahman Doğan ise çizgi romanlarıyla dergide yer almaktadır.

Aylık Popüler Bilim Dergisi sloganıyla Ocak 1998’de yayımına başlayan Bilim Çocuk dergisi başladığı ilk günden beri aynı yayın çizgisini korumuştur. Evrenin oluşumu, doğadaki ilginç olaylar, hayvanların ve bitkilerin ilgi çekici yönleri canlı resimlerle okuyucuya sunulmuştur. Tübitak adına sahipliğini Nüket Yetiş’in yaptığı derginin Genel Yayın Yönetmeni Raşit Gürdilek’tir. Yayın kurulu ise Vural Altın, Ahmet İnam, Adnan Kurt, Cihan Saçlıoğlu’dan oluşmaktadır. Çocuklara bilimi sevdirmek için yola çıkan derginin baskı kalitesi de oldukça yüksektir. Dergi her ayın 15’inde yayımlanmaktadır. Dergideki bazı köşeler şunlardır: Doğada Bu Ay, Gözlem Defterinizden, Gökyüzü Günlüğü, Evde Bilim, Elektronun Serüvenleri, Buluş Atölyesi.

Şu ana kadar yer verdiğimiz dergiler, edebî türlere ait bölümlerin, bilgilendirici yazıların az veya çok bulunduğu dergilerdi. Bunların dışında daha çok küçük okuyucular için hazırlanmış ve içinde edebî değer taşıyan yazıların bulunduğu dergilerden farklı olarak sadece oyun ve eğlence olarak tanımlayabileceğimiz, çoğunluğu adlarını günümüz çizgi film kahramanlarından alan sayfa sayısı 12 ile 22 arasında değişen resimli dergiler de vardır. Bu dergilerde çocukların sevdiği çizgi filmlerin kahramanları adına farklı ülkelerde yayımlanmış çizgi romanların çevirileri, onlarla ilgili oyun ve eğlence sayfaları, posterleri, çeşitli kişilerle yapılmış röportajlar bulunmaktadır. Bu dergilerin en büyük özelliklerinden biri de günümüz yayın dünyasında artık sıkça satışları artırmak için başvuru alan aynı sayıda birden çok promosyonun çocuklara sunulmasıdır. Bunlardan bazıları ise şunlardır: Prens, Action Man, Scooby Doo, Rugrats, Barbie, Garfield, Casper, Donald Amca, Bugs Bunny, Witch, My Little Pony, Winnie The Pooh, Hugo, Şirinler Oyun, Heffalump, Spiderman’ın Maceraları, Çocuk Kulübü, Marsık Çocuk, Çocuk Artı...

Türkiye’de Tanzimat döneminden bugüne kadar gelmiş çocuk dergilerinin tarihsel sürecini vermeye çalıştık. Genel olarak günümüz çocuk dergilerinin yayıncı

kadroları, nitelikleri, sayfa sayıları, dayandıkları maddi kaynaklar hakkında bilgi verilmiştir.

1.3. Amaç

Bu çalışmanın temel amacı günümüz çocuk dergileri arasında yer alan Ebe Sobe'deki metinlerin çocuk eğitimi açısından incelenmesidir. Dergide yayımlanan çocuk edebiyatı türlerinin çocukların yaş, dil, algı ve anlama düzeylerine uygunluğu tespit edilerek, metinlerin çocuklara sosyal değerleri kazandırma ve onların toplumsallaştırılmalarına yapmış olduğu katkı ortaya konmuştur.

Araştırmanın amacını gerçekleştirebilmesi için aşağıdaki temel sorulara cevap aranmıştır.

1. Ebe Sobe dergisinin yayın ilkeleri nelerdir?
2. Ebe Sobe dergisinin çocuk eğitimi konusundaki temel görüşleri nelerdir? Bu yayın şekliyle ailelere eğitim konusunda yardımcı oluyor mu?
3. Ebe Sobe dergisindeki yazılarda çocuğun yaşı, zihinsel ve ruhsal gelişimi, algılama ve anlama düzeyleri dikkate alınmış mıdır?
4. Dergide yer verilen edebî türler
 - a) Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmada,
 - b) Türk dilinin inceliklerini görmede ve ana dil bilincinin uyandırılmasında,
 - c) Sosyalleşmesinde, evrensel, ulusal ve kültürel değerlerin çocuğa verilmesinde yardımcı olmakta mıdır?
5. Çocukları yazmaya, çizmeye, yorum yapmalarına yardımcı olarak çocuğun yaratıcı, yapıcı, etkinliklerini ve estetik düşüncesini geliştirmelerine katkı sağlıyor mu?

1.4. Önem

Okumanın bir alışkanlık haline dönüştürülmesi, ana dili eğitiminin daha etkin olarak gerçekleştirilmesi, ulusal, kültürel, evrensel değerlerin küçük yaşlarda kazandırılması çocuk edebiyatının önemini bir kat daha artırmaktadır.

Günümüzde pek çok çocuk dergisi yayımlanıyor ve çocukların dünyasına girmeye çalışıyor. Bu dergilerden birisi de Ebe Sobe adlı aylık çocuk dergisidir. Beş yıla yakın bir zamandır yayımlanan dergide çocuk ve eğitim teması ne ölçüde ele alınmıştır. Bu dergideki yazılar didaktik / öğretici bir bakış açısıyla, buyurgan biçimde idealize edilmiş figürler mi sunuyor, yoksa çocukları eğitime konusunda sürekli bir araştırma heyecanı, öğrenme mutluluğu mu veriyor? Bu çalışmada Ebe Sobe dergisinin eğitim konusundaki bakış açısı ortaya çıkarılacaktır.

Çocuk edebiyatının asıl amaçlarından biri de eğiticiliktir. Bu yüzden çocuk yayımları evrensel ahlâkî doğruları kazandıracak, çocuğun kişiliğini ve kimliğini geliştirerek onun toplum içinde saygın ve başarılı bir yere sahip olmasını sağlayacak özelliğe sahip olmalıdır (Aktaş, Yalçın 2003:46). Edebiyatın çekicilik yönü kullanılarak çeşitli metinlerle eğitimde kullanılabilir. Türü ne olursa olsun çocuk edebiyatı ürünleri ele aldıkları konular, anlatım teknikleri ve kişi kadrosu bakımından çocukların renkli ve masum dünyasını olumlu yönde geliştirmeye, onlara birtakım değerleri ve doğru davranış kalıplarını kazandırmaya yöneliktir.

Çocuk edebiyatı, ana sınıfından başlamak üzere hem okur yazarlık konusunun hem de Türkçenin eğitimi ve öğretiminin temel taşıdır (Aytaş 2003:157). Dergiler yayımladıkları şiir, öykü, deneme, masal gibi edebî metinlerle çocukların bu türleri tanımasında ve sevmesinde önemli rol oynamaktadır. Çocuk edebiyatı aynı zamanda çocuk için doğrudan bir eğlence aracıdır. Ebe Sobe dergisinde yayımlanan edebî tür örnekleri çocukların yaş ve anlama düzeylerine uygun mu? Bu yazılar çocuklarda okumayı sevdirecek, bu davranışın alışkanlık haline dönüşmesinde yardımcı olacak nitelikte midir?

Bu dergiler içerisinde yer alan ve 2001 yılında yayın hayatına başlayan Ebe Sobe dergisi konu dağılımı, konuların işleniş tarzı, ulusal ve evrensel değerler açısından verdiği iletiler, çocuk edebiyatına, eğitimine ve ruhsal dünyasına sağladığı katkılar açısından incelenmiştir. Bu araştırmanın günümüz çocuk dergilerindeki eğitim ve çocuk edebiyatı anlayışının ortaya çıkarılmasında katkılar sağlaması umulmaktadır. Sonuç olarak bu araştırma;

- Çocuk dergilerinin eğitim açısından ne tür katkılar sağladığının tespiti açısından
- Dergilerin çocuklardaki edebiyat sevgisi ve hayal güçlerinin geliştirilmesine sağlayacağı yararlar bakımından
- Çocuk dergilerinin eğitim açısından incelenmesinde örnek olması bakımından
- Günümüz çocuk dergiciliğine ilişkin olarak sağlayacağı bilgiler bakımından önemli olacağı düşünülmektedir.
- Bugün dergiler ve bunların eğitim açısından incelenmesi eksik kalmış bir alan olduğundan, ülkemizde çocuk dergiciliği geleneği oluşturmada küçük de olsa bir katkısı olacağı düşünülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

“Ebe Sobe Çocuk Dergisinin Eğitim Açısından İncelenmesi” (2003-2004 Sayıları) adlı tezde ele alınan dergilerde hitap edilen yaş grubundaki çocukların okuma zevklerine, hayal dünyalarına ne kadar uygun yayımlar yapıldığının tespitine yer verilmiştir. Tezin adından da anlaşılacağı üzere konu sadece Ebe Sobe dergisinin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere tavsiye edilen (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 21.02.2003 tarih ve 001646 sayılı kararıyla) sayıları ele alınmıştır. Tez 2003 ve 2004 yılları arasında yayımlanan toplam 22 derginin incelenmesi ve içeriğinin çocuk edebiyatı çerçevesinde, çocuk eğitimine katkısı açısından değerlendirilmesiyle sınırlı tutulmuştur.

1.6. İlgili Araştırmalar

Çocuk dergileri hakkında yapılan akademik çalışmalar yeterli düzeyde değildir. Yüksek Öğretim Kurumu'nun tez kataloglarının taranması sonucunda dergiler üzerine yüksek lisans ve doktora düzeyindeki çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür.

Bu kataloglarda 2002 yılında Ahmet Balcı tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanan “Çocuklara Rehber Dergisinin Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı tezde çocuklara rehber dergisi hem çocuk edebiyatı türleri açısından hem de çocuk eğitimine katkısı açısından incelenmiştir. Öztürk Emiroğlu'nun 1992 yılındaki “Tanzimat'tan 1928'e Kadar Yayınlanan Çocuk Gazete ve Dergileri Üzerine Bir İnceleme” isimli yüksek lisans tezi çalışmasında bahsedilen iki dönem arasında yayımlanan çocuk dergileri eğitim açısından incelenmiştir. Nihat Bayat'ın “Eski Harfli Çocuk Dergilerinin (Çocuk Bahçesi, Çocuk Dünyası) Çocuk Eğitimindeki İşlevleri” adlı 2002 yılındaki yüksek lisans tezi çalışmasında ise sözü geçen dergilerde yer alan hikaye, şiir, mektup, masal, sohbet gibi edebî türler konular halinde sınıflandırılarak incelenmiştir. “İlk Çocuk Dergilerinden Mümeyyiz” adlı Şeyma Yaşar'ın 2001 yılındaki yüksek lisans tezi araştırmasında Mümeyyiz dergisi eğitim özellikleri açısından incelenmiştir. Hüseyin Şimşek'in 2002 yılında doktora tezi olarak hazırladığı “Tanzimat ve Mutlakıyet Dönemi Çocuk Dergilerinin Eğitim Açısından İncelenmesi”dir. Bu çalışmada Tanzimat ve Mutlakıyet döneminde çıkmış olan 14 tane dergi eğitim açısından incelenmiştir.

Tezimizin esas incelemeye çalıştığımız dönem olan günümüzdeki çocuk dergileri üzerine ise Yüksek Öğretim Kurumu kataloglarında yaptığımız tarama sonucunda sadece Gülsüm Göktürk'ün 2001 yılında yüksek lisans tezi olarak hazırladığı “Medyanın Çocuk Eğitimindeki Rolü ve Türkiye Çocuk Dergisi Örneği” çalışması tespit edilmiştir. Bu çalışma Türkçe öğretiminde çocuk dergilerinin öneminden çok medyanın genel olarak işlevleri, kitabın, dergilerin, radyonun, televizyonun, sinemanın çocuğun eğitimindeki rolleri ve Türkiye Çocuk dergisinin çocuk eğitimindeki yerini kısaca anlatan bir çalışmadır.

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

2.1. Model

Bu çalışma, literatür tarama modelini ele almış; Ebe Sobe adlı çocuk dergisinde yer alan metinlerdeki çocuk eğitimi ve çocuk edebiyatı konularını saptamaya yönelik kaynak taramasıdır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini çocukları hedef alarak yayımlanmış olan, Ebe Sobe adlı çocuk dergisi oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise, Ebe Sobe dergisinin 2003 ve 2004 yılları arasında yayımlanan 22 sayısı oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama

Araştırmamızın verileri kaynak taraması yoluyla elde edilmiştir. Bazı kaynaklar için çeşitli kütüphanelerden yararlanılmıştır. Ayrıca bazı veriler derginin genel yayın yönetmeni olan Nihat Vuran ile yaptığımız yazışmalarla elde edilmiştir.

Veriler, eğitim ve edebiyat incelemelerindeki süreçlere uygun olarak değerlendirilmiştir. Derginin belirlenen sayılarının tamamı çocuk eğitimi, çocuk edebiyatı, biçim, içerik, dil ve anlatım özellikleriyle bir plan içinde incelenmiş ve sırasıyla kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemleri yapılmıştır.

Dergilerde yer alan metinlerin çözümlenmesinde, çocuk eğitimi ve çocuk edebiyatı konuları dikkate alınmıştır. Dergilerin içerikleri belirli konu başlıkları altında sınıflandırılarak incelenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Bu araştırmanın veri analizi sürecinde öncelikle, araştırmanın kaynaklarını oluşturan Ebe Sobe dergisinin mevcut sayıları baştan sona taranmıştır. Tarama sonucunda bazı konu başlıkları belirlenmiştir. Daha sonra dergilerde yer alan metinler okunarak belirli konu başlıkları altında tasnif edilmiş ve yorumlanmıştır.

Dergilerin taranması ve çeşitli tasnifler sonucunda, araştırmanın cevap aradığı temel soruların alt başlıkları biçiminde nitelendirilebilecek bir takım yeni konu başlıkları belirlenmiştir. Belirlenen bu alt başlıkların, konu başlığıyla bütünlük oluşturmasına özen gösterilmiştir.

III. BÖLÜM

EBE SOBE ÇOCUK DERGİSİNİN EĞİTİM AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.1. Derginin Yayınlanışı

Ebe Sobe çocuk dergisi ilk olarak Kasım 2001 tarihinde yayımlanmıştır. Mihrimah Yayınları adına sahipliğini Hatice Kılıç'ın yaptığı derginin yayım yeri İstanbul'dur.

2003-2004 yılları arasında yayımlanmış toplam 22 sayısını incelediğimiz derginin 11 tanesi 2003 yılında, geriye kalan 11 tanesi de 2004 yılında çıkmıştır. Aylık çocuk dergisi mesajıyla çıkan derginin 2003 yılında 11 ve 12. sayıları bir arada yayımlanmıştır. Buna sebep olarak dergi yönetimi şu açıklamayı yapmıştır:

“Dergimizin yenilik çalışmaları bazı aksaklıklar yüzünden uzun sürdüğü için, 25. sayımızı Kasım-Aralık sayısı olarak yayımlamak durumunda kaldık. Bu aydan itibaren yayımlarımız aylık periyotta devam edecektir.” (ES 25: 2).

Ancak bu ifadelerden sonra dergi bir ay (Ocak 2004) zamanında yayımlanmış, şubat ve mart sayıları 27. sayı olarak tekrar bir arada yayımlanmıştır. Buna sebep olarak da şu ifadelere yer verilmiştir:

“Karla kaplı günlerde yaşadığımız bir takım teknik aksaklıklar yüzünden bu dergiyi de Şubat-Mart sayısı olarak yayımladık.” (ES 27: 2).

Bu durumdan dolayı okuyuculardan aldıkları tepki dile getirilerek bu durumun bir daha yaşanmaması temennisinde bulunmuşlardır:

“Ama bundan sonra böyle şeyler olmayacak. Çünkü bu gecikme sırasında o kadar çok telefon ve mektup aldık ki... bu mesajlarınız bize çok moral verdiği kadar bundan sonra böyle aksaklık yaşamadan yol alabileceğimiz bazı önlemler almamızı da sağladı.”(ES 27: 2).

Dergiyi incelediğimiz bundan sonraki sayılarında böyle bir aksaklık yaşanmamıştır.

Derginin baskı cilt yeri ilk incelediğimiz sayıda (ES 15:2) Erkam Matbaası olarak yer almışsa da bundan sonraki sayılar Acar Matbaası olarak verilmiştir (ES 16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36).

Derginin künyesi ile ilgili bilgiler her sayıda verilmiştir. Mihrimah Yayınları adına sahipliğini Hatice Kılıç, Genel Yayın Yönetmenliğini Nihat Vuran, Yazı İşleri Müdürlüğünü de İbrahim Pehlivan yapmaktadır.

Derginin künyesinde verilen yayın kurulunda yer alan isimler küçük değişiklikler olsa da büyük bölümünde aynıdır. Ayrıca çizgiler, grafik tasarımı, kapak illüstrasyonu, baskı cilt, dağıtım, halkla ilişkiler müdürü, satış müdürü, pazarlama, görsel yönetmen, müşteri hizmetleri ile ilgili bölümleri koordine eden isimler de künyede belirtilen hususlardır. Künyede yer alan diğer bir bölüm ise, elektronik posta adresi, mektup adresi ve dergiye ait internetteki web sitesinin adresinin verildiği köşedir. 22 sayı boyunca bu adresler hep aynı olarak verilmiştir.

Derginin fiyatı, iki yıl boyunca iki kere artış göstermiştir. İncelemeye başladığımız Ocak 2003 tarihli derginin fiyatı ikimilyonbeşyüzbin lira iken boyut ve tasarımlarının değiştiği Kasım-Aralık 2003 sayısında üçmilyonikiyüzellibin(3.25 ykr) lira, Kasım 2004 sayısından itibaren de dörtmilyon (4 YTL) liraya yükseltilmiştir. Bu fiyat artışının sebepleri belirtilmiş ve okuyuculardan anlayış beklenmiştir:

“Baskı ve giderlerimizdeki artışı bir yıldır sizlere yansıtılmaya çalıştık. Fakat dergimizin yayın hayatını rahatça sürdürülebilmesi için bir fiyat değişikliğine gitmemiz zorunlu hale geldi. Bu durumu anlayışla karşılayacağınıza inanıyoruz.” (ES 35).

Derginin boyutları 16 ile 24. sayıları arasında 19.5 cm x 27.5 cm iken 25. sayıdan itibaren derginin ebatları 24 cm x 33.5 cm olarak belirlenmiştir. Derginin yayın hayatının üçüncü yılındaki bu değişim derginin kapak konusu olmuştur (ES

25). 48 sayfa olarak yayımlanan derginin sayfa sayısında ise bir değişiklik olmamıştır. Derginin ebatlarının değişmesinin sebepleri arasında daha iyi bir çocuk dergisi çıkarmak, oyun için ayrılan bölümleri artırmaktır.

“Ebe Sobe bu sayıyla birlikte yayın hayatında üçüncü yılına adım attı; yani bir yaş büyüdü... Paylaştığımız oyun neşesini çoğaltmak için dergimizin ebatlarını da büyüttük.” (ES 25:2).

Yapılan değişikler daima daha fazla okuyucuya ulaşmak ve sahip oldukları tirajı korumak düşüncesiyle yapılır. Dergiye olan ilgiyi sürdürmek için sürprizler, müjdelere ve bazı küçük hediyeler verilmiştir.

“Yeni yılınızda, yeni ebatla ve yeni bir tasarımla karşınıza çıkarken önümüzdeki aylarda bu yeniliklerin süreceğini müjdeleyelim; gelecek aydan itibaren vermeye başlayacağımız poster ve ek kitapçık gibi...”(ES 25:2).

Ebe Sobe, “Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 21.02.2003 tarih ve 001646 sayılı kararıyla, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere 2002-2003 öğretim yılından başlamak üzere iki öğretim yılı için tavsiye edilmiştir.” Bu da anne-babaların çocuklarının eğitimi için kendilerine seçecekleri yardımcı kaynak konusunda önemli bir etkidir.

3.1.1. Yayın İlkeleri

Ebe Sobe’nin yayın ilkelerine geçmeden önce iyi bir çocuk dergisinde/ yayımında bulunması gereken iç ve dış özelliklerin neler olması gerektiği konusunda araştırmacıların üzerinde durduğu hususlar şunlardır:

1. Yayımın fiziksel özellikleri:

- a) kağıt kalitesi
- b) derginin/ kitabın ebadı
- c) harf ve resimlerin özellikleri

2. İçerik özellikleri

- a) kullanılan dilin çocukların seviyelerine uygunluğu

- b) edebiyat, türler
- c) okur-yazar-yayımcı ilişkisi
- ç) eğlence, oyun, bulmaca
- d) eğitim ve öğretim
- e) milli ve sosyal değerler
- f) çocuk gelişimi, ruh ve beden gelişimi

Çocuk dergilerinde kullanılan kağıt, çocuk kitaplarında olduğu gibi, nitelikli ve mat olmalıdır. Seçilen harflerin büyüklüğü çocukların yaş ve okuma düzeylerine uygun olmalıdır. Resimler, fotoğraflar ve şekiller açık ve yalın olmalıdır. Derginin büyüklüğü, kapak ve sayfa düzeni çocukların okumalarını kolaylaştırıcı biçimde olmalıdır (Kavcar, Oğuzkan, Sever 2000:96,97; Ciravoğlu 2000:182; Nas 2002:56-76; Güteryüz 2002:199-207).

Yazılar konu bakımından, çocukların isteğini artırıcı, aynı zamanda dinlendirici ve eğlendirici nitelikte olmalıdır. Okuma ve öğrenmeye teşvik etmeli, yayımlandığı dönemdeki güncel toplum olayları ve sorunları üzerinde çocukları düşünmeye yöneltmelidir (Aktaş,Yalçın 2003:236,237; Ünalın 1999:135,136; Oğuzkan 2001:343-345; Nas 2002:56-76; Güteryüz 2002:199-207; Kahraman, Kılınç, Şenol 2004:35).

Gelenek ve göreneklerimizin kültürümüz içindeki yerini ve önemini anlatan, onların yaşatılması gereken özelliklerini ön plana çıkaran haber, yazı ve röportajlara ağırlık verilmelidir (Aktaş, Yalçın 2003:236,237; Oğuzkan 2001:343-345; Ciravoğlu 2000:182; Nas 2002:56-76; Kahraman, Kılınç, Şenol 2004:35).

Konuşma dili ölçü alınmalı, yapıtın diliyle konuşma dili arasında uçurum olmamalıdır. Seslenilen yaş çocuğunun, sözcük dağarcığı sayıya katılmalıdır. Çocukların dünyasında kavram olarak var olan sözcükler seçilmeli ancak sözcük dağarcığının da giderek genişletilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Yapıttaki bilinmeyen sözcüklerin anlamlarının metinden yola çıkılarak anlaşılabilir olmasına özen gösterilmelidir. Yazılarda yalın bir dil kullanılmalı, yazımda birlik sağlanmış

olmalıdır (Kavcar,Oğuzkan,Sever 2000:96,97; Kıbrıs 2000:30; Aktaş,Yalçın 2003:236; Nas 2002:56-76; Kahraman,Kılınç,Şenol 2004:35; Demiray 1973:43-45).

Dergide masal, öykü, şiir, sohbet, deneme gibi her türden yazıya yer verilmelidir. Ve bu yazılarda yurt sevgisi ulusal ve evrensel değerler işlenmelidir. Çocuğun geleceğe ümitle bakan, arkadaşlarıyla ortak değerler çerçevesinde bir araya gelerek ortak çalışmalar yapabilmelerini özendiren grup ilişkisini olumlu bir biçimde ön plana çıkarıldığı yayımlara özen gösterilmelidir (Aktaş,Yalçın 2003:236,237; Ünalın 1999:135,136; Güteryüz 2002:199-207; Demiray 1973:43-45; Gökşen 1966:47).

Çocuk yayımlarındaki resimlendirmelerin metinlerle ilgili olarak; süsleyici, açıklayıcı, bütünleyici resimler olması gerekir. Metinde anlatılan konunun daha iyi anlaşılmasına daha belirgin duruma gelmesine yardımcı olurlar. Resimlerin baskısı temiz, sunuluş sırası metinle uyum içinde olmalıdır. Çocukların ilgisini çekmeyi başarabilmeli onları düşündürdüğü gibi eğlendirmelidir de (Kıbrıs 2000:31; Aktaş,Yalçın 2003:236,237; Oğuzkan 2001:343-345; Ciravoğlu 2000:182; Nas 2002:56-76; Kahraman, Kılınç, Şenol 2004:35).

Ebe Sobe dergisinin amaçları, çocuklara kazandırmak istedikleri ve gerçekleştirebildikleri hakkında en somut kaynak hiç şüphesiz derginin kendisi ve derginin Genel Yayın Yönetmeni Nihat Vuran ile yaptığımız röportajlardır. Ebe Sobe'nin tek tek belirlenip metne dönüştürülmüş bir yayın ilkeleri listeleri olmadığını belirten Vuran sözlerine şunları eklemiştir:

“Ama derginin yayımı sırasında dikkat ettiğimiz ve kendimize sınır olarak belirlediğimiz bazı prensiplerimiz var. Bunlardan bir kısmının uygulama esnasında ortaya çıkıyor.” (Ek 1).

“Çocukların ruhsal ve bedensel gelişimine uygun konuları, bilgileri ve anlatımları aktarmaya özen gösteriyoruz. Çocuklara yukarıdan hitap edip, onlara birtakım bilgiler dikte etmeye çalışan üslûptan da kaçınıyoruz. Onlara, onların karşısından değil, yanından seslenmeye çalışıyoruz. Onların konularını, onların kelimeleriyle ve algılarıyla aktarmaya çalışıyoruz. Dikte etmek yerine onlarla bir şeyler

paylaştığımızı düşünüyoruz. Anlatım dilimizi de buna göre kurmaya önem veriyoruz.” (Ek 1).

ifadelerine yer vermiştir.

Yapmış olduğumuz diğer bir röportajda ise Vuran, “Ebe Sobe tam olarak nasıl bir dergi? Siz dergiyi nasıl nitelendiriyorsunuz?” sorusunu cevaplarırken aynı zamanda Ebe Sobe’nin diğer çocuk dergilerinden farkını şöyle dile getirmiştir:

“Biz Ebe Sobe’ye başlangıçtan bu yana kendince, özgün bir içerik düzlemine oturtmaya çalıştık. Doğrudan örnek aldığımız bir yayın yoktu. Farklı birikimlerden faydalanarak ve karşımızdaki çocuk okurlar için daha uygun olduğunu düşündüğümüz bakış açılarından hareketle, bölümler oluşturduk. Bunlara baktığımızda Ebe Sobe’de hem edebiyat, hem bilgi, hem interaktif bölümler, hem de oyun-eğlence yer buluyor. Oysa ki bizim dışımızdaki dergilerden bazıları ya sadece oyun-eğlenceye yönelik, ya bilgiye yönelik, ya da edebiyata...” (Ek 2).

Aynı zamanda şunu da vurgulamak gerektiğini belirten Vuran, Ebe Sobe’de yer alan ‘edebiyat’ın, anonim masal ve öykülerden oluşmadığını, bu anlamda Türkiye’nin çocuk edebiyatına emek veren önemli yazarlarından aldıkları çocuk edebiyatı ürünlerini dergiye taşıdıklarını ve bunun da birçok çocuk yayımına göre en önemli farklarından biri olduğunu dile getirmiştir.

“Bu dört ana içerik (bilgi, edebiyat, interaktif bölümler, oyun-eğlence) ayağını hep dengeli şekilde korumaya çalıştığımız için, bence ortaya şöyle bir sonuç çıktı: Ebe Sobe, sadece bir ‘çocuk edebiyatı’ dergisi olmadığı gibi, sadece bir ‘çocuk dergisi’ olarak da tanımlanamaz kanaatindeyim! Ebe Sobe, ‘edebiyatı da önceleyen bir çocuk dergisi’dir.” (Ek 2).

Ülkemizdeki çocuk yayımlarının hedeflediği yaş grubunun genelde geniş bir düzleme yayıldığını belirten Vuran, yaş gruplarını sınırlı tuttuğunuzda, yüksek maliyetlere rağmen sınırlı bir ilgiye layık görülen çocuk yayımlarının işini daha çok zorlaşacağını savunmaktadır:

“Bu yüzden Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu’nun dergimize verdiği onaya bağlı olarak, dergimizin hitap ettiği yaş grubunun 7-13 olduğunu söyleyebiliriz. Ama bizim genel

içeriğimize bakıldığında, bunun 9-13 yaş grubu arasında yoğunlaştığını söylemek daha doğru olur.” (Ek 1).

Çocuk dergiciliğinin en büyük problemleri arasında yer alan yaş gruplarına uygun bir çocuk yayıncılığı hakkında da Vuran, şu düşünceleri dile getirmiştir:

“Türkiye’de çocuk dergiciliğinin (yayıncılığının) en önemli sorunlarından biri de yaş grupları yelpazesi... Özellikle dergicilikte bu yelpazeyi geniş tutmak zorunda kalıyorsunuz. Her öğrencinin sosyal imkanları ve eğitilmiş zekâ yönüyle algısı farklı olduğu için aynı yaşlar arasında bile farklılıklar da olabiliyor elbette... Pedagojik yönden doğru bir tercih olmasa da çocuk dergilerinde yaş grubu yelpazelerini geniş tutuyoruz. Oysa Amerika’da 0 ila 15 yaş arası çocuklar için dergiler yayımlayan tek bir yayın grubunun, yaş grupları ve ilgi alanlarına göre oluşturduğu 15-16 tane farklı çocuk dergisi var.” (Ek 2).

“Türkiye’de niye böyle bir şey yapamıyoruz? Çünkü zaten yaş grubu yelpazesini geniş tuttuğunuz halde, okumaya olan ilgisizlik yüzünden baskı sayınız ve tirajınız ortada; kalkıp da bunu bir de yaş gruplarına bölecek olursanız, bu sayı iyiden iyiye azalmış olacak. Dileriz ki Türkiye’de 10 milyonu aşkın ilköğretim öğrenci kitlesinin % 1-2’si okuma alışkanlığı kazandığında, buna benzer imkanlar bizde de oluşabilsin.” (Ek 2).

Vuran(Ek 2)’ın çocuk dergiciliğinin sorunları arasında gösterdiği en büyük problemlerinden birinin de ülkemizde yeterli okuma alışkanlığının olmayışdır. Giderek artan bir bilinçlenmeden söz edilebileceğini ancak anne-babaların veya öğretmenlerin çocuğa okuma alışkanlığını aktarmada çoğunlukla ilgisiz/yetersiz kaldığını ileri sürmektedir. Anne-babanın eğitim düzeyi düşükse veya kitap okuma alışkanlığı yoksa, çocuk evinde kitap-dergi okunması görüntüsüne aşına değilse, gündelik hayatını daha farklı seçeneklerle doldurduğunu belirterek; televizyon, bilgisayar, oyun vb. gibi meşguliyetlerin çocuktaki okuma alışkanlığının gelişmesindeki en büyük engel olduğunu belirtmiştir.

Yayıncının problemi ile eğitimin problemi iç içedir. Araştırmacılar yaş gruplarını daraltarak her yaş grubu için ayrı özellikte dergilerin çıkarılması gerektiğini savunmaktadır. Nitekim yayın yönetmeni Amerika’da çok çeşitli yaş gruplarına göre yayın yapıldığını Türkiye’de ise yelpazenin geniş tutulduğunu

söylemektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu bu dergiyi 7-13 yaş grubuyla sınırladığı halde dergi yayın yönetmeni bu sınırı daha daraltarak 9-13 yaş grubuna çekmiştir. Buradan şu sonuç çıkmaktadır. Eğitim, imkanlar ölçüsünde yaş gruplarını artırmayı hatta bireysel eğitime doğru gitmeyi hedeflemektedir. Yani her bireyi ayrı ayrı değerlendirmemiz, ondaki orijinal özelliği, yeteneği bulmamamız gereklidir.

Şimşek(2003:41)'e göre okumayı bir reflekse dönüştürmek için süreli yayımlara, periyodiklere ihtiyaç vardır. Kitabı hayatın eksenine yerleştiren bir dikkatle, çocuk dergilerinin kitapla çocuk arasında köprü kurması gerekir. Dergilerin Türk çocuk edebiyatına yapacağı en büyük katkı, çocuğu kitapla buluşturmak olacaktır. Dergiler, çocuk kulüpleri kurabilir, belli periyotlarla ödüller ilân edebilir, yarışmalar ve kamplar düzenleyebilir, şiir ve masal dinletileri organize edebilirler.

Gündüz(2003:15,16), okumamanın sebeplerini sıralarken, çocuk edebiyatı ürünlerinin bu konudaki rolünü şöyle dile getirmiştir:

“Ekonomik kaygı, kültürel kaygının birkaç adım önünde gidiyor. Dolayısıyla da ‘az okuyan bir toplumuz’ sorunu, ülke nüfusunun ancak yüzde yirmisini ilgilendiriyor. Çünkü geriye kalan yüzde seksen, “okumuşluk” sözünden diploma sahibi olmayı anlıyor. Hâl böyle olunca, yapılacak tek şey var: ‘Okuma bilinci’ni ‘diplomalılık’ algısının önüne geçirmek. İşte burada, çocuklar için yapılan edebiyatın önemi ortaya çıkıyor. Eğer okuma çağındaki çocuklarımıza, zevkle ve heyecanla okuyabilecekleri, düzeyli ve seçkin eserler sunabilirsek, okuma bir tutkuya dönüşecektir.”

Çocuklara yaklaşımı arkadaşça olan, çocuk edebiyatını önemseyen bir yayımın eksikliğini hissettiklerini belirten Vuran(Ek 1), bunun sonrasında, çocuklarla ilgili çalışmalar yapan bir grup arkadaşın ortak hayali olarak Ebe Sobe'nin doğduğunu vurgulamıştır. Ebe Sobe dergisinin diğer çocuk dergilerinden farkını ise aynı röportajda şu şekilde sıralamıştır:

“Ebe Sobe, öğretmeye çalışan değil paylaşan bir anlatıma sahip...”

“Ebe Sobe, mevcut yayımlar içinde çocuk edebiyatına öncelik veren tek yayım. Türkiye’de çocuk edebiyatı alanında yazan ve çizen çok sayıda ismin yeni çalışmalarını buluşturan bir yayım.”

“Ebe Sobe, aynı zamanda ülkemizdeki çocuk edebiyatının ve yayımcılığının gelişmesini de destekliyor. Hemen hemen bütün yazılar ve çizimler o sayıya özel olarak yazılıyor ve çiziliyor; aynı zamanda bunların hepsi için telif ödeniyor. Dergimiz, kaliteli bir içerik için ekonomik fedakarlıktan kaçınmıyor.”

“Ebe Sobe, çocuklara okuma alışkanlığını kazandırmayı, onların bilginin farkında ve arayışında olmalarını, onlardaki merak ve hayal gücünün gelişmesini, estetik duyarlılığın güçlenmesini önemsiyor. Bunu yaparken sevgi ve arkadaşlık içinde yapmaya çalışıyor. Ebe Sobe’nin hiçbir zaman “bir oyuncağın yanında dergi satmak” gibi bir amacı olmadı; çocukların ilgiyle okuyup faydalanabilecekleri bir yayın olmaya çalıştı hep dergimiz...”

Yayımlanan diğer çocuk yayımlarını da mümkün olduğunca takip etmeye özen gösterdiklerini dile getiren Vuran(Ek:1), sadece Türkiye’deki yayımları değil, ABD’den İspanya’ya, Almanya’ya kadar farklı ülkelerdeki çocuk yayımlarını da takip etmeye çalıştıklarını; bir kısmını abonelik yoluyla, bir kısmını ise internet kanalıyla takip ederek, böylece Ebe Sobe’de neler yapmaları gerektiğini veya neler yapmamaları gerektiğine dair de fikir edindiklerini vurgulamıştır.

Çıkarılmış olmak için Ebe Sobe’yi yayımlamadıklarını belirten Vuran, böyle bir çocuk yayımına olan ihtiyacın derginin doğmasında temel faktör olduğunu vurgulamıştır:

“Biz sadece bir ‘çıkarılmış olmak için’ yayımlamadık Ebe Sobe’yi... Böyle bir yayımın da eksikliğine/gerekliliğine inandığımız için doğdu Ebe Sobe... Ve yayın aşamasında, ‘diğerleri şöyle yapıyor, biz de yapalım’ gibi bir kaygımız olmadı. Aklımıza ve gönlümüze gelenleri yansıtmaya çalışarak bir çizgi oluşturduk.” (Ek:1).

Derginin incelediğimiz ilk yılına baktığımızda derginin kapağında ‘bilgi, edebiyat ve eğlence’nin bir arada düşünülmüş olduğunu gösteren sol alt köşede bir bölüm vardır (ES 15,16,17,18,19,20,21,22,23,24). Bu sözcükler derginin sloganı haline dönüşmüştür. Derginin adını oluşturan sözcüklerden biri olan ‘Sobe’ sözcüğü

‘sevgi, oyun, bilgi, eğlence’ sözcüklerinin baş harflerinin alınmasıyla oluşturulmuştur.

Çocuklar dergi içinde ‘oyun’ ve ‘bilgi’yi bir arada bulacaklardır. Dergiyi çıkartanlar ve okuyanlar bir ‘oyun halkası’ içinde kabul edilmektedir.

“Kazandığımız tecrübe ve oluşturduğumuz oyun halkasıyla el ele daha büyük adımlar atmayı düşünüyoruz.”(ES 24:2).

“Ebe Sobe’nin oyun halkası yeni isimlerle genişlemeye devam ediyor. Ülkemizdeki çocuk edebiyatının önemli isimlerinden Gülten Dayıoğlu ve Necdet Neydim yazılarıyla; Mustafa Delioğlu ise çizgileriyle dergimize yeni bir renk kattı.” (ES 17:2).

Ebe Sobe’de yayımlanan bütün resimler, yazılar, çizgiler eğlenceli bir oyunun parçası olarak görülmektedir. Çocuklar dergiyi okurken hem eğlenecek, hem bilgilecek, hem de edebiyat ve okuma zevkleri gelişecektir.

“Kısacası her ay olduğu gibi bu sayıyla da ‘sevgi, oyun, bilgi ve edebiyat’ın harmanlandığı bir oyuna çağırıyoruz hepinizi.”(ES 17:2).

Derginin çıkış noktasında ‘çocuklara duyulan sevgi ve onlar için bir şeyler yapma isteği’ yer aldığından söz eden Vuran (Ek 1) “Dolayısıyla çocukları ticari bir meta olarak gören yaklaşımlardan uzak kalmaya önem veriyoruz.” diyerek bunun benimsedikleri temel ilkelerden biri olduğunu belirtmiştir.

Dergide işlenecek konuları belirlerken öncelikle genel yayın çizgilerine ve içerik tarzlarına uygun konuları, başlıkları gündeme aldıklarını belirten genel yayın yönetmeni, işleyecekleri konunun çocukların ilgisini çekip çekmeyeceğini, anlama ve bilgi düzeylerine uygun olup olmadığının da göz önünde bulundurulduğunu, yaş grubu, kelime dağarcığı, onların gelişmesi ve öğrenmesine katkıda bulunacak bilgi başlıklarını seçmeye çalıştıklarını belirtmiştir.

“Konuların çok fazla güncele bağlı kalmamasını, çocukları yanlış yönlendirecek ve kafalarında soru işaretleri oluşturacak nitelikte olmamasını önemsiyoruz. Konuyla ilgili tekrar her yerde

bulunabilecek bilgilerden çok, daha farklı bakış açıları da sağlayarak her yerde bulunmayacak ve önemli olan detayları ıskalamayacak bir şekilde aktarmaya çalışıyoruz konuları... Konuların belirlenmesi ve işlenmesi sırasında ne, nasıl, niçin, ne zaman gibi sorularla ilgili olarak düşüncemizin merkezinde hep ‘çocuk’ yer alıyor.” (Ek 2).

Dergi günlük olaylara da değinmektedir. ABD’nin Irak’a başlatmış olduğu saldırı karşısında dergi barışın önemini “Barış çiçekleri de açarsa bahar gelecek” başlığıyla o ayki sayısının kapağına taşımıştır. Kapakta aynı zamanda barışı temsil eden beyaz bir güvercine yer verilmiştir (ES 18).

“Yanı başımızda yaşanan savaş ve savaşta korkuyu en fazla yaşayan küçük kardeşlerimizin düşüncesiyle, ilkbahara buruk duygularla girdik. Ebe Sobe ailesi olarak en kısa zamanda savaşın yerine barış ve sevginin gelmesini diliyoruz.” (ES 18:2,19).

Öğrenciler böylece dünyada gelişen olaylara kayıtsız kalmayacaktır. Ancak günlük/güncel olaylar Vuran’a göre, bu tür bilgileri çocukların birçok kanal vasıtasıyla öğrenebileceği için dergide geniş şekilde yer almasına gerek yoktur.

“Dergimizde çok fazla güncel hayatla ilgili konulara girmeyi tercih etmiyoruz. Zaten aylık bir dergi de olduğumuz için buna elverişli bir yayın ortamı sayılmayız. Ayrıca çocuklar okulda, evde, televizyonda, gazetede güncel dair birçok bilgi bombardımanı altındalar zaten... Dolayısıyla onların ruhlarını sakinleştirecek ve rahat bir nefes almalarını sağlayacak bir okuma alanı kurarken, güncelin karmaşasından da korumak gerekiyor. Bu yüzden röportajıyla, haber dosyasıyla, bilgilendirici yazılarıyla bu alana girme derdimiz yok.”

Dergide ödüllendirme, hediye verme, unsuruna oldukça rastlamaktayız. Dergiye abone olan, derslerinde başarı gösteren, karnesi başarılı olan öğrenciler kitap, dergi gibi promosyonlarla ödüllendirilmektedir.

“Karnesini ve adresini fakslayanlara bir dergi hediye ediyoruz.”(ES 20:2).

Dergi çocukların heyecanını devamlı tutmak için hemen hemen her sayıda sürprizler hazırlamaktadır. Bunlar merak uyandırması için önceden haber edilmektedir.

“Dördüncü yıla adım atarken, dergimizde bir takım yenilikler yapmayı sürdürüyoruz. Bu sayıda bazı köşeler katılıyor aramıza ve yeniliklerimiz önümüzdeki sayılarda da devam edecek (ES 34:2).

“Yenilikler sadece dergi içinde olmuyor. Önümüzdeki aylarda dergiyle birlikte başka sürprizlerimiz de olacak sizlere.”(ES 18:2).

Dergi o ay içinde gerçekleşecek güncel kültür sanat haberlerine yer verir. Bunlardan film festivalleri, şenlikler, Karagöz ve sirk gösterileri başta sayılabilir. Ancak bunlar yoğunlukla İstanbul şehriyle sınırlı kalmıştır. İstanbul dışındaki okuyuculara yönelik kültür sanat haberlerine dergide oldukça az yer verilmiştir.

“Bu yıl ikincisi düzenlenecek olan ‘Uluslararası İstanbul Çocuk Festivali’ 24 Eylül’de başlıyor. 30 Eylül’e kadar sürecek olan festivalde çocukları birbirinden ilginç filmler bekliyor.”(ES 33:7).

“İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin çocuklar için düzenlediği kültürel etkinlikler nisan ayı boyunca da devam edecek. Beyoğlu’ndaki Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi’nde yapılan etkinlikler de Karagöz, palyaço, kukla, çocuk oyunları, sihirbazlık gösterileri gibi değişik programlar yer alıyor.”(ES 28:7).

Yayın ilkeleri konusundaki bir diğer husus da çocukları nitelikli edebiyatla tanıştırmak ve aynı zamanda çocuklardaki estetik algıların gelişmesine yardımcı olmaktır. Nihat Vuran bu hususu şöyle açıklıyor:

“Ülkemizdeki çocuk edebiyatı alanında eserler veren yazarların çalışmalarına yer vererek, çocuk edebiyatının gelişmesine katkıyı amaçlıyoruz. Masaldan denemeye, öyküden şiire kadar farklı edebiyat türleriyle okurların nitelikli edebiyatla tanışmasına ön ayak olma çabamızdır.” (Ek:1).

“Aynı şekilde, ülkemizdeki en önemli illüstratörlerin (çizerlerin) çalışmalarını da yayımlayarak, çocuklardaki estetik algıların gelişmesini hedefliyoruz. Derginin ebat ve tasarımında gösterdiğimiz özen de bu yaş grubu için estetik duyarlılığın önemine inanmamızdan kaynaklanıyor.” (Ek:1).

Dergi sayfaları, yayın ilkelerine uygun olduğu sürece okuyucuların yazılarına da açık tutulmaktadır. Okurlar derginin izlemiş olduğu yayın politikasını ne kadar beğendiğini, tespitlerini, önerilerini gönderdikleri yazılarla belirtmişlerdir. Dergide

sadece okuyucuların takdir ifadeleri değil bazı küçük eleştirileri ve tavsiyeleri de yer almıştır.

“Derginizi beğeniyle okuyorum. Bütün dergilerimi kaçırmadım ve kaçırmamaya çalışacağım. Derginizde en sevdiğim bölüm diye ayırmıyorum, çünkü her yerini çok seviyorum.”(ES 27:47).

“Derginizi inceledim. Daha önce aldığım, içinde incik boncuk, oyuncaklar bulunan dergilerden farklı olduğunu gördüm. Derginizi eğitici ve öğretici buluyorum. Yeni sayıları merakla bekliyorum.”(ES 29:45).

“Size bir önerim var; rekorlar bölümünü zenginleştirmenizi isterim. Ayrıca derginin kasım-aralık sayılarındaki bulmacalar zordu.”(ES 27:47).

Kullanılan dil, anlatım biçimi, kelime seçimi konusunda dergi yönetimi tercihini şu şekilde kullanmıştır:

“Dergide yayımlanan yazıların hedeflediğimiz yaş grubuna uygun bir dille yazılmasına dikkat ediyoruz. Ayrıca güzel, akıcı ve doğru bir Türkçe ile aktarılmasına önem veriyoruz. İçeriğin özgün olmasına, yeni ve farklı bakış açıları sağlamasına da değer veriyoruz. Anlatımda çocuklara bir şey dikte etmeme çabamızı özellikle sürdürüyoruz ve yazarlardan yazı isterken buna göre hareket ediyoruz.”(Ek:1).

9-13 yaş arasındaki çocukların okurken kolay anlayabilecekleri, yabancı kelimelere mümkün oldukça yer vermeyen sanki okuyucuyla konuşuyormuş gibi içten bir anlatım tarzı kullanılmıştır.

“Merhaba çok canımın içi okurlar! Ben bilmediği yok gazeteci Kırmızı Başlıklı Pamuk Pinokyo...”(ES 28:18).

“Bazılarınızın bisikleti yeni kullanmaya başladığı için, dizleri yara bere içindedir belki... Peki hiç düşündünüz mü bisiklet bugüne nasıl geldi? Kimler nasıl kullandı?”(ES 21:14).

Dergide yazım konusunda bir uyum sağlanmış olduğu söylenebilir. Kelimelerin ayrı veya bitişik yazılması gereken yerlere dikkat edilmiştir. Ancak herkes tarafından kabul edilmiş Türk imlâsı olmadığından, izlenen yolu Vuran şöyle vurgulamıştır:

“İmlâ konusunda ise genel kurallara uymaya çalışıyoruz. Türkiye’de bu konuda yaşanan bazı belirsizliklerle çocuk okurların da kafasını karıştırmak yerine, onların metinleri rahatça okuyup algılayabileceği bir noktalama düzeni uyguluyoruz. Yayımda yazım ve noktalama yanlışlarının olmaması için özen gösteriyoruz.”(Ek:1).

Yayımda konuşma dili örnekleri kullanılmıştır. Birkaç örnekte aynı kelimenin farklı söyleniş şekillerine yer verilmiştir.

“Bana şu an başka bir şehirde üniversite okuyan Can Abinin yatağını verdiler.” (ES 30:21).

“Çok iyi anlaşıyoruz. Bana Ali Ağbi diyor.”(ES 31:15).

“Üstelik doktorum Kemal Ağabey de gözlüklü”(ES 19:23).

Dergide anlamı okur tarafından bilinemeyeceği tahmin edilen bir kelime veya deyim kullanıldığında anlamı çoğunlukla yazının devamında verilmiştir.

“Oyunları hala dünyanın bir çok ülkesinde kapalı gişe oynuyormuş. Kapalı gişe demek, oyuna çok büyük ilgi gösterilerek tüm biletlerin satılması demekmiş.”(ES 29:2).

“Çok hafif de olsa, gözümdeki problemin ismi ‘miyop’muş, yani uzağı görmekte zorluk çekiyordum.”(ES 19:23).

Yazım ve noktalamayla ilgili olarak hem yazarlardan gelen yazıları hem de okur mektuplarını yayımlarken müdahale edilmesi hususunda, yaptığımız röportajda şu hususlara değinilmiştir:

“Yazarlardan gelen metinleri genelde aynı şekilde yayımlıyoruz. Çünkü her yazarın kendine göre bir üslubu, kelime seçimleri, cümle yapısı vardır. İmlâ konusunda –özel bir durum yoksa– dergi genelindeki bütünlük için bizim değişikliklerimiz olabiliyor. Bazen yaş grubu, anlatımın rahatlığı gibi nedenlerle bir metin üzerinde düzeltme gereken yerler görürsek, bunu yazarına danışıyoruz.” (Ek:1)

“Mümkün olduğunca müdahale etmemeye çalışıyoruz. Sonuçta bir çocuğun, yetişkin birisinin cümleleriyle ve akıcılığıyla yazı yazmasını bekleyemezsiniz. İşin özgünlüğü ve güzelliği orada zaten... Ama bazen anlatımı, anlaşılabilirliği ve okumayı kolaylaştırması için düzeltme yaptığımız yerler oluyor. Bu tür durumlarda, yazarın kişisinin

üslûbunun ve anlatmak istediğinin korunmasına dikkat ediyoruz.”(Ek 1).

Bilgilendirme yazılarında bilgileri anlaşılır bir dille ve basitleştirerek çocukların düzeyine uygun bir şekilde anlatılmasına çalışılmıştır. Taş devrinde kullanılan değiş-tokuş sistemi aktarılırken anlatım oldukça basitleştirilmiştir:

“...eskiden para yerine değerli eşyalar veya deniz kabukları verilip yerine yiyecek, içecek veya giyecek alınıyordu. Örneğin beş adet deniz kabuğu karşılığında bir ahşap tarak alabilirdiniz belki.”(ES 29:21).

“Bazı kuşlar göç esnasında ‘V’ şeklinde uçarlar. Bunun sebebi, öndeki kuş nedeniyle oluşan enerji avantajını kullanarak, uçuşun daha kolay hale getirilmesidir. Grup halinde uçarken, her kuşun kanat çırpışı, arkasındaki kuşu yükselten hava akımını oluşturur. Böylece uçuşması için gereken enerjinin miktarı azaltılmış olur.”(ES 32:29).

Dergide bilgi, eğlence ve oyunun yanı sıra sosyal değerlere de vurgu yapılmıştır. Ancak burada esas olanın çocuklara bir şey öğretmeye kalkışmak yerine paylaşmak çabası olduğunu vurgulayan Nihat Vuran şu düşüncelere yer vermiştir:

“Ama paylaştığımız bilgilerin, yazıların, görselliğin kendi içindeki mesajlarını kastediyorsanız; elbette onlarda çocuklarla iyi, doğru ve güzel evrensel değerlerin paylaşımı söz konusudur. Ama bu bir görev, bir amaç değil; bir sonuçtur. Zaten çocuklar için doğru olanın da, onları kendi doğal hallerine bırakarak, oyun neşesi içinde bir şeyler öğrenip gelişmelerini sağlamaktır.” (Ek 1).

Şimşek (2003:42), doğrudan faydacı bir yaklaşımın hakim olduğu metinlerin çocuk edebiyatının sınırları içinde düşünülemeyeceğini, bu pragmatist, didaktik (ve şüphesiz biraz da ideolojik) tavrın, tabiatı gereği edebiyatla uzlaşmasının mümkün olmayacağını dile getirmiştir:

“Edebiyatın işlevi öğretmek değil, sezdirmek ve telkin etmektir. Bu genel edebiyatta da böyle, çocuk edebiyatında da. Yani çocuğa açıkça istikamet vermek gibi bir niyetiniz varsa, bunun için edebî metin kaleme almanız gerekmiyor. Herhangi bir yönerge bunun için yeterli. Bu, edebî metnin derin yapısında hiçbir mesaj/ileti yoktur anlamına gelmez elbette. Problem, mesajın öne çıktığı angaje metinlerin edebiyatın çerçevesi içine girip girmediği. Öğretici metinler diye ayrı bir grup oluşturulabilir ve sözünü ettiğiniz aşırı faydacı

eserler bu grupta yer alabilir. Tabii çocuk edebiyatının içinde değil, dışında bir vadede.”

Tanıtlar, reklamlar ve şiirlerin bulunduğu sayfalar hariç diğer sayfalar ortadan ayrılmış iki sütun halinde düzenlenmiştir. İlk sayfalarda, başlarda içindikiler bölümü bulunurken, 25. sayıdan itibaren ilk sayfa derginin reklamına ayrılmıştır.

Derginin o ayki tanıtım yazısının hemen altında derginin künyesi yer almaktadır. Daha sonra derginin İçindikiler bölümü gelmektedir. Şiir, öykü, masal, deneme gibi türler ve çeşitli konulardaki bilgilendirme yazıları iç sayfalarda kendine yer bulurken, son sayfalarda okuyucu yazıları, sorular, bilmece ve bulmacalar, bunların cevapları ve hediye kazananların isim listelerine yer verilmiştir.

Ebe Sobe ulusal bir dergidir. İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirler ağırlıkta olmak üzere, Anadolu'nun çeşitli il ve ilçelerine de ulaşmıştır. Özellikle bilmece, sorular ve hediyeli bulmacalara doğru cevap veren öğrencilerin isimlerinin yayımlandığı bölümlerden, Mektubu Gelenler, Posta Kutusu üst başlıklarıyla okurların sorularına cevap verilen köşeden derginin yayılma alanı hakkında fikir edinmek mümkündür. Bu yazılarda okurların isimleri verilirken hangi şehirlerden olduğu da belirtilmektedir. Dergi ve okurları arasındaki yazışmalardan üç büyük şehir başta olmak üzere Bursa, Adana, Balıkesir, Kütahya, Kahramanmaraş, Sakarya, Kocaeli, Aydın, Edirne, Kars, Adapazarı, Kastamonu, Trabzon, Gaziantep, Şanlıurfa, İçel, Almanya... gibi noktalara ulaştığı anlaşılmaktadır.

3.1.2. Okurlara Yönelik Faaliyetler

Ebe Sobe dergisinde okurları dergi hakkında bilgilendirmeye yönelik bölümler vardır. Her sayıda Ebe Sobe imzasıyla bir bölüm yer alır. Okur dergide neyle karşılaşacağını ilk burada görür. Bu bölüm başlarda içindikiler bölümünden sonra yer almaktadır. Ancak derginin 25. sayısında iç ve dış özelliklerinin değişmesiyle içindikiler bölümünden önce yer almaya başlamıştır.

Ebe Sobe imzasıyla çıkan bu bölüm dergideki her türlü gelişmeden okurunu haberdar eder; o ay hangi yazar, şair ve çizerlere dergide yer verildiğini belirtir.

Ayrıca hazırladığı hediye bulmacalar, bunları doğru yanıtlayanlar, okurların göndermiş olduğu yazıları, resimleri, fotoğrafları yayımlayan Ebe Sobe dergisi böylece okuruyla ne kadar çok iç içe bir yayın politikası izlediğini de göstermiştir.

3.1.2.1 İçindekiler

İçindekiler bölümü incelediğimiz 22 sayının tamamında bulunmaktadır. Sadece 27. sayıda bu başlık kullanılmadan İçindekiler kısmı düzenlenmiştir. Derginin küçük ebatta yayımlanan ilk 11 sayısında İçindekiler bölümü kapaktan hemen sonraki sayfada yer alırken derginin biçim olarak yenilenmesinden sonra ise bu bölüm üçüncü sayfaya taşınmıştır.

Sayfa içerisinde yer alan yazı başlıkları ile İçindekiler bölümünde verilen başlıklar arasında bazen farklılıklar görülebilmektedir. İçindekiler’de gösterilen başlığın gösterilen sayfa içinde bulunmadığı da olur. Sözelimi İçindekiler’de gösterilen ‘Hayal Defteri – 10’ başlığıyla gösterilen yazı 10. sayfada başka bir isim altında yayımlanmıştır (ES 36).

Sayfa içerisinde yer alan bazı yazılar ise İçindekiler bölümünde gösterilmemiştir. Sözelimi 31. sayının 6. sayfasında yer alan Fil Hikayesi / Orhan Veli imzalı yazı İçindekiler bölümünde belirtilmemiştir. Aynı şekilde 34. sayıda yer alan Çiğdem Gök ve Emrah Yavuz imzalı Akıl Defteri başlıklı yazı da İçindekiler bölümünde yer almamıştır.

İçindekiler bölümünde yer alan, derginin mizah öğelerinden biri olan Matraksiyon bölümü 34. sayıda hem 20. sayfada hem de 30. sayfada gösterilmiştir. 26. sayıda da Çiğdem Gök’ün hazırladığı İpucu bölümü hem 24. sayfada hem de 26. sayfada gösterilmiştir.

Bunun dışında İçindekiler bölümündeki başlıkların sıralaması ile dergi içindeki yazılar büyük oranda doğruluk göstermektedir. Bazı sayılarda iki bölüm arasında sıralama farklılıkları görülse de bunlar küçük değişikliklerdir.

İçindekiler bölümündeki yazıların türleri bazen belirtilmiş bazen de yazı hangi başlık altında yayımlanıyorsa sadece o başlıkla yer almıştır.

Dergi içindekilerini daha ilgi çekici hale getirmek için iç sayfalarda yer alan yazılarda kullanılan bazı resimlere, küçültülerek burada yer verilmiştir. Derginin 15 ile 26. sayıları arasında kalan örneklerinde bahsettiğimiz resimlerin hemen yanına o yazının içeriği hakkında küçük ipuçları denecek birer cümlecik açıklamalar, yazının yer aldığı sayfa numarasıyla birlikte verilmiştir.

“20 Matraksiyon: Bay Kuşbeyin, güldürürken düşündürüyor!
Hem ilginç hem komik hem de hediyeli bir test...”(ES 23:1).

“14 Masal: Mevlana İdris’in ilginç masalı, Saadet Ceylan’ın çizgileriyle buluşup bir uçurtmayla gökyüzüne yükseltiyor bizi...”(ES 20:1).

Ancak derginin 25. sayısından sonraki sayılarında küçük ipuçları yer almamış, küçük resimler aynen yayımlanmaya devam etmiştir. Burada bazen derginin çizerlerinin çizdiği çeşitli illüstrasyonlara yer verilmiştir (ES 28, 31, 32, 34).

Derginin 15 ve 24. sayıları arasında yer alan yazıların başlama ve bitiş sayfaları verilmiş ve “-” işaretiyle birinden ayrılmıştır. 25. sayıdan itibaren ise yazıların sadece başladığı sayfa gösterilmiştir.

3.1.2.2. Dergi İle İlgili Tanıtım ve Duyuru Nitelikli Yazılar

Ebe Sobe dergisinde derginin tanıtımı, reklamı, abonelik ve sipariş konularında açıklamalar yer almıştır. Genellikle Ebe Sobe imzasıyla derginin 2. sayfasında yer aldığı bu bölüm, okurun bu ay dergide nelerle karşılaşacağını ilk gördüğü yerdir.

Burada derginin İçindekiler bölümü dışında derginin içeriği hakkında okuyucuya biraz daha ayrıntılı bilgi verilir.

Ebe Sobe imzasıyla yayımlanan bu bölümde dergide işlenen konunun neden kapak konusu olarak belirlendiği anlatılır. Kapak konusunun ‘Yine Geldi İlkbahar’ olarak seçildiği ayda şu ifadelere yer verilmiştir:

“Etrafımızın renklerin ve seslerin kuşattığı bu güneşli günlerde, yine ilkbaharla açtık sözü bu ayki kapakta...”(ES 28:2).

Kapak konusunun ‘Düşünceden Kağıda Yazının Serüveni’, seçildiği ayda “Okulların açılışından hareketle ‘kalem-defter-kitap’ konusunu kapağa taşıdığımız bu sayımızda” denilerek neden derginin gündemine geldiği ifade edilmiştir (ES 33:2).

Dergide yazısı o ay ilk defa yayımlanacak kişilerin ve derginin devamlı yayımlanan köşelerin her zaman olduğu gibi bu ay da bulunduğu duyurusu da buradan yapılmaktadır.

“Ebe Sobe’nin oyun halkası giderek genişlemeye devam ediyor. Ülkemizdeki çocuk edebiyatının önemli isimlerinden Gülten Dayıoğlu ve Necdet Neydim yazılarıyla, Mustafa Delioğlu ise çizgileriyle dergimize renk kattı.”(ES 17:2).

Derginin aldığı ödüller de okuyucuyla paylaşılmış ve övünç kaynağı olmuştur.

“Bir güzel haber daha Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliği tarafından ‘23 Nisan Çocuk Edebiyatı Ödülleri’ seçmesinde derginiz Ebe Sobe yılın ‘çocuk dergisi’ seçildi. Bu mutluluk hepimizin.”(ES 19:7).

Derginin önemli yazar ve çizerlerinin, vermiş oldukları eserler dolayısıyla aldıkları ödüller de derginin okuyucusuyla paylaştığı haberler arasındadır.

“Büyük bir ilgiyle takip ettiğimiz Böcekistan’ın çizeri Dağistan Çetinkaya bir ödül daha kazandı. Türkiye Yazarlar Birliği tarafından her yıl düzenlenen değerlendirmede 2002 yılındaki çalışmalarıyla basın karikatürü alan çizerimizi kutluyoruz.”(ES 16:6).

Derginin yanında verilen hediyeler ve abonelik ile ilgili bilgiler de okura buradan duyurulmaktadır.

“Bir başka güzel haberimiz ise abonelik konusunda. Dergimizin abonelik çalışmaları bundan sonra ... firması tarafından yürütülecektir. Böylece sizler, cazip fırsatlardan yararlanarak aboneliğinizi sürdüreceksiniz.” (ES 15:2).

Ebe Sobe'nin dergi olmasının dışında bir de okuyucularıyla iletişim kurduğu 'Ebe Sobe Çocuk Kulübü' adı altında bir etkinliği de bulunmaktadır. Sayın Vuran bunu şöyle açıklıyor:

“Ebe Sobe Çocuk Kulübü, Ebe Sobe okurlarını zaman zaman buluşturan ve birlikte yapılan etkinliklerle arkadaşlıklarını artırmayı hedefleyen bir kulüptür. Dergi ile okur arasındaki mesafeyi kaldırıp, onları bir araya getiren bir ortamdır.” (Ek 1)

“Kulübü açmaktaki amacımız, okurla ayda bir buluşan bir dergi olmanın ötesine geçerek okurlarımızı bir araya getirip, derginin etkinliğini daha geniş bir zamana yaymaktır. Her ayın iki hafta sonunda düzenlediğimiz etkinliklerle bu amacımıza ulaştığımızı gördük. Hatta bu programları İstanbul dışındaki illere de yaymayı amaçladık ve bunun bazı örnekleri oldu. Fakat bu konuya gereken zamanı ayırabilirsek, ileride bu kulüp etkinliklerinin daha çok ses getireceğini düşünüyoruz.” (Ek 1)

Kulübe üye olmak için dergiye abone olmak gerekmektedir. Kulüpte her ay farklı bir etkinliğe yer vererek okuyucuyla dergi arasında bağ güçlendirilmek istenmiştir. Şu ana kadar yapılan etkinlikler ise şunlardır:

“Kulüp merkezinde buluşup oyun oynamak, kitaplar okumak, film izlemek; çeşitli tiyatro, sergi, kitap fuarları, gösteri ve müze ziyaretlerine gitmek; piknik yapmak, ağaç dikme kampanyası düzenlemek...vb.”(Ek:1).

“İlerleyen zamanlarda bu konuya gereken zamanı ayırabildiğimizde, kişisel gelişim ve el becerileriyle ilgili kurslar düzenlemek, çeşitli kurumlarla anlaşarak kulüp üyelerine indirim sağlamak, her dönem farklı illerde ve bölgelerde büyük programlar organize etmek gibi etkinlikleri gerçekleştirmeyi planlıyoruz.”(Ek:1).

Dergide Ebe Sobe Çocuk Kulübü başlığı altında yayımlanan bu bölümde üyelerle birlikte geçen ay neler yapıldığı, bu ayki programda nelerin bulunduğu, üyelik kartlarının nasıl alınabileceği konusunda okuyucular bilgilendirilmiştir. İncelediğimiz dergilerin tamamında bu bölüme rastlarız. Kulübe üye olan öğrencilerin doğum günleri de dergideki bu bölümünde yayımlanmaktadır.

Derginin reklamı dergi içinde de yapılmaktadır. İncelediğimiz 22 sayıda derginin toplam 42 adet reklamı yayımlanmıştır. Reklamlar için çoğunlukla derginin arka iç ve dış kapakları ile ilk sayfa kullanılmıştır. Reklamların yarıya yakını derginin internet sitesine aittir. Reklamlarda derginin eski sayılarının kapakları araç olarak kullanılmıştır. Derginin abonelik işlerini yürüten firmanın adı, telefon, faks numaraları ve adresi de reklamlarda yer almaktadır.

3.1.2.3. Hediye Bulmaca

Ebe Sobe dergisinin okurlarıyla iç içeliğini sağlayan diğer bir bölüm de 'Hediye Bulmaca'dır. Bütün sayılarında rastladığımız bu bölüm derginin genellikle son sayfalarında 'Eğlencelik' bölümünden hemen önce yer almaktadır. Derginin ebatlarının büyümesinden sonra 26. sayıda Eğlencelik eki Hediye Bulmaca bölümlerini artık derginin içinden alıp bir ek halinde derginin yanında ücretsiz olarak verileceği dergi tarafından duyurulur. Ancak 5 sayı yürütülen bu durum 32. sayıdan itibaren tekrar dergi sayfalarının arasına alınmıştır (ES 26, 27, 29, 30,31).

Hediye Bulmaca'da sorulan şifre kelime bir sonraki sayıda numarasıyla birlikte Hediye Kazananlar başlığı altında bazen Çocuk Kulübü sayfasında bazen de Eğlencelik Cevaplar sayfasında yayımlanmıştır. Bulmacanın türü ise çengelli bulmaca olarak isimlendirilmektedir. Bulmacanın çözümü ayrıntılı gösterilmemiş sadece sorulan şifre cümle verilmekle yetinilmiştir.

Bu bulmacada çocukların daha çok, genel kültür, kelime anlamı, eş ve zıt anlamlı sözcükler, coğrafî bilgiler, sağlık, tarih, fen bilimleri alanlarındaki bilgilerini kullanmaları/ölçmeleri amacıyla birçok soru sorulmuştur.

Bulmacayı cevaplayanların isimlerinin ne zaman yayımlanacağı, cevapların en geç ne zamana kadar ve hangi adrese gönderilmesi gerektiği vb. bilgiler okuyucuya duyurulmuştur. Okuyucular ayrıca bulmacanın cevaplarını elektronik posta ile de gönderebilmektedirler.

Ayrıca bulmaca Eğlencelik ekiyle bir arada verildiği zamanlarda arkalarında değişik konularda posterler yer almaktadır. Sözelimi 30. sayıda hediye edilen ekin hemen arkasında ‘Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Beyanname’ okuyuculara sunulmuştur. 31. sayının ekinde ise derginin kapak konusuna uygun olarak Nasreddin Hoca’nın fıkralarının resimlendirildiği ‘Dünyayı Güldüren Adam Nasreddin Hoca’ posterini verilmiştir. Hoca ile ilgili kısa bir bilgilendirme yazısı da posterde yer almaktadır.

Okurların bu bulmacaya göndermiş olduğu mektuplar dolayısıyla pek çok isim yer alır. Bu da Ebe Sobe’nin okurlarıyla sıcak bir diyalogo olduğunu göstermektedir.

3.1.2.4. Verilen Hediyeler

Günümüz süreli yayımlarının okuyucuların ilgisini çekebilmek ve abone sayılarını artırabilmek için başvurdukları bir yöntem olan hediye verme yoluna Ebe Sobe de başvurmuştur.

Verilen hediyelerin tamamı çeşitli yayımevlerinin kitaplarından oluşmaktadır. Nihat Vuran’la yaptığımız röportajda “Dergide verilen hediyeleri incelediğimizde karşımıza genel olarak kitap çıkmaktadır? Bunun bir sebebi var mı?” sorumuzu şöyle yanıtlamıştır:

“Bu aslında dergimizin yayın politikasıyla ilgili de bir ipucudur. Ebe Sobe, ilk olarak okuma alışkanlığının sevdirmesini ve kazandırılmasını amaçlamaktadır. Çünkü bugünün okuyan çocuğu, yarının okuyan yetişkini olacaktır. Okuyan insan, bilginin arayışında olan ve hayatını bilginin aydınlığıyla renklendiren insandır. Okuyan insanın merak duygusu ve yeni bir şeyler öğrenme heyecanı hep diri

kalır. Aynı şekilde hayal gücü, algılama kapasitesi ve olayları değerlendirme gücü de artar” (Ek 1).

“Bilgi toplumuna gidilen bir süreçte, okuma sevgisi ve alışkanlığı gelişmiş bireylerden oluşan bir topluma sahip olmak, son derece önemlidir. Aslında bugün şikayet ettiğimiz toplumsal sıkıntıların temelinde, bilgiye sahip çıkmayan ve saygı duymayan bir toplumda yaşamamız yok mu zaten!? Öyleyse gelecekte de bu sıkıntıların olmaması için yeni kuşakları okumayla, kitapla ve bu bağlamda bilgiyle buluşturmamız gerekiyor.” (Ek 1).

Hediye verme işlemi her sayıda gerçekleşmiştir. Hediyeli Bulmaca ve Matraksiyon bölümlerinde yer alan sorulara doğru yanıt veren öğrenciler kitapla ödüllendirilmektedir. Her sayıda 25 kitap dağıtılmıştır. Hediyeli Bulmaca bölümünde 20 ve Matraksiyon bölümünde ise 5 kitap verilmiştir.

Hediyeli Bulmaca bölümünde verilen hediye kitapların isim ve türleri belirtilmeyip bazen yayınevlerinin adı verilmiştir. Matraksiyon bölümünde ise hediye verilen kitapların ismi ve yazarlarının adları verilmiştir.

Hediyeli Bulmaca’da verilen kitaplara baktığımızda değişik yayınevlerinin isimleriyle karşılaşırız. Mavi Bulut (ES 32, 27), Uğur Böceği (ES 20, 24, 25), Bilgi (ES 22), Beyaz Balina (ES 31), Mavikuş (ES 26), Gün Işığı (ES 30), Uçurtma (ES 28).

Dergi 33. sayıdan itibaren bünyesinde kurulan ve daha çok derginin yazar ve çizerlerinin eserlerinin basıldığı ‘Saklambaç Yayınları’nın kitaplarını hediye olarak vermiştir.

Matraksiyon bölümünde yer alan soruları doğru cevaplayanlara ise derginin yazarlarından ve bölümün hazırlayıcısı olan Mevlana İdris Zengin’e ait kitaplar hediye gönderilmiştir.

Ebe Sobe, okumanın ve kitabın değerine inandığı için var olduğunu belirten Vuran, yine bu nedenle hediye olarak kitap vermeyi önemli bulduklarını açıklıyor. Hediye verilen kitapların türleri, içerikleri hakkında şu görüşü dile getirmiştir:

“Hediye kitapların genel kriteri, okuma sevgisi aşılacak, keyifle okunabilecek kitaplar olmasıdır. Bu bazen bir masal kitabı olur, bazen bir bilmece kitabı...” (Ek:1).

Hediye kazanacak kişilerin belirlenmesinde çekiliş yöntemine başvurulmuştur. Hediye Bulmaca bölümünde verilen şifreyi bulabilmek için bulmacanın tamamını okurun doğru çözmesi gerekmektedir. Aynı zamanda, bulunan şifre o ay sonuna kadar dergi sahiplerinin elinde olmalıdır.

Ödülleri kazanan kişilerin adları, kazandıkları armağanlar Hediye Bulmaca bölümünde hemen o sayfanın altında yer alırken, Matraksiyon bölümünde kitap kazananların isimleri ‘Sevgili Arkadaşlar’ başlığıyla ve kısa bir açıklamayla birlikte bazen sayfanın altında bazen de üstünde yer almıştır (ES 16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36).

Bulmacada yer alan sorular ve verilen hediyeler hem okur sayısını artırmaya hem de ileride anlatılacağı üzere, eğitici nitelikleri dolayısıyla çocukları bilgilendirmeye ve düşündürmeye yöneliktir. Kurulduğu günden bu güne kadar öğrencilere hediye edilen kitap sayısı 1000’i geçmiş bulunmaktadır(Ek1). Aynı zamanda hediye olarak verilen kitaplarla öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılması konusunda anne-baba ve öğretmenlere yardımcı olmaktadır.

3.1.3. Yazar ve Çizer Kadrosu

Ebe Sobe dergisinin yazar ve çizer kadrosuna baktığımızda günümüz çocuk edebiyatının önemli isimlerine rastlarız. Mevlana İdris Zengin, Burhan Eren, Fatih Erdoğan, H. Salih Zengin, Mavisel Yener yazılarıyla, Dağıstan Çetinkaya, Sevgi İçigen çizgileriyle, Mustafa Delioğlu resimlendirmeleriyle, Merih Akoğul fotoğraflarıyla derginin tanınan isimleri arasında ön plana çıkmıştır. Dergi yazarlarının bir çoğunun piyasada yayımlanmış kitapları bulunmaktadır. Bazı

yazarlar, yazılarını takma isimlerle yayımlarken bazıları ise isimsiz olarak yayımlanmaktadırlar. Genel yayın yönetmeniyle yapmış olduğumuz röportajda, bu konuyla ilgili olarak şunları belirtmiştir:

“Sürekli çalıştığımız bazı yazar-çizerlerimiz olduğu gibi üç ayda bir, altı ayda bir yılda bir, arada bir bizde çalışmalarını yayımlanan yazar-çizerler de var. Bunlara yenileri de ekleniyor sayılar ilerledikçe... Sanıyorum ki 4 yılın sonunda 100 civarında farklı yazar ve çizerin çalışmaları, değişik zaman aralıklarıyla yayımlanmıştır Ebe Sobe’de...” (Ek 2).

22 sayısını incelediğimiz dergide en çok Hanife Azaklı’nın ismi görülür. 1’i deneme, 14 kendisine ait bilgilendirme yazısı ve bir de “Çiğdem Gök” ile ortaklaşa hazırladığı 12 bilgilendirme yazısıyla toplam 22 sayıda 27 tane yazıda imzası vardır (ES 15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36). 22 sayının tamamında yazısı bulunan diğer bir isim de Ali’nin Günlüğü başlığı altında sadece ‘Ali’ imzasıyla çıkan Merih Akoğul ile Eğlencelik bölümünü hazırlayan Yavuz Turhan’dır (ES 15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36). Kuşbeyin takma adıyla Mevlana İdris Zengin’in Matraksiyon bölümü de bütün sayılarda yer alır (ES 15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34, 35,36). Burhan Eren 6’sı deneme 17’si bilgilendirme yazısı olmak üzere 23 yazıyla 18 sayıda ismi görülür (ES 19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36). Çiğdem Gök 3’ü sohbet, 1’i deneme, 1’i kendisine ait, 12’si Hanife Azaklı ile beraber hazırladıkları Akıl Defteri başlığıyla yazdığı toplam 17 yazıyla 15 sayıda (ES 21,22,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36); Nermin Sayın’ın, tamamı Masalistan başlığı altında yazdığı masallarla toplam 16 sayıda ismine rastlanır (ES 15,16,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,35).

Ebe Sobe’de derginin yazarları hakkında bilgi verilmemiştir. Ancak yazar, çizer ve şairlerin almış olduğu ödüller kısa bilgiler halinde ‘Aydın Haberi’ başlığı altında okuyucuyla paylaşılmıştır.

Yukarıda adı geçenlerin yazı oranı kadar olmasa da farklı türlerde yazdıklarıyla dergide adı yer alan başka isimler de rastlanmaktadır. Yazdıklarının sayısı 3-6

arasında değişen yazarların yazdıkları eserlerin yayımlandığı başlıklar bazen farklılık göstermektedir. Pedagog unvanlı Ayşen Oy'un 3'ü sohbet, diğerleri farklı türlerdeki yazılarıyla 6 sayıda imzası vardır(ES 15,17,19,20,23,27). Tolga Eren'in deneme ve sohbetlerden oluşan yazılarıyla 6 sayıda ismi geçmektedir (ES 16,32,33,34,35,36). Gökhan Özcan denemeleriyle 5 sayıda(ES 15,19,24,30,34); günümüz çocuk edebiyatının önemli isimlerinden Mevlana İdris Zengin, Kuşbeyin takma adıyla hazırladığı köşesinden ayrı olarak 2 masal 1 öykü, 1 şiir türündeki yazısıyla 4 sayıda(ES 20,26,29,30), H. Salih Zengin'in masallarına 4 sayıda (ES 17,22,26,31), Bestami Yazgan tamamı şiir olmak üzere 4 sayıda (ES 18,20,24,33); Emrah Yavuz 2'si röportaj olmak üzere 4 sayıda (ES 25,26,27,29), Baykuş takma adıyla yayımlanan yazılar(ES 16,23,31) ile Melek Çe'nin kaleme aldığı yazılara 3 sayıda (ES 23,29,35) ve Ayşe Pehlivan değişik konulardaki bilgilendirme ve 1'i röportaj olmak üzere 3 sayıda (ES 16,18,30); 'Nasıl Oluyor, Nasıl Oluşuyor?' başlığı altında bilgilendirme yazıları yazan Lale Süphandağı'nın yine 3 sayıda imzası bulunmaktadır (ES 34,35,36).

Dergide ismine çok rastlamadığımız, sadece bir iki yazıda adı geçen değişik tür ve konularda ismi bulunanlar da vardır: Vural Kaya'nın şiirlerine 2 sayıda rastlarız(ES 21,30). Cahit Sıtkı Tarancı'nın iki sayıda şiirlerine yer verilmiştir(ES 16,27 Ergün Meriç'in 2 sayıda ES 17,27), Necdet Neydim'in 2 sayıda(ES 17,20), Mavisel Yener'in 2 sayıda (ES 25,30), Müge Sercan'ın 2 sayıda imzaları bulunmaktadır (ES 34,35).

Sadece 1 sayıda imzası görülen isimler ise şunlardır: Gülten Dayıoğlu (ES 18), Andersen Christen (ES 27), Nur İçözü (ES 21), Aslı Der (ES 22), Aysel Gürmen (ES 24), Yusuf Açar (ES 26), Fatih Erdoğan (ES 27), İhsan Sezal (ES 28), Gökhan Akçiçek (ES 29), Orhan Veli (ES 31), Şiirsel Dizdar (ES 29), Dağistan Çetinkaya (ES 32), Nusret Özcan (ES 34), Orhan Kurt (ES 34), Ali Burhan (ES 36) ve Nuran Turan'dır (ES 36).

Bazı yazılarda çift imza görülmektedir. ‘Akıl Defteri’ başlığı altında çıkan bilgilendirme yazılarında Hanife Azaklı ve Çiğdem Gök’ün isimleri 12 sayıda birlikte yer alır (ES 25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36).

Dergide çok nadir de olsa alıntı yazılara da yer verilmiştir. Şebnem İşigüzel tarafından ‘Şehrin Damarları’ başlıklı İstanbul Dergisi’nde yayımlanan yazının bir kısmı derginin ‘Sokak ve Komşuluk’ konusunun kapak yapıldığı sayıda komşuluğun ve sokakların bugünkü halini göstermesi için alıntılanmıştır (ES 34:5).

Derginin içeriğini canlı tutan değişik türdeki yazılar kadar, o yazıları destekleyen resimlerdir. Derginin hemen hemen bütün sayılarında illüstrasyon adıyla birçok resimlendirme yapılmıştır. Bu resimlendirmeler farklı şekillerde olmaktadır. Bazen kapak tasarımı bazen de bir hikaye, sohbet yazısı veya deneme resimlendirilmiş olarak karşımıza çıkar.

Ebe Sobe’de resimlendirme konusunda ismine en sık rastladığımız Mustafa Delioğlu’dur. Mustafa Delioğlu incelediğimiz 22 sayının 7 tanesinin kapağını hazırlamış ve 11 sayıda da resimlendirmeleri yer almıştır. Toplam 18 sayıda ismine rastlarız (ES 17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,29,30,31,33,34,35,36). Derginin önemli çizerlerinden bir diğeri de Dağistan Çetinkaya’dır. Derginin 6 kere kapak sayfasını çizmiş ve bir sayıda 2 resimlendirme olmak üzere 14 sayıda imzası bulunmaktadır (ES 15,17,19,20,21,22,24,25,26,27,28,29,30,31). Saadet Ceylan’ın 3 kapak tasarımı ve 14 resimlendirmesiyle 15 sayıda adı geçmektedir (ES 20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,32,33,35,36). Gökhan Gülkan da Masalistan adlı bölümün 9 sayıdaki resimlendirmesini yapmıştır (ES 15,16,18,20,21,22,23,24,25). Dergide aynı zamanda çizerlik de yapan Sevgi İçigen’in 7 sayıda resimlendirmeleriyle karşılarız (ES 15,16,18,24,27,28,35). İsmail Özen’in 1’i kapak tasarımı olmak üzere 6 sayıda ES 15,16,17,18,19,20), Ersin Şahin’in ise 1’i kapak tasarımı olmak üzere 5 sayıda ismine rastlarız (ES 25,30,31,32,33).

Yukarıda ismi geçenlerin resimlendirme oranı kadar olmasa da birkaç sayıda ismine rastladığımız başka illüstratörler de vardır. Dergide Şahin Erkoçak’ın 3, Cem

Kızıltuğ'un 3 (ES 29,30,34), Reza Hemmatirad'ın 3 (ES 31,32,33), Hilal Şimşek'in 1 (ES 21), Ferit Avcı'nın 1 (ES 34), G. T. Cordero'nun 1 (ES 17), Levni 1 (ES 34), İbrahim Ergüden'in 1 (ES 17) sayıda imzalarını görmekteyiz.

Kendisiyle iletişim kurduğumuz derginin ve çocuk edebiyatının önde gelen bazı yazar, çizer ve şairlerinin kısa öz yaşam öykülerini ve yayımlamış olduğu eserlere ve almış olduğu ödüllere Ek 3'te yer verilmiştir. Bu isimler aynı zamanda başka dergilerde ve projelerde de karşımıza çıkmaktadır.

Ebe Sobe'de yer alan çizgi diziler de önemli yer tutmaktadır. Çizgi diziler konusunda ismine en çok rastladığımız isim Sevgi İçigen'dir. Sevgi İçigen'in çizmiş olduğu Saklambaç Sokağı adlı dizi 16 sayı sürmüştür (ES 21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36). Ancak incelememizin dışında kalan 37 ve sonraki sayılarda da bu çizgi dizi yer almıştır. İçigen'in ayrıca Çizgi Kutusu'nda çizdiği iki çizgisi de vardır (ES 16,18). Dergide resimlendirmelerde olduğu gibi çizgi dizilerde de adı en sık geçenlerden biri de Dağıstan Çetinkaya'dır. Dağıstan Çetinkaya'nın 22 sayıda çizdiği iki çizgi dizi vardır. İlki Böcekistan adı altında bir böcek ailesinin başından geçen maceraların komik bir dille anlatıldığı ve 11 sayı devam eden çizgi dizidir (ES 15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25). Bir diğeri ise Keli ve Dimi adında iki kardeşin ve çevrelerindeki başından geçen ilginç olayların anlatıldığı ve dergide başlayacağı haberleri aylar öncesinden verilen Keli ve Dimi'dir (ES 33,34,35,36). Bu dizi de araştırmamızın dışında kalan diğer sayılarda da yayımlamaya devam ediyordu.

Bu iki önemli ismin dışında çizgilerine rastladığımız çizerler de bulunmaktadır. Ethem Kara'nın Çizgi Kutusu adı altında 7 sayıda çizgilerini görmek mümkün (ES 15,16,17,18,19,20,25). Yine aynı köşede G. T. Cordero'nun 2 çizgide imzası bulunmaktadır (ES 16,18).

Görüldüğü gibi dergide çok çeşitli yazarlara ve bu yazarların hazırladığı çeşitli köşelerin yayımlandığını görmekteyiz. Belli periyotlar içerisinde yayımlanan bu köşeler ve yazarlar bir zaman sonra değişikliğe uğrayıp yerini yeni

yazarlara/çalışmalara bıraktığını görmekteyiz. Nihat Vuran bunun gelişi güzel bir durum olmadığını bir köşenin yeterli olduğu kanaatine vardıklarında o bölümü sonlandırdıklarını vurgulamıştır:

“Sürekli çalıştığımız bazı yazar-çizerlerimizle de bir projeyi/köşeyi, hiç aralıksız yıllarca götüreceğiz gibi bir zorunluluğumuz yok. Belli bir zaman geçtikten sonra, bir projenin yayın süresinin yeterli olduğu kanaatine vardığımızda o bölüm bitiyor. Belki o yazar-çizerle bu sefer farklı bir çalışmaya başlanmış olunuyor. Ama 1. sayıdan başlayan bir köşenin 50. sayıya kadar devam etmesi söz konusu değil.” (Ek 2).

“Biz çocukların her zaman yeniliklerin, ilginçliklerin, değişikliklerin peşinde olduğunu düşünüyoruz. Çocuğun oyun biçimine de bakılırsa, bir şeyin monotonlaşma boyutuna ulaşmasına izin vermez çocuk. Biz de aylık bir yayın olarak dergimize olan ilgiyi canlı tutmak için sürekli birtakım yenilikleri, farklılıkları, yeni köşe ve isimleri devreye sokmayı önemsiyoruz. Bir taraftan da öğrendiklerimiz veya düşündüklerimiz, aklımıza başka ve yeni fikirler getiriyor. Onları uygulamak, dergiye yansıtmak ve de yayın akışında durağanlık, monotonluk hissi oluşturmamak için böyle yeni yolları aramak hoşumuza da gidiyor.” (Ek 2).

3.1.4. Dergideki Türlerin Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi

Masal, öykü, deneme, sohbet, şiir gibi edebî türler çocuklara kazandırılmak istenen davranış, alışkanlık ve tutumların benimsenmesinde amaç olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda bu metinler çocuğa dil bilinci kazandırılması konusunda da önemli materyaller arasında yer almaktadır. Çocuğa dil bilinci kazandırmanın en etkin yolu ona ana dilini sevdirmektir. Dilini sevmek, kurallarına uygun işlek, canlı, anlaşılır içten bir kullanımla mümkündür (Kahraman, Kılınç, Şenol 2004:18).

Öğrencilerin gerçekten dilimizi sevmeleri isteniyorsa, okuyacakları metinlerde ilginç konu ya da olayları içeren, kolay anlaşılır güzel yazılara yer verilmelidir. Konu bakımından ilgi çekmeyen, çok basit ve anlatım bakımından da zayıf yazılar, dil

yönünden ne kadar yalın da olsalar, çocuklarda hem okuma isteğinin hem de dil seviyesinin gelişmesine engel olur (Kavcar, Oğuzkan, Sever 2000:8).

“Hem ahlâk eğitimi, hem de dil eğitimi yapabilmek, öğrencinin bu çerçevedeki kişiliğini ve becerilerini zenginleştirebilmek için onun karşısına hiç şüphesiz dil dokusu çok sağlam, kalıcı moral değerleri işleyen edebiyat eserlerini çıkarmak şarttır.” (Cemiloğlu 2001:22).

Türler aynı zamanda çocuğun sözcük dağarcığının zenginleşmesinde etkin bir rol oynamaktadır. Bu metinleri okuyan çocuklar insan ilişkileri, öğrenme başarısı bakımından da diğer öğrencilere üstünlük sağlar. Düşünce ve duygularını uygun sözcüklerle hem yazılı hem de sözlü olarak anlatmada, başkalarıyla daha sağlıklı ilişkiler kurmasında edebiyat, sosyal bilimler ve sanatlarla ilgili derslerde ve etkinliklerde kolayca başarı elde etmelerinde yardımcı etkenlerdendir (Kavcar, Oğuzkan, Sever 2000:7).

Edebî türdeki metinlerin okunmasının, çocuklar için önem taşıyan diğer bir yönü ise dile ait kuralların, çocukların sezmelerine yardımcı olmasıdır. Doğru yazılmış sözcükler, yerinde kullanılmış noktalama işaretleri, araştıran değil gördüğünü kabul eden bir dönem olan çocuklar için dile ait bazı kuralları, doğru olarak öğrenmeleri sağlanmış olacaktır (Sağır 2002:6-9).

Dergideki türlerin incelemesine geçmeden önce derginin hitap ettiği yaş düzeyi olan 7-13 yaş grubundaki çocukların ne tür yazılardan hoşlandıklarına, bu yazıları seçiminde cinsiyet faktörünün değerinin ne olduğu konusunda Yavuzer (2002:189-193)'in yapmış olduğu araştırmanın sonuçlarına yer verelim.

8 yaş çocuklarımızın en çok serüven ve savaş kitaplarını okudukları (% 39), bunu öykü (% 28), ve masal kitaplarıyla (% 23), bilgi kültür yayımlarının (% 9) izlediği belirlenmiştir.

10 yaşına gelen çocuklarda ise bütün yaş grupların en fazla okunan serüven ve savaş kitapları burada da en fazla okunan türler arasındadır. (% 44) Bunu sırasıyla

öykü kitapları (% 25), bilgi kültür yayımlarıyla (% 12), masal kitapları (% 10) ve edebî ve eğitici çocuk romanları (% 5) izlemektedir.

12 yaş çocukları da çoğunlukla serüven ve savaş kitapları okumaktadır. (% 35) Bunu eğitici ve edebî çocuk romanlarıyla(% 23), öykü kitapları (% 17), bilgi ve kültür yayımları (% 9), masal kitapları (% 6), resimli aşk romanları (% 5) izlemektedir.

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgularda cinsiyetler arasında belirgin bir farkın olduğunu ortaya koymuştur. Masal kitapları çoğunlukla kızlar tarafından seçilmekte (6 yaş % 32, 8 yaş % 38, 10 yaş % 6, 12 yaş % 8), buna karşılık serüven ve savaş kitaplarını seçmekte erkek denekler çoğunluğu oluşturmaktadır(6 yaş % 55, 8 yaş % 41, 10 yaş % 51, 12 yaş % 41). Yine kızların dikkate değer derecede fazla okudukları başka bir kitap türü de öykülerdir (6 yaş % 48, 8 yaş % 34, 10 yaş % 41, 12 yaş % 19).

Serüvenin ve heyecanın fazla olduğu türlerin başında gelen öykü ve masallar Ebe Sobe’de kendine en geniş şekilde yer bulan türlerdendir. Dergide toplam 23 masala yer verilmiştir. Öykü türünde ise toplam 13 yazı yayımlanmıştır.

Derginin Genel Yayın yönetmeni Nihat Vuran’la yapmış olduğumuz röportajda bu türlerin çocuğa sevdirmesi konusunda öncelikle, yayımladıkları metinlerin dili, üslûbu, anlaşılabilirliği, ilgi çekiciliği, sürükleyiciliği, kurgusu ve benzeri unsurlarını da önemsediklerini belirterek, bu noktada okurlarının beğeneceklerini ve keyifle okuyacaklarını düşündükleri metinlere yer vermeye çalıştıklarını dile getirmiştir.

“Öncelikle bu işe emek verenler arasından en nitelikli yazarlara ulaşmaya çalışıyoruz. Bu gibi yazarlarla çalışmak, ortaya çıkan edebî metinlerin kalitesini de belirlemiş oluyor. Ebe Sobe’nin temel amaçlarından biri, çocuk yayıncılığına emek veren yazar ve çizerler için de bir üretim alanı oluşturabilmektir. Çünkü biz, bu ülkede çocuk edebiyatının gelişmesi ile çocuk yayımlarının gelişmesi arasında doğrudan bir ilişki olduğunu düşünüyoruz.” (Ek:2).

Bu hedeflerini gerçekleştirirken de birkaç isimle sınırlı kalmayıp, farklı farklı isimlerden edebî yazılar aldıklarını, bunun da hem konu, hem dil, hem bakış açısıyla büyük bir zenginlik sağladığını, okurlarının çok farklı edebiyat türleriyle veya üslûplarıyla tanışmış olduklarını ifade etmektedir. Aynı zamanda:

“Bunun yanında yazıyı görsellikle desteklemeyi çok önemsiyoruz. Okuma becerisini kazanma sürecinde olan çocuktaki görsel algının daha ağır bastığını da düşünürsek, bu önemli bir konu zaten... Görsellik konusunda titiz davranıyoruz. Dergimizin ebatları bile görselliğin daha rahat yansıtılması amaçlandığı için bu kadar sıra dışı oldu. Ayrıca illüstrasyonlarını yayımladığımız isimler de, çocuk yayımcılığı alanında en üretken ve işinin ehli kişilerdir. Bu konuda da farklı tarzları devreye katmaya çalışıyoruz ve her çizerin üslûbu dergiye ayrı bir renk olarak katılıyor.” (Ek:2).

Şirin(1993:41)'e göre görsellik günümüzde çok önemli rol oynamaktadır. Çocuk yayımları görsel açıdan çok güçlü olmalıdır. Eğer çocuk yayımlarıyla uğraşanlar bu unsuru göz ardı ederlerse, çocukları çizgi filmlere ve televizyona teslim etmiş olurlar. Görsellik çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında çocukların ilgisini çekmesi bakımından önem taşır.

3.1.4.1. Şiir

Çocuklara ulus, yurt ve insanlık sevgisinin kazandırılmasında, iyiden, güzelden yana bir tutum takınılmasında, ana dilini sevdirmeye ve onu bilinçle kullanma konusunda şiir, düz yazıya göre daha etkileyici bir araçtır. Çocuklara gelişimlerinin her döneminde şiir okuma etkinliklerini severek yerine getirirler. Şiirlerde yer alan ölçü, uyak ve durak gibi nitelikler çocuklarda doğuştan varolan ritim-uyum duygusunun gelişmesini sağlar. Bu nedenle şiir çocuğun eğitiminde vazgeçilmeyecek bir öğedir (Kıbrıslı 2000:89).

“Çocuğun sevinçlerini, hüznlerini, acılarını, korkularını kısaca duygularını, iç dünyalarını yansıtmak; duygularını eğitmek için en uygun yazınsal türdür şiir; dilin en güzel işlendiği tür... Şiir, çocuğun duygu düşünce gelişiminin en önemli araçlarından biridir.” (Nas 2002:302).

Şiir okumanın çocuklara sağladığı yararların bulunduğunu belirten Güteryüz (2002:277,278) ve Demiray (1973:33) şiirin çocuğun ana dil sevgisi ve sanatsal derinlik kazanmasını sağladığını, yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini genişlettiğini, sözlü ifade gücünü geliştirdiğini, ulusal ve evrensel değerlere ulaşma ve bunların ayrımı konusunda çocuklara yardımcı olduğunu belirtmiştir.

“Hayal ve masal dünyasında yaşayan çocuğun anlayış ve yeteneğini, yaratıcı hayal gücünü besler. Sanat ve güzellik beğenisini yüceltir; ona yeni ve daha mutlu yaşama götürecekt ufuklar açar. Onda insancıl duyguların gelişmesi yanında; güzel sanatlara, yurduna, yurdunun sanat değerlerine bir sevgi ile uyandırır.” (Nas 2002: 304).

Ebe Sobe’de şiir türü duyguya yönelik diğer türlere oranla daha az yer almaktadır. Genellikle ‘Şiir’ üst başlığıyla belirtilmiş olan şiirlerin hemen yanında şairin adı da verilmiştir. Bazen üst başlık belirtilmeden de yayımlandığı olmuştur. Bunlar kapak konusu hakkında yayımlanan Kapak Okuması başlıklı yazıların hemen yanında yer almıştır.

İncelediğimiz 22 sayının 12’sinde 10 şairin toplam 16 şiiri yayımlanmıştır. Bir şiir isimsiz olarak çıkmıştır.

Dergide şiirlerine en fazla rastladığımız şair 4 şiiri yer alan Bestami Yazgan’dır. Daha sonra Vural Kaya’nın iki şiiri yer almaktadır. İki şiiri bulunan diğer bir isim ise Aytül Akal’dır. Mevlana İdris Zengin, Mavisel Yener, Gökhan Akçiçek, İhsan Sezal dergide 1 tane şiiri yayımlanan isimlerdendir.

Orhan Veli’nin Nasreddin Hoca Hikayeleri kitabından alındığı belirtilen Fil Hikayesi adlı manzumesiyle, Cahit Sıtkı Tarancı’ya ait iki şiire yer verilmiştir. Ancak Cahit Sıtkı’ya ait olan Çocukluk adlı şiiri hem 16. sayıda hem de 27. sayıda alıntı yapılmıştır.

Dergide yayımlanan şiirler ve şairleri alfabetik sıraya konarak aşağıda dökümü verilmiştir:

Bestami Yazgan, Düş Oyunu (ES 18:43), Sevgi Ödülü (ES 20:35), Sevgi Denizi (ES 24:13), Uzay Uçurtması (ES 33:36); Cahit Sıtkı Tarancı, Çocukluk (ES 16:7, 27:4); Vural Kaya, Uykusu Gelmeyen Çocuğun Şiiri (ES 21:13), Herkesin Olmalı (ES 30:5); Mevlana İdris Zengin, Kedi Miyavlayınca Ne Oluyor? (ES 26:4); Mavisel Yener, Mavi Ay (ES 25:17), İhsan Sezal, Bahar ve Çocukluğum (ES 28:4); Gökhan Akçiçek, Bulutlar Örtmese Güneşi (ES 29:4); Orhan Veli, Fil Hikayesi (ES 31:5).

Bu şiirlerden birçoğu dergideki diğer yazılara göre daha büyük, kalın puntolarla ve satır aralığı daha geniş bırakılarak yayımlanmıştır. (ES 16,21,24,26,33) Bazı uzun manzum hikaye ve şiirlerde ise harf puntolarının küçültüldüğü ve satır aralarının sıklaştığı görülmektedir (ES 31:29).

Ebe Sobe'de yayımlanan şiirler daha çok kafiye düzenine dayanan şiirlerdir. Kafiyelerde ise çok serbest davranıldığı belirlenmiştir. Şiirlerde iki ölçü hakimdir: serbest ölçü ve hece ölçüsü. Biz şiirleri değerlendirirken kafiye örgüsü, nazım biçimi, uyak çeşidi ve ölçü açısından incelemeyi uygun bulduk.

Ebe Sobe'de yer alan şiirlerdeki nazım birimlerinde göze ilk çarpan belli bir biçimin hakim olmayışıdır. 2'li, 3'lü,4'lü, 5'li, 6'lı ve 7'li gibi çok çeşitli nazım birimlerine rastlanmaktadır. Bazen bir şiirde birden fazla nazım biriminin bir arada kullanıldığını görürüz.

Sadece ikiliklerden oluşan şiir yoktur. Bestami Yazgan'ın Uzay Uçurtması adlı şiirinde sadece bir bölümde ikilik nazım birimi kullanılmıştır.

“Uçurtmam da uçuyor
Arkadaşı rüzgar” (ES 33:6).

Bir şiirde üçlü nazım birimi kullanılmıştır. Vural Kaya'nın Herkesin Olmalı adlı şiirinin 4 bölümü vardır ve tamamı üçlüklerden oluşmuştur (ES 30:4).

Dörtlük nazım birimiyle yazılmış şiir sayısı da birdir. Bestami Yazgan'ın Sevgi Denizi adlı şiiri iki dörtlükten meydana gelmiştir (ES 24:13).

Beşli nazım birimi iki şiirde kullanılmıştır. Mavisel Yener'in Yeni Ay adlı şiiriyle(ES 25:17), Bestami Yazgan'ın Sevgi Ödülü şiirinde bu nazım birimi karşımıza çıkar (ES 20:35).

Şiir türünün pek yer almadığı Ebe Sobe'de bir şiir altılı nazım birimiyle yazılmıştır. Cahit Sıtkı Taracı'ya ait Çocukluk adlı şiir bu nazım birimiyle dergide yayımlanmış tek şiirdir (ES 16:7, 27:4).

Ebe Sobe'deki şiirleri nazım birimi yönünden incelediğimizde farklı nazım birimlerinin bir arada kullanıldığı şiirleri görürüz. Bazen dörtlü ve beşli nazım birimleri birlikte kullanılmıştır (ES 29:4).

Hem ikili hem dörtlü hem de beşli nazım birimlerinin bir arada kullanıldığı da olmuştur. Sözelimi Bestami Yazgan'ın Uzay Uçurtması adlı şiirde buna örnek gösterilebilir.

“Kuşlar,
Neşeyle uçuyor gökyüzünde.
Uçacak elbet;
Ne güzel kanatları var!

Uçaklar,
Hızla uçuyor gökyüzünde
Uçacak elbet;
Hem pilotları
Hem kanatları var...

Uçurtmam da uçuyor
Arkadaşı rüzgar.” (ES 33:36).

Şiirleri uyak örgüsü ve çeşidi yönünden incelediğimizde karşımıza yine bir çeşitlilik çıkmaktadır. Çocuk için yazılan şiirlerde uyak ve ses, hece yenilemelerine

yer verilebilir. Ama ille de ölçü uyak olması gerekmez. Yeter ki sözcüklerin dizilişiyile gereken ezgi yaratılmış olsun (Demiray 1973:34).

Bestami Yazgan'ın Sevgi Ödülü şiirini incelediğimizde 'aabac defec agagc' gibi bir uyak örgüsü çıkar. Aralarında kafiye bulunan dizelerdeki rediflerde 'l' sesine dayanan bir kafiye örgüsü kullanılmıştır (ES 20:35).

Vural Kaya'nın Herkesin Olmalı adlı herkes için iyi dileklerde bulunduğu şiirde 'aaa aaa aaa aaa' gibi bir uyak örgüsü kullanılırken redifler dahil tamamında '-malı' seslerine dayanan bir kafiye örgüsü kullanılmıştır (ES 30:5).

Bulutlar Örtmesi Güneşi adlı Gökhan Akçiçek'e ait şiirde 'abccd abeba aeaea' gibi karışık bir uyak örgüsü kullanılmış ve değişik uyak örgülerine örnekler sergilenmiştir. Bir beşlikte '-de' sesleriyle tam kafiye kurulurken, diğer bölümde 'acak' sesleriyle de zengin uyak kurulmuştur (ES 29:4).

Ustaca kullanıldığı zaman ölçü unsuru şiire ritim kazandırır, düşünce ve duyguların daha vurgulu ve etkili biçimde anlatımını sağlar (Oğuzkan 2001:249). Ebe Sobe'de yayımlanan şiirleri ölçü yönünden incelediğimizde iki çeşit ölçü ile karşılaşıyoruz: serbest ölçü ve hece ölçüsü.

Yayımlanan 16 şiirin sadece 3 tanesi hece ölçüsüyle yayımlanırken 13 şiirde serbest ölçü kullanılmıştır. Hece ölçüsüyle yayımlanan 3 şiirden iki tanesi aynı şiirdir. Cahit Sıtkı Tarancı'ya ait Çocukluk adlı şiiri biri 16. sayıda biri 27. sayıda olmak üzere iki kere basılmıştır. Ölçü şiirde genel olarak ritmi sağlamaktadır. Ebe Sobe'deki şiirlerde bu ritim görülmemektedir. Yayımlanan şiirlerde bu unsur eksik kalmıştır.

“Şiirde ahengi sağlayan unsurların başında gelen ritim, çocuk şiiri için de vazgeçilmez bir unsur olmalıdır. Çocuklara yönelik yazılacak şiirlerde ölçü ve kafiyenin göz ardı edilmemesi gerekir. Mümkünse kafiyeler belirli olmalı ve belirli bir sistem içerisinde şiirde yer almalıdır.”(Aktaş, Yalçın 2003:210).

Dergide yayımlanan şiirlerdeki anlatımda basitlik en belirgin özelliktir. Ayrıca soyutluk ve abartma dikkati çeker.

“Misketimin üstünde
Neşeyle döner dünya
Geceleri usulca
Yatağa iner dünya” (ES 18:13).

Dergideki tek manzum hikaye olan Orhan Veli'nin Fil Hikayesi dışındaki şiirlerde eğitcilik özelliği yoktur. Yayımlanan şiirler daha çok duygulara ve çocuğun kendi ağzından serzenişine yöneliktir. Yayımlanan eserleri türler açısından incelediğimizde lirik şiir türünün ağırlıkta olduğunu görürüz. Sevgi, arkadaşlık, özlem, bireysel duygular, mutluluk, sevinç en çok işlenen temalardır.

Çocuklara yönelik şiirlerde çoğu zaman doğrudan olmasa da çocuklara seslenildiği, sohbet eder gibi bazen de kendi kendine konuşuyormuş gibi bir üslup kullanılmıştır.

“İçim sevgi, içim sen
Gördükçe sevincini
Nasıl sevinirim bir bilersen!

Senin için açarım
Çiçeklerimi
Güllerimi ve günlerimi;
Seninle boyarım renklerimi” (ES 28:4).

“Dünya
Sağdan sola mı dönüyor
Yoksa soldan sağa mı bilmiyorum
Ama bilsem de karışmaya niyetim yok
İnsanlar büyürken
Başı havaya doğru mu uzuyor
Yoksa ayakları toprağa doğru mu
Bunu da bilmiyorum” (ES 26:4).

Şiirlerde bazen anlamı güçlendirmek, dize sonunda kafiyeyi uygun düşürmek için devrik cümlelerin kullanıldığı, kelime gruplarının bölündüğü görülmektedir.

“Her sabah

Işığın altın saçlarını
Mor dağlarda görünce
Yanağımdan öperek
Beni sobeler annem
Güneşten önce...” (ES 18:13).

“Bulutlar örtmese güneşi
Güvercinler yine konacak
Serin cami avlularına
Biliyorum hiç çıkmayacak
Mendillerimdeki böğürtlen lekeleri” (ES 29:4).

Şiirlerdeki dizelerde uzun cümleler yerine kısa cümleler daha çok tercih edilmiştir. Bu kısa dizeler anlatımı çabuklaştırmış, şiiri akıcı hale getirmiştir. Aytaş, Yalçın (2003:211)’a göre biçim de çocuk şiirinde önemli bir unsurdur. Mısralar kısa, cümle düzeni kurallı ve dengeli olmalıdır. Bazı mısraların aynen tekrarı ile bir ahenk zenginliği sağlamak da mümkündür. Ciravoğlu (2000:134) çocuk şiirlerinin kısa olması gerektiğini çünkü uzun soluklu şiirlerin çocukların dikkatlerini dağıtabileceğini belirtmiştir.

“Uçaklar,
Hızla uçuyor gökyüzünde
Uçacak elbet;
Hem pilotları
Hem kanatları var...” (ES 33:36).

“Geliyorum diye
Haber yolladı kar
Sarardı gökyüzü
Çoğaldı bulutlar” (ES 26:15).

Bazen mısraların küçük harfle başladığı da görülür. Bu, çocuğun okulda Türkçe derslerinde öğrendiği şiirdeki her dize büyük harfle başlar bilgisine ters düşmektedir. Çocuk öğrendiği bilgiyi karşılaştığı pratik hayatta, uygulamasını görmek ister. Daha ileriki yaşlarda farklı şairlerde de bu şeklin kullanımını görse bile burada çocuğun öğrendiğini pekiştiren bir yol izlenmesi gerekirdi.

“Ay inceikti yine
gerindi gecenin yüreğinde

Herkes ona baktı diye
utandı, kızardı
Çabucak kaçtı” (ES 25:17).

Bazı dizelerde düz yazıyı anımsatan bir anlatım tarzı kullanılmıştır. Bu şiirlerdeki dizeler, bir cümlenin parçaları, sözcüklerin alt alta sıralanmış izlenimi verir.

“Çocuk,
Kocaman denizi görse
Kıpır kıpır, masmavi
Gözlerinden tanırdı” (ES 24:13).

“Bugün saçlarım gibi
Uykularım da
Darmadağınık

Bir peri kızı
Çıkıp gelse
Diyorum
Gelse ve usul usul
Tarasa saçlarımı bir güzel
Ve ben
Dalıp gitsem uykuya” (ES 21:13).

Şiirlerde konuşma dilinin dışına çıkılmamış ve yerel söyleyişlere yer verilmemiştir.

Ebe Sobe’de yer alan şiirlerde soyut kavramlara ve varlıklara yoğun olarak yer almıştır.

“Çiçekteki her rengi,
Bir güzel peri bekler” (ES 20:35).

“Bir peri kızı
Çıkıp gelse
Diyorum
Gelse ve usul usul
Tarasa saçlarımı bir güzel”(ES 21:13).

“Oyunlarımı benim için oyna
Tut kanatlarından kuşları
Her çocuk bir Zümrüdüanka” (ES 29:4).

Çocukların edebî zevk ve estetiklerini geliştirmek için yayımlanan bu şiirlerde bazı edebî sanatlara da yer verilmiştir. Çocuklar, şiirlerde çok rastlanan edebî sanatlar üzerine yeterli bilgilere henüz edinmemiş olsalar bile, şiirlerdeki mecazi anlamları çok kez fark ederler ve şairlerin söylemek istediklerini ayrıntılara inmeden sezebilirler ve bu sezgi onlara zevk de verebilir (Oğuzkan 2001:250). Ancak bunun ileri yaş gruplarında yer alması daha uygundur. Çocukluğun ilk yıllarındaki şiirlerde ise yalın, açık, düz bir anlatılma yer verilmelidir (Aytaş, Yalçın 2003:211).

Kişileştirme şiirlerde en fazla kullanılan edebî sanattır.

“Deniz,
Çocuğun
Kalbini görse
Kendinden utanırdı” (ES 24:13).

“Top oynarım Ay Dedeyle
Güzel topum yıldızlara
Çiçeklere selam söyle” (ES 18:13).

“Herkesin bir yıldızı olmalı
Uzanıp arada konuşmalı
Hasret gidermeli konuşmalı” (ES 30:5).

“Kar beni çağırıyor,
Bırak çıkayım anne,
Karşılamazsam ayıp olur,
Buyur edeyim bahçemize” (ES 26:15).

Çocuk şiirlerinde en sık rastlanan mübalağa sanatı, Ebe Sobe'deki şiirlerde de karşımıza çıkmaktadır.

“Uçurtmam bulutlardan yüce
Zıpızplarım pırl pırıldır.” (ES 16:7).

“Misketimin üstünde
Neşeyle döner dünya
Geceleri usulca
Yatağa iner dünya” (ES 18:13).

Aliterasyon Ebe Sobe'deki şiirlerde kullanılan sanatlar arasındadır. Bu sanat yerinde ve belli bir ölçü içinde yapılırsa bazen eğlendirici, bazen de hoş bir ses etkisi yapmış olur. Çocuklar bu özelliği taşıyan şiirlerden zevk alırlar. (Oğuzkan 2001:249)

“Uçurtmam bulutlardan yüce
Zıpızılarım pırl pırlıdır.” (ES 16:7) dizesinde 8 tane “i” harfi kullanılmıştır.

Güzel topum yıldızlara
Çiçeklere selam söyle” (ES 18:13) dizesinde “e” harfi 5 kere tekrarlanmıştır.

“Her sabah
Işığın altın saçlarını” (ES 18:13) dizesinde “ı” harfi 6 kere tekrar edilerek kullanılmıştır.

Dikkati daha fazla çekmek amacıyla, soru sorularak yapılan bir sanat olan istifhama da örnekler görülmektedir.

“Bulutlar örtmese güneşi
Seni nasıl bulacağız Sindirella? (ES 27:4).

“Peki kedi niçin miyavlamıyor?
Ve eşek miyavladığında insanlar bunu niçin
Hoş karşılamıyor.” (ES 26:4).

Tecahül-ü arif sanatı da şiirlerde kullanılmıştır.

“Affan Dede'ye para saydım
Sattı bana Çocukluğumu
Artık ne yaşım var ne adım
Bilmiyorum kim olduğumu” (ES16:7).

“Dünya
Sağdan sola mı dönüyor
Yoksa soldan sağa mı bilmiyorum
Ama bilsem de karışmaya niyetim yok
İnsanlar büyürken
Başı havaya doğru mu uzuyor
Yoksa ayakları toprağa doğru mu
Bunu da bilmiyorum” (ES 26:4).

Önemli bir duruma, efsanevi bir olaya veya varlığa, hikayeye işaret etme sanatı olan telmih iki şiirde kullanılmıştır.

“Bulutlar örtmese güneşi
Seni nasıl bulacağız Sindirella?” (ES 27:4).

“Oyunlarını benim için oyna
Tut kanatlarından kuşları
Her çocuk bir Zümrüdüanka” (ES 29:4).

Anlamca ilgili olan kelimelerin bir arada kullanılmasıyla meydana gelen tenasüp sanatına da şiirler de rastlarız.

“Bu bahar havası, bu bahçe
Havuzda su şırıl şırıldır
Uçurtmam baharlardan yüce” (ES 16:7) şiirinde bahar, bahçe, su, uçurtma” kelimeleri arasında bir uygunluk vardır.

“Dostluğun çemberinde,
Tatlı diller birleşse,
Bir sevgi ağacında,
Nazlı dallar birleşse,
Bülbülü çocuk olur.” (ES 20:35) şiirinde dostluk, tatlı dil, sevgi, birleşmek kelimeleri arasında bir uygunluk vardır.

Ebe Sobe’de yer alan şiirlerde benzetmelere de rastlamaktayız. Şiirlerdeki benzetmelerde sıkça tabiat unsurlarından faydalanılmıştır.

“Bir sevgi ağacında,
Nazlı dallar birleşse,
Bülbülü çocuk olur.” (ES 20:35).

“Mutluluk bahçesinin,
Bahçıvanı melekler
Has gülü çocuk olur. (ES 20:35) dizelerinde çocuk, bülbül ve güle benzetilmiştir.

Bazen çocuklar masal kahramanlarına benzetilmiştir.

“Oyunlarını benim için oyna

Tut kanatlarından kuşları

Her çocuk bir Zümrüdüanka” (ES 29:4) dizelerinde ise çocuklar

‘Zümrüdüanka’ya benzetilmiştir.

Şiirde kullanılan dili incelediğimizde çocukların rahatlıkla anlayabilecekleri, süsten ve yabancı kelimelerden uzak bir dil ve bunu destekleyen bir anlatım biçimi seçilmiştir. Yalçın, Aytaş (2003:210)’a göre şiiri meydana getiren duygu, hayal ve düşünce unsurlarının, çocuk şiirlerinde farklı şekilde yer alması gerekmektedir. Çocukların ruh ve beden gelişimlerine paralel olarak yazılan şiirlerde yer alan düşünceler yalın olmalıdır. Anlatım sade ve düşünceler bütünlük içerisinde verilmeli, olabildiğince girift ve yüksek felsefi düşüncelerden kaçınılmalıdır. Aşırı benzetme sanatlı anlatımlardan uzak durmalı, yapılan sanatsal benzetmelerde, çocukların birikimleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Ebe Sobe dergisinde yer alan şiirler modern çocuk edebiyatının anlayışına uygun olarak eğitcilik ve öğreticilikten çok çocukların ruh ve hayal dünyalarının gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Şiirlerde işlenen konular da kullanılan dil gibi oldukça basittir. 7-11 yaş grubunda bulunan çocuklara daha çok uygunluk gösterir. İşlenen temalar çocukların yaş düzeylerine uygundur. Sevgi, dostluk, deniz, tabiat sevgisi, güzellikleri, mevsimler hatta uzay bile şiirlerde konu olarak kullanılmıştır. Hayallere yer verilen şiirler gerçeklerden daha geniş yer almıştır.

“Her ne kadar çocuk gerçek dünyanın sınırlarını zaman zaman zorlasa bile, gerçeklik ve yaşadıkları ile elde ettiklerinden de yararlanmak ister. Deneyimlerini okuduklarında bulmak, duymak veya yaşamak ister.”(Yalçın, Aytaş 2003:211).

Bu yüzden gerçekliği olan ve yaşadıkları dünyanın içindeki varlıklardan oluşan şiirlere daha çok verilebilirdi.

Şiirlerde iyimserlik, paylaşımcı olmak, iyi niyet gibi temennilere de rastlanmaktadır. Sözgelimi Vural Kaya’nın Herkesin Olmalı adlı şiiri bu açıdan önemlidir.

“Herkesin bir yıldızı olmalı
Uzanıp arada konuşmalı
Hasret gidermeli konuşmalı

Herkesin bir rüzgarı olmalı;
Onu eşiğinde şarkılar mırıldanmalı
Alıp şarkılar biz götürmeli uzağa

Herkesin bir gülü olmalı;
Koklamalı, koklamalı, koklamalı
Ama bülbülünü kışkandırmamalı” (ES 30:5).

Şiir türü böylesine önemliken Ebe Sobe’de sadece 12 sayıda yer verilmesi bir eksiklik. Şiir, çocukların az önce de dile getirdiğimiz gibi hayal dünyalarının, duygularının gelişmesi ve aynı zamanda onlara edebî zevk ve estetik kazandırma konusunda en sık kullanılan edebî türdür.

3.1.4.2. Öykü

Çocukların okudukları metinler onlara üç düzeyde yardımcı olurlar. Bunlar; bilgi sunma, bakış açısı sunma ve estetik yaşantılar sunma biçimindedir. Ancak bunlardan birincisi roman ve öykü türü yazılarda her ne kadar çocuklar için yazılsalar da, doğrudan hedeflenen bir yarar değildir. Roman ve öyküler duygusal yönleri ağır basan, sanat yapıtı nitelikleri taşıması gereken yazılar olduğu için, ilk elden öğretici hedefleri yoktur. Ancak böyle bir roman ve öyküde ister istemez büyüklerin yaşantılarından, yaşamla ilgili deneyimlerinden kesitler sunulduğu için bunları okuyan çocukların yaşam deneyimleri de zenginleşmiş olur. Böylece çocukların, içinde buldukları topluma uyumunda yarar sağlayan bu eserler öğretici bir işlevi de yerine getirmiş olur (Kıbrıs 2000:123).

Ebe Sobe’nin bu araştırmada incelediğimiz 22 sayının 12’sinde toplam 13 tane öykü yayımlanmıştır. İçindekiler bölümünde sadece yazının türü ve yazarının adı verilmiş olup öykünün adı belirtilmemiştir. Yayımlanan öykünün, derginin hangi sayfaları arasında olduğu İçindekiler bölümünde köşeli parantezle gösterilmiştir.

Dergide hikayelerin yayımlandığı sayfada yazının türü belirtilmiştir. Ve bu ifadenin hemen yanında yazarın adı-soyadı verilmiştir.

Burada hikayelerin hem bir dökümünü hem de vermek istedikleri iletiler ile konuları hakkında kısa bilgi aktarmayı uygun gördük. Öyküler daha çok başladığı işten vazgeçmeme, azimli ve çalışkan olma, doğayı kirletmeme, aldıkları sorumlulukları yerine getirme, hayvanlara eziyet etmeme, onları koruma, yeni şeyler öğrenmenin insanlara kazandırdıkları gibi konular üzerine şekillenmiştir. Çocukların kurdukları hayaller de işlenen bir başka konudur.

Necdet Neydim'in kaleme aldığı Yaşlı Adam ve Zerdali Ağacı adlı hikayede gençliğin kıymetinin bilinmesi ve ihtiyarlayan insanların gençliğe özleminin anlatıldığı hikayede hayat mevsimlere benzetilmiş. Yaşamın bir yolculuk olduğu ve bu yolculukta güzellikler kadar zorlukların da olabileceği, bunlara karşı sabırlı olmaları öğütlenmiştir (ES 17:14,15). Bu hikayeyi okuyan çocuk, hayatın her zaman güzelliklerle dolu olmadığını, bazen zorluklarla karşılaşabileceğini ve sabrederek bunları atlatabileceğini anlar.

Bir eşyanızı veya sevdiğiniz bir şeyinizi kaybettiğinizde bunu yanınızda veya çevrenizde bulunan kişilerden bilmek hatta onları suçlayıcı konuşmalar yapmanın hoş bir davranış olmadığını kavratılmak istendiği ve Aytül Akal'ın kaleme aldığı Çikolata Uzmanı adlı hikayede anne örnek davranışlar sergilemiştir (ES 19:28-30). Çocuk, bir olumsuzlukla karşı karşıya kaldığında, doğru bilgiye ulaşmadan, işin aslını öğrenmeden kimseyi suçlamaması gerektiğini öğrenir.

Aytül Akal'ın Düğmeci Osman adlı dergideki diğer bir hikayesinde ise düğme yapan bir dedenin torununa da nasıl yapıldığını ayrıntılarıyla anlattığı yazıda küçük kızın düğme yapmaya çabalaması, başaramayınca da dedesinin vazgeçmemesi gerektiğini telkin ettiği hikayede, kaybedenlerin hep vazgeçenler olduğu sezdirilmiştir (ES 30:28-30). Çocuğun, kararlı ve azimli bir şekilde çalışan insanların bir gün mutlaka başarıya kavuşacaklarını öğrendiği bir hikayedir.

Ayşen Oy'un kaleme aldığı Renklerin Yarışması hikayesinde, renklerin her birinin farklı güzellikleri olduğundan yola çıkarak 'insanlar arasında değişik özelliklere sahip olanlar olabilir, bunların farklılık değil, toplum içindeki kültürel zenginlik olarak anlaşılması' gerektiği vurgulanmış ve sonuç bölümünde gökkuşağındaki renklerin birbiriyle olan uyumu dile getirilmiştir (ES 19:26,27). Hiç kimsenin doğuştan getirdiği özelliklerinden dolayı toplumdan dışlanmaması gerektiğini anlayan çocuk, herkesin uyum içinde yaşamasının kişilerin kendi ellerinde olduğunu öğrenir.

Nur İçözü'nün Güneş Çiçekleri hikayesinde ise insanların aldıkları sorumlulukları yerine getirmeleri üzerinde durulmuş, aksi halde sonunda kendilerine gelecek cezaya katlanmak zorunda kalacağı belirtilmiştir (ES 21:16,17). İnsanların üstlendikleri vazifeleri yerine getirmesinin iyi bir karakterin göstergesi olduğunu ve bu insanların toplum tarafından daima sevildiğini çocuk bu hikayeye anlayabilir.

Baykuş takma adıyla yazılan Son Hikaye de doğayı bilinçsizce kirlletmenin, zarar vermenin orada yaşayan canlıların yaşamlarını nasıl olumsuz etkilediği üzerinde durulmuştur (ES 23:16,17). İnsanla tabiat arasında varolan tabii dengenin, insanın müdahaleleri sonucunda sorun oluşturmaya başladığı ve bozulma eğilimi gösterdiği çocuklara aktarılmıştır. Doğaya zarar vermenin aslında insanların kendilerine zarar verdiğini çocuk fark eder.

Büyüklerin yaşları gereği bazı şeyleri küçüklerden daha kolay ve güzel yapabileceğini çeşitli örneklerle okuyucuyla paylaştığı Bizim Evimiz Yokmuş hikayesinde Aysel Gürmen aynı zamanda küçük çocuklardaki sahiplenme duygusunu ve yanlış anlamaları ön plana çıkarmıştır (ES 24:16,17).

11 Kedi, 44 Ayak, Milyonlarca Kıl!... hikayesinde Yusuf Açar, her canlının saygıyı hak ettiğini belirtmiştir. Hayvanlarla aynı dünyayı paylaştığımızı ama onların bizim kadar şanslı olmadığını anlattığı hikayesinde çocuk, bu yüzden onları korumamız ve onlara zarar vermememiz gerektiği mesajını alır (ES 26:40,41).

Fatih Erdoğan'ın kaleme aldığı Kahraman Prens adlı hikayede bisikletleriyle bir tepeye gezi yapan çocuklardan birinin çok susadığını söyleyip gezmeyi bırakınca ona su bulmak için çırpınan bir arkadaşının yaşadıkları ve kurduğu hayaller anlatılmıştır (ES 27:26,27). Arkadaşlığın, dostluğun öneminin çocuğa kavratıldığı hikayede çocuk örnek arkadaşlıkları görecektir.

Mevlana İdris Zengin'in Düşünen Adam hikayesinde insanlar, iyi ya da kötü her şeyi düşünebilirler. Ancak bunları sesli olarak söylemek bazen kaba bir davranış olabilir. Her düşündüğünü söylemenin yanlış olduğunu dile getiren bir hikayedir (ES 29:30-32).

Şiirsel Dizdar'ın kaleme aldığı Pitikuş Efsanesi'nde Ardıç Dede adındaki bir oyuncak tamircisinin yaşadığı sıkıntıları anlatmaktadır. Artık kimse oyuncağı bozulunca tamir etmesi için Ardıç Dede'ye getirmeyip çöpe atmaktadır. Ardıç Dede'nin çocukların ilgisini tekrar çekebilmek için dükkanında yaptığı bazı yenilikleri konu almaktadır (ES 32:16-19).

Ebru sanatının nasıl yapıldığının anlatıldığı Nuran Turan'a ait Ebru Çadırı hikayesinde bu sanata ait bazı terimlerin yer aldığı ve bir grup öğrencinin ebru sanatını öğrenirken yaşadıkları komik olaylar anlatılmıştır (ES 36:18,19).

Necdet Neydim'in Türkçeye tercüme ettiği bir çeviri hikaye de yayımlanmıştır. Christine Nöstlinger'e ait Lollipop ve Lehman adlı hikayede köpeklerden korkan genç bir kızın korkmuyormuş gibi yapıp, korkanlarla dalga geçmesi ama korkusunun ortaya çıkmasından sonra yalan söylediğinin anlaşılmasını anlatan bir hikayedir (ES 28:34-36). İnsanların korkularından sadece serinkanlı davranarak kurtulabileceğini kavrayan çocuk, yalan söylemenin, başkalarıyla dalga geçmenin kötü bir davranış olduğunu bir kere daha görmüş olur.

Hikayeler biçimsel olarak incelendiğinde hemen hemen tamamında zaman,yer, olay, kişi gibi klasik öykü öğeleri kullanılmıştır. Çocuğun izleyebilme gücüne uygun

bir planları olmasına, giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin mantıklı bir sıra izlemesine özen gösterilmiştir(Kıbrıs 2000:124).

Öykülerde birinci ağzın kullanımı yaygındır. Anlatımı canlı tutmak, okuyuşta akıcılığı sağlayıp, okuyucuların metni daha iyi kavramasını sağlamak için karşılıklı konuşmalara başvurulmuştur. Oğuzkan (2001:109)'a göre çocuk hikayelerinin anlatımında en uygun yöntem kısa cümle ve paragraflar ile kısa, bol ve canlı konuşmalara dayalı sürükleyici bir anlatımdır.

Anlatımı zenginleştiren deyim, atasözü ve benzetmelerden sıklıkla yararlanılmıştır. Bunlar çocuktaki dil gelişimini desteklediği gibi okuma alışkanlığı oluşmasında kültür unsurlarının kullanılması, çocuğun bu söyleyişlere karşı aşinalık kazanmasında önemli bir rol oynar (Gökşen 1966:113).

“Yine yaramazlık yapmışsın! Bak gözlerinden okunuyor (ES 30:29).

“Kavanozun kapağını açıp elini daldırdı; düğmeleri avuçlayarak karıştırmaya başladı. Şıkır şıkır ses verdi düğmeler...”(ES 30:29).

“Silindir şeklindeki yaldızlı kutuyu boş bulunca dünya başıma yıkıldı (ES 19:28).

Derginin yayın politikası gereği öykülerde sade bir dil kullanılmıştır. Açık, çocukların rahatlıkla anlayabileceği üslûbun kullanılmasına özen gösterilmiştir. Ancak az da olsa o yaştaki çocukların anlayamayacağını tahmin ettiğimiz kelimeler de yer almıştır.

“Hiçbirimiz gökyüzünde ayın yükseldiğini ayırmayamadık.”(ES 21:17).

“Saklanmış birkaç fermuar, karışıp dolanmasın diye karton parçasına sarılmış fistolar...”(ES 30:29).

Yalçın(2002:58)'a göre okumada belirli bir düzeye gelen öğrenciye verilen metinlerde anlamını bilmediği ve öğrenmesi kendisi için gerekli olan kelimeler özellikle verilmelidir. Çünkü dil öğretiminde kelime zenginliğinin artması çocuğun

becerisini artıran önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Bir metinde ortalama 200 kelime varsa bilinmeyen kelime sayısı 15'i aşmamalıdır. Ebe Sobe'deki metinlerde genel olarak çocukların bilemeyeceği kelime sayısı ortalama 3-5 arasındadır.

Hikayeleri türler açısından incelediğimizde olay hikayelerinin belirgin bir üstünlüğü göze çarpar. 9-11 yaş grubundaki çocukların daha çok tercih ettikleri bu hikaye türünde aksiyonun, heyecanın üst noktalara çıktığı görülür. İşlenen olaylar ise çok karmaşık olmayıp çocukta ilgi ve yazınsal beğeni oluşturan hareketli olay ve durumlara yer verilmiştir (Kıbrıs 2000:124).

Kişi tasvirleri yapılırken, ne ruhsal portrelerde ağır çözümlemelere ne de fiziksel portreler anlatılırken dış görünüş özelliklerine uzun uzadıya yer verilmemiştir. Betimlemeler ve tahlillerde ayrıntı, okuyucuyu sıkacak bölümlerin kullanılmadığı görülmektedir. Çocukların seviyesine uygun basit ruh çözümlmeleri ile çevre ve doğa betimlemelerine yer verilmiştir.

“Neşeyle koşuşan ördekler, civcivler; zamanlı zamansız öten horozlar... Meleyen kuzular, böğüren inekler. Ve atlar... Dans eder gibi koşarken tozu dumana katan atlar... Bazen şaha kalkıp, incecik bacaklarıyla havayı döven atlar...”(ES 21:17).

“Yolun iki yanında uzun boylu, sarı başaklı buğday tarlalarını, ardından tıpkı bir güneş gibi parlayan kocaman çiçekleri gördü.” (ES 21:16).

“Oyuncak tamircisinin vitrini rengarenk, boy boy oyuncak kuşlarla süslüydü. Vitrine yerleştirilmiş bahar dallarının üzerinde kanaryalar, sakalar, bülbüller, muhabbet kuşları, papağanlar vardı.” (ES 32:18).

Öykü başlığı altında yayımlanan bu yazılardan bazılarında masalımsı özellikler görülmektedir. Gerçeğe uygun olmayan olağanüstü bazı olaylar yaşanmaktadır.

“Çiçekler bu sevgiden öylesine duygulanmıştı ki, ‘Sana bir sır vermek istiyorum’ diyerek yanağına bir öpücük kondurdu. Aslında haklısın. Biz güneş çiçekleriyiz. Binlerce yıl önce, her birimiz bir gün ışığıydık. Her sabah erkenden yeryüzüne koşar, dalgalı denizlerde, yemyeşil ormanlarda oynardık.” (ES 21:17).

“Bir çeşmenin başında ölüyordu adam. Ama sesli düşünmeye devam ediyordu. Öldü herkes gibi. Tabutta giderken de birkaç cümle işitildi.” (ES 29:32).

Bazen hayvanlarla veya diğer canlılarla konuşulduğu, iş birliği yapıldığı olur.

“İki minik fareyi onlar için hazırladığı, kurumuş ortancalarla süsleyip içini pamukla doldurduğu kutuya yavaşça yerleştirirken yarı saydam kulaklara şunları fısıldadı: ‘Haklısınız minik dostlarım. Daha önce akıl etmem gerekirdi.’ dedi”

Hikayeler bazen hayvanların ağzından anlatılmıştır. Son Öykü adlı hikaye orman yangınında evi yanan ve dostlarını kaybeden bir kurbağanın başından geçenler kurbağanın ağzından anlatılmıştır (ES 23:16).

Hikayelerde sıklıkla basit zamanlı eylemler kullanılmıştır. Görülen geçmiş zaman diğer zamanlara oranla daha çok kullanılmıştır. Bazen birleşik zamanlı eylemlere de yer verilmiştir. Ciravoğlu(2000:77)’na göre anlatım canlı, kısa cümlelerle gerçekleştirilirken, dil genellikle ‘di’li geçmiş zaman kipinde kullanılmalıdır. Dergideki hikayelerde bu, ağırlıkla kullanılan bir anlatım biçimidir.

“Ertesi sabah uyananlar çok şaşırıldı.” (ES 32:19).

“Okula gitmek için evinden çıkan her çocuk ağaçtan yükselen sesleri duymaz o tarafa yöneldi.” (ES 32:19).

“Uzun uzun baktı dedesi; pek razı olacağına benzemiyordu.” (ES 30:29).

“... öğretmesi gerektiğini de söyledi. Ertesi gün öğrenciler birer ikişer gelmeye başladılar. Hepsisi de bu yeri çok sevdiler. Yeni arkadaşlarıyla tanışıp oynamaya başladılar.” (ES 36:19).

Eğitici özellik taşıyan metinlerde verilmek istenen davranış, bir olay veya karşılıklı konuşmalarla küçük okurların okuyup kendilerinin bu davranışın doğru olduğunun farkına varmaları beklenmiştir. Amacın anlatılmasında, hissettirilmesinde, olaylara karşı tavır alıştırma, paylaşarak ortak mekanların kullanılmasında bu hikayelerden yararlanılmıştır. Hikayelerde yer alan kahramanlar okur tarafından örnek alınabilecek tiplerdir. Kahramanların tutum ve davranışlarında bir tutarlık

vardır. Kahramanlar, özellikleri iyi anlatılan, gerçekliğe uygunluğu bakımından hiç kuşkuya yer verilmeyen kişilerden seçilmiştir (Oğuzkan 2001:109).

Çocuk kahramanların yaşadıkları etrafında şekillenen hikayelerde başladığı işten vazgeçmeme, azimli olma, doğayı kirletmenin zararları, aldıkları sorumlulukları yerine getirmenin önemi, hayvanlara eziyet edilmemesi, yeni şeyler öğrenmenin insanlara kazandırdıkları gibi konulara yer verilmiştir. Konular hedef kitle olarak seçilen çocukların ilgilerine, yaşam deneyimlerine ve kavrayış güçlerine uygundur.

Çocukların küçük yaşlarda birer fotoğraf makinesi gibi gördükleri her şeyi kaydetme yetenekleri ve hevesleri vardır. Bu öğrenme merak ve hevesi olumlu yönde kullanılabilirse eğitim açısından yararlı olur (Ciravoğlu 2000:78). Hikayeler çocukların sınırlı hayat tecrübelerini zenginleştirir; türlü insan tipleri üzerinde düşünmelerine imkan sağlar; geliştirmekte oldukları değer yargılarının daha açıklık kazanmalarına yardımcı olur; böylece çocukların içinde yaşadıkları toplumsal ve kültürel ortama uymalarını büyük ölçüde kolaylaştırır (Oğuzkan 2001:98). Ebe Sobe'de yer alan hikayelerde bu tür yazılara yer verilmiştir. Çocukların çevrelerinde olup bitenleri anlama, sosyal ortamı kavrama, etrafa uyum sağlama konusunda çocuklara yardımcı olacak metinler ön plana çıkarılmıştır.

Ebe Sobe'de yayımlanan hikayeler çocuklara yaşamla ilgili bir bakış açısı sunma işlevini de yerine getirmektedir. Sergilenen örnek yaşantılar yoluyla çocukların, türlü durum ve olaylarla ilgili yorum yapabilme yeteneklerini de geliştirmiştir. Öyküler bu işlevlerini yerine getirirken, hiçbir zaman bu işi doğrudan ve kuru biçimde yapmamaktadır. Bu işlevleri estetik yaşantılar yoluyla, sezdirerek yerine getirmektedir. Kıbrıs (2000:124)'a göre de öykü ve romanın asıl işlevi okuyucusuna estetik yaşantılar sunmak, böylece onlarda bir güzellik duygusunun uyanmasını sağlamak olmalıdır. Diğer işlevler ise daha sonra gelip çok usta bir biçimde yerine getirilmelidir.

Ebe Sobe'de yer alan öyküler eğitsel amaca yönelik olmakla birlikte öğrencilere okuma zevki, isteği, estetiği kazandırmaya da çalışmıştır. Zaten derginin

yayın ilkelerinde çocuğa edebiyatın güzel örneklerini vermek, çocuğa tutum ve davranış kazandırmaktan daha önce yer alır.

3.1.4.3. Masal

Masallar çocuğun ana dilini öğrenmesine, kullanmasına ve zenginleşmesine yardımcı olur. Aynı zamanda masallar iyi bir eğitim-öğretim araçlarıdır. Çocukların okuma istek ve alışkanlığı kazanmasında masallar önemli yer tutar. Bu açıdan masallar, çocuklara hem edebî zevki kazandırma hem de eğitici yönleriyle çocuk edebiyatı türleri açısından önemlidir.

“Masallar kadar insanı hayata hazırlayan, duygularını besleyen bir başka tür yoktur. Bu bereketli kaynak insanın geleceğini şekillendirir.” (Helimoğlu Yavuz 2002:16).

“Çocuğun ana dilinin, bir işçi elindeki alet gibi, nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin hünerlerini; kıvraklığını zenginliğini inceliğini ilk gösteren, kişiyi kendi dilini konuşamayanlardan uzaklaştırıcı, onu konuşanları yakınlaştırıcı duyguyu ninnilerin, tekerlemelerin, türkülerin yanı başında ama herhalde onlardan daha geniş ölçüde ilk aşılardan masallardır.”(Boratav 1987:113).

Dergide masal türünde değerlendirilebilecek yazılar iki başlık altında yayımlanmıştır. Bunlardan biri Masal diğeri ise Masalistan'dır. Yalnız burada Masal başlığı altında yayımlanan yazıları değerlendirirken, bunların geleneksel halk masallarından farklı olarak, yazarların kişisel hayal güçlerine dayanarak yazdıkları ve halk masallarına göre sanat açısından daha değerli sayılan masallar olarak ele aldığımızı belirtelim (Oğuzkan 2001:21). Bu yazılarda, masallarda var olan abartma, olağanüstü olaylar, kişiler, varlıklar kullanılmıştır. Bu türdeki yazılar çeşitli araştırmacılar tarafından, edebî masallar (Oğuzkan 2001:21; Aytaş, Yalçın 2003:70), sanat masalları (Nas 2002:172), edebî-modern masallar(Ciravoğlu 2000:34), yapay nitelikli yazınsal masallar (Kıbrıs 2000:35), sanatsal(yaratı) masallar (Gülyüz

2002:220), çağdaş masallar (Kahraman, Kılınc, Şenol 2004:36) olarak da adlandırılmaktadır.

Edebî masalarda yazarlar birtakım ahlâkî amaçlar güderler veya bir düşüncenin telkinine çalışırlar; kimi hallerde de toplumun gülünç yönlerini ele alırlar. Halk masallarının yalın, somut ve basit anlatım özelliklerine karşı, edebî masallar, yazarlarının kalem ustalıklarını yansıtan ve sanatça özen gösterilen eserlerdir (Oğuzkan 2001:21). Ebe Sobe’de yayımlanmış masallar da tanımını yapmaya çalıştığımız edebî masal sınıfı içinde yer almaktadır.

Ebe Sobe’de Masal başlığı altında 8 yazı yayımlanırken, Masalistan başlığı altında 15 yazıya yer verilmiştir. Biz burada önce Masal başlığı altında yazılan eserleri inceleyeceğiz. Masalarda imzaları görülen yazarlar ve yazılarının dökümü aşağıda verilmiştir:

H.Salih Zengin’in dergide 3 masalı bulunmaktadır. Kurbağa Bir Zıplar, İki Zıplar (ES :17), Dağa Saklanan Fil (ES :22), Fincandan Dökülen Deniz (ES :16). Mevlana İdris Zengin’in ise dergide 2 tane masalı yayımlanmıştır. Kanat Çırpan Uçurtma(ES :20) ve Trafik Polisi Kurbağa (ES :33). Dağıstan Çetinkaya’nın Ağustos Böceği ve Karınca (ES :32) masalıyla 1 sayıda, Mavisel Yener’in Köpek Okulu (ES :31) masalıyla bir sayıda yer almıştır. Andersen Christen’in meşhur Kurşun Asker (ES :27) masalı da çeviri olarak yayımlanmıştır.

Masalları genel olarak sınıflandırdığımızda ‘Hayvan Masalları’ olarak H.Salih Zengin’in Kurbağa Bir Zıplar, İki Zıplar(ES :17), Dağa Saklanan Fil (ES :22), ve Trafik Polisi Kurbağa (ES :33). Dağıstan Çetinkaya’nın Ağustos Böceği ve Karınca (ES :32), Mavisel Yener’in Köpek Okulu(ES :31) yer alırken, ‘Sihir, Büyü ve Olağanüstülüklerden Söz Eden Masallar’ arasında ise H.Salih Zengin’in “Fincandan Dökülen Deniz(ES :16) masalı yer alır.

Masalların giriş bölümünde klasik masallardaki gibi abartıların bulunduğu tekerlemeler bulunmamaktadır. Bunun yerine olaya orta yerinden giren girişler yapılmıştır.

“Kurbağa kurbağa olalı böyle bir şeyle karşılaşmamıştı. Dere kenarında vırak vırak öterken küçük bir el yakalayivermişti kendisini. Sonra da şöyle demişti: ‘Sen iyi bir jimnastikçiye benziyorsun.’ ”(ES 17:26,27).

“O bir fil. İşte burada upuzun hortumuyla kıvrılmış yatıyor. Dağda ve tek başına. Bir fil olarak büyüdüğü için kendini şanslı sayıyor. ‘Ya’ diyor bazen düşünüp dururken, ‘fil olarak doğan fakat karınca gibi yavaş büyüyen bir fil olsaydım!’ Öyle ya. Tam da dediği gibi olsa nasıl olur.” (ES 22:16,17).

Çocuk edebiyatında masallar, daha küçük çocuklara okuma alışkanlığı ve seçiciliği kazandırma konusunda önemli bir yer tutmaktadır. Masallar, 7-10 yaş arasındaki çocuklar tarafından, olayların canlı ve hareketli olması nedeniyle ilgiyle okumasını sağlar. Ebe Sobe’de yer alan masallarda da olayların hareketli olması okuyucunun ilgisini canlı tutmakta ve okuma sabrının gelişmesine yardımcı olmaktadır.

Masal türündeki yazılarda yer alan kahramanları ikiye ayırarak inceleyebiliriz. Birincisi Masal başlığı altında yayımlanan yazılardaki kahramanlar, diğeri ise Masalistan başlığı altında yayımlanan yazılardaki kahramanlar.

Masal başlığı altında yayımlanan yazılardaki kahramanlar bazen fil, kurbağa, balık, köpek gibi hayvanlar, bazen de çocukların gündelik hayatta karşılaşabileceği kişilerdir. Sözelimi H. Salih Zengin’in kaleme aldığı Kurbağa Bir Zıplar, İki Zıplar(ES :17) adlı masalın kahramanları çocukların çevrelerinde, mahallelerinde hatta kendi arkadaş gruplarında karşılaşabilecekleri tiplerden seçilmiştir. Mavisel Yener’in imzası bulunan Köpek Okulu masalında ise kahramanlar küçük bir kız çocuğu ve onun köpeğidir (ES 31:32,33). Buralarda yer alan kahramanlar söz ve davranışları çocuklar üzerinde etki bırakacak şekilde işlenmiştir.

Masalistan bölümünde yer alan kahramanlara baktığımızda ilginç bir tablo karşımıza çıkar. Hem Türk hem de dünya edebiyatının klasikleşmiş masal kahramanları bir aradadır. Bu kahramanlar, yazarın kurgusuna göre yayımlandığı sayfanın da üst başlığı olan Masalistan şehrinde yaşamaktadırlar. Burası yaşanan dünyanın dışında, farklı bir yer olarak verilmiştir. Bazılarının isimleri değiştirilerek verilmiştir. Bu masal kahramanlarından birkaçı şunlardır: ‘Kırmızı Başlıklı Pamuk Pinokyo, Alice Harikalar Diyarı Baş Kahramanı Alice, Türk masallarından Keloğlan, klasik Batı masallarının kahramanlarından Moby Dick, Mary Poppins, Heidi, Sinbad, Peter Pan, Oz Büyücüsü, Dorothy Teyze, Korkuluk, Teneke Adam...’ (ES15,16,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,35).

Bu kahramanlar genel olarak çocuğun kendisine örnek alabileceği ve tutarlı davranışlar sergileyen kahramanlardır. Bu kahramanların bazılarını inceleyelim: Heidi: Neydim bu kahramanı ve kitapta geçen olayları uzun uzadıya anlattıktan sonra şu tespitte bulunmaktadır:

“Spyri bu kitabıyla, kent kültürünün getirdiği yabancılaşmayı ortadan kaldırarak, bozulan insanlar arası ilişkileri yeniden bir düzenleme çabasıdadır. Bu düzende zenginliğin, katı kuralların hiçbir yeri yoktur. Mutluluk Tanrısal doğada ve dindedir. Din insanlar arası ilişkileri uyumlu hale getirmek için en iyi yöntemdir. Ve yazar bu yöntemini uygulamak için Heidi figürünü idealize ederek okuyucuya sunmuştur.” (Neydim 1998:73).

Bu bölümde yer alan kahramanlardan bir diğeri de Pinokyo’dur. ‘Aydınlanma Dünya Görüşünün İdealize Erkek Çocuk Figüründe Yansıması ve Çocuğa Tanınan Eğitim Süreci: Pinokyo’ başlıklı bölümde yazar, Pinokyo’nun ahlâkî değerler açısından çocuklar için örnek davranışlar sergilediğini belirtmiştir. İnsanların hata yapabileceğini ancak bunun karşısında cezalandırılabilceğini de vurgulamıştır. Kitapta Pinokyo aynı zamanda toplum içinde kötülerle yapılan işbirlikçilikten uzak durmuştur. Kısa yoldan zengin olup, emeği hiçe sayanların iyi insanlar olmadıkları dile getirilmiştir (Neydim 1998:56-63).

Bu kahramanların kitaplarını okuyan çocuklar iyi ahlâkî değerlere sahip, sağlam karakter yapıları bulunan tiplerle tanışmış olacaktır. Ebe Sobe’deki bu

masalarda kahramanlar bilinen özellikleriyle anlatılmıştır. Pinokyo yalan söylediği zaman burnu uzamakta, Keloğlan bütün saflığıyla sergilenmiştir. Dorothy Teyze yine yardım severliğiyle çocukların örnek alabileceği kahramanlar arasındadır.

Ebe Sobe’de yayımlanan hiçbir masalda çocuğu korkutan, kötü örnek olabilecek tipler yoktur. Kahramanların davranışları beğenileri çocuklardaki iyilik, güzellik duygusunun gelişmesine yardımcı olmaktadır. Sözelimi Ali Baba’nın Karanlık Ormanı’nda bir pastacı dükkanı açan ama pasta yapmasını bilmeyen Alice’ye arkadaşlarının yardımcı olmak için yaptıkları anlatılmış ve yardımsever bir kahraman profili çizilmiştir (ES 16:28).

Ebe Sobe’de yayımlanan masalarda çocukları uyuşukluğa, boş inançlığa ve kaderciliğe yöneltme telkininden kaçınılmıştır. Dergideki bütün metinler için söyleyebileceğimiz gibi bu masalarda da çocukların eğlenmesi ve okuma alışkanlığı kazanmasına yardımcı olma amacı vardır. Masalların hiçbirinde şiddet unsuruna rastlanmamaktadır.

Genel olarak masallar mutlu sonla bitmiştir. Sözelimi “Mevlana İdris Zengin”in kaleme aldığı “Kanat Çırpan Uçurtma” adlı masalda uçurtmanın kuşlar tarafından gökyüzüne doğru çekilip ipi tutan çocukların gökyüzüne doğru uçmaları anlatılmış ancak daha sonra kuşlar ipi uygun yerde keserek çocukların sert bir zemine değil, göle düşerek yara almadan kurtulmalarının sağlanmasıyla mutlu sona ulaşılmıştır (ES 20:24).

Masalların tamamında giriş, gelişme, sonuç bölümleri plana uygun işlenmiştir. Kahramanlar ve bu kahramanların başlarından geçen olaylar heyecan uyandıracak biçimde çocuklara sunulmuştur. Masalı oluşturan olayların canlı ve hareketli olmasına dikkat edilmiştir. Çünkü bunlar çocuğu okuma eylemine çekmede daha başarılı olan metinlerdir (Oğuzkan 2001:26).

Nadir de olsa beklenmedik bir sonla biten masallar da vardır. Yine Mevlana İdris Zengin’e ait Trafik Polisi Kurbağa adlı masalda rüyasında trafik polisi

olduğunu gören kurbağa bunu kendi hayatına aktarmak ister ancak küçük bir dalgınlığının cezasını canıyla ödemek zorunda kalır. (ES 33:31) Masalın kurbağanın ölümüyle sonuçlanması özellikle küçük yaştaki çocuklara, ölüm kavramının tam oluşmamış olması açısından verilmesi uygun olmayacaktır. Allah, ölüm, cennet-cehennem, ahiret gibi kavramların anlaşılması çocuğun zihinsel gelişimi ile doğru orantılıdır. Bu açıdan bakıldığında ölüm kavramının eserlerde yer alması, daha ileri yaşlardaki çocuklar için uygun olabilir ancak küçük yaşlardaki çocukların böyle soyut kavramları anlamaları zordur (Yavuzer 2003:240,241; Yörükoğlu 2003:256-263).

Ebe Sobe’de yayımlanan masalarda öncelikli amaç çocuğu, eğlendirecek metinlerle karşı karşıya getirmektir. Ayrıca belli bir okuma zevki, isteği ve kültürü kazandırma temel amaçların başında gelir. İyi karakterlere sahip kahramanları çocuğun nazarına sunarak doğru davranışı kahramanların tutumlarıyla kazanması beklenmiştir.

“Çocuklarımızın ruhunu iyi örneklerle inşa ederek, onları inandıkları yolda yürüyebilecek, yürüdükleri yolda güçlükleri yenecek şahsiyetli birer insan yapmak... Dünya milletleri bu inanışla çocuklarının ruhunu masallarla besliyor; özellikle insanları tanıma melekesi kazandırarak onlarla münasebetlerini kolaylaştırıyor.” (Güney 1987:169).

Masallar, kahramanlar ve olaylar bakımından zengin edebiyat ürünleridir. Bu zenginlik hiç şüphesiz çocukların da ilgisini çeker ve onlarda dil öğretiminin temelini oluşturan anlama becerisinin gelişimine de önemli oranda katkı sağlar (Temizyürek 2003:164).

Ebe Sobe’de yer alan masal türündeki metinleri bu açıdan değerlendirdiğimizde nitelikli eserlere yer verildiğini söyleyebiliriz.

3.1.4.4. Günlük

Ebe Sobe’de yayımlanan türler arasında kendisine en fazla yer bulan tür ‘Ali’nin Günlüğü’ başlığı altında çıkan günlüklerdir. ‘Ali’ takma adıyla Merih

Akoğul' un kaleme aldığı bu yazılar incelediğimiz 22 sayının tamamında yer almıştır (ES 15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36).

Bir kimsenin kendi başından geçen veya tanık olduğu olayları ve durumları anlatan yazılara 'anı' denir. Günü gününe tutulan anılara ise 'günlük' adı verilir. (Oğuzkan 2001:180) Ebe Sobe'de yer alan bu yazılar da günü gününe kaleme alınmış yazılar olduğu için biz de bu metinleri günlük adı altında inceledik.

“Çocukları etkileyen ve sürükleyen bir başka anlatım tekniği de mektup ve günlük tarzı anlatımdır. Yapılan araştırmalarda bu türlerin gerçeğe çok yakın ve gerçek yaşayışın bir kesiti olması nedeniyle daha ilginç ve benimsenir olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü bu tür anlatımlarda buluna samimi itiraf çocuğun hem ilgisini çekmekte hem de eğitim açısından ona ilginç gelmektedir.” (Yalçın, Aktaş 2003:48).

Ebe Sobe'de yayımlanan yazılar arasında eğitici özelliği en fazla olan yazılar bu günlüklerdir. Bir ilköğretim öğrencisinin başından geçen olayların, kendi ağzından kaleme alındığı bu yazılarda 'iyilik, doğru sözlü olma, anne-babaya karşı saygılı davranma, çalışkan olma, fedakarlık, dostluk, arkadaşlık, sır saklama, yardımsever olma' gibi sosyal ve ahlâkî değerlere vurgu yapılmıştır. Yayımlanan yazılarda öğrencilere, kahramanın tutumuyla doğru davranışı sezdirme, fark etmesine yardımcı olma yoluna gidilmiştir. Konunun bu yönünü tezimizin “Sosyal ve İnsanî Değerler Kazandırma” bölümünde ayrıntılarıyla işleyeceğiz.

Meslek seçimi, genel kültür konuları, coğrafi konular gibi alanlarda öğrencilere dolaylı yoldan bilgilendirme yapılmıştır. Sözgelimi bir yazıda “Fotoğrafçı mı Olsam...” başlığı altında yayımlanan yazıda fotoğrafçılık mesleği kısaca tanıtılmış ve okuyucu fotoğraf çekmeye özendirilmiştir (ES 16:18,19).

Bazen o yaştaki öğrencilerin bilemeyeceği tahmin edilen bazı kavramlar açıklanmıştır. Örneğin “metropol” sözcüğü yazıda okuyucuya çocuğun kendi kendine konuşması sırasında aktarılmıştır.

“Babam İstanbul için arada bir metropol sözcüğünü kullanıyor. Geçenlerde ona metropolün anlamını sordum. Cumartesi günü arabayla

geziye çıktığımızda anlatacağımı söyledi. Dayanamadım sözlüğe baktım: metropol bir ülkenin...”(ES 20:22).

Yayımlanan yazılarda güncel konular sıklıkla yer almaktadır. 2003 yılının ilk aylarında başlayan ‘ABD – Irak Savaşı’na değinilmiş savaşların hem büyükleri hem de çocukları nasıl etkilediği anlatılmış ve barışın önemi vurgulanmıştır (ES 18:19).

Kitap okumanın önemi, insana kazandırdıkları, bilgi edinmek için en doğru yolun okumak olduğu her seferinde dile getirilmiştir. Çocuk, kitap okumaya teşvik edilmiştir. Bu davranış yazılarda anne-baba ve diğer akrabaları tarafından desteklenmiştir:

“Ben ne zaman teyzelere gitsem, eniştem bana harçlık veriyor. ‘Git kendine kitap al!’ diyor. Benim kitap okuma sevgimin gelişmesinde eniştemin çok büyük faydası var.” (ES 18:19).

“Benim için yaşamdaki en güzel oyun, boş zamanlarımda kitap okumak. Bilginin ve öğrenmenin bana verdiği keyif çok büyük. Bazen arkadaşlarım ve öğretmenim bana bu kadar şeyi nereden bildiğimi soruyorlar. ‘Açın okuyun, hepsi kitaplarda yazıyor’ diyorum.” (ES 35:15).

“Bu arada yeni kitabımı bitirdim, çok güzeldi. Ağaçları bıçakla sürekli kazıyan yaramaz bir çocuğu anlatıyordu...”(ES 22:23).

Kitap okumanın teşviki kadar üzerinde çokça durulan diğer bir konu da çocukların araştırma yapmaya yönlendirilmesidir. Bilgiye ulaşma yollarından biri olan araştırmanın, doğru bir bilginin öğrenilmesi konusunda en sağlıklı yöntem olduğu çocuklara verilmiştir.

“Annem Şekspir’in oyununda başrol oynamış. Bana bunu anlattığında Şekspir’e ansiklopediden baktım...”(ES 29:29).

“İnsanlığın gelişimi, dünya ülkeleri, şehirlerin kuruluşu, savaşlar barışlar, Osmanlı imparatorluğu, Atatürk, cumhuriyetin ilanı. Ne zaman, nerede neler olmuş bunların hepsi benim çok ilgimi çekiyor. Evimizde ansiklopediden bu konuları araştırıyorum.” (ES 27:14).

Anlatımların tamamında birinci tekil şahıs kullanılmıştır. Açık, sade, çocukların rahatlıkla anlayabileceği bir dilin yanında okuyucuyla sohbet eder gibi

içten bir anlatım tarzı kullanılmıştır. Metinlerin yalın bir dille yazılmış olması okuyucu kitlesinin bilgi ve sözcük birikimine katkıda bulunması ilkesine uyulmuştur. Bu metinleri okuyan çocuklar mehter takımından, metropol kavramına, doğru ders çalışma tekniklerinden, müzik çeşitlerine, trafik kurallarına, milli kültür değerlerine kadar birçok konuda bilgi sahibi olur.

Uzun, sıkıcı cümlelerden ve karakter tahlillerinden sakınılmıştır. İlköğretim öğrencilerine seslenen anılar, uzun ve ayrıntılı ruh çözümlerinden, betimlemelerden ve salt bilgi aktarımından kaçınılmış, bilimsel ve yansız bir tutumla eğitici, bilgilendirici işlevini sürdüren metinlere yer verilmiştir.

Çocukların doğru tutum ve davranış özelliklerini görmesinde ve bu davranışları kazanmasında Ebe Sobe'deki günlükler önemli rol oynamaktadır. Ancak bazı yazılarda çocukları sıkacak, metinden koparacak kadar ayrıntılara yer verilmesi ve kullanılan dilin, yazıların bazı yerlerinde bir şeyler öğretme üslûbuna bürünmesi çocuğu metinden uzaklaştırmaya sebep olacaktır.

3.1.4.5. Deneme ve Sohbet

Edebî türler içinde doğrudan düşünce geliştirme, birbiriyle karşılaştırarak doğrusunu bulma ve yorum yapma becerisine dayanan deneme ve sohbet türlerini beraber incelemeyi uygun gördük (Yalçın, Aktaş 2003:201).

Ebe Sobe dergisinin incelediğimiz 22 sayısında 16 sohbet, 16 deneme olmak üzere toplam 32 yazı yayımlamıştır. Yayımlanan yazıların dökümü şöyledir:

Burhan Eren'in 3'ü deneme (ES :19,21,36) 1'i sohbet (ES :25) olmak üzere 4 yazısı, Gökhan Özcan'ın 5 deneme yazısı (ES :15,19,24,30,34), Çiğdem Gök'ün 7 tane sohbet yazısı (ES :21,22,23,24,25,26,28), Hanife Azaklı'nın 5 sohbet yazısı (ES :31,32,33,34,36), Ayşen Oy'un 1'i sohbet (ES :27), 1'i deneme (ES :15) olmak üzere 2 yazısı, Baykuş takma adını kullanan yazarın da yine 1'i sohbet (ES :31), 1'i deneme (ES :16) olmak üzere 2 yazısı dergide yer almıştır.

Bazı yazarların ise sadece bir yazısı çıkmıştır. Gülten Dayıoğlu'nun bir denemesi (ES :17), Melek Çe'nin 1 denemesi (ES :35), Deniz Aydın'ın 1 denemesi (ES :35), Nusret Özcan'ın 1 sohbet yazısı (ES :34), Aytül Akal'ın 1 denemesi(ES :18) ve son olarak Tolga Eren'in bir denemesi yayımlanmıştır (ES :16).

Denemelerde daha çok mevsimler, baharın güzelliği, çiçekler, böcekler ve kuşlar gibi doğanın varlıkları konu edilmiştir. Sözgelimi Gülten Dayıoğlu'nun Kuşların Gülünç Gösterisi adlı denemesinde yok edilen ormanlar yüzünden kuşların yaşadıkları acı, dram gözler önüne serilmiştir. (ES 17:5) Gökhan Özcan'ın Yaz Yine Çıkageldi adlı denemesinde yaz ayının güzelliklerinden söz edilmiştir (ES 30:14-15).

Bazen küçük yaşlardaki çocukların oyun araçlarını konu alan denemelere de rastlarız. Melek Çe'nin Yerçekimi Uçurtmaları Çeker başlıklı yazıda çocukların uçurtmaktan zevk aldıkları uçurtmaların yerçekimiyle ilgili ilginç ilişkisi anlatılmıştır. (ES 29:14-15).

Çocuklar bu metinlerde kendi hayatlarından parçalar bulması da mümkündür. Sözgelimi Gökhan Özcan'ın Hayat Bir Sokakta Geçer adlı denemesinde her mahallede bulunan evler, özellikleri, komşuluk ilişkileri, mahalle esnafından bakkal, kasap ve fırından bahsedilmiştir (ES 34:16,17).

Deneme türündeki bu yazılarda okuyucuyu bilgilendirmekten çok türe uygun olarak edebî bir zevk ve okuma estetiği kazandırma yoluna giden metinlere ağırlık verilmiştir. Öğretici ve bilgilendirici özelliğin Ebe Sobe'de yayımlanan türler arasında en belirgin olduğu yazıların başında 'sohbet' türü gelmektedir. Çeşitli yazarlar tarafından yazılan bu yazılarda çok çeşitli konularda okuyucuya bilgiler verilmektedir.

Her yaştan çocuğun gezip dolaşmak için kullandığı bisikletin ilk olarak kim tarafından icat edildiği, ilk zamanlarda yapılan bisikletlerin özelliklerinin neler

olduğu, bugüne kadarki gelişim aşamaları hakkında okuyucuya sohbet havasında bilgilendirmeler yapılmıştır (ES 21:14-15).

Çocukların izlerken en çok zevk aldığı gösterilerden biri olan sirk gösterilerinin anlatıldığı Eğlenceli ve Masalsı Dünya adlı yazıda Çiğdem Gök, sirklerin kökeninin nereye dayandığı, sirkün babası olarak bilinen İngiliz Philip Astley'in hazırladığı gösteriler, en vahşi hayvanların nasıl eğitildiği gibi çocukların ilgisini çekecek konulardan söz edilmiştir (ES 22:14-15).

Emrah Yavuz, Gökyüzünde Uçan Rüzgar Çiçekleri adlı yazıda çocukların ufak yaşlardayken yapmaktan ve uçurtmaktan zevk aldıkları eğlence araçlarından biri olan uçurtmaların, Çinliler tarafından 2000 yıl önce bulunduğunu, daha sonra dünyanın diğer ülkelerine nasıl yayıldığı, her ülkenin farklı uçurtma kültürünün oluştuğu, uçurtma uçurma kurallarının neler olduğu gibi konular okuyucuya sohbet havasında anlatılmıştır (ES 29:34-37).

Bazen güncel konular hakkında kaleme alınan söyleşilere de rastlanır. Aralık 2004 sayısında, ülkemizde bir ay sonra 'Yeni Türk Lirası'na geçileceği ve bundan dolayı insanların zorlanacağından bahsedilmiştir. Hanife Azaklı'nın kaleme aldığı Para, Para, Para adlı bu yazıda yeni para birimimiz hakkında bilgi verilmiştir. Yeni para birimi ile eskisi arasındaki farklar ve eşitlik değerleri, 'Eski Türk Lirası'nı 'Yeni Türk Lirası'na nasıl çevrileceği konusunda küçük okuyucular eğlendirilerek bilgilendirilmiştir (ES 36:28-30).

Çocukluk çağı problemlerine değinen bazı yazılara da yer verilmiştir. Sözelimi Çiğdem Gök'ün Korkularımız ve Biz adlı yazısında korkuların çeşitleri, bunlardan kurtulma yolları hakkında tavsiyelerde bulunulmuş, korku halinde vücutta meydana gelen olaylar ve belirtileri okuyucuyla paylaşılmıştır (ES 28:28,29).

Yazının içinde taşıdığı düşüncenin derinliği, karmaşıklığı ile cümlenin karmaşık yapısı bir araya geldiği zaman çocuğun anlama düzeyi düşecektir (Aytaş, Yalçın 2003:202). Bu yüzden yoğun karmaşık bir cümle yapısı olan parçalar yerine

açık sade ve anlaşılır cümlelerle yazılmış metinler tercih edilmiştir. Seçilen konular çocukların yaş düzeylerine uygun ve aynı zamanda ilgilerini çekecek niteliktedir.

3.1.4.6. Çizgi Diziler ve Romanlar

Hem küçük yaşlardaki hem de ileriki yaşlardaki çocukların severek ve heyecanla okuduğu yayımların başında 'çizgi roman'lar gelmektedir. Hatta bazen çocuklara okumayı sevdirmede, okuma alışkanlığı kazandırmada yararlanan eserler arasındadır (Şirin 2000:250).

Ebe Sobe dergisinin incelediğimiz 22 sayısında belirli sürelerle yayımlanmış 4 adet çizgi roman vardır. Bunlar Dağıstan Çetinkaya'nın Böcekistan ve Keli ve Dimi, Sevgi İçigen'in Saklambaç Sokağı ve Sinan Gündagarcık'ın Mırnav adlı çizgi romanıdır. Bir de Çizgi Kutusu adlı belirsiz aralıklarla yayımlanan ve Ethem Kara, Sevgi İçigen, G. T. Cordereo'nun çizgilerinin yer aldığı bir bölüm bulunmaktadır.

Dağıstan Çetinkaya'nın çizdiği Böcekistan 15. sayı ile 25. sayı arasında 11 dergide yayımlanırken Keli ve Dimi 33. sayıdan itibaren 4 sayı devam etmiştir. Sevgi İçigen'in Saklambaç Sokağı adlı çizgi romanı 21. sayı ile 36. sayı arasında 16 kez yayımlanmıştır. Aynı çizerin Çizgi Kutusu adlı köşede ise 2 çizgisi (ES 16,18) görülmektedir. Sinan Gündagarcık'ın Mırnav adlı çizgi romanı incelediğimiz son sayı olan 36. sayıda başlamış ve ileriki sayılarda da devam etmiştir. Ethem Kara'nın Çizgi Kutusu adlı bölümde 7 tane çizgisi (ES 15,16,17,18,19,20,25), G. T. Cordereo'nun ise 2 tane çizgisi yayımlanmıştır (ES 16,18).

Dergi okuyucuları bu çizgi romanlara ilgi göstermekte ve okumaktadırlar. Dergiye gönderdikleri mektuplar ve elektronik postalarla bunu göstermektedir:

“Böcekistan’ı çok seviyor ve eğitici olduğunu düşünüyorum. Saklambaç Sokağı’ndaki maceraları çok zevkli buluyorum.” (ES 32:44).

“Böcekistan bölümünü çok seviyoruz. Her sayıda onu okuyoruz. Dağıstan Çetinkaya’ya çok teşekkür.” (ES 25:40).

“Ben özellikle Böcekistan , Masalistan ve Saklambaç Sokağı bölümlerini çok sevdim.” (ES 40:43).

Çizgi romanların çocuklar tarafından bu kadar çok sevilmesinin nedenlerini Tuncer (2000:251,252) açıklarken şu tespitlere yer vermektedir:

“Çizgi romanlar çocuğun hareket ve macera isteğini kamçulamaktadır. Çünkü olaylar hızla gelişebilmektedir.”

“Çizgi romanlarda hikayeler kısadır. Ayrıca resimler dolayısıyla okunmaları kolay olup çabuk doyuma ulaştırırlar.”

“Çizgi roman kahramanın sonuçta her zaman başarılı olması, çocuklardaki başarıma ihtiyacını tatmin eder. Bilindiği gibi çocuklar her zaman kahramanla özdeşleşir.”

“Çizgi romanların değişik konuları, sürekli heyecan ve gerilim yaratan olayları, okunmalarının kolay olması, çocukların kısa sürede kapılmalarına neden olur; hatta bir sorunu olan çocuğa, bir süre problemini unutturur.”

Ebe Sobe’de yer alan çizgi romanlar için de okuyucular benzer sebeplerle, yayımlanan yapıtlar hakkındaki beğenilerini, düşüncelerini diğer okuyucularla ve dergi çalışanlarıyla paylaşmaktadır. Bu da çizgi dizileri, okuyucuların hoşlanarak takip ettiklerini gösterir.

Böcekistan adlı çizgi romanda anne, baba ve kardeşlerden oluşan bir böcek ailesinin başından geçenler konu edilmiştir. Saklambaç Sokağı adlı çizgi romanda yaramaz bir çocuğun başından geçen komik olaylar anlatılırken Keli ve Dimi adlı çizgi romanda ise işini iyi yapan bir marangoz ile devamlı yalan haberler uydurma gayretinde olan ama her seferinde yalanı ortaya çıkan kardeş iki çakalın öyküsü anlatılmıştır. Sinan Gündoğarcık’ın çizdiği Mırnav da ise kedilerin yaşamlarından komik kesitler sunulmuştur.

Çizgi romanlarda seçilen kahramanlara baktığımızda daha çok hayvanların konu edildiğini görürüz. Böcekistan'da böcekler, Keli ve Dimi'de iki çakal kardeş ve ormandaki diğer hayvanlar, Mırnav'da ise kediler baş kahramandır. Kahramanlarını insanların oluşturduğu tek çizgi roman ise Sevgi Sokağı'dır. Kahramanların daha çok hayvanlardan seçilmesinin çocukların ilgisini çekme konusunda daha başarılı olduğunu okurların gönderdikleri mesajlardan anlıyoruz.

Oyun, çocuğun kendisiyle baş başa kaldığı, kendini en özgür hissettiği bir eylemdir. Oyun içinde yoğunlaşan bir çocuk, çevresiyle pek ilgilenmez. Çizgi romanlar bir yönüyle, çocuğun oyunda aldığı zevki vermesi bakımından etkili olmaktadır. Oyun içerisinde, yalandan ölen, hasta olan, tedavisi olan, lider olan, savaş yapıp düşmanları yenen çocuk, çizgi romanlarda roman kahramanları içinde kaybolarak, bu arzusunu gerçekleştirir (Aytaş, Yalçın 2002:175). Bu yüzden seçilen kahramanların sergiledikleri davranışların çocukların psikolojilerini zedelemeyecek ve örnek alınabilecek tiplerden olmasına özen gösterilmiştir.

Çizgi romanlarda zıt karakterlere yer verilmiştir. Sözelimi Keli ve Dimi çizgi romanında Dimi görevini her zaman kendi çıkarları doğrultusunda kötüye kullanan bir gazeteciyken, kardeşi Keli işini itina ile yapan ve bundan dolayı çevresindeki hayvanlar tarafından saygı gören ve söylediklerine itibar edilen bir marangozdur. Saklambaç Sokağı'nda ise biri yaramaz erkek çocuğuyla diğeri çok akıllı kız olan iki kardeş vardır. Bu zıt karakterlerin bir arada kullanılması ve kötü tiplerdeki kahramanların çeşitli yollarla toplum tarafından hoş görülmediği çocuğa sezdirilmeye çalışılmıştır.

Çizgi roman metinleri oluşturulurken karşılıklı konuşmalardan yararlanılmıştır. Böylece okuyucunun dikkati canlı tutulmuştur. Monologlara ise daha az yer verilmiştir. Günlük yaşantı dilini yansıtan konuşmalara yer verilmiştir.

“Bu konuda seninle sonuna kadar mücadele edicez baba.” (ES 24:37).

“Şöüle ayağımı uzatıp yattığım yerden yapacağım bir mesleğim olsaydı.” (ES 33:16).

“Bugün derste evcil hayvanları işliyecez.” (ES 29:12).

“Yaptığımı beyendin mi” (ES 25:19).

Sözcükler bazen yazım kılavuzundan farklı olarak kullanılmıştır. Bunları konuşma dili içerisinde değerlendiremeyiz. Kelimelerin yanlış yazımından kaynaklanan hatalar bulunmaktadır.

“Afrika’da zürefa peşinde koşacak halim yok.” (ES 36:8).

“Geçmiş olsun ağbi hayırdır.” (ES 34:11).

Kullanılan bu dil okuyucuyla yazı arasında samimi bir durum oluşturabilir ancak kelimenin yazımı konusunda çok farklı örneklerle karşılaşması küçük okurların akıllarını karıştırabilir. Çocuklar okurken aynı zamanda dilin kurallarını da öğrendiklerinden yazım kurallarına uygun bir dil kullanılması uygun olurdu.

Karşılıklı konuşmalarda -çok sıklıkla yer almasa da- özellikle küçük yaşlardaki okuyucuların ilgisini çekmeyecek uzun konuşma cümlelerine yer verilmiştir. Sözelimi Saklambaç Sokağı’nda kahramanların konuşma kutucuklarının birinde 45 kelime kullanılırken, diğer bir kutucuğunda ise 31 kelime bulunmaktadır.

“Gerçekten bunları yaşadım anne. Çilli tavuk kafamdayken, köyün delisi peşime düşmesin mi... Yaa... Ne kadar çevik olduğumu bilirsin. Hemen gördüğüm ilk ağaca tırmandım . O da hızını alamayıp ağaca tosladı. O günden beri aramız çok iyi... Evet... Kafamdaki tavuk korkudan yumurtladı. Nur topu gibi civcivlerimiz oldu...” (ES 32:8).

“Yok canım sana öyle geliyor. Şu anda ellerim uyuştur ve nerde olduklarını bilmiyorum. Bak şu havadaki benim ayağım. Sana zahmet şu çatalı parmaklarına takıver de bari bir köfte de biz yiyelim.”

Bu tür uzunluktaki konuşma cümleleri, okuma sabırları az olan küçük okurların okumalarını güçleştirecektir.

Çocuklar karmaşık ve birbiri içine girmiş olayları kavrayamazlar. Onlar için olayın tek bir nedeni ve sonucu olmalıdır (Aytaş, Yalçın 2003:174). Dergide

yayımlanan çizgi diziler çoğunlukla bir olay ve konuya dayandıkları için çocukların ilgisini çekmekte başarılı olduğu söylenebilir.

Bir olayın basit olmasının yanında, çabuk gelişip sonuçlanması da çocuklar için önemlidir. Bu yüzden, çocukların çizgi romanlarda ele alınan basit ve hızla gelişip sonuçlanan konulardan hoşlandıkları gözlenmektedir (Aytaş, Yalçın 2003:174). Dergide yer alan çizgi romanları konularını, okuması olmayan çocuklar bile canlı çizilmiş resimler yardımıyla anlayabilirler.

Çocukların bazen anlamlarını sözlükten bakarak bulabilecekleri kelimelere yer verilmiştir.

“Mesleğinden madem bu kadar muzdaripsin...”(ES 34:10).

“Yok ben aslında böyle demedim editör çarpıtmış.” (ES 35:11).

Yazının, bilgi ve mesajın kodlanması yapıldığı için, resim beyinde daha hızlı anlaşılacaktır. Bundan dolayı verilen bilgi, resimle de desteklendiği için kalıcılığı daha uzun süre olmaktadır. Çizgi romanların etik kaygılar taşıdığı söylenebilir ancak burada birinci amaç çocukların eğlenmelerini sağlayarak okuma alışkanlığı kazandırmaktır. Doğru sözlü olma, sözünü tutma, yalan söylememe, görevini zamanında yerine getirme, büyüklerine saygılı davranma, hatasını kabul etme vs. çocuklara mesaj olarak verilen davranışlar arasında yer alırken bazı sosyal ve evrensel değerlere de vurgu yapılmıştır: dostluk, arkadaşlık, savaşa karşı olma, barışı destekleme, adaletli olma, ve insan haklarına saygı gösterme... Bu konu “Bilgilendirme” bölümünde örneklerle işlenecektir.

3.1.4.7. Biyografi

Ebe Sobe’de biyografi türüne dahil edebileceğimiz yazılar Burhan Eren’in hazırladığı 8-12 yaşlarındaki çocukların oynadıkları ‘İsim, Şehir, Hayvan, Bitki, Eşya, Sanatçı’ oyununda yer alan ‘Sanatçı’ başlığındaki yazılardan oluşur. Bunlar

tam anlamıyla bir biyografi türünün kalıpları içinde hazırlanmış metinler olmayıp, daha çok çocuklara biyografiyi sevdirmeye yöneliktir. Kişiler hakkında verilen bilgiler bir oyun içerisinde sunulmuştur.

Burada çocuklar sanatçı, şair, yazar, müzisyen, hat ustası, ressam, minyatür sanatçısı, ilim adamı gibi mesleklerinde başarılı olmuş kişilerin örnek hayatlarıyla karşılaşmış ve onların hayat hikayelerini okumuş olacaktırlar.

“Biyografinin çocuk edebiyatında çok önemli bir eğitici rolü bulunmaktadır. Çocukların genellikle zaman kavramı konusunda tam oluşmamış düşüncelere sahip oldukları bilinmektedir. Bu yüzden kendilerine ait ileriye doğru yaşayışlarını yönlendirmede ciddi sıkıntı çekerler. Biyografilerle çocukların toplum tarafından başarılı kabul edilen kişilerle ilgili edinecekleri bilgiler, kendi hayatlarına yön vermede önemli yararlar sağlayacaktır (Aktaş, Yalçın 2002:177).

Çocuklar büyüdükçe, dünyanın insanların lehine değişmesinde rol oynayan bilim, sanat, spor ve yönetimle ilgili konularda başarılı olmuş kişilere karşı bir özenti duyacaklardır. Büyüdüklerinde kendilerini onların yerlerine koyacaklar ve düşünür kuracaklardır. Bu tür kişilerin hayatlarını ayrıntılı olarak bilmek isteyeceklerdir. İşte çocukların bu yolda duyduğu okuma-araştırma isteklerini iyi yazılmış, iyi seçilmiş ve gerçekten yaşadıklarıyla çocuklara güzel model olabilecek kişilerin yaşam öyküleri doyurabilir (Kıbrıs 2000:177).

Ebe Sobe’de toplam 18 sayıda biyografi türünde değerlendireceğimiz yazılara rastlarız. Dergide tanıtılan sanatçıların alfabetik sıralaması şu şekildedir: Aşık Veysel (ES 19), Barış Manço (ES20), Cahit Zarifoğlu (ES 21), Çaykovski (ES 22), Dede Efendi (ES 23), Erkin Koray (ES 24), Fuzuli (ES 25), Gülten Akın (ES 26), Hamid Aytaç (ES 28), İtri (ES 29), İbrahim Çallı (ES 30), Jacques Prevert (ES 31), Karacaoğlan (ES 32), Levni (ES 33), Mevlana (ES 34), Neşet Ertaş (ES 35), Orhan Kurt. (ES 36).

Biyografiler nesnel oldukları sürece çocukların dünya görüşlerini geliştirmede çok katkıda bulunabilirler. Ayrıca biyografilerin gücü doğru ve güvenilir olmasından kaynaklanmaktadır (Aktaş, Yalçın 2002:177). Yazılan biyografilerde tarihî gerçeklere

ters düşen bir bilgi yoktur. Nesnellik ön planda tutulmuştur. Kişilerin hayatları hakkında bilgi verilirken yazı, belgeler, dipnotlar ve ağır açıklamalara boğulmamıştır.

Çocukların merakını uyandıran, ilgilerini çekecek şahsiyetlere yer verilmiştir. Sözelimi Barış Manço, Erkin Koray gibi çocukların televizyonda görmüş, şarkılarını dinlemiş olabilecekleri sanatçılar; Mevlana, Gülten Akin, Karacaoğlan gibi ders kitaplarında şiirlerini veya onlarla ilgili yaşanmış olayların aktarıldığı yazıları okuyabilecekleri kişiler yer alır.

“Özellikle okul çağındaki çocukların, adlarını duydukları, resimlerini ve filmlerini gördükleri toplumlun saygın kişilerine karşı büyük bir ilgi duydukları bilinir. Bu yüzden biyografilerin çocukların özdeşleşeceği kahramanlardan seçilmesi çocukların gelişimine büyük katkıda bulunacaktır.” (Aytaş, Yalçın 2002:182).

Kişilerin hayatını etkileyen toplumsal, siyasal ve ekonomik ortamla ilgili sorunlar basit, anlaşılır bir dille ayrıntılara girilmeden anlatılmıştır. Bu yazılarda kullanılan konuşma dili de anlatılan çevrenin doğal yapısı içinde ve anlatılan kişinin kişiliğine uygun olarak düşünülmüştür. Aynı zamanda tarafsız üçüncü şahıs anlatımının kullanılmasıyla yazılar, inandırıcılığı artırıcı bir özellik taşımıştır. Sözelimi çocukların da çok sevdiği ve toplumda sıcak kanlılığıyla bilinen Barış Manço’dan bahsederken çok samimi bir anlatım tarzı kullanılmış ancak Dede Efendi’den söz ederken ise daha resmi bir dil kullanılmıştır.

“7’den 77’ye programını hazırlayıp sunmaya başladı ve bütün çocukların sevgilisi “Barış Amca” haline geldi. Bu program tam on yıl devam etti. 7’den 77’ye herkes sevdi onu, şarkılarını yıllarca dilinden düşürmedi...” (ES 20:31).

“Daha çocuk yaşta sesinin güzelliği ve müzikteki üstün yeteneği ile dikkat çekmiş ‘Dede Efendi’. Farklı makamlarda yüzlerce eser bestelemiş, Türk müziğinde büyük yenilikler yapmıştır.” (ES 23:27).

Kişilerin başarısı, kahramanlığı, insanlığı, yurtseverliği vb. olumlu özellikleri ön plana çıkarılmıştır. Sözelimi Barış Manço’nun biyografisinde yaptığı çocuk programlarından dolayı ‘Barış Amca’ diye anıldığını, hem çocuklar hem de büyükler

tarafından sayılıp sevildiğini bunun bir nedeninin de yurt dışına yaptığı gezilerde Türkiye'yi ve Türk insanını çok iyi tanıtmışından kaynaklandığı belirtilerek ülkesi için çalışan insanların herkes tarafından çok sevildiği mesajı verilmiştir (ES 20:31).

Dede Efendi'den bahsederken henüz gençliğinde olağanüstü besteleri ve okuyuşu ile tanınmış, Padişah 3. Selim tarafından, o dönemde en nitelikli ve en kapsamlı müzik çalışmalarının yapıldığı Osmanlı Sarayı'na alınma başarısı anlatılmaktadır. Böylece çocuklara genç yaşlarında başarılı olan kişiler tanıtılarak çalışmaya özendirilmiştir (ES 22:27).

Yayımlanan biyografilerde yabancı kişilere, sanatçılara ve onların başarılarına da yer verilmiştir. Sözelimi, 19. yüzyılda yaşamış önemli Rus bestecisi Peter İliç Çaykovski ve onun dünyaca bilinen 'Kuğu Gölü, Fındıkkıran, Uyuyan Güzel' adlı bestelerinin artık dünyaya mal olduğu belirtilmiştir (ES 22:27).

20. yüzyılın önemli Fransız şairlerinden biri ve Fransız tarihçileri tarafından 'Şiirin Yaramaz Çocuğu' olarak adlandırıldığı vurgulanan Jacques Prevert'in Türkçeye çevrilmiş Yaramaz Çocuklara Masallar adlı eseri hakkında bilgi verilmiş ve başarılarından bahsedilmiştir (ES 22:27). Çocuğun ufkunun genişletilmesi için yalnızca kendi ulus ve ülkesinden olan kişilerin değil, başka ulusların yetiştirdiği kişilerin biyografilerini de okutmakta yarar vardır (Kıbrıs 2000:177).

Yaşadıklarıyla yaptıklarıyla çocuklara iyi model olabilecek kişilerin biyografilerine yer verilmiştir. Sözelimi Mevlana'nın biyografisini okuyan bir çocuk onu, hayatı boyunca ilim öğrenme gayreti içinde olan, insanları sevgi ve hoşgörü temeliyle kucaklayan, iyi ahlâka, olgunluğa ve doğruluğa çağıran bir kişi olarak tanır (ES 34:25).

Biyografilerde, anlatılan kişilerin hayatlarının belli bir bölümü değil, bütünü kısaca özetlenerek verilmiştir. Yaptığı işler, bıraktığı eserler, çocukluklarını nerede ve nasıl geçirdikleri, adlarını nereden aldıkları gibi bilgiler okuyucuyla

paylaşmıştır. Ve daha çok çocukların kendileriyle özdeşleşebileceği, model almalarında herhangi bir sakınca olmayan kişilerin tanıtılmasına özen gösterilmiştir.

Ancak çok eski zamanlarda yaşamış toplumda genç kuşaklar tarafından tanınmayan, okuduklarında da pek merak uyandırmayacak kişiler de tanıtılmıştır. Ancak bu kişilere başarılarından ve Türk sanatının mimarları olmalarından dolayı yer verilmiştir. Sözelimi klasik Türk müziğinin önde gelen isimlerinden olan Dede Efendi'nin(ES 23:27), İtri'nin(ES 29:27); Klasik Divan Edebiyatı'mızın önemli şairlerinden Fuzuli'nin de biyografileri yayımlanmıştır (ES 25:21).

Dergide oyunun “Sanatçı” bölümündeki yazılardan oluşan bu yazıları biyografi türü içerisinde değerlendirdik. Ancak derginin incelediğimiz 22 sayısının hiçbirinde tam anlamıyla biyografi türüne uygun metinler yayımlanmamıştır. Bu dergideki metinleri türler açısından incelediğimizde en büyük eksikliklerden birisi olarak göze çarpmaktadır. Çocuklar belli gelişim dönemlerinde çevrelerinde yaşayan veya serüvenleri kitaplara geçmiş ünlü kişileri kendileri için örnek seçme ihtiyacını duyarlar. Bu eserler özdeşleşme duygusunu doyurmaya yarar. Çocuklara başkalarının hayat kavgalarını, karşılaştıkları türlü sorunları ve başarılarının nedenlerini anlatmak onları ileride karşılaştıkları durumlara hazırlamaktadır (Aytaş, Yalçın 2002:183). Bundan dolayı çocukların bu türde daha nitelikli metinlerle buluşturulması gerekirdi.

3.1.4.8. Diğer Türler

Ebe Sobe'de şimdiye kadar diğer türler kadar yer almayan, sayıca bir iki tane olan türler de karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bazı yazıların konuları işleme tarzı ve üslûp açısından herhangi bir türe yerleştiremeyeceğimiz serbestliktedir.

Dergide çeşitli kişilerle yapılmış üç tane röportaj bulunmaktadır. Bunlardan ilki Emrah Yavuz tarafından Işıl Kasapoğlu'nun öğrencilerinden Serkan Keskin ve Sibel Altan ile tiyatro sanatının genel konuları, kuklacılık ve kukla tiyatrosu, ‘Semaver Kumpanya’ ve oynadıkları oyunlar üzerine yapmış olduğu röportajdır. Burada çocuklara kukla tiyatrosu tanıtılmış, nasıl yapıldığı, eğlenceli ve zor yönleri, diğer

tiyatro gösterilerinden farkı okurlarla paylaşarak okurların böyle faaliyetlere katılarak, bu tür sanatın devam etmesine yardımcı olmaları istenmiştir (ES 26:36-39).

Dergide yer alan ikinci röportaj ise çocukların daha iyi anlaşılması ve mutlu olması için birkaç yıl önce ‘Sesimi Duyun’ adlı girişimiyle dikkat çektiği belirtilen ‘Türkiye Çocuk Hakları Koalisyonu’nun da başkanlığını yürüten Doç. Dr. Serdar Değirmencioğlu ile çocuklar üzerine yapılan röportajdır. Değirmencioğlu, Ayşe Pehlivan tarafından gerçekleştirilen bu röportajda çocuğun eğitimi, çevrenin, ailenin ve medyanın çocuğun eğitimindeki rolü ile ilgili sorulara cevap vermiş. Başkanı olduğu Türkiye Çocuk Hakları Koalisyonu’nun ne olduğu, nasıl çalıştığı ve çocuk hakları hakkında bilgilendirmeler yapmıştır. Küçüklerden çok büyüklere yönelik bu röportajda çocuklara davranışları konusunda ailelere bazı tavsiyeler de yer almıştır (ES 30:32,33).

Ebe Sobe’de yayımlanan son röportaj ise yine Emrah Yavuz’un Sunay Akın’la oyuncaklar ve açacağı oyuncak müzesi hakkında yaptığı röportajıdır. Sunay Akın oyuncakları “Bilim dediğimiz arabanın önünde koşan, onu yarınlara çeken atlardır.” diye tanımladığı röportajda bugün insanların olmazsa olmazları arasında yer alan birçok buluşun ilk önce oyuncak, bir eğlence aracı olarak yapıldığını dile getirmiştir. Daha sonra da açacağı oyuncak müzesi, oyuncakları bir araya getirme öyküsü ve çeşitli konular hakkında bilgi vermiştir (ES 27:36-38).

Dergide sayıca en az yayımlanan türlerden biri de ‘fabl’dır. Sadece 1 tane fabl örneği verilen dergide bu türün eksikliği hemen göze çarpmaktadır. Necdet Neydim’e ait Papatya Müjdesi adlı bir çocukla, bir papatya arasında geçen konuşmayı öğrenciler okuduğunda doğayı koruma, orada yer alan bitkilere, çiçeklere, hayvanlara zarar verilmemesini ve bunun yapılmasının çirkin bir davranış olduğunu öğrenecektir. (ES 20:5) Fabllar çocuklara tokgözlülük, yetingenlik, özveri yardımseverlik gibi davranışları kazandırma konusunda eğitici yanı güçlü olan eserlerdir. Özellikle 10-12 yaşlarındaki çocuklar fabl okumaktan ve dinlemekten çok büyük zevk alırlar (Oğuzkan 2001:65). Çocuklara kazandırılmak istenen olumlu

davranışlarda bu metinler ön plana çıktığından bu yazıların dergide daha sık yer alması gerekirdi.

Dergide bir tane de gölge oyunu yayımlanmıştır. Ayrıca gölge oyunun başında kahramanları arasında yer alan ‘Acem, Beberuhi, Frenk, Çelebi, Arnavut ve Laz’ okuyucuya kısaca tanıtılmıştır. Orhan Kurt’un kaleme aldığı bu yazıda Karagöz oyununu hazırlayanlara verilen isimler de anlatılmıştır. ‘Milli tiyatromuzun temeli’ olarak tanıtılan yazının sonunda uzunca bir Hacivat–Karagöz diyalogu yayımlanmıştır (ES 35:34). Oyunda çocukların, bugün sıkça duyabileceği bazı tabirlere de yer verilmiştir. Sözelimi Çelebi’nin Karagöz’e emanet ettiği parayı vermeyip paylaşmak teklifinde bulunan Hacivat’a Karagöz: “Olur mu yahu adamın parasını vermemek, biz *hortumcu* muyuz?” cevabını vererek çocuklara da örnek bir davranış sergilemiştir. Burada çocuk hem gölge oyunu hakkında bilgilendirilmiş hem de eğlenceli bir yazı sunulmuştur (ES 35:35).

Yazıların çoğunluğu derginin sürekliliği olan sayfalarında yayımlanmıştır. Ayın Panosu, Birdir Bir, İsim, Şehir, Hayvan, Bitki, Eşya, Sanatçı, Nasıl Oluyor, Oluşuyor, bilgi aktarımı, Matraksiyon, Fındık Faresi sayfalarında ise konuların mizahi yönlerini ele alan yazılar yayımlanmıştır.

Ayın Panosu başlığı derginin ebadının küçük olduğu 10 sayının tamamında yer alır. Bu genel başlığın yer aldığı sayfada davranışlarıyla, okuduğu kitaplarla, dergiye yolladığı mektuplarla seçilen“Ayın Okuru; öğrenmeyi, çalışmayı öğütleyen Ayın Sözü; okuyucuya iyi dileklerin bulunduğu Ayın Dileği; derginin yayımlanmasının ve sürprizlerin çocuklara haber verildiği Ayın Haberi; bazen güldüren bazen düşündüren ilginç resimlerin yer aldığı Ayın Fotoğrafı; okuyucuların dergi ile ilgili düşüncelerinin yayımlandığı Ayın Mesajı, alt başlıklarına yer verilmiştir (ES 15,16,17,18,19,20,21,22,23,24).

3.1.5. Okur Yazıları

Ebe Sobe yazar kadrosunun yanı sıra okur yazılarına da yer vermiştir. Okur yazıları ağırlıklı olarak öğrencilerin kaleminden çıkmıştır. Derginin incelediğimiz 22 sayısının tamamında bu yazılar yer almıştır. Bu yazılar ‘Böcekistan’ın Arka Bahçesi, Posta Kutusu, Söz Sizde, Okur Diyor ki, Yazı Defteri ve Şeker Mikrofon’ başlıkları altında yayımlanmıştır. Başlık sayısının çokluğundan da anlaşılacağı üzere okur yazıları dergide önemli bir yer tutmaktadır.

Dağıstan Çetinkaya tarafından çizilen Böcekistan adlı çizgi dizinin hemen arkasından yayımlanan Böcekistan’ın Arka Bahçesi adlı köşede öğrencilerin göndermiş olduğu şiirler ve resimlere yer verilmiştir. Düz yazılar ise hiç yer almamıştır.

Öğrenciler dergiyi beğendiklerini yazdıkları şiirlerle dile getirmişlerdir. Sözelimi Enes Şişman adlı bir okur dergiye gönderdiği bir şiirde dergi hakkındaki düşüncelerini şiirle anlatmıştır.

“Sobeleme Neşesi
Böcekistan, Masalistan
Okuyan uğrar sevince.
Ebe sobe denince,
Akla gelir eğlence

Bilmece bulmaca oyun...
Ebe Sobeyi çantanıza koyun
Öğretmen soru sorarsa,
Onu Ebe Sobe’den bulun.

Bunları biliyor musunuz?
Bunları duydunuz mu?
Ebe Sobe almadan hiç,
Rahat uyudunuz mu?

Ebe Sobe alın
Sağlıcakla kalın” (ES 18:12).

Okurların çeşitli konularda gönderdikleri şiirlere de yer verilmiş, aynı zamanda okurların isimleri de yayımlanmıştır.

“Açan çiçek , çağlayan su,

Gülümseyen engin duygu,
Evimizin mutluluğu,
Sensin benim güzel annem . Şeyma Tırımoğlu / İstanbul (ES 22:12).

“Ağaçlarda meyve büyüyor,
Sokaklar çocuklarla doluyor.
Çocuklar tatil sevinciyle
Yaşasın yaz geliyor. Sevinç Karabulut / İstanbul (ES 21:12).

Böcekistan adlı çizgi dizi süresince dergide yayımlanmış olan bu bölüme, çizgi dizinin bitmesiyle de bu bölüme verilmemiştir(ES 15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25, 26).

Derginin her sayısında bulunan, tamamı okurların gönderdikleri şiir, öykü, deneme, bilmece, ilginç sorular, gülmecelerle hazırlanmış Posta Kutusu köşesidir. Okuyucular dergiye gönderdikleri çeşitli konulara ait, yazı ve resimlerini burada görebilirler.

Okurların dergi ile ilgili beğeni, eleştiri, önerilerini sunan mektuplara da dergide yer verilmiştir.

“Çıkardığımız Ebe Sobe dergisi tam bizim yaşımıza uygun profesyonelce hazırlanmış bir dergidir. Ebe Sobe'deki bilmece, fıkralar, resimler çok ilgimi çekiyor. Bence Ebe Sobe yılın çocuk dergisi yarışmasında birinci olmalıdır.” (ES 30:45).

“İnsanların özellikle çocukların yaşayışlarını, zekâlarını yükselten dergiler çıkardığınız için teşekkürler. Dergiyi okudukça, bilmeceyi çözdükçe, bilgimin arttığına ve bilgimin her zamankinden daha üst seviyelere çıkacağına inanıyorum.” (ES 30:45).

Dergiye yurt içinden ve yurt dışından birçok mektup gelmektedir. Genelde büyük şehirlerdeki okurlar buna daha fazla ilgi göstermişlerdir. Başta İstanbul, Ankara, İzmir olmak üzere Aydın, Malatya, Adapazarı, Kayseri, Kastamonu, Bursa, Denizli, Kırklareli, Samsun, Muğla, Balıkesir, Tekirdağ, Aksaray, Amasya, Adana, Şanlıurfa, Antalya, Kocaeli, Kütahya gibi Türkiye içinden mektuplar yer alırken, Almanya'dan da dergiyi takip edip mektup gönderenler bulunmaktadır. Her ay mektubu gelenlerin isimleri bu köşede yayımlanmıştır.

Derginin küçük boyutlarıyla yayımlandığı ilk 10 sayısında bu köşe 3 sayfa iken, büyük ebatlarla yayımlanan 12 sayısında bu bölüm 4 sayfaya çıkarılmıştır.

Söz Sizde köşesi de, okur mektuplarının değerlendirildiği köşelerden bir tanesidir. Burada okurlardan, sorulan sorularla ilgili fikirlerini paylaşmaları istenmiştir. Her ay okurlara hayvanlar, hayalleri, yaz tatillerini nasıl değerlendirecekleri, bilgili olma, zamanını doğru kullanma, renkler gibi konular hakkında üç tane soru sorulmaktadır. Okurların verdikleri cevapları isimleri ile birlikte bir sonraki sayıda yayımlanmıştır.

Giriş bölümünde bazen bilgilendirmeler yapılmakta, öğütler verilmektedir. Sözelimi bilgi sahibi olma, faydaları, bilgiye ulaşma yolları hakkında sorulan soruların başında şu düşüncelere yer verilmiştir.

“Bilmediğimiz bir konuda önyargıyla, aklımıza geldiği gibi konuşmak ve bir fikir ileri sürmek, bizi zor durumda bırakabilir. Bu yüzden herhangi bir düşünceyi dile getirip savunacaksa, öncelikle o konuyla ilgili gerekli bilgileri öğrenmiş olmamız gerekmektedir.” (ES 22:18).

Giriş cümleleri sohbet tarzında yazılmış ve sonunda yazmaya teşvik edecek cümleler kullanılmıştır.

“Sizden gelen şu ilginç cevapları okuduktan sonra, sonda yer alan gelecek ayın sorularına bakmayı unutmayın. Bize cevaplarınızı gönderin hayatınıza renk katın.” (ES 19:16).

“Bu yorumları okuduktan sonra, karşı sayfada yer alan soruları cevaplayıp bize gönderebilirsiniz. Böylelikle gelecek ay belki de sizin düşünceniz burada yer alabilir. (ES 17:16).

Çocukları yazmaya teşvik etmek için dergiye gönderilerek görüşleri yayımlanan öğrenciler arasından üç kişiye kitap hediye edilmektedir. Okurlar dergiye görüşlerini yalnızca mektupla değil elektronik postayla da gönderebilmektedirler. Bunun için bir elektronik posta adresi verilmiştir: sozsizde@ebesobe.com

18 sayı devam eden “Söz Sizde” köşesi yeni yayın dönemine girerken yerini “Şeker Mikrofon” adlı köşeye bırakacaktır. “Söz Sizde” köşesinden farklı olarak okurlara soru sorulmamış okuyuculara:

“Hayallerinizi, düşünce ve eleştirilerinizi, gördüklerinizi duyduklarınızı, sevdiğiniz ya da kızdıklarınızı, aradıklarınızı, bulduklarınızı, şaşırdığınız ve güldüğünüz şeyleri... Kısacası, güzel olan her şeyi ‘Şeker Mikrofon’da herkese duyurabilir ve herkesle paylaşabilirsiniz.” (ES 33:19).

mesajıyla istedikleri konuda yazma fırsatı verilmiştir.

Çocuklar burada ülke sorunlarından kendi özel isteklerine kadar bir çok konuda fikirlerini dile getirmişlerdir.

“Ev ödevi yapmayı sevmiyorum, çünkü evimi bile okul gibi görmeye başlıyorum.” (ES 34:23).

“Elimde sihirli değnek olsa, dünyadaki savaşları ortadan kaldırır, herkesin mutlu olması için gerekli düzenlemeleri yapardım.” (ES 34:23).

“Avrupa Birliği’ne katılırsak belki işsizlik ortadan kalkabilir. İşsizlik kalkarsa insanlar daha huzurlu olur.” (ES 34:23).

“Trafik olaylarına canım sıkılıyor. Yayalar karşıya geçmek için yeşil ışığı beklese, şoförler trafik kurallarına uysa kazaların azalması sağlanmış olur ve insanlar üzülmez.” (ES 36:23).

“Ormanlarımızı koruyalım ülkemiz çöl olmasın.” (ES 36:23).

Bundan sonra her ay okur yazılarına yer verileceği belirtilen ancak bir sayı yayımlandıktan sonra bir daha dergide yer verilmeyen ‘Yazı Defteri’ adlı bölümün başlangıcında burada ‘yeni yeteneklerin çalışmalarına yer verilecek’ notu düşülmüşse de bu gerçekleştirilememiştir (ES 30:38,39).

Genel olarak okur yazılarını değerlendirdiğimizde öğrencilerin yazmaya teşvik edildiği anlaşılmaktadır. Çeşitli kitaplar hediye edilerek yazmaları desteklenmiştir. Konu, tür ayrımı yapmaksızın her türlü yazıyı yayımlayarak öğrencilerin kabiliyetleri

yönünde gelişimlerine yardımcı olunmuştur. 48 sayfalık dergide ortalama 6 sayfa okuyuculardan gelen yazılara, mektuplara ayrılmıştır. Derginin 30. sayısında ise bu 8 sayfaya kadar çıkmıştır. Böylece okur daha aktif bir duruma getirilmiştir. Okurla dergi arasındaki iletişim güçlenmiştir.

3.2. EBE SOBE DERGİSİNDE ELE ALINAN KONULAR VE ÇOCUK EĞİTİMİ

3.2.1. Bilgilendirme

Ebe Sobe dergisinin ağırlıklı olarak üzerinde durduğu konuların başında bilgilendirme gelmektedir. Bilgi verme amacıyla hazırlanan yazılar, çocukların günlük hayatlarında her zaman kullandıkları bilgilerin yanı sıra, okuldaki derslerine yardımcı olacak ve onlarda genel kültür zemini hazırlayacak biçimde, eğitim, bilimsel buluş ve doğa olayları, sağlık, coğrafi bilgiler, bitkiler ve hayvanların dünyası, eşyalar, değişik araçlar, günlük hayat için pratik öneriler, güncel ve kültürel haberler hatta ekonomi vb. gibi geniş bir yelpazede çocuğa bilgiler sunulmuştur.

Dergilerin tamamında bilgilendirme yapılırken eğlendirme karşılık konuşma havasında bir anlatım tarzı ve çocuklar tarafından rahat anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Bilgilendirmenin daha yoğun olarak yapıldığı bölümler şunlardır: 'Bilgi Dağarcığı, Akıl Defteri, İpucu, Büyüteç, Nasıl Oluyor, Oluşuyor?', Birdir Bir, İsim, Şehir, Hayvan, Bitki, Eşya, Sanatçı.'

Çocuklar için kolay bir eylem olarak oynamak varken; yazmak, okumak, birtakım bilimsel bilgiler edinmek gibi zor eylemlerle meşgul olmak bir isteksizlik meydana getirebilir. Her türlü okuma materyalinde olduğu gibi bilimsel bilgiler veren eserlerde de izlenecek yöntem kolay ve eğlenceli yollarla bunun gerçekleştirilmesidir (Çıkla 2005:93). Ebe Sobe bilimsel konularda bilgilendirme yaparken kolay anlaşılabilir örneklerden hareket ederek samimi bir aktarım ortamı oluşturmuştur.

3.2.1.1. Bilimsel Buluş ve Doğa Olaylarını Anlatan Yazılar

Çocuklar, içinde yaşadıkları doğal çevreyi tanımak, bu çevrede yaşayan hayvan ve bitki gibi canlı varlıklar ile türlü cansız varlıkların özelliklerini öğrenmek isterler. Rüzgar, yağmur, mevsim değişimi, çiçeklerin ve ağaçların büyümesi, kuşların göçmesi gibi sayısız doğa olaylarına karşı daha pek erken yaşlarda ilgi duymaya başlarlar (Oğuzkan 2001:223). Basit aletlerin yapımı, kullanımı, teknolojinin ulaştığı son nokta, internet, bilgisayar gibi çocukların kullanmaktan haz aldıkları aletlerle ilgili yazılar çocukların ilgisini çekme konusunda önemli bir yere sahiptir.

3.2.1.1.1. Hayvanların Tanıtıldığı Yazılar

Hayvanlar dünyası, çocukların merak ettiği alanlardandır. Öğrenciler için ilgi çekici bir konu olan hayvanlar dergide geniş olarak anlatılmıştır. Çocukta hayvan sevgisini oluşturma, onları koruma ve onlara yardımcı olma konusunda bazı bilgiler verilmiştir. Bilgi veren yazıların önemli bir kısmı hayvanlar konusuna ayrılmış, onların ilginç özellikleri üzerinde durulmuş ve mümkün oldukça çocukların öğrenmekten zevk alacakları konular işlenmiştir.

Burhan Eren'in hazırladığı konu hakkında en geniş bilgilendirmelerin yapıldığı ve bir düzen içerisinde sunulduğu İsim- Şehir- Hayvan- Bitki- Eşya- Sanatçı köşesindeki hayvan bölümlerinde evcil hayvanlar, sürüngenler, kuşlar, vahşi hayvanlar anlatılmıştır. Bunun dışında Ayşe Pehlivan'ın hazırladığı Hayvanlar Alemi, Ergün Meriç'in hazırladığı Hayvanlar Dünyası köşelerinde de hayvanların ilginç özellikleri aktarılmıştır.

Hayvanlar Alemi adlı köşede yarasaların görme duyularının kör denilebilecek kadar zayıf olmasına rağmen nasıl bir yerlere çarpmadan uçabildiklerini, aslanların gözlerinin çok güçlü bir gece görüşüne sahip olduğunu, arıların gözlerinde 6900 adet birbirinden ayrı görme işlemi yapan bölümlerin olduğunu, sürüngen hayvanlardan tuatarayı diğer sürüngenlerden ayıran üçüncü bir gözü olduğunu, kedilerin geceleyin

bile gözlerinin nasıl gördüğünü, doğan, kartal gibi yırtıcı kuşların keskin gözleri olduğu hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir (ES 16:32,33).

Değişik özellikteki hayvanların insanların ilgisini çektiği belirtilmiştir. Hatta doğayı birlikte paylaştığımız hayvanların bazı özelliklerinin insanı şaşırttığı dile getirilir:

“Doğada yaşayan milyonlarca hayvan türünün her birinin kendine göre değişik özellikleri bulunmaktadır. Onların nasıl yaşadıkları, nasıl beslendikleri, nasıl gördükleri ve korunduklarına dair ilginç bilgileri öğrendikçe, şaşkınlığımız ve merakımız daha da artar.” (ES 16:32).

Hayvanların böyle değişik özelliklerine yer verilerek çocuğun ilgisini çekecek metinler oluşturulmuştur. Bunun sonucunda çocuğun okuma alışkanlığı ve sabrı kazanması sağlanmaya çalışılmıştır. Ergün Meriç imzasıyla hazırlanan Hayvanlar Dünyası köşesindeki, Hayvanlar Dünyasından Rekorlar adlı yazıda çocuklar okumaya teşvik edilmiştir.

“Hayvanlar alemi birçok gizemi içinde barındırıyor; aynı zamanda bir çok rekoru da... Onların dünyasından ilginç ve bir o kadar da şaşırtıcı gerçekleri öğrenmeye ne dersiniz?” (ES 17:28,29).

Yazıya ilgi çekici bir girişle başlanmış ve çeşitli hayvanlara ait bilgiler sunulmuştur. Örneğin Amerikalı Steve Tsher’in ‘Çingene’ adlı köpeği 15 kilometreyi 6 saatte yüzebildiği, Güney Afrika’da yaşayan keskin burunlu kurbağanın 10 metre yukarıya zıplayabildiği, Kenya’daki zürafaların boylarının 6 metre olduğu, 34 yaşında ölen ve dünyanın en uzun yaşayan kedisi, 100 yılda 8 mm büyüyerek dünyanın en yavaş büyüyen hayvanı olan istiridye ve İngiltere’de yaşayan Tom Scott’a ait olan 130 kiloluk dünyanın en ağır köpeği gibi hayvanlar hakkında ilginç bilgileri içeren yazılara yer verilerek küçük çocukların okumaya karşı olan istekleri artırılmaya çalışılmıştır. Bu yazılar öğrencilerin aynı zamanda okuma alışkanlığı kazanmasında da yardımcı olur (ES 17:28,29).

Bilgiler aktarılırken okuyucuyla sohbet eder gibi bir üslûp kullanılmasına özen gösterilmiştir. Sözelimi En Pahalı Böcek adlı yazıda sözü geçen böcekten bahsedilirken:

“Hey, bu da nasıl olur demeyin. Fanfan böceği 1999 yılının ağustos ayında Tokyo’da yapılan müzayedede yeni sahibi tarafında 90 bin dolara satın alınmış. Bahçenizdeki böceklerin kıymetini bilin! Belki bir gün birileri size gelip ‘Elindeki Hamam Böceğini 1 milyar liraya almak istiyorum diyebilir.’ Sakın böyle bir fırsatı kaçırmayın.” (ES 17:28).

gibi ifadeler kullanılarak samimi bir üslûp oluşturulmuştur. Böylece çocuğun ilgisi çekilmiş, metni okuması kolaylaştırılmış ve okuma eğlenceli hale getirilmiştir.

Her ay alfabetik sırası gelen harfle ilgili olarak hazırlanan “İsim- Şehir- Hayvan- Bitki- Eşya- Sanatçı” oyununda da yayımlandığı 18 sayıda birçok hayvanla ilgili bilgiler aktarılmıştır (ES 15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,28,29, 30, 31,32,33,34,35,36).

Atların tarih boyunca insanın en büyük yardımcısı ve dostu olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda hayvanların en zekisi olarak tanıtılmış ve üzüldüğü zaman ağladığı, duygularının çok güçlü olduğu, suyu, ateşi, tehlikeyi çok uzaktan görebildiği vurgulanmıştır. Yazının devamında atların soyları, çeşitlerine verilen adları, renkleri ve ömürlerinin uzunluğu hakkında bilgi verilmiştir. Atların Türk kültüründeki önemi de sözü edilen diğer bir konudur (ES 19:24). Çocuk, hayvanların insanlar açısından ne denli önemli olduğunu anlatan bu tür metinleri okuyunca hayvan sevgisi ve onları koruma davranışı geliştirecektir.

Ormanlarda yaşayan ve Malezya dilinde ‘orman adamı’ anlamına gelen orangutanlar hakkında bilgi verilirken bu hayvanların dünya üzerinde neslinin tükenmekte olduğu belirtilerek, bazı ülkelerde avlanma yasağı olmasına rağmen insanların buna uymamalarından şikayet edilmiş ve doğayı paylaştığımız bütün hayvanları korumak gerektiği mesajı verilmiştir (ES 36:32).

Yine aynı aileden olan maymunların diğer hayvanlara göre bize daha sevimli gelmesinin nedeninin ‘bize benzeyen yapı ve davranışlarından olmalı’ diye belirtilerek ağırlıkları, boyları, beslendikleri yiyecekleri, diğer türlerine verilen adlar, çoğunlukla yaşadıkları yer hakkında okuyucu bilgilendirmiştir. Hayvanları daha sevimli ve insanlara daha yakın göstermek amacıyla yapılan bu açıklamalar bu türdeki yazıların bütününde göze çarpan bir durumdur (ES 34:24).

Toplum içinde hayvanlar hakkındaki bilinen bazı yanlış bilgiler düzeltilmiştir. Sözelimi devekuşlarının tehlike anında, düşmanından saklanmak için kafalarını kuma gömdükleri bilgisinin yanlış olduğu, aslının şu şekilde olduğu belirtilmiştir:

“Devekuşları bir tehlike anında düşmanından saklanmak için yere yatar ve uzun boyunlarını ileriye doğru uzatırlar. Devekuşlarının tehlike anında başlarını kuma gömdükleri yanlış inancı da onların bu hareketinden kaynaklanır. Yoksa sanıldığı gibi devekuşları başlarını kuma gömmezler.”

ifadelerine yer verilmiştir (ES 23:26).

Hayvanlar hakkındaki bilgilendirmenin önemli bir bölümünü kuşlar oluşturmaktadır. Balkılavuzu, leylek, incirkuşu, ıslıkçıkuş, hüdhüd, doğan, akbaba, guguk kuşu, güvercin, eabil, devekuşu, çalıkuşu, cennetkuşu, cin baykuşu, baykuş, bülbülden bahsedilir. Bu kuşların görünüş olarak güzellikleri ve özellikleri, göç etmeleri, avlanmaları, ötüşleri, kuşlar arasındaki yardımlaşma, beslenmeleri, kendilerini koruma yolları, eğitilebilen kuşlar, bazı kuşlarda görülen zekâ belirtileri, yırtıcı kuşların avlanmaları, yuvalarını nerelere kurdukları ve yavrularına olan düşkünlükleri, kuşların yaşadıkları bölgeler, ait oldukları familyalar, hakkında bilgiler verilmiştir.

Leyleklerin ses tellerinin gelişmediği için seslerinin çıkmadığı, yuvalarını nerelere yaptığı, Türkiye’de görülen çeşitleri, sevdikleri mevsimler (ES 33:24) insanoğlunun evcilleştirdiği ilk kuş olan güvercinler, niçin evcilleştirildiği, beslendikleri yiyecekler, 175 türü olduğu, güvercinlerin bütün dünya kültürlerinde barışın simgesi olduğu bilgisi okuyucuyla paylaşılmıştır (ES 26:34).

Dergi, göçmen kuşların göç etme mevsimi olan ağustos ayındaki sayısının kapağını ‘Gökyüzünde İz bırakan Özgür Hayatlar’ olarak göçmen kuşlara ayırmıştır. Burada göçmen kuşların uçuş şekillerinin sırrı, neden göç ettikleri, göçmen kuşların 9 çeşidi olduğu, ülkemizde yaşadığı yerler, onları bekleyen tehlikeler ayrıntılı olarak anlatılmıştır (ES 32:28-31).

Karada yaşayan hayvanlardan hem evcil olanlara hem de vahşi olanlarına yer verilmiştir. Evcil olanlardan kedi, keçi, koyun, köpek papağan, ipekböceği, tavuk ve horoz anlatılmıştır. Kedilerin sıcakkanlılığı, insanlar tarafından çok sevildiği, türleri, beslenmeleri, ait olduğu familyalar anlatılmıştır. Hatta bunlardan ayrı olarak ‘Yüzyıllardır Süren Dostluğun Sevimli Adı: Kediler’ kapağıyla kediler konusu çok geniş bir şekilde dergide işlenmiştir (ES 26).

Vahşi ve yırtıcı hayvanlardan timsah, doğan, jaguar, aslan, kaplan, leopar, lama, çakal, kurt, tilki, boğa yılanından bahsedilmiştir. Kurnazlıkları, kürklerinden yararlandığı ve hayvanların bazı yönleriyle insanlardan üstün olduğu, insanın zekâsıyla hayvanlardan üstün olduğu, vahşi hayvanların avlanmaları, beslenmelerinde temel davranış özellikleri üzerinde durulmuştur (ES 16:22, ES 19:24; ES 32:25; ES 35:26; ES 24:23).

Çocuk denizde yaşayan hayvanları da tanıma imkanı bulur. Nil balığı, nil timsahı, mürekkep balığı, mavi balina, müren balığı, lüfer, levrek, dil balığı, Japon balığı, ıstakoz, hamsi, deniz atı, çinakop, balina, ahtapottan bahsedilmiştir. Denizde yaşayan bu canlılardan zehirli olanlar, yenilebilir olanlar, çeşitleri, beslenmeleri, hakkında bilgiler verilmiştir (ES 15:25; ES 31:26; ES 17:23; ES 23:24; ES 30:25; ES 29:24; ES 27:25).

Bu başlığın dışında Hanife Azaklı'nın hazırladığı Bilgi Dağarcığı'nda hayvanların dünyalarıyla ilgili ilginç bilgiler verilmiştir. Örneğin arıların hayatlarıyla ilgili olarak “Arılar, eğer kovan içi sıcaksa, yumurtalarını soğutmak için kanat çırpırlar. Eğer kovanın içi soğuksa yumurtaların etrafına toplanarak onları ısıtırlar.”

bilgisiyle hayvanların doğacak çocuklarını nasıl korudukları okurlara aktarılmıştır (ES 15:21).

Hayvanların birbirleriyle kurduğu iletişime de örnek verilmiştir. Sözelimi yaşlanıp kuvvetten kesilen balina hava alabilmek için bir müddet su yüzeyine çıkamayacağını da anlayınca kuyruğunu denize vurarak arkadaşlarından yardım ister (ES 19:25). Ren geyiklerinin ise arka ayaklarının ucunda koku bezlerinin olduğu ve bunun, bölgelerini işaretlemelerinde yardımcı olduğu vurgulanmıştır (ES 16:21).

Gözleri görmeyen insanlar için rehber köpeklerin ne derece önemli olduğu yaşanmış bir olayla okuyuculara anlatılmış ve çocukların buradan hayvanların insanlara ne kadar dost olduğu dile getirilmiş, sadakati ve yardımseverliği göz önüne serilmiştir (ES 17:22).

Dergide hayvanların özellikleri, bakımları ile ilgili kitap tanıtımlarına da yer verilmiştir. Sözelimi kedilerle ilgili özel sayıda hayvanları konu alan çocukların okuyabileceği çeşitli yazarların kitapları tanıtılmıştır (ES 26:5).

Ebe Sobe'de hayvanlar hakkında çeşitli yazarlara ait sözlere yer verilmiştir. Özlü sözler olarak da nitelendirebileceğimiz bu sözler dergide hayvanların insanlara ne kadar dost olduğunu göstermeyi amaçlar. Böylece çocuk hayvanları sevecek ve koruyacaktır. Bu sözlerden bazıları:

“Minicik bir kedi bir sanat şaheseridir. /Leonardo Da Vinci” (ES 26:4).

“Köpek düzyazıdır. Kedi ise bir şiir... /Jean Burden” (ES 26:5).

“Kediler seçilmiş arkadaşlardır./ Norman Corwin” (ES 26:4).

Dergide her konuda olduğu gibi hayvanlar konusunda da internet sitelerinin adresleri verilmiştir. Daha ayrıntılı bilgi isteyen okuyucular bu sitelere girerek bu bilgilere ulaşabilir. Çocuklar bu şekilde hem okumaya teşvik edilmiş hem de araştırmaya yönlendirilmiş olurlar. Dergide toplam 12 tane internet sitesi adresi verilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

“www.kedilergezegeni.com (ES 26:5),
 www.hepsievcil.net (ES 26:5),
 www.kedilerimiz.com (ES 26:5),
 www.sokakhayvanlari.com (ES 26:5),
 www.pet.gen.tr(ES 26:5),
 www.kedigen.com (ES 26:5),
 www.google.com/hayvanlar (ES 34:8),
 www.populerbilgi.com/hayvanlar(ES 17:13),
 www.netbul.com/ hayvanlar(ES 17:33)...”

Bunların dışında hayvanların rüya görüp görmedikleri, düşünüp düşünmediği, horozların sabah niçin erkenden öttüğü, timsahların düşmanlarının kimler olduğu, karıncaların arasındaki iletişim, hayvanlar arasındaki bilgi alış verişi vb. ilginç konular hakkında bilgi verilerek çocuğun ilgisi canlı tutulmuş, okuma alışkanlığı kazandırma konusunda yardımcı olunmuştur. Hayvanların insanlar kadar şanslı olmadığı konusu vurgulanarak, çevrelerinde gördükleri hayvanlara zarar vermemeleri gerektiği mesajı aktarılmıştır. Aynı zamanda hayvanların bazen bizim için ‘en samimi dost’ olduğu belirtilmiştir.

3.2.1.1.2. Bitkilerin Tanıtıldığı Yazılar

Dergide hayvanlardan sonra en geniş bilgilendirmenin yapıldığı bölümdür. Öğrenciler, en az hayvanlar kadar bitkilerin de ilgi çekici, okumaya teşvik edecek ve merakla izlenebilecek birçok özelliği olduğunu öğrenir. Bitkiler bölümünde bilgiler mümkün olduğunca ilginç yönleriyle verilmiştir.

Bilgilendirmelerin önemli bir kısmı Burhan Eren’in kaleme aldığı ‘İsim- Şehir- Hayvan- Bitki- Eşya- Sanatçı’ köşesindeki ‘Bitki’ bölümüdür. Burada hem ağaçlar hem de çeşitli bitki ve meyvelerin ilginç özelliklerine yer verilmiştir. Ceviz ağacı, çınar ağacı, elma, huş ağacı, ıhlamur, incir, Japon şemsiyesi, okaliptüs ağacı, nar, mantar, lale, karpuz, gül, fesleğen, defne ağacı, böğürtlen, akasya bahsi geçen bitkilerdir. Bu ağaç ve bitkilerin ülkemizde ve dünyada nerelerde yetiştirildiği, hangi iklim koşullarını sevdiğileri, görünüşleri, meyveleri ve çiçek açmaları, yetiştirme süresi ve ömürleri, elde edilen ürünlerin nerelerde kullanıldığı, ağaçların ait oldukları

familyalar, bitki aileleri, bitkisel ilaç olarak kullanımları üzerinde durulmuştur (ES 15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30, 31,32,33,34,35,36).

Bu köşede alfabetik bir sıra izlenerek sırası gelen harfle ilgili bir bitki tanıtılmıştır. Tanıtılan bitkinin hemen altında o harfle başlayan bazen 6 bazen 7 bitki ismi sıralanmıştır.

Nar hakkında bilgi verilirken bu bitkiyi sevdiğimiz, tadından ve görünümünden kültür olarak da etkilendiğimiz dile getirilmiş:

“ O kadar çok sevmişiz ki; tekerlemelerimize, bilmecelerimize, masallarımıza, şiirlerimize kadar girmiştir. Çok sevdiğimiz birini anarken sevdiğimiz biricik oluşunu yine narın bir tanesine benzetiriz: Nar tanesi, nur tanesi, gönlümün bir tanesi...” (ES 35:25).

Bitkileri tüketirken okuyucuların sağlıklarına dikkat etmeleri konusunda uyarılarda bulunulmuştur. Örneğin mantarların önce “pek çok türü yenilebilir ve oldukça lezzetlidir” denildikten sonra hemen “Ama bir o kadarı da zehirli olduğu için tehlikelidir. Öyle ki yenildiğinde insanları birkaç saat içinde öldürebilir” olduğu yerken dikkat etmeleri istenmiştir. Zararsız, yenilebilir mantarların adları verilmiş ve nereden alınabilecekleri belirtilmiştir (ES 34:25).

Ağaçların dahil oldukları familyalar, bitkilerin yer aldıkları aileler ve çeşitleri hakkında bilgi verilmiştir. Akasyadan bahsederken Küstümotu familyasından bir ağaç ve ağaççık türüdür akasya. 800 kadar çeşidi olduğu verilmiş (ES 19:25), karpuz için kabakgiller ailesinin en meşhuru (ES 32:21), lalenin ise dünyanın hemen her yerinde yetişen, zambakgiller ailesinden uzun yapraklı ve soğanlı bir çiçek olduğu bilgi olarak okurlara sunulmuştur (ES 33:25).

Türkler için sembol olmuş, geleneksel edebiyatta ve süsleme sanatlarında en çok kullanılan çiçekler olan güller ve lalelerin bir zamanlar ne kadar önemli olduğu vurgulanmıştır.

“Hele süsleme sanatlarında o kadar sık kullanılmış ki; binaların duvarlarındaki süslemelerde, kitap sayfalarındaki minyatür ve tezhip süslemelerinde, hat sanatında harflerin arasında birbirinden farklı milyonlarca lale açmıştır.” (ES 33:25).

“Hatta tarihimizde bu çiçeğin adıyla anılan bir dönem vardır, hepimiz biliriz: Lale Devri” (ES 33:25).

Bitkilerden bazılarının insan sağlığı açısından hangi hastalıklara iyi geldiği konusunda okur bilgilendirilmiştir. Defne konu iken;

“Çok eski çağlardan beri ilaç olarak da kullanılır. Yaprakları kaynatılır, sindirimi kolaylaştırıcı, terletici antiseptik olarak kullanılır. Deriye sürülerek romatizmal hastalıkların tedavisinde de...” (ES 23:27).

“Cevizin yaprağı ise kan düşürücü, kuvvet verici, iştah açıcı ve bakterileri öldürücü yapısı dolayısıyla ilaç yapımında kullanılır.” (ES 21:33).

“Böğürtlen tam bir C vitaminidir. Kuvvet verici, iltihap sökücü özelliği vardır. Bu yüzden ilaç yapımında kullanılır.” (ES 20:31).

Çocuklara birinci derecede çevrelerinde görebilecekleri bitkiler, meyveler, ağaçlar tanıtarak bu bitkilere zarar vermemeleri konusunda çocuklar uyarılmıştır. Bitkilerin yapıları üzerinde durulmuş, kök ve yapraklarının işlevleri, bünyelerinde bulunan vitaminler, kalsiyum, demir ve fosfor elementleri, okuyuculara aktarılmıştır (ES 21:25; ES 32:26; ES 33:24).

Bazı bitkileri öğrencilerin görmemiş olabilecekleri düşünülerek yapısı, görünüşü, çiçekleri hakkında bilgi verilmiştir. Sözelimi bahçelerde, havuz ve saksılarda yetiştirilen, çevrelerinde pek rastlayamayacakları düşünülen Japon Şemsiyesi için şu ifadeler yer verilmiştir:

“Hiç görmemiş olanlar için kısaca tarif etmek gerekirse şöyle bir yapıya sahiptir: Sapı neredeyse bir metreye varan uzunlukta, incecik yapraklardan telleri bulunan ve kumaşı olmayan bir şemsiye...” (ES 31:31).

Türk milleti için çınar ağacının tarihî açıdan önem taşıdığı belirtilmiştir. Osmanlı döneminden kalma tarihî bir yapının içine girdiğimizde çınar ağaçlarının

rahatlıkla görülebileceği, parklarımızı, bahçelerimizi, sokaklarımızı, süslediği kadar şarkılarımızı, türkülerimizi ve şiirlerimizi de süslediği vurgulanmıştır (ES 22:27).

Ağaçlar, meyveleri ve bitkilerin hangi sanayi kolunda ne amaçla kullanıldığı çevrelerinden örnekler gösterilerek anlatılmıştır. Akasyalar için yapıştırıcı madde ve mürekkep ayrıca çiçek parfümü yapımında kullanıldığı (ES 19:25), ceviz ağacının odununun mobilyacılıkta (ES 21:27), huş ağacının gövdelerinde ve dallarında bulunan beyaz, sarı, kırmızı veya kahverengi kabukları ile oldukça hoş görünümünden dolayı mobilyacılık ve oymacılıkta kullanıldığı kadar, süs bitkisi olarak kullanıldığı okuyucuya aktarılmıştır (ES 28:31).

Bitkiler bölümünde sade, anlaşılır bir dil kullanımına özen gösterilmiştir. Bilgilendirme yapılırken eğlendirme unsuru da beraber düşünülmüş. Yazılar okuyucuya samimi bir sohbet havasında sunulmuştur. Örneğin:

“Ben hiç çiçekli iken görmedim; ama hangi mevsimde bilmiyorum yapraklarının ortasında küçük küçük beyaz çiçekleri olurmuş Japon şemsiyelerinin.” (ES 31:31).

“O olmazsa yaz mevsimi bu kadar güzel olmaz. Kan kırmızı rengi, susuzluğumuzu gideren hoş kokulu suyu, dudaklarımıza yayılan lezzetiyle bence yaz mevsiminin en güzel meyvesi.” (ES 32:21).

“Çocukluğunun bir kısmı ıhlamur ağaçlarında geçen biri olarak nasıl bir ağaç olduğunu anlatayım...” (ES 29:27).

Hanife Azaklı'nın hazırladığı Bilgi Dağarcığı köşesinde de bitkiler hakkında önemli bilgilendirmeler yapılmıştır. Sözelimi Şifalı Bitkiler: Fındık, başlıklı yazıda fındığın bedeni ve zihni yorgunluğu giderdiği, vücuda kuvvet verdiği, kum ve taşların düşürülmesinde yardımcı olduğu (ES 24:27), Serin ve Vitaminli Bir Meyve: Kavun, başlıklı yazıda da kavunun sınırları yatıştırdığı, cilde temizlik verdiği, kansızlığı önlediğini öğrenir çocuk (ES 23:32) .

Ormanların ‘çeşitli bitki ve hayvan gruplarının oluşturduğu büyük alanlar’ olarak tanımlandığı Ormanlarımızı Korumalıyız adlı Hanife Azaklı'ya ait yazıda, yaşamak ve nefes almak için ihtiyacımız olan oksijenin üretiminin ormanlar

tarafından yapıldığı belirtilmiştir. Ormanların faydalarından bahsedildiği yazının sonunda bir de uyarı yer almıştır:

“Ayrıca kerestesinden yakacak, ve yapı malzemesi olarak faydalandığımız ağaçlar, toprağı besler, onun sellerle akıp gitmesine engel olur. İklimi nemli ve yumuşak tutar ve çeşitli hayvanlar için barınaktır.” (ES 22:33).

“Böylesine önemli bir tabiat kaynağını korumak, biz çocuklar da dahil olmak üzere, herkesin milli bir görevidir.” (ES 22:33).

Çiğdem Gök ve Emrah Yavuz’un beraber hazırladığı Akıl Defteri’nde Ağaçların Yaşı Nasıl Hesaplanır? adlı yazıda okuyucu ağaçların içindeki halkaları sayarak yaşlarını yaklaşık olarak bulabileceğini öğrenir. Ayrıca bu halkalar yardımıyla geçmişte oluşan erozyon ve çökelim hızının belirlenmesi, arkeolojik kalıntıların tarihlenmesi, orman yangın ve tarihinin anlaşılmasında bu ağaçların gövdelerindeki halkalardan yola çıkıldığını öğrenilir. Bu olayları belirlemeye çalışan bilim dalına da ‘Dendrokronoloji’ dendiği aktarılmıştır (ES 34:33).

Bilgi Dağarcığı ve Akıl Defteri adlı bu köşelerde bu bilgilerin dışında yaprakların sonbaharda neden renk değiştirdiği (ES 24:26), yaz meyvelerinin tanıtımı ve faydaları (ES 16:24; ES 25:22; ES 19:24), çeşitli türdeki ağaçlar hakkında bilgi (ES 31:26; ES 33:24), muzun niçin eğri olduğu (ES 32:25), yağmur ormanlarında bulunan ağaçların özellikleri, çeşitlerine dikkat çekilmiştir (ES 17:26).

Ayşe Pehlivan imzasıyla çıkan Bitkiler Dünyası köşesinde Renklerin Dünyasında Bir Hayat başlıklı yazısında bitkilerden:

“Hayatımızın her noktasında bitkilerle karşılaşırız. Bitkiler, toprağın olduğu hemen her yerde, yeşil ağırlıklı renkleriyle yeryüzünü süsler. Dünyadaki renklerin binlerce tonunu bitki dünyasının büyüleyici tablosunda görürüz.”

diye bahsettikten sonra yazının devamında bitkilerin ortak yanları, ilginç özellikleri, savunma mekanizmaları karşılık konuşma biçiminde anlatılmıştır (ES 18:20,21).

Boyutları giderek artan çevre sorunları konusunda bütün toplumsal kesimlere olduğu gibi çocuklara da eğitim verilmesi gereklidir. Doğal hayata zarar vermenin

aslında kendi hayatına zarar vermek olduğu çocuğa her fırsatta aktarılmalıdır (Görmez, Gökaka 1993:96). Ebe Sobe’de bitkiler konusunda yayımlanan yazılarda bitkilerin insan hayatında ne denli önemli olduğu çeşitli örneklerle okuyuculara aktarılarak onları korumaları öğretilmek istenmiştir. Çocuk, bazı bitkilerin insan hastalıklarını iyileştirmede kullanıldığını da bu yazıları okuyarak öğrenir.

3.2.1.1.3. Doğa Olayları ve Coğrafi Bilgiler

Çocuklara aktarılan coğrafi konuların arasında en geniş alanı fizikî, beşerî coğrafya, ülke ve şehir tanımları yer almaktadır. Yeryüzünde bulunan değişik yüzey biçimlerinin; sıradağların, ormanların, yanardağların, çöllerin, nehirlerin, göllerin karakteristik yönlerini tanıtan, uzayı, uzayda bulunan güneş, ay, dünya ve yıldızların birbirleriyle olan ilişkilerini, coğrafi terimleri, gökyüzü unsurları ve hareketleri gibi fizikî coğrafya bilgileri, ülkeler, şehirler, burada yaşayan insanların yaşam biçimleri, geçim kaynakları sosyal hayata ilişkin bazı açıklamalar vb. beşerî coğrafya bilgileri çoğu kez ayrıntıya girilmeden aktarılmıştır. Konular seçilirken çocukların ilgisini çekecek bilgiler ön plana çıkarılmıştır.

Coğrafi bilgilerin verildiği en uzun soluklu bölüm Burhan Eren’in hazırladığı İsim-Şehir-Hayvan-Bitki-Eşya-Sanatçı isimli yazılardaki ‘Şehir’ bölümüdür. Ebe Sobe’nin incelediğimiz 22 sayısının 17’sinde bulunan bu yazılarda önemli şehirler tanıtılmış, bu şehirlere ait tarihî, kültürel bilgilere yer verilmiştir (ES 19,20,21,22,23,24,25,26,28,29,30,31,32,33,34,35,36).

İller tanıtılırken aynı zamanda komşularından da yazıda bahsedilmiştir. Sözelimi Amasya ili hakkında bilgi verilirken “Karadeniz bölgesinde, Samsun, Tokat, Çorum ve Yozgat illeriyle çevrili bir ilimiz.” olarak tanıtılmıştır (ES 19:24). Nevşehir ili tanıtılırken de “İç Anadolu bölgemizin Orta Kızılırmak bölümünde; etrafı Kırşehir, Yozgat, Kayseri ve Niğde ile çevrili bir ilimiz...” diye açıklanmıştır (ES 35:24).

Çocukların da ilgisini çekecek olan illerin aynı zamanda nasıl isimlendirildiği, isimlerini nerelerden aldığı bilgisi de yayımlanmıştır. Örneğin Diyarbakır şehri için şu ifadelere yer verilmiştir

“Adı, eski Asur kaynaklarında ‘Amidi’ Yunan kaynaklarında ise ‘Amido’ olarak geçer. Hz. Ömer zamanında İslam toprağı olmuş, buraya yerleşen ‘Bekr’ adlı aşiretten dolayı adı ‘Diyar-ı Bekr’ (Bekr’in toprakları) olarak yaygınlaşmış. Zamanla bu adı almıştır.” (ES 23:26).

Bazen de şehirlerin adlarını alma hikayeleri anlatılırken fazlaca ayrıntıya girilmiştir. Sözelimi Endonezya’nın başkenti Jakarta tanıtılırken:

“Bantam Sultanı, şehre ‘Görkemli Kale’ anlamına gelen ‘Cayekarta’ adını vermiş. Daha sonra Doğu Hindistan’ı işgal eden Hollanda, 1619’da şehri yerle bir edip ele geçirmiş ve şehre ‘Batavia’ adını vermiş. Bundan sonra ise İngiltere’nin ve 2. Dünya Savaşı’nda bir süre Japonya’nın işgali altında kalmış. Şehir Endonezya’nın tam bağımsızlığına kavuştuğu 1949 yılında ‘Jakarta’ adıyla ülkenin başkenti olmuştur (ES 31:30).

Aynı şekilde Nevşehir ilinin adını alma hikayesi de uzun uzadıya bahsedilmiştir (ES 35:24). Bu metinler uzun olduğu zaman bazen sıkıcı ve çocukların dikkatlerinin dağılmasına, yazıdan kopmalarına neden olabilir.

Tanıtılan şehirlerin tarihî özelliği olan ve turistik eski sanat eserleri, yerleri hakkında bilgi verilmiştir. Amasya ili tanıtılırken “Amasya Pontus Krallığı döneminden kalma 18 kaya mezarı, halen ziyaret edilebilen tarihî eserlerinden” denilmiştir (ES 19:24). Yine Nevşehir ili hakkında bilgi verilirken,

“Ürgüp ve Göreme’deki peri bacaları gibi doğal ve tarihî zenginlikleri dolayısıyla en çok gezilen şehirlerimiz arasındadır”

denilerek turistik ve tarihî yerler belirtilmiştir.” (ES 35:24).

Şehirlerdeki önemli mimarî eserlerden de yeri geldikçe bahsedilmiştir. Floransa şehri tanıtılırken buranın pek çok mimarî eserinin bulunduğu bilgisi aktarılmıştır.

“Floransa’nın en önemli tarihî eserlerinden biri de Floransa Katedrali’dir. 1296’da yapılmaya başlanan ve bugünkü son şekline 140 yıl gibi bir zaman içinde kavuşan Floransa Katedrali, şehrin en büyük mimarî yapısıdır.” (ES 25:20).

Edirne şehri tanıtılırken Selimiye Camii ‘Geleneksel Türk mimarisinin en önemli eserlerinden biri’ olarak tanıtılır (ES 24:24). Ayrıca bunun dışında aynı yazıda şehrin diğer önemli yerleri de vurgulanmıştır.

“Tuna nehri üzerindeki Saray ve Yalnızgöz Köprüleri, Ali Paşa Çarşı’sı, ve Rüstem Paşa Kervansarayı, Üç Şerefeli Camii, Yeni Saray’ı, Saatli ve Peyker Medreseleri şehrin önemli mimarî eserlerindedir.” (ES 24:24).

Yaşadığı şehrin tarihinin oluşmasında emeği geçmiş, eser vermiş sanatçıların, bilim adamlarının isimlerinden bahsedilmiştir. Sözelimi Floransa tanıtılırken o şehir için, ün yapmış kişiler de yer almıştır.

“En çok Mona Lisa tablosundan bildiğimiz Leonardo Da Vinci ile İlahi Komedya’nın yazarı Dante’nin yanı sıra Michelangelo, Brunelleschi, Machiavelli, Galilei ve Mediciler gibi dehalar bu şehirde yaşamış, bilim ve sanatta tüm dünyayı etkileyen eserler vermişlerdir.” (ES 25:20).

Yine Edirne için Mimar Sinan’ın yeri uzun uzun anlatılmış eserlerinden örnekler verilerek o şehrin mimarisinde oynadığı rol vurgulanmıştır (ES 24:24).

Şehrin geçmişine ait tarihî bilgiler, önceki zamanlarında o şehirde kimlerin yaşadığı, idarecileri, yaptıkları savaşlar, yaşadıkları işgaller, bazen ayrıntıya girilerek okuyucuya aktarılmıştır. Batı Avrupa şehirlerinden Lizbon’un anlatıldığı yazıda şunlar dile getirilmiştir.

“Lizbon’un M.Ö. 1200’lerde, Fenikeliler, tarafından kurulduğu öne sürülüyor. Tarihte Romalılar, Vizigotlar, başta olmak üzere pek çok milletin hakimiyetinde kalmış şehir.” (ES 33:24).

Endonezya’nın başkenti Jakarta’dan ise “yarım asır öncesine kadar işgallere uğramış, sömürgeleştirilmiş bir şehir olmuş hep” diye söz edilmiştir (ES 31:30).

Bilgi verilen yerlerde yaşanan doğal felaketslere de yer verilmiştir. Sözelimi Lizbon’da “1 Kasım 1775’te meydana gelen depremde 10 bin kadar bina yıkılmış ve 90 bini aşkın insan öldüğü” felaketin, ülkenin yoksullaşmasına neden olduğu dile getirilmiştir. (ES 33:24).

O coğrafyadaki insanların geçim kaynakları, uğraş alanları, o yöreye ait artık ünü birçok insan tarafından bilinen ürünler, şehre ait nüfus bilgileri okuyucuya beşeri coğrafya bilgisi olarak sunulmuştur.

Jakarta şehri için ülkenin en önemli ticaret, finans, sanayi, tarım merkezi olduğu geçimlerini bu iş kollarından sağladıkları belirtilmiştir (ES 31:30). Bazı yerlerin ise özel coğrafi konumlarından dolayı, geçim kaynaklarının kendiliğinden meydana geldiği anlatılmıştır. Diyarbakır için tarıma elverişli topraklarından dolayı birçok uygarlığa ev sahipliği yaptığı vurgulanmıştır (ES 23:26). Çiçekleri, üzümle ve süt ürünleri ile ünlü bir şehir olduğu belirtilen Cezayir (ES 21:32), ‘elma, en ünlü meyvesi Amasya’nın’ (ES 19:24) denilerek o şehirle anılan ürünler de aktarılmıştır.

Yazar bazen geçmiş olduğu şehirlerle ilgili yorumlar yapmış ve bazı yerlerin gezilmesi tavsiyesinde bulunmuştur.

“İstanbul’u görmeden yaşamış bir hayat; Boğaziçi’ni, Sultanahmet’i, Ayasofya’yı seyretmemiş bir göz, vapur ve tekne homurtuları, martı çığlıkları içinde İstanbul’u dinlememiş bir kulak için bunlar ne büyük eksiklik...” (ES 30:26).

Şehir başlığı altında yayımlanan bu yazılarda bilgi aktarımı yapılırken bir coğrafya dersi havası yaratılmayıp, okuyucuya samimi bir üslûpla seslenilmiştir.

Dergide çeşitli köşelerde değişik başlıklar altında coğrafi bilgiler verilmiştir. Bunlar Şehir bölümündeki gibi uzun açıklamalar ve ayrıntılardan ziyade, küçük bilgiler halinde değişik türlerin satır aralarında ve bilgilendirme sayfalarında bulunmaktadır.

Gökhan Özcan'ın Dünya İyi ki Yuvarlak başlıklı yazısında dünyanın yuvarlak olmasının insanlar açısından önemi dünyanın hareketleri, dünyanın dönmesiyle meydana gelen olaylar, mevsimlerin nasıl oluştuğu vb. konularda konuşma üslûbunda bazı bilgiler verilmiştir (ES 15:22,23).

Hanife Azaklı'nın kaleme aldığı Bilgi Dağarcığı köşesi coğrafya bilgilerinin okuyucuyla paylaşıldığı ve çok çeşitli konularda açıklamaların yapıldığı bir bölümdür.

Bilgi Dağarcığı köşesindeki Piramitlerin Sırları adlı yazıda piramitlerin dünyanın yedi harikasından biri olduğu, Firavunların kendileri için yaptıkları bu mezarların 4000 yıllık bir geçmişinden söz edilmiştir. Ardından güneşin doğuş ve batış saatleri piramitlerin yere yaptığı gölgeler sayesinde bulunduğu açıklanmıştır (ES 17:23).

Coğrafya alanında araştırma ve buluşlar yapmış bilim adamları ve kaşifler de konu edilmiştir. Örneğin yıldızlar üzerinde gözlemler yapan, dünyanın hem kendi hem de güneşin etrafında döndüğünü anlayan ve teorilerini açıklayan Kopernik'in çalışmaları ve buluşları hakkında bilgiler verilmiştir (ES 16:21).

Gökkuşağının ne demek olduğu, ne zaman meydana geldiği, nasıl oluştuğu, renklerin birbiriyle ilişkisi ve çeşitli özellikleri ile ilgili bilgiler okuyucuyla paylaşılmıştır (ES 19:20).

Rüzgar, rüzgar enerjisinin nerelerde kullanıldığı, meydana geliş şekli, rüzgar sayesinde yapılan sporlar ve rüzgarın çevrede oluşan hava kirliliğini önlediği gibi insanlar açısından faydaları anlatılmıştır (ES 22:32).

Ormanların çeşitli bitki ve hayvan gruplarının oluşturduğu büyük alanlar olarak tanımlandığı Ormanlarımızı Korumalıyız adlı Hanife Azaklı'ya ait yazıda yaşamak ve nefes almak için ihtiyacımız olan oksijen üretiminin ormanlar tarafından yapıldığı belirtilmiştir. Ayrıca insanlar için faydaları sıralanmıştır.

“Ayrıca kerestesinden yakacak, ve yapı malzemesi olarak faydalandığımız ağaçlar, toprağı besler, onun sellerle akıp gitmesine engel olur. İklimi nemli ve yumuşak tutar ve çeşitli hayvanlar için barınaktır.”

ifadesinden sonra yazının sonuç bölümünde bir de uyarıda bulunmuştur:

”Böylesine önemli bir tabiat kaynağını korumak, biz çocuklar da dahil olmak üzere, herkesin milli bir görevidir.”(ES 22:33).

Bazı coğrafi terimler aktarılırken, anlatım örneklerle zenginleştirilmiştir. Ekinoksun tanımı hangi tarihlerde görüldüğü, evrende meydana gelen olaylar çeşitli örnekler kullanılarak kavratılmaya çalışılmıştır. Kutuplarda meydana gelen gece gündüz değişimlerine yer verilmiştir (ES 23:7).

Hanife Azaklı ve Çiğdem Gök’ün beraber imzalarının bulunduğu Akıl Defteri adlı köşede de bazı coğrafi bilgiler okuyucuyla paylaşmıştır.

Coğrafi bilgiler, olaylar bazen deneylerle, eğlenceli hale getirilerek çocuklara kavratılmaya çalışılmıştır. Gökyüzün neden mavi olduğu, malzemeler ve yapım şekli anlatılarak öğrencilerin bu deneyi gerçekleştirip sonucu kendilerinin bulmaları istenmiştir. Böylece coğrafya eğlenceli bir hal almıştır (ES 28:14).

Yine aynı köşede volkanlar ve yanardağlar hakkında bilgiler verilmiştir. Neden volkanlardan bazen kızgın lavlar çıktığı, nasıl oluştuğu, derinliği, sıcaklık ve basıncın bu durumu nasıl etkilediği gibi konular açıklanmış. Ayrıca coğrafi bir terim olan magmanın tanımı ve özellikleri hakkında bilgi aktarılmıştır (ES 31:27).

Köşede coğrafi kavramların açıklanmasına yer verilmiştir. Güneş sistemi, güneşin meydana geliş şekli, dünyaya ısısını nasıl yansıttığı, toplam ışık yayma gücü vb. konular açıklanarak güneş ve güneş sistemi hakkında okuyucular bilgilendirilmiştir

Bazı doğa olaylarının nasıl meydana geldiği gibi konularda açıklamalara yer verilmiştir. Bulutların nasıl oluştuğu (ES 33:33), dalgaların(ES 32:34), yıldırımların

oluşum şekli (ES 32:36) öğrencilere aktarılmıştır. Çölde yağmur yağıp yağmadığı, çölün ısısı (ES 34:36), saatlerin niçin ileri-geri alındığı(ES 35:21), buzdağının nasıl oluştuğu ve yüzdüğü (ES 36:15) vb. konularda çocuklara ilginç gelebilecek coğrafi bilgilere yer verilmiştir.

Coğrafya ile ilgili yazıları okunabilirliğini sağlayan ve değerini artıran önemli bir etken de resimdir. Anlatılması oldukça güç birçok konu iyi çizilmiş, basit, etkili resimlerle ve net, durumu açıklayan fotoğraflarla kolayca anlaşılır duruma getirilmiştir. Böylece çocuklar için ilginç bilgilerden oluşan metinlerin yanında bu metni destekleyici seçilmiş resimler yayımlanarak bilgilerin akılda daha kalıcı hale getirilmesi sağlanmıştır.

3.2.1.1.4. Keşifler, Buluşlar ve Teknolojik Gelişmelerin Tanıtıldığı Yazılar

Günümüz teknik gelişmeleri giderek çok daha yüksek bir düzeye ulaşmaktadır. Kendisine kadar ulaşan, getirdiği kolaylıkları bilme merakında olan çocuğa bu icatları yapanların biyografileri verilmeli, keşif ve icatlardan bahsedilmeli ve bu uğurda harcanan zaman, yapılan fedakarlık belirtilmelidir. Çocuk bunların mucize değil, insanın zekâ, emek ve sabrının bir ürünü olduğunu anlamalı, kendisi de buna katılma arzusu duymalıdır. İnsanlığın daima, hayatını kolaylaştıracak gelişmelerin peşinde olduğunu sezmelidir (Enginün 1987:221-225).

Dergide büyüklerin bile ilgisini çeken buluşlar, keşifler, teknolojinin son ürünleri ile yeni elde edilen bilgiler okuyucuyla paylaşılmaktadır. İnsanlığın, geçmişten bugüne yaşamını kolaylaştırmak üzere meydana getirmiş olduğu pek çok araç-gereç, ayırımına vardığı birçok durum vardır. Çocuklar çevrelerinde gördükleri bir çok nesnenin nasıl çalıştığını, bu zamana kadarki oluşum aşamalarını merak edip öğrenmek isteyebilirler. 8-11 yaş grubundaki çocukların bu türde yazılmış olan eserleri zevkle okuyacağını belirten Yavuzer (2001:189) daha çok erkek çocuklarının ilgisinin bu konulara yoğunlaştığını vurgulamıştır.

“Bu yaşlardan başlayarak doğa ve fen olaylarını anlatan eserleri okuyan öğrencilerde giderek bu yönde bir okuma eğilimi belirecektir. Böylece çocuk ruhunda uyanan araştırma ve inceleme isteği, ileride doğanın ve teknolojinin olanaklarından yararlanmasını bilen insanların ortaya çıkmasını sağlayacaktır.” (Kıbrıs 2000:195).

Güney Kore'nin 'Gümüş Mermi' olarak adlandırılan hızlı treninin hizmete girdiğini (ES 28:8), Amerika'da yeni geliştirilen teknoloji sayesinde kirli ellerle çalışanların tespit edilebileceğini (ES 28:9), Amerikan Uzay Dairesi (NASA) tarafından deneme amacıyla yapılan X-43A isimli uçağın sestem 7 kat daha yüksek hıza ulaşarak dünya rekoru kırdığı haberi okurlara bilgi olarak sunulmuştur (ES 28:9).

Fiona Thornewill adlı bir İngiliz kadının, güney kutbuna tek başına yürüyüşü rekor zamanda tamamladığı haberi yayımlanmıştır. 1127 kilometrelik yolu 42 günde yürüyerek ve 44 günlük rekoru kırdığı belirtilmiştir (ES 27:7).

Türkiye'den Mustafa Töngemen adlı emekli bir matematik öğretmeninın İtalyan matematikçi Gianfrancesco Malfatti'nin 1803 tarihli matematik problemini 201 yıl sonra 7 yıl üzerinde çalışarak sonuca ulaştığı ve bunun TÜBİTAK tarafından da onaylandığı dergi için güncel haber değeri taşımaktadır (ES 30:8).

Büyük küçük herkesin ilgisini çeken güncel teknolojik haberlere de yer verilmiştir. Bir elektronik şirketinin koşan bir robot yaptığı belirtilir. 'Robot Beni Yakalayamaz' başlıklı haberde insan anatomisine benzer bir yapısı olan QRIO adlı robotun, dakikada 14 metre mesafe aldığı anlatılmıştır (ES 26:7).

Günlük hayatta birebir kullanılan bazı eşyaların yanında günümüzün gelişen teknolojisi ile birlikte icat edilen yeni elektronik ve haberleşme araçları hakkında bilgiler verilmiştir. Alexander Graham Bell'in İskoçya'da sağır çocuklara öğretmenlik yaparken icat ettiği telefonda günümüze kadar gelen telefon teknolojisi (ES 18:27), ilk üretildiğinde oda büyüklüğünde olan bilgisayarlardan cep

bilgisayarlarına kadar gelen süreç hakkında okuyucuya bilgiler verilmiştir (ES 35:22).

Birçok boya maddesini, malzemesini icat eden ve buluşlarıyla ressamalara yepyeni ufuklar açan Fransız kimyager Engene Chevreul (ES 15:21); dünyanın hem kendi hem de güneşin etrafında döndüğünü teorik olarak gösteren Kopernik (ES 16:21); tıp konusunda önemli araştırmalar yapmış ve stetoskobu icat etmiş Dr. Rene Laennec'in kullandığı araçlar hakkında çocuklar bilgilendirilmiştir (ES 22:33).

Yetişkin okuyucuların dahi ilgisini çeken keşiflerle ilgili haberlere de yer verilmiştir. Sözelimi "Polonyalı 15 yaşındaki bir engelli Kuzey Kutbu'na ulaşan en genç kişi oldu" haberini okura duyuran dergi haberin devamında 1995 yılında hem Kuzey Kutbu'na hem Güney Kutbu'na yardım almadan yürüyerek giden ilk insan 'Marek Kaminski'yi okurlarına hatırlatmıştır (ES 29:8).

Fen ve teknoloji alanlarındaki buluşlar çocukların merakını çeker. Çocuklar elektrik gücüyle çalışan araç ve gereçlerin, güçlü tarım ve yapım makinelerinin, iletişim ve ulaşım araçlarının işleyişlerini, insan yaşamındaki rollerini anlamak ve yapısal özelliklerini öğrenmek isterler (Oğuzkan 2001:217).

3.2.1.2. Sağlık Bilgileri

Dergi içerisinde her ay düzenli olarak yayımlanan ve çocukları sağlık konusunda bilgilendirmek üzere ayrılmış özel bir köşe bulunmamaktadır. Bazen türler içerisinde konu edilmiş, kahramanlar aracılığıyla söylettirilmiş, bazen hakkında bilgi verilen bir nesnenin sağlık açısından fayda ve zararlarına değinilmiştir.

Hastalıkların özellikleri kadar bazı küçük rahatsızlıkların tedavi yolları da okuyucuya bilgi olarak sunulmuştur. Ali'nin Günlüğü adlı Merih Akoğul'un kaleme aldığı yazılarda eserin kahramanı olan 'Ali' vasıtasıyla sağlık konusunda çeşitli bilgiler aktarılmaktadır. Eğer bir insan ateşlendiyse ve boğazları kızarmaya başladıysa hasta olmuş demektir ve hemen nane limon hazırlanıp, çorba yapılmalıdır.

Hastalık evde bunları yaparak iyileşmeyecek gibiyse ya doktor çağrılmalıdır ya da doktorun muayenehanesine gidip ilaç alınmalı hatta iğne dahi olunmalıdır. Genelde iğne olmaktan çocuklar korktukları için:

“Sanılanın aksine ben iğne olmaktan korkmuyorum. Çünkü bütün bunların hastalıklardan korunmak için olduğunu biliyorum” (ES 15:14,15).

cümleleriyle iğne olmanın insan sağlığı açısından önemli olduğu vurgulanarak iğne olmaktan korkulmaması gerektiği belirtilmiştir.

Çocukların sağlık konusunda bilinçlenmelerini sağlayabilmek için bazı olaylardan veya durumlardan yararlanılmıştır. Örneğin evde ders çalışırken gözleri ağrıyan Ali annesiyle göz doktoruna gider. Doktora gitmenin çekinilecek bir şey olmadığını anlar. Eski sağlığına kavuşabilmesi için gözlük kullanması gerekir ve bunu hiç şikayet etmeden kabul eder. Bunu sağlığı için yaptığını yoksa gözlerinin daha da fazla bozulacağını söyler, kimsenin utanıp sıkılmadan gerekiyorsa gözlük takmasını dile getirir (ES 19:22,23).

Bazı meyvelerin insan sağlığına ne kadar faydalı olduğu ayrıntılarıyla konu edilmiştir. Örneğin elmanın sinirleri ve adaleleri kuvvetlendirdiği, bedeni zihni yorgunluğu giderdiği, hastalıkların çabuk geçmesini sağladığı, vücutta biriken zararlı maddelerin atılmasında yardımcı olduğu, böbreklerdeki kum ve taşların dökülmesine yardım ettiği, kanı temizlediği, cildin güzel ve temiz kalmasını sağladığı... vb. yararlarını saydıktan sonra sağlığımızı korumak için elmayı daha fazla yeme tavsiyesinde bulunulmuştur (ES 15:20).

Aynı şekilde bazı bitkiler ve sebzelerin sağlık açısından faydaları üzerinde durulmuştur. Örneğin kabaktan bahsederken çocukların sağlığı açısından çok yararlı olduğu belirtilmiştir. Kabağın bağırsak kurtlarını düşürücü olarak kullanıldığı, besleyici özelliğinin yanı sıra C ve B1 vitaminlerini içerdiği anlatılmıştır (ES 16:20).

Bazı yiyecekleri yerken dikkat etmeleri gereken çeşitli uyarılarda bulunulmuştur. Örneğin yediğimiz yiyeceklerin bazılarında kullanılan boyaların özellikle kimyasal olanlarının vücudumuzda bir takım hastalıklara yol açabileceği

belirtilmiş, alınan besinlerin içeriklerine bakıp içinde yiyecek boyası içermeyenlerin seçilmesi konusunda öğrencilerin dikkat etmeleri istenmiştir.(ES 19:21).

Dergide ayrıca Takvimde Bu Ay panosunda sağlıkla ilgili önemli gün ve haftalar belirtilmiştir. Örneğin: Dünya Sağlık Günü (ES 18:33), Verem Savaş Haftası (ES 15:31), İlk Röntgen Filmi (ES 15:31) vb.

Bir yayınevının çıkardığı 2. ve 4. sınıflar için ‘Sağlık Olsun Dizisi’ gibi sağlıkla ilgili öykülerin ve bilgilendirmelerin yer aldığı çeşitli kitapların reklamlarına ve tanıtımlarına yer verilerek bunları okumaları tavsiyesinde bulunulmuştur (ES 15,16,17,18,19).

Yine kahraman, sıcak yaz günlerinde babasıyla Beşiktaş iskelesinde gezerken pis suya atlayan, orada oynayan çocukları görür. Ancak bunun sağlıklı olmadığını düşündüğü için girmek istemez. Aklından şunları geçirir: “Hem babam izin vermez hem de birçok hastalık bulaşabilir.” (ES 16:16,17). Çocuk kirli denize girmenin insanı hasta edeceğini öğrenir ve bulaşıcı hastalıkların bulaşma yollarından birinin bu olduğunu bu yazıyı okuyarak bir kere daha hatırlamış olur.

Sağlık ile ilgili üzerinde durulun diğer bir konu ise uykudur. İnsanoğlunun hayatının yaklaşık üçte birini uykuda geçirdiği bilgisi verilir. İnsan vücudunun günlük çalışmalardan dolayı kaybettiği enerjiyi tekrar kazanabilmek için gıda kadar uykuya da ihtiyacı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca uykunun bedenin ve sinirlerin dinlenme zamanı olduğuna değinilmiş, rüya konusu bilimsel olarak anlatılmış ancak çocukların sıkılmaması için uykuyla ilgili ilginç bilgiler de aktarılmıştır (ES 20:23).

Tatillerde sağlıklı ve zinde kalmak için çok televizyon izleyip ‘televizyonkolik’ olmak yerine daha çok spor yapmaları öğütlenmiştir. Tatilin “insanların fiziksel sınırlarını zorlayana kadar eğlenmek pahasına uykusuz kalıp yorulmak” olmadığı belirtilmiş, bundan dolayı sağlıklarına dikkat etmeleri tavsiyesinde bulunulmuştur (ES 20:28,29).

Nermin Sayın'ın kaleme aldığı Masalistan bölümünde Tatil Planları adlı masalda Keloğlan vasıtasıyla sağlık konusunda okuyucular dolaylı olarak uyarılmıştır. Otelde tatil yaparken her şeyi yeme meraklısı Keloğlan bu merakından dolayı midesi bu yüklenmeyi kaldıramayıp bozulmuştur. Okuyucuya yediği yiyeceklerin miktarına dikkat etmesi ve birbirine karıştırmaması iletilmiştir (ES 22:28,29).

Bir kurbağanın ağzından anlatılan Son Öykü adlı hikayede çevrenin, doğanın temiz olması, korunmasının insan sağlığı açısından da önemli olduğu mesajı verilmiştir. İnsanın sağlığının, çevrenin temiz olmasıyla ilgili olduğu vurgulanmıştır (ES 23:16,17).

Öğrencilerin en büyük kaygılarından biri olan sınav korkusu hakkında bilgi verilirken sağlık konusunda okuyuculara :

“Biraz gerginlik ve sınav korkusu duymak normaldir, hatta bu insana heyecan ve dinçlik verir... Ancak sürekli baş veya karın ağrısı çekiyor, dikkatinizi toplayamıyor ya da titreme gibi normal olmayan durumlara karşılaşıyorsanız, mutlaka bir doktora görünmelisiniz.” (ES 24:21)

uyarısında bulunulmuştur.

Sağlıkla ilgili okurların bilgi alıp öğrenebilecekleri bazı internet siteleri de tanıtılmıştır. Örneğin diş sağlığı ile ilgili öğrenilmek istenen birçok bilginin bu sitede olduğu dile getirilmiş ve internet sitesine (www.dentrium.com) okurlar yönlendirilmiştir (ES 25:7).

Vücudumuzun bazı hallerinin nasıl meydana geldiği anlatılmıştır. Örneğin yüzümüzün neden kızardığı konusunda kısa açıklamalara yer verilmiştir.

“Bu biyolojik sinir sistemimizle ilgilidir. Sinir sisteminin etkisiyle vücut fonksiyonlarından bazıları harekete geçer . Yüzümüzde sinir uçları deriye çok yakın olduğu için sinirler harekete geçince yüzümüzde kızarma çabuk belli olur.” (ES 28:15).

bilgisi çocuğa aktarılmıştır.

Genellikle üzgün ve kızgın olduğumuz zamanlarda göz yaşlarımızın daha fazla aktığını belirttikten sonra gözyaşının nereden kaynaklandığı ve bunun göz sağlığı açısından önemi belirtilmiştir.

“Gözün üst dış tarafında bulunan gözyaşı bezi ve göz yüzeyindeki gözyaşı hücreleri, gözyaşlarının oluşmasını sağlar. Fındık büyüklüğündeki gözyaşı bezleri, her gün belli oranda gözyaşı üretirler. Gözkapağının her bir hareketiyle, saydam tabakaya yayılır. Göz yaşları antikor içerdiği için de kana dışarıdan giren zararlı maddelerin göze girmesine engel olup, bizi zararlı bakterilerden korurlar.” (ES29:22).

Temizliğin ve sağlığın korunması için en gerekli şeylerden biri olan sabunun ellerimizi yıkarken mutlaka kullanılması tavsiyesinde bulunulmuştur (ES 30:25).

Vücut organları, işlevleri ve yapıları hakkında bilgi verilmiştir. Sözelimi gözün görme işlemini nasıl gerçekleştirdiği, ağ tabakası, retina ve gözbebeği gibi gözün bölümlerinin ne işe yaradığı, göz sağlığını korumak için yapılması gereken hususlar hatırlatılmıştır (ES 33:15).

Sağlık konusundaki bilgilendirmeler hikayelerdeki kahramanların davranışlarıyla gösterilmiş bazen de bu bilgiler öğüt niteliğine dönüşmüştür. Bilgi aktarımında, çocukların okumalarını ve anlamalarını zorlaştıracak bilimsel ve akademik bir dil kullanmaktan ziyade, ayrıntıya girmeden sohbet havasında aktarma yoluna gidilmiştir.

3.2.1.3. Eğitim

Dergide eğitim ile ilgili bilgilendirici yazılar da yer almaktadır. Pedagog Ayşen Oy’un hazırladığı ve değişik başlıklar altında yayımlanan yazılarda, çocuklara verimli olarak derslerine nasıl çalışacakları, sınavlara nasıl hazırlanmaları gerektiği, ödevlerini hazırlarken faydalanabilecekleri internet siteleri hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır. Başarının ve başarısızlığın okurların kendi ellerinde olduğu dile getirilmiş, eğitimle ilgili ve çocukların da katılabilecekleri panellerin düzenlendiği

yerler okurlara duyurulmuştur. Ayrıca ‘Vesaire’ adlı güncel haberler köşesinde de eğitimle ilgili çocukları ilgilendiren duyurular bulunmaktadır.

Pedagog Ayşen Oy değişik başlıklar altında yayımladığı yazılarda çocuklara psikolojik rehberlik yapmaktadır. Kendime İtiraf: İlk Dönem Yapamadıklarım adlı yazıda öğrencinin ağzından okulun ilk döneminde yaptığı yanlışlara yer verilmiştir. Zamanını iyi kullanamayan, derslerini iyi dinlemeyen, televizyon izlemeye çok vakit ayıran, sınavlarına çalışmayı hep son güne bırakan, hedeflerini belirlemeyen, arkadaşlarına hiçbir zaman ‘hayır’ diyemeyen başarısız bir öğrenci profili çizilmiş ve bunları yapan bir öğrencinin gelecekle ilgili beklentilerinin gerçekleşmeyeceği belirtilmiştir (ES 17:24).

Bu yazının devamı niteliğindeki Hiçbir Şey İçin Geç Değil! İkinci Dönem Başarı Planım adlı yazıda yine öğrencinin ağzından ilk dönem yaptığı hataların farkına vardığını ve başarılı bir dönem için çıkarttığı plana yer verilmiştir. Burada ilk dönemdeki eksikliklerini telafi edeceğini, bir ders planı hazırlayacağını, televizyonla samimiyete ara vereceğini, öğretmenini daha dikkatli dinleyeceğini, her şeyi bir plan dahilinde yapacağını, arkadaşlarıyla ders çalışma saatinde görüşmeyeceğini ve bunların hepsine uymaya söz vermiştir. Bu ikinci yazıyla çocuk başarılı veya başarısız olmanın yollarının nerelerden geçtiğini bir kere daha görmüş olur (ES 17:25).

Öğrencilerin “Yaşlılar Haftası Programı” adıyla yayımlanan haberde

“Gerçekleştirdiği etkinliklerle adından söz ettiren ... okulları, Yaşlılar Haftası’nda yine hareketliydi. İzzet Baysal Huzurevi’nin sakinlerini ziyaret eden öğrenciler, huzurevindeki yaşlılar için bir de kermes düzenlediler.”

denilerek eğitimin en büyük parçası olan okulların yapmış olduğu faaliyetlere yer verilmiştir (ES 18:6).

Ebe Sobe Ankara’da panel düzenliyor” başlıklı haberde ise “Ebe Sobe dergisi ... Koleji’nin katkılarıyla Ankara’da panel düzenleyecek.” denilerek öğrenciler için

düzenlenen panele okuyucular davet edilmiştir (ES 18:6). Böylece çocuk eğitimle ilgili olarak düzenlenen bu faaliyet haber edilmiştir.

Sadece öğrenciler değil öğretmenler için düzenlenen panellerden de haberler verilmiştir. Pedagog Ayşen Oy tarafından verilen seminerde programlar kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı'nın okul öncesi eğitim programındaki son değişikliklerle ilgili düzenlenen paneller de okuyucuya duyurulan haberler arasında yer almıştır (ES 19:6).

Düzenlenen bir kampanyada okullarında başarılı olan öğrenciler karnelerini verilen adrese göndermeleri halinde kitapla ödüllendirilmiştir (ES 30:2). Bu kampanya her yaz, tatil boyunca devam etmiştir. Başarının teşvik edilmesine özen gösterilmiştir. Derslerindeki başarılarıyla okulda derece almış öğrenciler tanıtılmış başarılarından dolayı tebrik edilmiş, isimleri dergide yayımlanmıştır (ES 20:7).

Hem devlet okullarının hem de özel okulların yapmış olduğu şenlikler, kutlama programları, hangi tarihler arasında ne gibi etkinlikler düzenleyeceği bildirilmiştir. Eğitime destek veren kurum ve kuruluşların eğitimle ilgili olarak ve düzenledikleri faaliyetler bu tür gönüllü kuruluşlara nasıl yardım edilebileceğinin yolları gösterilmiştir (ES 20:6).

Okullarda düzenlenen çeşitli konulardaki sergilere de dergide haber olarak yer verilmiştir. Örneğin, "... İlköğretim Okulu'nda uygulanan 'Güneş Çocukları Projesi' kapsamında resim atölyesi öğrencilerinin çalışmalarının..." izlenebileceği duyurulmuştur (ES 29:7).

'İpucu' adlı köşede Ayşen Oy imzalı Hoş Geldin Tatil yazısında öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörlerin başında plansız çalışmanın, sınavlara son anda hazırlanmanın geldiğini düşünmelerini, gelecek öğretim yılına daha planlı başlamak için kendilerine söz vermeleri ve bu sözlerini tutmaları istenmiştir. Bunun sonucunda başarının mutlaka geleceği müjdesi verilmiştir. Geçen yılın derslerini en az bir saat tekrar etmek ve planlı bir çalışma saatinin sene boyunca öğrendikleri bilgileri kalıcı

hale getireceği belirtilmiş ve yeni sınıfların derslerini daha iyi anlayacakları üzerinde durulmuştur (ES 20:28,29).

Yine pedagog Ayşen Oy'un hazırladığı İpucu köşesinde Hedef Başarıysa Planlı Yaşamak İlk Kuralın Olmalı uzun başlıklı, iki sayfalık yazısında öğrencilere psikolojik rehberlik edecek bilgiler verilmiştir. Başarılı bir eğitim yılı için bazı ipuçları verilmiştir. Öğrencilere yazıda, başarının sihirli anahtarının planlı çalışmak olduğu, başarısızlığın insanlara mutsuzluk ve pişmanlık getirdiği, güzel ve parlak bir geleceğin sırrının çalışmaktan geçtiği öğütlenmiştir. Öğrencilerin hedeflerini mutlaka bir kağıda yazıp ders çalışırken görebilecekleri bir yere asmaları istenmiştir. Bunun nedeni şöyle açıklanmıştır:

“Bu hedefleri her gün karşınızda görmek en azından çalışmayı ertelemek isteyeceğiniz zaman vicdanınızı sızlatacaktır. Kulağınıza hoş gelmediyse vicdanınızla iyi geçinin.” (ES 23:14,15).

Çalışmanın hiç eğlenmemek demek olmadığı, eğer planlı kullanılırsa eğlenceye de, çalışmaya da zaman ayrılabilceği vurgulanmıştır. Ancak eğitim döneminde öğrencileri bekleyen dört tuzaktan bahsedilmiş: ‘televizyon, telefon, bilgisayar, arkadaş’. Bunları doğru zamanda kullanmayı beceremez ve bunlara hayır diyemezse kendi geleceklerini tehlikeye atacıkları uyarısında bulunulmuştur (ES 23:14,15).

Çocukların eğitim konusunda daha başarılı bir yol izlemelerine rehberlik etmek için kaleme alınan bu yazının son bölümünde ise bir uyarıya yer verilmiştir:

“Her 40 dakika ya da en fazla bir saatlik çalışma sürenizin ardından mutlaka 10 dakikalık bir dinlenme süreci ayırın. Fakat dinlenme sürenizi de yemek ve büyük molalarınız hariç 10 dakikanın üzerine çıkarmayın” (ES 23:15).

Çocukların okulda günlük derslerinin programlarını tutup bir gün sonra hangi derslerinin olduğunu görebilecekleri ‘Haftalık Ders Programı’ hediye olarak dergi sayfalarının arasında sunulmuştur (ES 23:24,25).

Çiğdem Gök imzalı Kim Korkar Hain Derslerden adlı yazıda okulun korkulacak bir yer olmadığı aksine bizi hayata hazırlayan ve bizim bilgi sahibi olmamızda en fazla öneme sahip yerlerden biri olduğu vurgulanmış. Ayrıca okulu asmanın iyi bir davranış olmadığı, sorunlardan kaçmak yerine onları çözmek için çaba sarf edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Çok fazla hırslı insanları yanlış şeyler yapmaya ittiğinin vurgulanmasının yanı sıra bunun sağlıklarını da olumsuz etkileyeceği üzerinde durulmuştur (ES 24:21).

Dergide eğitimle ilgili özdeyişlere de yer verilmiştir. Bunlar ‘Ayın Panosu’ başlığı altında yayımlanan Ayın Sözü’nde yayımlanmaktadır. Öğretmenin değerini anlatan: “Dünyada her şeye kıymet biçilir ama bir öğretmenin eserine kıymet biçilemez./Sokrates” (ES 23:6) sözüne yer verilmiştir. Öğrenmekten vazgeçilmemesini öğütleyen “Bilmediğin hiçbir şey kalmayana kadar öğrenmeye devam et./ Seneca” (ES 15:7) sözüyle öğrenmenin hiç bitmeyeceği dile getirilmiştir. Çok konuşmanın çok bilmeye ilgisi olmadığına dair bir söze de yer verilmiştir: “Çok bilenler az konuşur; çok konuşanlar ise az bilir./Lao Tzu” (ES 22:6).

Eğitime yardım eden vakıf ve kuruluşların faaliyetleri de dergide haber olarak yayımlanmıştır. Sözelimi Türkiye Eğitim Gönülleri Vakfı yararına düzenlenen ‘Yıldızlar Sınıfı Yıl Sonu Gösterisi 2003’ yapıldığı haberinin hemen yanında bu gösterilerin amacının toplumda eğitime yönelik duyarlılığı artırmak ve faaliyetlerini tanıtmak olduğu vurgulanmıştır. Bu tür eğitime destek olan vakıfların desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir (ES 26:6).

Eğitim ile ilgili site tanıtımlarına yer verilmiştir. Emekli bir İngilizce öğretmeni tarafından hazırlanan, içinde gramer kuralları ile ilgili bölümler, kendilerini deneyebilecekleri testler, günlük hayatta kullanılan pratik kalıplara yer verilen aynı zamanda küçük oyunlar ve fıkralarla zenginleştirilmiş ücretsiz bu site (www.ingilizcesitesi.com) öğrencilere kendilerini geliştirmeleri için tavsiye edilmiştir (ES 15:32).

Oyunun eğitimde önemli bir rolü olduğunu dile getirdiği Oyunsuz Bir Dünya mı? adlı yazıda Ayşen Oy ilk çocukluktan ergenliğe kadar uzanan dönemde oyunun çocuğun eğitimine etkisi ve yararları için şu görüşleri kaleme almıştır:

“9-10 yaşlarında grup oyunlarına ağırlık vermeye başlarız. Çünkü oyun bize ‘Yarışacağın ekibi iyi seç, en az onlar kadar bilgili ol. Cesur ol ve kendini dene! Kaybetsen bile eksiklerini görürsün.’ ilkesini öğretir.” (ES 27:28,29).

Ebe Sobe’de eğitimle ilgili yapılmış araştırmaların sonuçlarına da yer verilmiştir. Bir eğitim sendikasının Ankara, İstanbul ve İzmir’deki ana ve ilköğretim okullarında yaptığı araştırmanın sonuçları yayımlanmıştır. Bu araştırmada okullarda yeşil alanların ve oyun alanlarının standartlara uygun olup olmadığı, bahçesinde standartlar ölçüsünde ağaç olmayan okulların oranı, bahçesinde basketbol ve voleybol sahası bulunmayan okulların yüzdelik dilimi verilmiş ve ‘Okullar bize dar geliyor’ başlığıyla okuyucuya sunulmuştur (ES 28:8).

Lise öğrencilerini ilgilendiren konularda da bazı haberler yayımlanmıştır. “Lise son sınıfta yer alan öğrencilere izin kolaylığı” başlıklı haberde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından özellikle lise son sınıf öğrencilerinin üniversite sınavlarına hazırlanırken başvurdukları sağlık raporu yolunu önlemek amacıyla okul yönetimince verilen izinlerin toplamı 30 günden 45 güne çıkarıldığı öğrencilere duyurulmuştur (ES 28:8). Böylece çocuklar alacakları bir üst eğitimle ilgili yeniliklerden haberdar edilmiştir.

Önemli gün ve haftalarda çeşitli kurum ve kuruluşların desteklediği, okullar arasında düzenlenen şiir, resim ve kompozisyon yarışmasında dereceye giren eserlerin isimleri verilmiş, sahipleri tanıtılmıştır (ES 28:6).

Okullara yapılan ziyaretler sonucunda edinilen izlenimler dergi sayfalarında kendilerine yer bulabilmektedir. Derginin yazarlarından Merih Akoğul Van’da bir ilköğretim okulunu gezdikten sonraki gözlemlerini aktarmıştır. Bu gezi sırasında okulun fiziki sorunları olduğu, kış mevsiminin eğitimi olumsuz etkilediği, öğrencilerin ekonomik durumlarının iyi olmadığı, sadece 6 dersliği bulunduğu

okulda 600 öğrencinin öğrenim görmek zorunda olduğundan bahsedilmiştir. Hatta kalemi olmadığı için öğretmenin söylediklerini yazamayan öğrenciler gördüğünde duyduğu üzüntüyü yazısına yansıtmıştır. Bundan dolayı,

“Şimdi bizler, Ebe Sobe dergisi olarak bu okulun öğrencilerine destek kampanyası başlatmak istiyoruz. Kalem, defter, silgi, boya kalemi, sulu boya, resim defteri, ders kitapları, dergi okuma kitaplarımızı Van’daki Turgut Reis İlköğretim Okulu’na gönderiyoruz. Haydi çocuklar, Ebe Sobe dergisinin yardımsever okuyucuları, Van’daki kardeşlerimizi hep birlikte destekleyelim, onlara kucak açalım.” (ES 31:22,23).

sözleriyle yardım çağrısında bulunulmuştur

Dergide okulların açılış ve kapanış tarihleri verilmiş ve müfredattaki bazı yeniliklerden söz edilmiştir. Okulun eğlenceli hale getirilerek, eğitimin sevdirmesi amacı üzerinde durulmuştur. ‘Bu Yıl Okullar Şenleniyor’ başlıklı haberde bazı kutlama programlarının içeriğinin değiştirileceği, bazılarının ise kutlama programı listesinden çıkarılacağı ve bu kutlama günlerinin oyunlarla şenlendirileceği duyurulmuştur (ES 33:6,7).

Dergide öğretmenlerin önemini vurgulayan yazılar da yayımlanmıştır. Eğitimin her kademesinde öğretmenlerin çok büyük rolü olduğunu anlatan “Büyüyünce Sen Olacağım” başlıklı Tolga Eren imzalı yazıda öğretmenlerin başarıları takdir edilmiş ve öğretmenliğin kutsal bir meslek olduğu yinelenmiştir. Onları, hayatı öğrenme konusunda rehber olarak göstermiştir (ES 35:4). Ayrıca derginin 35. sayısı “Canım Öğretmenim” kapağıyla yayımlanmış ve çocukların öğretmenleriyle ilgili düşüncelerine yer verilmiştir (ES 35).

3.2.1.4. Güncel ve Kültürel Haberler

Ebe Sobe içerisinde güncel haberlere yer verilmekle birlikte kültürel haberler daha ağırlıktadır. Bu türdeki haberler hemen hemen her sayıda karşımıza çıkar. Bu konuda çocuklara güncel haberlerin verilir verilmemesi, verilecekse bunun

ölçüsünün ne olacağını sorduğumuz Genel Yayın yönetmeni Nihat Vuran, derginin izlemiş olduğu yolu şöyle özetlemektedir:

“Dergimizde çok fazla güncel hayatla ilgili konulara girmeyi tercih etmiyoruz. Zaten aylık bir dergi de olduğumuz için buna elverişli bir yayın ortamı sayılmayız. Ayrıca çocuklar okulda, evde, televizyonda, gazetede güncel dair birçok bilgi bombardımanı altındalar zaten... Dolayısıyla onların ruhlarını sakinleştirecek ve rahat bir nefes almalarını sağlayacak bir okuma alanı kurarken, güncelin karmaşasından da korumak gerekiyor. Bu yüzden röportajıyla, haber dosyasıyla, bilgilendirici yazılarıyla bu alan giremeyiz.” (Ek 2).

“Gündemle bağlantılı olan iki yönümüz var sadece; birincisi, ‘Vesaire’ gibi başlıklar verdiğimiz kültür-sanat-aktüalite haberleri bölümü... Bu bölümde çocuklarla ilgili ve çocukların da ilgilenebileceği birtakım etkinlikleri, gelişmeleri, yenilikleri duyurmaya çalışıyoruz. İkinci olarak da kapak dosyamıza gündemle ilgili bazı konuları taşıdığımız oluyor; YTL’ye geçiş, okulların açılması, yaz tatilinin gelmesi, öğretmenler günü....vs. Bu durumda da o kapak dosyasıyla ilgili bilgi verdiğimiz köşede, bu konunun bazı yönlerini işliyoruz.” (Ek 2).

Dergi kendi bünyesinde gelişen olayları da okuyucularıyla paylaşmıştır. Derginin dağıtımıyla ilgili bir haber okuyucuya ‘Aydın Haber’ olarak duyurulmuştur. Bundan böyle okurlar dergiye internet üzerinden de abone olabileceklerdir (ES 15:7).

Haber sayfalarında, yazar ve çizerlerin aldığı ödüller, yeni yayımlanmış eserleri okuyucuya aktarılmıştır. Sözgelimi derginin çizerlerinden Dağıstan Çetinkaya’ya Türkiye Yazarlar Birliği tarafından verilen yılın karikatüristi ödülünü okurlara ‘Aydın Haber’ olarak sunmuştur (ES 16:6).

Nisan ayında kutlanan ve dünyanın ilk ve tek çocuk bayramı olan 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın kutlamaları, ayrıca bu günün Dünya Kitap Günü olarak da anılmasının okuyuculara çifte sevinç yaşattığı vurgulanmıştır (ES 18:33).

Türkiye'nin hemen yanı başında başlayan savaşla ilgili yazılar yayımlanmış ve savaşın bir an önce bitip yerine barışın gelmesi dergide güncel haberler sayfasında yerini almıştır (ES 18:18).

Gerçek Hayat dergisinin mart ayında Ebe Sobe çocuk kulübü üyeleriyle yaptığı röportaj güncel haberler sayfasında yine 'Ayın Haberi' olarak okuyucuya duyurulmuştur (ES 18:7).

Derginin almış olduğu ödüller de güncel haberler sayfasında yerini almıştır.

“Bir güzel haber daha Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliği tarafından '23 Nisan Çocuk Edebiyatı Ödülleri' seçmesinde derginiz Ebe Sobe yılın 'çocuk dergisi' seçildi. Bu mutluluk hepimizin”(ES 19:7).

Çocukların dinlemekten zevk aldıkları masalları Türkiye genelindeki 62 ilden ulaşılabilen 'Alo 166- Müzik Masal Servisi'nden dinleyebilecekleri aktarılmıştır. Türk Telekom tarafından 1986'da hizmete sokulan servisin, son günlerde bir reklam filmi sayesinde tekrar gündeme geldiği ve hizmetlerinin genişlemesi için çalışmaların sürdüğü bildirilmiştir (ES 15:6).

'İstanbul'da Büyülü Masal Ülkesi: Miniatürk' başlığı altında yayımlanan haberde İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Kültür Anonim Şirketi tarafından yapılan bu yerde üç kıtadaki zengin tarihî ve kültürel mirasımızın en güzel örneklerinin bir arada sunulduğu belirtilmiş. Türkiye'deki ilk minyatür park olan bu yerin ziyaretçi akınına uğradığına dikkat çekilmiştir (ES 20:6).

Temmuz sayısı içinde 'Düş Araçları' grubunun, 'Yeşeren, Büyüyen, Süren Kültür Uygurluk 4' projesi kapsamında yaptığı etkinliklere dergi sayfalarında yer verilmiştir (ES 21:6).

Bolu ilinde Mustafa Akın isimli bir bisikletçinin temmuz ayında bisiklet üzerinde 52 saat kalarak Türkiye rekorunu kırdığı haberi ağustos sayısında yer almıştır (ES 22:6).

Tıbbın önemli buluşlarından biri olan ‘stetoskopu’ icat eden Fransız doktor Rene Laennec’in 1828’in 13 Ağustos’ta vefat ettiği haberi derginin ağustos sayısında okuyucuya bilgi olarak verilmiştir (ES 22:7).

Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından çocuklar için Sincan’da yaptırılan büyük bir park kompleksi içinde yer alan ‘Masal Adası’nın kurulduğu haberine yer verilmiştir. Burada çocukların masal veya hikaye kitaplarından okuduğu, televizyondan gördüğü birçok kahramanın heykelinin yapıldığı ve 30 Ağustos’ta ziyarete açılacağı okuyuculara duyurulmuştur (ES 23:7).

Amerika’daki bir üniversitede, beyinde okuma işleminin nasıl meydana geldiği üzerine yapılmış olan araştırmanın sonuçlarına dergide yer verilmiştir. Buna göre bir kelimedeki harflerin hangi sırada dizildikleri değil, ilk ve son harflerin doğru yerde olmalarının önemli olduğu belirtilmiş ve okuyucular araştırmanın sonucunun doğruluğunu anlamaları için harflerinin yerleri karıştırılmış kısa bir metin verilerek, bunu test etmeleri istenmiştir (ES 24:6).

Ülkenin herhangi bir şehrinde meydana gelen olaylar, faaliyetler ‘Neler Oluyor’ köşesinde duyurulmuştur. Örneğin ‘İstanbul’a Dev Akvaryum’ başlıklı haberde İstanbul Büyük Şehir Belediyesi’nin, içinde yüzlerce balık türünün bulunacağı dev bir akvaryum inşa etmek için hazırlıklara başladığı bilgisi okuyucuya bilgi olarak sunulmuştur (ES 26:7).

Dergide genç yetenekler tanıtılmış, yaptıkları işler hakkında bilgi verilmiştir. Sözelimi 8 yaşındaki İlayda Başar’ın açtığı son resim sergisinin izlenebileceği bildirilmiş. 2 yaşında resim yapmaya başlayan ve bugüne kadar çok sayıda kişisel resim sergisi açan İlayda’nın resimleri görenlerin ilgisinin çektiği belirtilmiş bu sergiyi hangi tarihlerde, nerede ziyaret edebilecekleri okuyucuya duyurulmuştur (ES 26:6).

Ulusal bir gazetenin düzenlediği ‘2004 Türkiye İlköğretim Okulları Bilgi Yarışması’na başvuruların başladığı, isteyen bütün okulların katılabileceği yarışmanın şartları ve ödülleri hakkında bilgi verilmiştir (ES 27:7).

Sadece yurtiçindeki değil, yurtdışındaki güncel haberlere de yer verilmiştir. ‘Öğrenmenin Yaşı Yok’ başlıklı haberde Kenya’da 84 yaşındaki bir adamın hayatında ilk defa okuma yazma öğrenmek için ilkokula kaydolduğu okuyuculara duyurulmuştur (ES 27:7).

Ebe Sobe dergisinde güncel olayların dışında kültür ve sanata dair haberlere de hemen her sayıda geniş olarak yer verilmiştir. ‘Kültür Haberleri, Vesaire, Neler Oluyor, Neler Olacak ve Neler Oldu’ başlıkları altında bu haberler yayımlanmıştır. Kitap, dergi, sinema filmi tanıtımları, eleştiri yazıları, çocuk festivalleri, çocuk şenlikleri, fotoğraf ve resim sergileri, okulların hazırladığı bahar şenlikleri, Ebe Sobe’nin düzenlediği konferanslar, seminerler, paneller, çocuk kulübünün kültürel faaliyetleri, tiyatroların sahnelendiği yer ve tarihleri, kültür sanat sayfalarında yer alan başlıklardır.

Kültür sanat faaliyetlerinin başında belediyelerin düzenlemiş olduğu etkinlikler yer alır.

“İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin çocuklar için düzenlediği kültürel etkinlikler nisan ayı boyunca da devam edecek. Beyoğlu’ndaki Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi’nde yapılan etkinlikler de karagöz, palyaço, kukla, çocuk oyunları, sihirbazlık gösterileri gibi değişik programlar yer alıyor.” (ES 28:7).

“Bakırköy Belediye tiyatrolarının çocuklar için sahneye koyduğu iki oyun izleyicilerle buluşmaya devam ediyor...” (ES 15:6).

Okulların düzenlemiş olduğu kültürel faaliyetlere de önemli derecede yer verilmiştir.

“... Okulu’nda okuma sevgisinin artırılması amacıyla bazı kültürel etkinlikler düzenleniyor. Bu etkinliklerden biri de okuma günleri... Her sınıf seviyesine göre belirlenen kitap listeleri her gün

okuma saatinde başlayarak hafta boyunca okunuyor. Bu etkinlikler kapsamında öğrenciler son olarak yazar Nuran Turan ile bir araya geldiler...” (ES 36:34).

Yayımevlerinin düzenlediği şiir, öykü ve deneme yarışmaları, kültür sanat haberi olarak okuyucuya duyurulmuştur. Yarışmanın konusu, katılım şartları, verilecek ödüller, süresi hakkında okurlar bilgilendirilmiştir (ES 36:34; ES 28:7).

Dergide ağırlıklı olarak tanıtımlarının yapıldığı konulardan biri de vizyondaki sinema filmleri ve sahnelenmekte olan tiyatro oyunlarıdır:

“Kent Jelibon Çocuk Tiyatrosu”nun sahnelediği “Sevimli Oyuncaklar” isimli oyun mart ayı boyunca her hafta sonu...” (ES 27:7).

“Eğlence ve eğitimin buluştuğu bir hayal sahnesidir tiyatro... çocuk oyunları sahneleyen tiyatro gruplarından biri de Semaver Kumpanya. ...Çevre Tiyatrosu’nda değişik günlerde Semaver Kumpanya tarafından iki güzel çocuk oyunu sahneleniyor...” (ES 17:6).

Yarı yıl döneminde çocukların tatilde olması dolayısıyla sinema filmlerinin tanıtımlarında artış görülmektedir. Filmlerin adları, başrol oyuncularını, konuları tanıtım sırasında aktarılan bilgilerdir.

“İlk olarak 16 Ocak’ta ‘Looney Toones:Maceraya Devam’ gösterime giriyor. Brendan Fraser, Steve Martin, gibi ünlü aktörlerin de yer aldığı film, ünlü çizgi film kahramanlarının da katılımıyla yaşanan yeni maceraları anlatılıyor.” (ES 27:8).

“23 Ocak’ta ise bir animasyon film var: ‘Kayıp Balık Nemo’da, baba-oğul iki balığın başından geçenler anlatılıyor...” (ES 27:9).

“30 Ocak’ta ise ünlü masal kahramanı Peter Pan karşımızda... Güçlü bir kadroyla hazırlanan film çizgi filminden farklı bir formatla aktarılıyor beyaz perdeye...” (ES 27:9).

Türk gösteri sanatlarının başında gelen Karagöz-Gölge Oyunu’nun sahnelendiği yerler, kukla gösterilerinin hangi tarihte nerelerde sergilendiği de okuyucuyla paylaşılan kültür sanat haberlerindedir.

“Akbank Karagöz ve Kukla Tiyatrosu tarafından hazırlanan ve ülkemizdeki önemli Karagöz ustalarından ‘Tacettin Diker’in yönettiği ‘Yar Bana Bir Eğlence’ adlı oyun, her cumartesi-pazar...” (ES 26:6).

“7. Uluslararası İstanbul Ülker Kukla Festivali, 4-12 Mayıs tarihleri arasında gerçekleşecek... Rus Penza Theater Topluluğu ‘Bir Kış Masalı’ adlı oyunuyla karşımıza gelecek...” (ES 29:8).

Derginin de okuyucularla buluştuğu bir ortam olan başta İstanbul’da olmak üzere çeşitli merkezlerdeki kitap fuarları dergi sayfalarında kendine yer bulur (ES 35:6; ES 25:6; ES 26:7).

Düzenlenen çocuk şenlikleri, yapılan faaliyetler, nerelerde yapıldığı, hangi tarihlerde gerçekleştirileceği, kimler tarafından düzenleneceği, programlar, eğlenceler, dağıtılacak hediyeler hakkında bilgi verilmiştir (ES 34:6), (ES 15:6) (ES 18:7). Bunların dışında okulların düzenlediği bahar şenlikleri, uluslar arası Nasreddin Hoca Şenlikleri, özel firmaların hazırladıkları yaz çocuk şenlikleri, belediyelerin hazırladığı kültür çocuk şenlikleri okuyuculara duyurulan haberler arasındadır (ES 32:6; ES 24:7; ES 20:6; ES 17:6; ES 15:6; ES 31:7).

Resim, karikatür, fotoğraf sergileri ve okullardaki öğrencilerin yapmış olduğu işleri sergiledikleri sergilere de yer verilmiştir. Ebe Sobe’de de fotoğrafları yayımlanan Merih Akoğul’un fotoğraf sergileri (ES 28:7) (ES 29:7), karikatürist Ahmet Kesgin’in karikatür sergisi (ES 30:7), ... İlköğretim Okulu’nun resim ve yıl içindeki çalışmalarının yer aldığı sergi (ES 30:7), yayımlanan diğer kültür sanat haberleri arasındadır.

Türkiye’deki önemli çocuk edebiyatı isimlerinin katıldığı ve çocuk edebiyatının sorunlarının tartışıldığı konferans, panel ve seminerlerin tarihleri katılımcıları ve konuları okurlara duyurulmuştur. Bu yazılar aynı zamanda davet niteliği de taşımaktadır (ES 29:6; ES 28:6; ES 27:6; ES 18:6). Sözelimi ‘Çocuk Vakfı, Çocuk Edebiyatı Okulu’ kapsamında İstanbul’da başlattığı ‘Çocuk Edebiyatı Günleri’ için bilgiler de aktarılmıştır:

“1 Mart'ta başlayacak etkinlik kapsamında çocuk edebiyatı kültürünü yaygınlaştırmak amacıyla okullarda kitap okuma saatleri, şiir günleri, yazar buluşmaları, konferans ve sergi gibi programlar düzenlenecek. İlk programın katılımcıları: Fatih Erdoğan, Nur İçözü, Sadettin Kaplan, Ayşe Kilimci, Mustafa Ruhi Şirin, Bestami Yazgan, Necdet Neydim, Mevlana İdris, H. Salih Zengin” (ES 27:6).

Dergide çok çeşitli kültür sanat haberlerine de yer verilmiştir. Önemli gün ve haftalarda kutlanan programlar, çocuk filmleri festivalleri, sirk gösterileri, tarih ve yerleri, kitap okuma günleri, yazar okur buluşmaları, masal ve hikayelerin yer aldığı cdlerin tanıtımları yer verilen kültür haberleridir.

3.2.1.5. Günlük Hayat İçin Pratik Öneriler ve El Becerileri:

Çocukların günlük hayatlarında karşılaştıkları sorunları çözebilmeleri için küçük pratik öneriler sunulmuş ve ihtiyaçları olan bazı küçük eşyaları yapma becerilerini artırmak istenmiştir. Bu bölümler kısa yazılar şeklinde düzenlenmiştir. Örneğin:

“Yeni bir ayakkabı almayı düşünüyorsanız, ayakkabının ayağınıza rahatlık vermesi için alışverişe öğleden sonra, hatta akşama doğru gidin. Çünkü sabah saatlerinde ayaklar daha küçüktür. Ama gün boyunca hareket ettikçe biraz şişip büyüme yapar.” (ES 29:23).

“Vazodaki çiçeklerinizin daha uzun dayanması için, vazoya yağmur suyu koymayı deneyin; çünkü çiçekler kireçli suyu sevmedikleri için daha saf olan yağmur suyu onlara daha fazla yararlı olacaktır.” (ES 29:23).

Çocukların, çeşitli materyal ve el becerilerini kullanarak kolay ve ucuz edinilebilecek malzemelerle kendi oyuncaklarını kendilerinin yapabileceği örneklerle yer verilmiştir. Metinlerin başında hazırlanacak oyunun nasıl oynanacağına dair kısa bilgi vardır.

“İşte size arkadaşlarınızla oynayabileceğiniz güzel bir oyun. Kardan adamı düşürmeden en kısa sürede, en az engele çarparak parkuru tamamlayan birinci olur. İyi eğlenceler.” (ES 17:23).

Önce gerekli malzemeler sayılmış: ‘kulak tamponları, yapıştırıcı, mantar madeni para ve küçük bir mıknaş.’ Daha sonra ise oyunun nasıl yapılabileceği ‘İş Sırası’ başlığı altında aşamalı olarak açık bir şekilde okuyucuya aktarılmıştır.

“1- Karton parçasına kardan adamın kayacağı yolu çizip, kulak tamponlarını yapıştırınız. 2- Kardan adam figürünü kalınca bir kağıda kopyalayınız. Alt kısmını kıvrarak madeni parayı yapıştırınız. 3- Mıknaş da uzun çubuğa yapıştırdıktan sonra oyununuzu oynayabilirsiniz.” (ES 17:23).

Bayramlarda ve özel günlerde kullanabilecekleri bayram ve tebrik kartlarının yapımı da pratik el becerisi olarak okuyucuya sunulmuştur (ES 15:43; ES 26:48).

Kız çocuklarının yapmaktan hoşlandıkları işler arasında yer alan süsleme çeşitlerini, masalarının üstlerini süsleyecek bibloların nasıl hazırlanacağı bilgi olarak verilmiştir (ES 18:43). Bilgiler verilirken sohbet tarzında okuru sıkmayacak bir anlatım tarzı kullanılmıştır.

“Kendi süsünüzü kendiniz hazırlamak ister misiniz? Duvarlarınızı ve tavanınızı, renkli el işi kağıtlarından yapılmış olan çiçek süslemeleriyle donatmak fena olmaz değil mi? Hadi öyleyse, hemen başlayalım.” (ES 27:48).

Rüzgar gülü, okul işlerinde ve kitap okuma sırasında kullanabilecekleri pratik eşyalar da öğrencilere yapımı gösterilen pratik eşyalar arasındadır. Sözelimi ders kitaplarında çalıştıkları yeri, kitap okurken de nerede kaldıklarını gösterecek ilginç, süslemeli kitap ayrıçlarının yapımına yer verilmiştir (ES 28:43; ES 30:40).

Sağlıklı yaşam için de kısa pratik bilgiler aktarılmıştır. ‘Hayatı Kolaylaştıran Bilgiler’ başlığıyla isimsiz çıkan yazıda örneğin:

“Yemeklerden sonra elma yemek hem dişlerinizi temizler hem de diş etlerinizi güçlendirir. Elmada bulunan tanin, potasyumla birleşip vücuttaki ürik asidin atılmasını kolaylaştırır. Böylece böbreklere de yardımcı olur.” (ES 29:23).

Bunların dışında çocukların yaparken ve oynarken eğlenebilecekleri paraşüt, yelkenli tekne, balon bebek gibi ‘Eğlenceli İşler’in malzemeleri ve nasıl yapılacağı bilgileri okuyucuya aktarılmıştır (ES 16:43; ES 19:42; ES 24:34).

Günlük hayatta devamlı olarak kullandığımız fermuarın daha uzun ömürlü olarak nasıl kullanılacağı, sabundan daha iyi olarak nasıl yararlanılabileceği, ayakkabı alırken göz önünde bulundurulması gerekenler, fenerin daha güçlü nasıl çalışacağı, halıların temizliği için pratik bilgiler, ipin dayanıklılığının nasıl artırılacağı gibi farklı alanlara ait konularda yararlanabilecekleri bilgilere yer verilmiştir (ES 25:21; ES 30:27; ES 28:31; ES 31:31; ES 19:25; ES 24:26).

3.2.1.6. Eşyalar ve Değişik Araçlar

Bilgilendirme yapılan yazıların bir bölümünde çocukların günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri, bire bir yararlanabilecekleri giysi, araç gereç, müzik aleti vb. geniş yelpazede farklı araçlar üzerinde durulmuştur. Burhan Eren’in kaleme aldığı İsim- Şehir- Hayvan- Bitki- Eşya- Sanatçı köşesindeki ‘Eşya’ bölümü en geniş bilgilendirmenin yapıldığı bölümdür.

Bunları çeşitli gruplar altında inceledik. İlk ifade edeceğimiz grup, giyimle ilgilidir. Çocukların gündelik hayatlarında hemen her gün kullandıkları ayakkabı, eldiven, çorap hakkında bilgiler verilmiştir. “Kışın ellerimizi soğuktan koruyan, kardan adam yaparken onsuz yapamayız” diye anlatılan eldivenin tarihî seyir içerisinde kimler tarafından, hangi amaçla kullanıldığına değinilmiş ve diğer eldiven türlerine örnekler verilmiştir (ES 24:25). Ayakkabıların ayaklarımızı soğuktan tozdan, çamurdan koruduğu belirtilmiş, çeşitleri sıralanmış, eski zamanlarda Roma’da sınıf farklılıklarından dolayı herkesin ait olduğu sınıfın ayakkabılarını giymesi gerektiği tarih bilgisi aktarılmıştır (ES 19:25). Lale Süphandağı’nın hazırladığı ‘Nasıl Oluyor, Oluşuyor?’ adlı köşedeki yazısında da ayakkabıların

tabanından, derisine, dikişine kadar oluşum safhası anlatılmıştır (ES 36:17). Çorap giyme alışkanlığının başladığı tarih, örme makinelerinin bulunması ve Anadolu'daki çorap kültürü hakkında bilgi verilmiştir (ES 22:27).

Çocukların gündelik hayatta ismini duyup karşılaşılabileceği müzik aletleri de tanıtılmıştır. Sözelimi 'ney'in nefesli bir çalgı olduğu, insan sağlığına yakınlığı, kalınlığı düzlüğü, deliklerinin sayısı ve kullanımı günümüzde 'ney'in ustası olarak bilinen sanatçıların isimleri ve ney çalanlar için kullanılan tabirlere yer verilmiştir (ES 35:25). Ancak 'lir' gibi binlerce yıl kullanılmış ancak şu anda kullanımı çok yaygın olmayan müzik aletleri de tanıtılmış. İlk kullanıldığı yüzyıllar, kullanan ülkeler, tel sayısı hala hangi ülkeler tarafından kullanıldığı hakkında bilgi verilmiştir (ES 33:25).

Çocukların hem gündelik hayatlarında hem de okulla ilgili işlerde kullandıkları eşyalar, bunların icat edildiği tarihler, hangi millet tarafından bulunduğu bugüne kadar ki gelişim aşamaları, kullanım alanları, çeşitleri okuyucuya sunulmuştur. Cetvelin geometrik şekillerde nasıl kullanıldığı, defterin oluşum safhaları, kalemlerin çeşitleri, kullanım alanları verilerek tanıtılan eşyaların özellikleri anlatılmıştır (ES 21:23; ES 23:27; ES 32:21).

Ulaşım araçlarına da dergi sayfalarında yer verilmiştir. Gemi, bisiklet gibi araçların tanıtıldığı bu yazılarda mucitlerinin kimler olduğu, ülkemize ne zaman geldiği, kullanım alanları, çeşitleri, yapımında karşılaşılan zorluklar, tomrukların bir araya getirilmesi ile yapılan sallardan büyük yolcu, yük ve savaş gemilerine kadar gelen süreç ayrıntılarıyla anlatılmıştır (ES 20:31; ES 25:35).

Herhangi bir grup içerisinde değerlendiremediğimiz çeşitli eşyalar hakkında da bilgi verilmiştir. Elektriğin bulunmasından önce aydınlatmada insanların en fazla ihtiyaç duyduğu fenerler tanıtılmış yapısı ve çeşitleri hakkında bilgi verilmiştir (ES 25:21). Eskiden dokuma tezgahlarında dokunan ama artık makine ve fabrikalarda üretilen halılar (ES 28:31), balık yakalamak için kullanılan oltalar, çeşitleri (ES 36:33), çok katlı binalarda kullanılan merdiven (ES 34:25), jiletin hammaddesi,

hangi mesleklerde daha çok kullanıldığı (ES 31:31), ipin günlük hayatımızda ne kadar çok kullanım alanlarının olduğu (ES 30:27), elektriklerin kesilmesi anında kullandığımız ışıldaklar, denizcilikte kullanım şekilleri, okuyucuya bilgi olarak sunulmuştur (ES 29:27).

‘Nasıl oluyor? Nasıl oluşuyor?’ adlı köşede Lale Süphandağı imzasıyla çıkan yazılarda bazı yiyecek ve giyecek maddesi olarak tanımladığımız varlıkların nasıl meydana geldiği anlatılmıştır. Sözelimi ekmeğin buğday halinden, nasıl fırın raflarına geldiğinin hikayesi resimlerle anlatılmıştır (ES 35:33).

Yine aynı köşede ‘Yumurtadan Tavuğa Yolculuk Hikayesi’ adlı yazıda da yazar yumurtanın nasıl oluştuğu, kuluçka dönemleri, civcivlerin yumurtalardan çıkışları anlatılmıştır (ES 34:29).

Bu bölüm içerisinde değerlendirdiğimiz yazılarda çocukların hayatlarında her gün kullandıkları, karşılaşılabilecekleri, kullanma ihtimali olan eşyalar hakkında bilgi verilmiştir.

3.2.1.7. Genel Kültür

Çeşitli başlıklar altında, değişik yazarlar tarafından bu konuda bilgilendirmeler yapılmıştır. Her sayıda çocukların genel kültür seviyelerini artırmaya yönelik yayımlar yapılmaktadır. Bilim adamlarının icatlarından Türk kültürünün önemli kişilerinin tanıtılmasına, hayvanlardan bitkilere, bilimsel bilgilerden istatistiklere, rekorlara, sinemaya kadar çeşitli konularda yazılar kaleme alınmıştır.

Bir ülkede görülen özellikleri, o ülkede yaşayan insanlara ait farklılıklar, kültürleri, yemekleri, inançları yaşam şekilleri, evleri okuyucuya sunulmuştur. Çinlilerin gözlerinin neden çekik olduğu, Afrika ve Asya ormanlarında en fazla görülen hayvanlar, neden burada yaşadıkları, Eskimoların çoğunlukla yaşadığı bölgeler, yiyecekleri, kültürleri, Mısır, eski Mısır’ın kralları olan Firavunlar, en önemli yapı taşları piramitler, özellikleri, Kızılderililerin yaşam felsefeleri, taşıdıkları

tüylerin ne anlama geldiği gibi geniş bir yelpazede genel kültüre ait bilgiler aktarılmıştır (ES 30:23; ES 25:15; ES 17:23; ES 27:7; ES 26:21; ES 33:33).

Bitkiler konusunda da değişik coğrafi bölgelerde yetişen ağaç çeşitleri, ağaçlarla ilgili rekor bilgiler, bitkilerin yapılarıyla ilgili ilginç bilgiler okurla paylaşılmıştır. Avustralya’da Latrabe Irmağı kenarında yetişen 170 metre boyuyla dünyanın en uzun ağaçları olan okalıptüs, özellikleri, bitkilerin neden hep aşağıdan yukarıya doğru büyüdüğü, ağaçların yapraklarının neden sonbaharda renk değiştirdiği, dünya üzerinde en kalın, en yaşlı ağaç vb. ilginç özelliklere sahip ağaçlar tanıtılmıştır (ES 18:26; ES 19:21; ES 21:16; ES 24:26; ES 31:27,ES 33:25; ES 30:23).

Hayvanlar konusunda da bitkiler kadar çocukların genel kültür seviyelerini yükseltmek için çeşitli bilgiler verilmiştir. ‘Şaşırtıcı Bilgiler’ başlığı altında yayımlanan yazıda son 4 bin yılda hiçbir hayvanın evcilleştirilemediği, farenin bir deveden daha fazla susuz kalabileceği, kirpilerin suda batmadığı, fillerin günde iki saat uydukları gibi çocukların ilgisini kolayca çekecek akıllarında tutabilecekleri bilgilere yer verilmiştir (ES 21:28). Bunun dışında karıncaların nasıl iletişim kurduğu, 12 kedi türünün tek tek açıklanması, örümceklerin kendi ağlarına niçin yapışıp kalmadığı, kelebeklerin yönlerini nasıl bulduğu, yarasa, aslan, arı, kartal, doğan gibi hayvanların görme işlemlerini nasıl gerçekleştirdiği vb. bilgiler verilmiştir (ES 16:32,33; ES 16:21; ES 17:22,23; ES 18:28,29; ES 19:21; ES 21:27; (ES 24:27; ES 25:14; ES 26:26, ES 31:28).

Dergide eğitim, eğlence, oyun, edebiyat, arama motoru, hayvanlar ve bitkiler hakkında bilgilendirmelerin yapıldığı toplam 68 tane internet sitesi tanıtılmıştır. Siteler tanıtılırken adreslerinin yanı sıra içeriği hakkında bilgi verilmiştir:

“Aslında bu bir edebiyat sitesi ve daha çok büyüklere yönelik. Ama ismini duyduğumuz veya ilerleyen yıllarda duyacağımız bazı edebiyatçılara ve onların yazılarına bu siteden ulaşabilirsiniz. www.edebistan.com.tr” (ES 19:31).

Sağlıkla ilgili okurların bilgi alıp öğrenebilecekleri bazı internet siteleri de tanıtılmıştır. Örneğin “diş sağlığı ile ilgili öğrenmek istediğiniz her şey bu sitede” diyerek www.dentrium.com adresine okurlar yönlendirilmiştir (ES 25:7).

Eğitim ile ilgili site tanıtımlarına yer verilmiştir. Emekli bir İngilizce öğretmeni tarafından hazırlanan, içinde gramer kuralları ile ilgili bölümler, kendilerini deneyebilecekleri testler, günlük hayatta kullanılan pratik kalıplara yer verilen aynı zamanda küçük oyunlar ve fıkralarla zenginleştirilmiş ücretsiz bu site (www.ingilizcesitesi.com) öğrencilere kendilerini geliştirmeleri için tavsiye edilmiştir (ES 15:32).

Çocukların ilgisini çekecek, genel kültür bilgilerini artıracak teknolojik gelişmeler ve bilimsel konulardaki bazı bilgilere yer verilmiştir. Yıldızların nasıl meydana geldiği, termometrenin nasıl çalıştığı, rüzgarın oluşumu, kurşun kalemin icadı, uyku durumu, rüyaların nasıl meydana geldiği, gökkuşağının oluşumu gibi bilimsel bilgiler, Japon bir firmanın insan anatomisine benzer bir robot icat ettiği, bilgisayarların günümüzde ulaştığı son nokta vb. birçok teknolojik ürünle ilgili bilgiler sunulmuştur (ES 16:23; ES 18:25; ES 20:24; ES 25:25, ES 28:25; ES 32:26).

Bunların dışında sağlık, kültürel yerlerin tanıtımı, İngilizce sözlük, dergiler, gazeteler, önemli kişilerin biyografilerin yer aldığı siteler, yayımevleri, bulmaca ve bilgi yarışmalarının bulunduğu siteler, dergideki yazar ve çizerlerinin şahsi siteleri derginin kendi sitesi vb. çok geniş bir yelpazede tanıtım yapılmıştır (ES 21:33; ES 15:32; ES 17:33; ES 27:5; ES 27:8; ES 21:31; ES 19:31; ES 26:8; ES 25:7; ES 28:6; ES 29:8; ES 30:7; ES 31:8; ES 32:7).

Çeşitli konularda kırılmış rekorlara da yer verilmiştir. ‘Rekorlar Kitabı’ ve ‘Rekor Defteri’ başlıkları altında yayımlanan yazılarda, dünyanın en hızlı arabası, en pahalı arabası, en büyük okul, en büyük kalem, en fazla ikizin bulunduğu okul, en küçük cetvel gibi konularda rekorlar okurla paylaşılmıştır (ES 23:31; ES 25:16; ES 22:31).

Dergide farklı konularda istatistikî bilgilere yer verilmiştir. Bir eğitim sendikasının Ankara, İstanbul ve İzmir'deki ana ve ilköğretim okullarında yaptığı araştırmanın sonuçları yayımlanmıştır. Bu araştırmada okullarda yeşil ve oyun alanlarının standartlara uygun olup olmadığı, bahçesinde standartlar ölçüsünde ağaç olmayan okulların oranı, bahçesinde basketbol ve voleybol sahası bulunmayan okulların yüzdelik dilimi verilmiş ve “Okullar bize dar geliyor” yorumunda bulunulmuştur (ES 28:8).

‘Kitaplarımızın hayatımızdaki yeri’ konulu bir araştırmada ABD, Japonya, İngiltere, Fransa ve Türkiye’de basılan kitapların istatistikî oranları verilmiş ve aynı zamanda kütüphane başına düşen kişi sayısı belirtilmiştir (ES 20:21). Kitap okuma oranlarının yüksek olduğu ülkelerin aynı zamanda gelişmişlik düzeylerinin buna uygun olarak arttığına vurgu yapılmıştır.

İlk izci birliğin kurulması, bir okul çocuğunun Atlantik’i geçmesi, satranç oyununun doğuşu, saatlerin ileri-geri alınmasının sebepleri, kum saatinin bulunuş hikayesi, Çinlilerin yemeklerini niçin çubukla yediği, balonu kimin icat ettiği, helikopterin yapımı, karın niçin beyaz olduğu, motorlu uçakların yapımı, ilk araba yarışlarının ne zaman yapıldığı gibi çok çeşitli konularda çocukların genel kültür bilgilerini artırmaya yönelik yazılar yayımlanmıştır (ES 32:35; ES 15:31; ES 16:21; ES 36:15,16; ES 21:26; ES 22:14,15; ES 25:14-16; ES 26:20,21; ES 28:15,16; ES 30:23; ES 27:23).

3.2.1.8. Diğer Konular

Ekonomi, edebiyat, tarih, güzel sanatlar gibi konularda yayımlanmış yazılar başlı başına bir konu grubu oluşturmayacak kadar azdır.

Edebiyatla ilgili bilgilerde daha çok ‘Takvimde Bu Ay’ köşesinde o ay içerisinde vefat etmiş ve doğmuş Türk edebiyatının önde gelen isimlerine yer verilmekle yetinilmiştir. Bu isimler Ömer Seyfettin, Tarık Buğra, Halide Edip Adivar, Arif Nihat Asya, Necip Fazıl Kısakürek, Refik Halit Karay, Behçet Kemal

Çağlar, Şinasi, Edip Cansever, Orhon Seyfi Orhun, Ahmet Rasim, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Mehmet Akif Ersoy, Orhan Veli, Behçet Necatigil, Faruk Nafiz Çamlıbel'dir (ES 16:31; ES 15:31; ES 18:33; ES 19:33; ES 21:31; ES 22:7; ES 23:7; ES 36:35).

'Sanatçı' başlığı altında yayımlanan ve Burhan Eren'in kaleme aldığı yazılarda ise çeşitli yazar ve şairlerimiz tanıtılmıştır. Sözelimi Aşık Veysel'in doğduğu yerler anlatılmış daha sonra: Veysel Şatıroğlu, 20. yüzyılın en büyük halk ozanları arasında yer aldığı, yedi yaşındayken yakalandığı çiçek hastalığından dolayı gözlerinin kör olduğu bilgisi aktarılmıştır (ES 19:25). Gülten Akın tanıtılırken "Gülten Akın, yaşayan şairlerimizden biri. Modern Türk şiirinin önemli isimleri arasında geçer adı" diye belirtildikten sonra kitaplarının isimlerine yer verilmiştir (ES 26:35). Ömer Seyfettin'den Milli Edebiyat akımını başlatan yazarlardan biri, olarak bahsedilmiş daha sonra hikayelerinde kullandığı dil, öykülerinin konuları ve birkaç kitabının adı verilmiştir (ES 16:31).

Dergide yer alan 'İsim' bölümünde yeri geldikçe Türk Edebiyatı hakkında bilgi verilmiştir. Örneğin günlük hayatta da karşılaştığımız 'Elif' adı için aşağıdaki ifadeler yer verilmiştir:

"Türk divan edebiyatında 'Elif', benzetmeler ve imalı söyleyişlerde o kadar çok ve o kadar güzel kullanılmış ki... en çek da sevgilinin uzun, düzgün ve biçimli fiziğini, yüzünün yanına düşen zülüflerini anlatmak için kullanılmış. Türk halk şiirinde de sayısız 'Elif' var. aklımıza ilk geleni Karacaoğlan'ın ünlü 'İncecikten bir kar yağar, tozar Elif Elif diye' dizeleriyle başlayan şiiri..." (ES 24:24).

Güzel sanatlar alanıyla ilgili iki yazı yayımlanmıştır. Bunlardan ilki Nuran Turan'ın kaleme aldığı Ebru Çadırı öyküsüdür. Ali Kerem adlı kahramanın 'ebru sanatı'nı öğrenmesini konu alan bu yazıda ebru sanatının ne olduğu, nasıl yapıldığı, incelikleri hakkında bilgiler verilmiştir (ES 36:18,19).

Ali'nin Günlüğü adlı diğer yazıda ise parçanın kahramanı olan Ali'nin güzel sanatların ne olduğunu merak etmesiyle başlayan bir araştırma sonucu edindiği

izlenimlerini sıraladığı ve bu sanatların neler olduğunu, özelliklerinin anlatıldığı bir yazıdır (ES 29/28,29).

Ebe Sobe’de tarihî bilgilerin yer aldığı sayfalar diğer yazılara oranla çok azdır. Hanife Azaklı’nın kaleme aldığı Onlar Olmasaydı Tarih Olmazdı adlı yazıda tarih boyunca insanların iletişimin yollarını araştırdığı ve geliştirdiği anlatılmaktadır. İletişim yollarını bulma çabalarının Sümerler sayesinde birtakım işaretlerin doğmasına vesile olduğu belirtilmiştir. Daha sonra kağıdın bulunmasının kısa tarihçesi verilmiş, Türklerin kağıtla tanışması, matbaalar ve kitapların meydana getirilmesi süreci ayrıntılı olarak anlatılmıştır (E33:26-29).

Kız Kulesi hakkında anlatılan tarihî efsaneler (ES 33:27), Lale Devri’nde Osmanlı’nın durumu, halkın yaşayışı, lalenin önemi (ES 28:32), Ortaçağ’da Avrupa’da yaşayan insanların neler yediği, yaşam şekilleri, kültür, âdet, gelenek ve göreneklere hakkında verilen bilgiler tarihî hadiselerdir (ES 34:29).

‘Şehir’ başlıklı yazılarda Türk tarihinde kurulan devletler, yöneticileri ve başkentleri hakkında kısa tarihî bilgiler verilmiştir. Sözelimi 11. yüzyıl ortalarından itibaren Selçuklulara başkent olan İsfahan tanıtılmıştır.

“Selçukluların kurucusu Tuğrul Bey şehri başkent yapmış. Onun torunu Melikşah ise şehri büyütüp geliştirmiş ve bugün halen ayakta olan pek çok eser inşa etmiştir.” (ES 29:26).

Makedonya’nın Arnavutluk sınırına yakın küçük bir kent olan Ohri tanıtılırken bir Osmanlı şehri ve I. Murat döneminde Çandarlı Hayrettin Paşa tarafından Türk topraklarının içine katıldığı ve Manastır Eyaleti’ne bağlı olarak bir sancak beyliği yapıldığı okuyuculara aktarılmıştır (ES 36:32).

Konusunu ekonominin oluşturduğu ve dergide yayımlanan tek yazı Hanife Azaklı tarafından kaleme alınan ‘Para, Para, Para...’ başlıklı yazıdır. Bu yazıda paranın tanımı, tarihsel serüveni ilk olarak kimler tarafından kullanıldığına yer verilmiştir. Ocak 2005 yılında Yeni Türk Lirası’na geçen Türkiye’nin ‘Akçe’den

'Yeni Türk Lirası'na geçişinin öyküsü ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Merkez Bankası'nın kuruluşu, paranın nasıl basıldığı, yaşanan ekonomik olumsuzluklar, paramızın üzerinde var olan sınırlar, bunların hesaplamalardaki zorlukları anlatılmıştır. Yazının devamında yer alan 'YTL Hakkında Bunları Bilelim' adlı bölümde ise YTL hakkında bilinmesi gereken hususlar maddeler halinde okuyucuya sunulmuştur. Son olarak okuyucuların bu yeni duruma alışmalarına yardımcı olmak amacıyla paranın TL değerinin YTL olarak yazılışları verilmiş ve Merkez Bankası'nın dolaşımında paranın kalitesinin artırılması amacıyla yaptığı öneriler yayımlanmıştır (ES 36:28-31).

Dergide yer alan bilgilendirme yazılarını incelediğimizde yazarların olayların anlatımında, bir takım ilkelerin ve ilişkilerin açıklanmasında çocuğa görelilik ilkesini göz ardı etmeden, karmaşık olmayan, yalın bir düzenlemeyle aktardıkları görülür (Kıbrıs 2000:194). İşlenen konular çocukların yaş ve ilgi yoğunlukları dikkate alınıp sınıflandırılarak ya da birbirleriyle olan ilişkileri nedeniyle gruplandırılarak sunulmuştur.

Olaylar bilimsel nedenleri ve sonuçlarıyla, 9-12 yaş çocuklarının anlayabileceği yakınlıkla anlatılmıştır. Yazarlar, sundukları konularda bilimsel gerçeklere ters düşmemiş, yanlışlıklar yapmamışlardır. Akıcı ve çocuksu bir anlatımla çocukların ilgilerini ayakta tutmuşlardır. Bilgiler kitap havası içerisinde değil, öykü hareketliliği içinde sunulmuştur (Kıbrıs 2000:194) .

3.2.2. Ahlâkî ve İnsanî Değerler Kazandırma

Her ana-baba çocuğunu en iyi biçimde yetiştirmek çabasındadır. Çocuğun erdemli bir insan olarak toplumda yerini alması, doğruluk, büyüklere saygı, törelere, görgü kurallarına uyma, küçüklere ve güçsüzlere yardım etme, hak gözetme herkesin çocuğuna kazandırmak isteyeceği davranışlardandır. Toplumsal yaşamın düzenli gitmesi için yasalara uymak kadar ortak değerlerin, görenek ve geleneklerin birleştirici gücüne de gereksinim vardır. İnsancıl değerler olmadan toplum çarkı dönmez (Yörükoğlu 2003:221).

Çocuk edebiyatının asıl amaçlarından biri de eğiticiliktir. Bu yüzden çocuk yayımları evrensel ahlâkî doğruları kazandıracak, çocuğun kişiliğini ve kimliğini geliştirerek onun toplum içinde saygın ve başarılı bir yere sahip olmasını sağlayacak özelliğe sahip olmalıdır (Aktaş, Yalçın 2003:46).

Ebe Sobe dergisi çocukların gelişiminde önemli bir konu olan sosyal ve ahlâkî değerleri kazanmasına, onların bazı evrensel değerleri kavramasına yardımcı olmaktadır. Ancak burada izlenen yolu derginin Genel yayın yönetmeni Nihat Vuran şöyle tarif etmektedir:

“Dergimizin böyle kendine belirlediği özel bir misyon, bir görev yoktur. Bizim için en önemli nokta, çocuklara bir şey ‘öğretmeye çalışmak’ yerine ‘paylaşmak’ çabasıdır. Ama paylaştığımız bilgilerin, yazıların, görselliğin kendi içindeki mesajlarını kastediyorsanız; elbette onlarda çocuklarla iyi, doğru ve güzel evrensel değerlerin paylaşımı söz konusudur. Ama bu bir görev, bir amaç değil; bir sonuçtur. Zaten çocuklar için doğru olanın da, onları kendi doğal hallerine bırakarak, oyun neşesi içinde bir şeyler öğrenip gelişmelerini sağlamaktır” (Ek 1).

Bu düşünceden hareketle dergide çocukların bilgi edinmeleri kadar, doğru ve toplum tarafından kabul gören davranışları, dikte ettirme yerine çizgi, resim, eğlenceli yazılar yoluyla çocukların kendilerinin farkına varmalarına olanak sağlanmıştır. Paylaşım olarak görülen süreçte çocukların doğru davranışları sergilemeleri beklenmiştir. Sayın Vuran neden böyle bir yol takip ettiklerini şöyle dile getirmiştir:

“Biz çocuklara bir şeyler dikte etme yerine, bu sevgiyi yaşatmaya/kazandırmaya çalışmanın önemli olduğunu düşündüğümüz için böyle davranıyoruz. Onlara hayal gücünü ve merakı diri tutmanın önemli olduğu hatırlatıyoruz satır aralarında; bunlar sayesinde hayatı güzelleştirebileceklerine, öğrendikleriyle daha farklı görebileceklerine inanıyoruz çünkü...”(Ek 1).

Dergide bir değer yargısı aşılama çaba ve iddialarının olmadığını belirten Vuran, belki merak güdüsünün, hayal gücünün, bilgi peşinde olmanın, kendini ifade edebilecek özgüvene erişmenin önemine inandıkları için, okurlarının bir bireye

dönüşürken bu gibi özellikleri taşıyabilmesini istediklerini vurgulamıştır. Bunun için de onların hayal gücünü ve merak güdüsünü diri tutacağına inandıkları yazılara ve çizgilere yer vermeye çalıştıklarını dile getirmiştir. Vuran aynı zamanda çocuk dergilerinin asıl işlevinin ne olması gerektiği konusunda da şunları belirtmiştir:

“Bir çocuk dergisinin öncelikli işlevi ‘yargılar’ oluşturmak ya da bunları aktarmak değildir. Çocuk dergisi, okuma alışkanlığını ve okuma sevgisini kazandırmanın başlangıç noktasıdır. Dergiler her zaman kolay okunan ve kitaplar için okuma pratiği sağlayan araçlardır. Tam da hayatın şekillenme döneminde çocuk dergisiyle karşılaşan bu okurlar, çocuk dergilerinden oyuna, eğlenceye, edebiyata, estetiğe, tarihe, sanata, kültüre ve gündelik hayata dair ipuçlarını toplamış olurlar.” (Ek 2).

“Dergi bir kapı açar; okumanın imkanlarından yararlanan insan, bu kapıdan girdikten sonra karşılaştığı durumları, diğer insanlara göre daha geniş bir ufukta değerlendirip o ‘ev’ içindeki yolculuğunu sürdürür.” (Ek 2).

Çocuklar bu dönemde okumanın hazzını alıp bilginin insana sağladığı imkanları fark etmeye başarlarsa, bir taraftan kitap ve benzeri okuma alanlarına geçebilirler, öte taraftan da dağarcıklarında oluşan altyapı nedeniyle diğer insanlara nazaran anlama/algılama kapasitesinin gelişmiş olacağını da dile getirdikten sonra, Vuran, çocukların kendi değer yargılarını kendilerinin de oluşturabileceklerini belirtmiştir:

“Edebiyatın ve estetiğin güzelliğini her şeyde aramaya başlarsa, bilgiye ulaşmanın insana verdiği zihinsel zenginliği ve özgüveni yaşarsa; hayatta karşısına çıkan her durumu sorgulayıp, yorumlayıp, düşünüp algılamaya çalışırsa, artık o dönemde kendi “değer yargıları”nı da kurabilecektir.” (Ek 2).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanıp yayımlanmış bulunan Türkçe programının genel amaçlar bölümü incelendiğinde çocuklara kazandırılmak istenen hedeflerin üç bölümde toplandığı görülebilir. ‘Kişilik değerleri’, ‘milli değerler’, ‘insanlık değerleri’dir. Biz de buna benzer bir sınıflandırmayla çocuklara kazandırılmak istenen davranışları inceledik.

3.2.2.1. Sosyal Değerler Kazandırma

Dil bir araçtır; dil öğretmek bir amaç değildir. Asıl olan, ana dilde oluşturulmuş sanat, edebiyat ve estetik değer taşıyan eserleri çocuğa tanıtmak ve bu yolla çocuğun milli kimlik kazanmasını sağlamaktır. Öğrencilerin dilsel gelişimi sırasında, onlara Türk insanının dünya görüşü, hayat tarzı, yaşama biçimi, tercihleri, kabulleri, redleri ve kültürel mirası verilmelidir. Öyküler, masallar, şiirler ve çeşitli yazılar bu dönem içinde bu amaca yönelik kullanılabilir (Kahraman, Kılınç, Şenol 2004:18).

Dergide yer alan metinleri sosyal değerler açısından incelemeyen önce derginin hitap ettiği yaş dönemi olan 7-13 yaş grubu çocuklarının özellikleri hakkında kısaca bilgi verelim. Yavuzer'in (2001:112-119) 'son çocukluk', Yörükoğlu'nun(2003:77-83) 'ilkokul dönemi' olarak adlandırdıkları dönemlerin özellikleri hakkında eserlerinde şunları belirtmişlerdir:

Bu yaşlar, çocuğun aile yapısından çıkıp, dış dünyaya açıldığı, toplumsal çevreye iyice karıştığı çağlardır. Ruhsal gelişmesi yolunda giden bir okul çocuğunda cinsel kimlik iyice belirmiştir. Kızlar kız özelliklerini, erkekler erkek özelliklerini ana-baba ile özdeşim sonucunda kazanmışlardır. Yaşam süreci içinde en kolay etkilenme bu dönemde gerçekleşmektedir. Çocukta iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış seçme yeteneği, yani üstbenlik gelişmiştir. Bağımlılığı azalmış, annesi, dünyasının eksenini olmaktan çıkmıştır. Bu dönemde çocuk motor ve dil gelişimi açısından büyük aşamalar kaydetmiş ve dengenin gelişmesi sonucu hızlı yürüyebilen, futbol oynayabilen, ok atabilen, göz-el koordinasyonunun gelişmesi sonucu da iki elini de bağımsız olarak kullanabilen bir birey haline gelmiştir.

Konuşma yeteneği, söz dağarcığı, dili gelişmektedir. Bazen dili bir yetişkin gibi kullandığı görülür. Zaman, uzay, sayı kavramları yerleşmiştir. Hayalle gerçek daha kolay ayırt edilir. Somut düşünceden soyut düşünceye geçiş başlar. Bu çağ çocuğu oyun çocuğu gibi canlı ve hareketlidir; kabına sığmaz. Sürekli olarak bir işle uğraşır. Oyun sokağa ve çevreye kaymıştır. Kendi cinsiyetindeki grubun tüm faaliyetlerine katılmaya, arkadaşlarıyla iletişim kurmaya çalışır. Kızlar ve erkekler kendi aralarında kümeleşerek oynarlar. Oğlanlar takımlı oyunlara yönelir; durmadan

yarışırlar. Filmlerden özenip, kendi aralarında çete kurar; yalandan kavgaya tutuşurlar. Bu yaş çocukları durmadan bir şeyler öğrenmek, yeni bir şeyler denemek, beceri kazanmak, üstünlük kazanmak isterler.

Birbirinin zayıflığı, şişmanlığı ve kusurlarıyla alay etme çöktür. Başkasının güçsüzlüğünü eksikliğini bulup çıkardıkça, kendilerini daha güçlü görür. Rekabet bu dönem çocukları arasında görülen başlıca toplumsal özelliklerden biridir. Çocuk hem kendi arkadaş grubundakilerle hem de karşı grubun üyeleriyle de rekabet halindedir. Çoğu zaman bu durum kavgaya neden olmaktadır. Kendi evlerinde bazı sorumlulukları üstlenmeyi öğrenen çocuklar, grup içinde başarılı bir uyum göstermekte aynı zamanda grubun lider rolüne seçilmiş bir üyesi de olabilmektedir.

Son çocukluk adı verilen 6-12 yaş gelişim evresinde çocuk, ergenliğe geçiş olgunluğunu kazanmaktadır. Bu dönemde çocuğun ana-baba özdeşiminin yanı sıra, öğretmen ve arkadaş gibi başka kişilerle de özdeşimleri de önem kazanır. Ana babanın çocuğa aktardığı değer ve kuralların yanı sıra çocuğun kendisinin de etkin olarak anladığı, benimsediği değer ve yargılar önem taşımaya başlar (Yavuzer 2001:13,14). Kendisinde oluşan bu değer yargılarının büyük çoğunluğunu okuduklarını anlamlandırarak ve çevrelerindeki insanların davranışlarını gözleyerek oluşturur.

Bu yaşlardaki çocuklar artık kim olduklarını keşfetmekte bireysel kimliklerini oluşurmaktadır. Çocuk kişiliğinin gelişiminde bir modelle kendini özdeşleştirir. Bu model başlangıçta anne-baba yakın akrabayken, zamanla yerini arkadaşa film ve kitap kahramanlarına bırakır (Gürün 1984:44-49). Bu bakımdan kitap kahramanlarının ahlâkî ve sosyal açıdan sağlıksız olması, çocuğun kendisini kötü bir modelle özdeşleştirmesine neden olur. Bu da okudukları materyallerin çocuklar için ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bazen bu materyaller çocuklara bazı sosyal değerlerin kazandırılmasında araç olarak kullanılmaktadır (Ülgen,Fidan 2000:140-142).

Ali'nin Günlüğü, Masalistan, bölümleri ile yayımlanan hikaye, fabl ve masalların çoğu çocukların bazı değerlerin farkına varmasına, kazanmasına yardımcı

olmuştur. Ali'nin Günlüğü başlığı altındaki yazılarda hikaye yoluyla toplumda kabul gören, insanların haklarına saygı gösterme, insanların güvenlerini kazanma, çalışkan olma, doğru sözlü olma, iyi niyetli olma, yalan söylememe vb. davranışları üzerinde durulmuştur(ES15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36). Masalistan bölümünde de iyi bir insan olma, kanaat etme, yardımsever olma, fedakarlık yapma, arkadaşlık, dostluk, kıskanmama, takdir etme gibi bazı değerler ön plana çıkarılmıştır (ES 15,16,18,20,21,22,23,24,25,28,29,30,31,32,33,35,).

Gerek 'Sanatçı' başlığı altında gerekse bağımsız olarak kaleme alınan ve kişilerin anlatıldığı yazılarda toplum tarafından sevilen, kabul gören ünlü kişilerin hayatlarından kesitler sunularak, başarıları, toplum için yaptıkları anlatılmış, çocukların çalışkanlık ve iyi insan olma özellikleri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Hemen her ülke gelecek nesilleri yetiştirme konusunda bireylerin bilgi kadar milli ve evrensel değerlerle donatılmasına da özen gösterir. Dergide verilen mesajlar çocukların olumlu değerlerle donatılmasına yöneliktir. Metinler içerisinde çeşitli olaylar anlatılmış ve kazandırılmak istenen değerler öğrencilere sezdirilmiştir.

Sosyal dayanışma içinde önemli bir yeri olan yardımlaşma kavramı dergide sıklıkla üzerinde durulan değerler arasındadır. Çünkü yardımlaşma, paylaşma ve bazı şeyleri bölüşme gibi kavramları çocukların küçük yaşlarda kazanması, kişilik oluşumu açısından da önem taşımaktadır.

Bazen parçada kahramanların özellikleri verilirken yardımsever olduğuna vurgu yapılmıştır: "...en güçlü şövalyesi. Paraya pula, şana şöhrete hiç önem vermez; tek derdi insanlara yardım edebilmek" olduğu parçadaki kahramanın verilen özellikleri arasındadır (ES 25:34).

Düzenlenen kampanyalarla yardıma muhtaç olan öğrenciler duyurulmuş ve okul müdürlüğünün telefon ve adresi verilerek bu öğrencilere her türlü yardımın yapılması gerektiği belirtilmiştir. Derginin yazarlarından Merih Akoğul Van'da bir ilköğretim okulunu gezdikten sonraki gözlemlerini aktarmıştır. Bu gezi sırasında okulun fiziki

sorunları olduğu, kış mevsiminin eğitimi olumsuz etkilediği, öğrencilerin ekonomik durumlarının iyi olmadığı, sadece 6 dersliği bulunduğu okulda 600 öğrencinin öğrenim görmek zorunda olduğundan bahsedilmiştir. Hatta kalemi olmadığı için öğretmenin söylediklerini yazamayan öğrenciler gördüğünde duyduğu üzüntüyü yazısına yansıtmıştır. Bundan dolayı;

“Şimdi bizler, Ebe Sobe dergisi olarak bu okulun öğrencilerine destek kampanyası başlatmak istiyoruz. Kalem, defter, silgi, boya kalemi, sulu boya, resim defteri, ders kitapları, dergi okuma kitaplarımızı Van’daki Turgut Reis ilköğretim Okulu’na gönderiyoruz. Haydi çocuklar, Ebe Sobe dergisinin yardımsever okuyucuları, Van’daki kardeşlerimizi hep birlikte destekleyelim, onlara kucak açalım.” (ES 31:22,23)

diyerek yardım çağrısında bulunulmuştur.

Bedensel ve görme engelli insanlara nasıl yardımcı olunabileceği konusunda parçanın kahramanı Ali ve babası arasında görme engellilerin konserinden sonra şu konuşma geçmektedir:

“-Gittiğimiz konser beni çok etkiledi baba, engelliler için ne yapabilirim?

-Bizim buralarda oturan birkaç kişi var; haftada birkaç saatini ayırıp, onlara kitap okuyarak yardımcı olabilirsin.” (ES 33:15).

Fakirlere yardım konusu da yine kahramanın ağzından bazı mesajlarla dile getirilmiş. Yardım etmenin çok onurlu bir davranış biçimi olduğunu çocuk metinden öğrenebilir.

“Babam; bana yeni bisiklet aldıklarında, eski bisikletimi mahallede durumu iyi olmayan ama okulunda başarılı olan çocuklardan birine vereceğimizi söyledi...” (ES 21:23).

Yardımlaşmak kadar üzerine yazı yazılan diğer bir konu da paylaşmaktır. Paylaşmanın insanlar arasındaki iletişimi güçlendirdiğine, samimiyeti artırdığına örnekler verilmiştir.

“Babam sevdiğin şeyleri başkalarıyla paylaşabilmeyi en önemli özellik olarak kabul eder... Babamın çocukluk arkadaşının oğlu Selim, şimdi benim arkadaşım. Ben de bisikletimi onunla paylaştım ve yıl boyunca ödevlerimi onun bilgisayarında yaptım.” (ES 21:23).

Maddi bir paylaşımın yanı sıra bildiklerini, okuduklarını, duyduğu güzel şeyleri de paylaşmaları konusunda da mesajlar verilmiştir. Böyle davranmanın kendisine fayda sağladığını, bildiklerini tekrarladığı için unutmasının zorlaşacağını çocuk parçadan çıkarır.

“İçlerinde en sevdiğim kitabı da yaz tatili ödevim olarak hazırlayacak ve yeni öğretim yılında tüm sınıf arkadaşlarımla paylaşacağım.” (E21:23).

Zor işlerin ancak bir yardımlaşma ve paylaşma yoluyla bitirilebileceği ve bazı işlerde birbirine yardımcı olma konusu çocuğa sezinletilmiştir. Klasikleşmiş diye tabir edilen “örnek insan” vasıflarına sahip çeşitli masallardaki kahramanların bir araya getirilmesiyle oluşan “Masalistan” bölümünde bir iş yaparken kahramanlar birbirine yardım etmektedir. Yeni bir pasta dükkanı açan Alice’ye

“Yepyeni bir pastacımız olacağı düşüncesiyle kolları sıvadık. Ben dükkanın dışını şeker pembeye boyadım. Marry Poppins ile ressam olan erkek arkadaşı, pasta dükkanının içine ve dışına çok güzel resimler çizdiler. Heidi tüm bardak ve tabakları yıkadı, kuruladı, raflarına dizdi. Garsonluk görevini ise Yedi Cüceler kaptı.” (ES 16:28).

Buna benzer yardımlaşmayla ilgili verilen örnekleri okuyan çocuk bu davranışı rahatlıkla benimseyecek ve gündelik hayatında güçsüz, fakir ve yardıma muhtaç insanlara yaklaşım tarzlarından biri olacaktır.

İnsanların mutluluk konusuna bakış açıları, asıl mutluluğun ne olduğu, insanların nasıl mutlu olabileceği gibi sorulara yer vererek, okuyucuların bu konudaki fikirleri sorulmuş ve öğrencilerin göndermiş oldukları düşüncelerine dergi sayfalarında yer verilmiştir. ‘Mutluyum, Mutlusun, Mutlu’ başlıklı yazıda ‘Mutluluk nedir?’ sorusunun insanlık tarihiyle eşit olduğu vurgulanmıştır:

“Birçok filozof ve düşünürün asırlardan beri farklı düşünce sistemi ve toplumlarda insanın nasıl mutlu olabileceğine cevap aramışlardır hep. Belki mutluluğun en güzel şekli elinde bulunan imkanlar ile mutlu olmayı becerebilmektir. Mutlu olmanızı sağlayacak şey sağlığınız, aileniz, iyi bir arkadaşınız, bir bisiklet belki de bir masket olabilir.”denilmiştir (ES 32:22,23).

Aynı yazının devamında ise insanların nasıl mutlu olabileceği ve mutluluğu nerede bulabileceklerine dair kısa bir açıklama yapılmıştır:

“İnsan hayata güzel bakarsa, her zaman mutlulukları görüp mutlu olmayı başaracaktır. Hayata olumsuz yaklaşanlar ise en güzel anlarda mutlu olmanın bile tadını çıkaramaz. Mutluluğu çok güzel özetleyen sözlerden biri de şudur herhalde: ‘Mutluluk ne çok aşağıdadır, ne de çok yukarıda –bakmasını bilerseniz- gözünüzün hizasındadır.’ (ES 32:22).

Ali'nin Günlüğü köşesinde ‘İşte Mutluluk’ başlığıyla yayımlanan yazıda insanları mutlu eden şeyin aslında ne olduğu konusunda parçanın kahramanı Ali tarafından fikir yürütülmüş ve sonuç bölümünde şu düşünceye ulaşılmıştır:

“Sanırım her işin güzellikleri ve zorlukları var ve insanlar her gün aynı duyguları yaşamıyorlar. Ben de bütün bunlardan sonra şu kararı verdim. Gerçek mutluluk sevdiğin, zevk aldığın işi yapmaktır. Bu bence paradan daha önemli.” (ES 31:15).

Mutluluğun kanaat etme ve elindekilerle yetinmeyle ilgisi kurulmuştur. Hırs yapmak, her zaman daha fazlasını elde etmeye çalışmanın bazen mutsuzluğun en büyük nedenlerinden biri olduğu vurgulanmıştır.

“Mutlu olmak, tarih boyunca insanlığın en büyük isteklerinden bir olmuştur. Buna rağmen insanların birçoğu, hep bir mutsuzluk içinde olduklarından bahsederler. Belki bunun en önemli nedeni, insanların elindekilerle mutlu olmak yerine mutluluğu elinde olmayanlara bağlamasında gizlidir. Elinizde olan şeyler sizi mutlu etmeyi başarıyorsa, her zaman mutlu olabilirsiniz.” (ES 15:16).

yargısına yer verildikten sonra sonuç olarak “Yani kendinizle barışık olmanız mutluluğun en önemli anahtarıdır.” ifadelerine yer verilmiştir.

Çarşıda çok güzel oyuncak arabalar gören bir çocuk “Evde en az on tane var. Babamdan bir tane daha almasını isteyemem” diyerek yetinme davranışını sergilemiştir (ES 32:13).

Bu zamanda belki de ihlali en çok yapılan konuların başında gelen insan haklarının çiğnenmesi, karşı taraftaki insanların düşüncelerine saygı duymama ile başkalarını rahatsız etme davranışlarının dolaylı olarak eleştirilmesi metinlerde ortak yer almıştır. Nermin Sayın’ın kaleme aldığı Masalistan bölümünde başkasının haklarına saygı duyma, karşısındaki insandan izin almadan onun eşyalarını kullanmama, insanların fikirlerini özgürce ifade edebilme, zamanlarını istedikleri gibi kullanma haklarının olduğu vurgulanmıştır (ES 23:28,29).

Seçim döneminde bazı araçların insanları rahatsız etmesi hikayede kahramanın dilinden eleştirilmiş ve insanların haklarına saygı duyulması gerektiği de belirtilmiştir.

“Bir gürültü, bir gürültü... Evde bebekler mi uyuyor, öğrenciler ders mi çalışıyor, yaşlılar hasta mı değil mi kimsenin umurunda değil. Otobüsler, arabalar, minibüsler arka arkaya geçiyor; kornalar çalıyor...” (ES 28:27).

Türkiye Çocuk Hakları Koalisyonu’nun katkılarıyla ‘Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ye dergi sayfalarında yer verilmiş:

“Aslında ne kadar güçlü olduğunu öğrenmek ister misin? O zaman sen de biz çocuklar için hazırlanmış Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşme’sindeki maddeleri öğren ve haklarına sahip çık. Çünkü hakkımızı bilmezsek hakkımızı alamayız. Unutma her şey senin elinde” (ES 29:24,25).

ilanıyla çocukları kendi haklarını bilme ve savunma konusunda duyarlı olmaya davet etmiştir.

Çevreye duyarlı ve doğayı koruyan öğrenci karakterlerine dergide yer verilmiştir. ‘Ağaçların Dili Olsa’ adlı yazıda öğrendiklerini anlatan bir öğrenci öğretmenin doğayı sevmenin sadece pazar günlerini ormanda ya da deniz kıyısında

geçirmek olmadığını söylediğini dile getirmiş: “Doğayı sevmek, onu korumak ve hatta imkan varsa ağaç dikmek” dedikten sonra ağaç dikme konusundaki örnek davranışı verilmiştir.

“Ben bugüne kadar hiç ağaç dikmedim ama bir kampanyaya harçlıklarımın biriktirdiğim parayı vererek katkıda buldum. Üstelik ne parklarda çimenlere bastım ne de bir ağacın dalını kırdım.” (ES 25:11).

Aynı yazıda son olarak doğanın kendilerine yapılanların öcünü aldığını belirtilmiş ve ağaçların kesildiği yerlerde yağmur yağmadığı için kuraklık olduğuna işaret edildikten sonra “Toprak kaymaları artarmış ve yağmurun çok olduğu yerlerde sel olup önüne gelen her şeyi götürmüştü.” (ES 25:11) ifadelerine yer verilmiştir.

Baykuş takma adıyla yayımlanan Son Öykü adlı hikayede de bir kurbağanın ağzından insanların doğaya nasıl zarar verdikleri, dikkatsizlik yüzünden ormanda çıkan yangından hayvanların nasıl etkilendikleri, çevrenin kirletilmesinin insanlığın geleceğinde nasıl bir rol oynayacağı belirtilmiş ve bu davranışların yanlışlığı çocuklara sezdirilmiştir (ES 23:17).

Gülten Dayıoğlu'nun Kuşların Gülünç Gösterisi adlı hikayesinde insanların çevre bilincine sahip olmamaları eleştirilmiş, doğaya zarar vermenin, çevreyi kirletmenin, duyarsız kalmanın yanlış bir davranış olduğu belirtilmiştir. Parçanın sonunda kuşların sergilediği ilginç hareketlerin nedenini ise şöyle anlatıyor:

“Geçmişte burada sık ağaçlarla kaplı bir kuru vardı. Otel yapılırken, ağaçlar kesildi. Ancak yüzlerce yıldır. Bu kuru barına kuşlar, hala buraya geliyorlar. Kimi gün gördüğümüz turist çocuklara eğlence oluyor, kimi gün hızlarını alamayıp duvara çarparak, ölüyor. İşin acı yanı, bu duruma kimse aldırıyor.” (ES 17:5).

Dergide hayvan sevgisini aşıl原因 yazılara yer verilmiştir. Hayvanların hayatımızdaki yeri, sağladığı kolaylıklar, sadakatleri, insanlığa sağladıkları, yaşamımızın birer parçası olduğu belirtilip onlara eziyet edilmemesi ve korunması istenmiştir.

Gözleri görmeyen insanlar için eğitilmiş köpeklerin ne kadar kolaylıklar sağladığı, bu insanların, günlük hayatlarını devam ettirmelerinde köpeklerin yardımını ön plana çıkarılarak hayvanları sevmeleri ve korumaları için sebepler sıralanmıştır (ES 17:23).

Dergide hayvanlarla ilgili olarak bir Japon oyuncak şirketinin insanların köpekleri daha iyi anlayabilmelerini sağlamak için üretilen bir aletten bahsedilmektedir. Bu alet sayesinde köpeğin havlamaları normal konuşma diline aktarılmaktadır. Bununla, hayvanlarla insanların daha iyi anlaşmaları amaçlandığı belirtilmiştir (ES 17:22).

Öykü, masal, deneme gibi türlerde bazen kahramanların davranışlarıyla bazen de sözleriyle hayvan sevgisi verilmektedir. Sözelimi Pitikuş Efsanesi adlı Şiirsel Dizdar'ın kaleme aldığı öyküde 'Fa' ve 'Re' adındaki iki farenin dükkan sahibi Ardıç Dede tarafından korunduğu ve beslendiği belirtilmiştir. Hikayenin devamında ise kuşların güzelliklerinden, insanlar tarafından ne kadar sevildiğinden, çıkardıkları seslerin insanların dinleyebileceği en güzel şarkı olduğundan bahsedilmiştir (ES 32:16-18).

Yine bir öyküde de çocukların deniz kenarında martıları besledikleri ve onların attıkları yiyecekleri yemeleri için yardımda buldukları belirtilir (ES 17:21).

Aslı Der imzalı Düşler Sirki'nde Bir Gece adlı masalda da sirkte masal kahramanının hayvanlar için yaptıkları dile getirilmiştir:

“Hayvanlara yiyecek vermiş, yalıkları suyla doldurmuş ve numaralarını yapacak atların nallarının kaymaması için sirk sahnesinin balçıkla sıvanmasına yardım ettiği...”

belirilerek hayvanlara yardımcı olunması gerektiği mesajı verilmiştir (ES22:5).

Ayrıca Çiğdem Gök'ün kaleme aldığı Yüzyıllarca Süren Dostluk adlı kedileri, özelliklerini ve insanlarla olan ilişkilerini anlattığı uzunca yazısında eskiden Romalılar tarafından kötülüğün sembolü olarak görüldüğü belirtilmiş ve yazı şöyle sona erdirilmiştir:

“Günümüzde ise artık kediler evlerde son derece rahat bilinir. Onların en çok sevdiği şey, sıcacık dinlendirici bir yuvalarının olması ve etraflarında onlara bakan, onları besleyen ve seven insanların bulunmasıdır.”

sözleriyle hayvanların, insanların yardımına ihtiyaçları olduğu bu yüzden onları koruması gerektiği çocuğa mesaj olarak verilmiştir.” (ES 26:26).

Yusuf Uçar'ın kaleme aldığı bir öyküde evlerinde kedi besleyen bir ailenin kedilerin evdeki bireylerden biri gibi olduğu, eve onlar sayesinde neşe geldiği belirtilirken, onlardan sevgilerini esirgememeleri ve onlara yardımcı olmaları gerektiği çocuğa verilmiştir.

“Her canlı sevgi ve saygıyı hak ediyor. Sonuçta onlarla aynı dünyayı paylaşıyoruz ama onlar bizim kadar şanslı olmuyor. Çünkü dertlerini anlatacak dilleri var ama onları anlayacak kimse yok. O zaman ne yapıyoruz? Okula beslenme çantası hazırlarken yolda göreceğimiz kediler için de biraz peynir koyuyoruz çantamıza.” (ES 26:40).

Kendine meslek seçmek istediğini söyleyen çocuğa annenin öğüdü “Okumak önemli ancak ülkeneye yararlı bir insan olmak daha önemli” diyerek iyi insan olmasını öğütlemiştir (ES 23:23).

Dergide üstünde durulan konulardan biri de dostluk, arkadaşlık kavramlarıdır. Gerek bu konuda yayımlanan denemelerde gerekse çeşitli türlerdeki yazılarda yer alan kahramanların dilinden bu kavramların önemi verilmiştir.

Masalistan bölümünde ağlayan Rapuzel'in yanına gelen Pamuk Pinokyo, neden ağladığını öğrenmek ve yardım etmek ister:

“Rapuzel'i ağlarken görüp de onu öyle kızarmış yüzü, şişmiş gözleriyle bırakmadım tabii ki... Bazen masal kahramanlarını da kendi hallerine bırakmak gerekir ama, Rapunzel benim çok yakın dostum,

onun derdi benim derdim sayılır. Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için ...” (ES 29:39).

Burhan Eren’in kaleme aldığı İçimize Giden Yollar adlı deneme yazısında birbirine dost olan insanların özellikleri verilmiştir.

“Dostluğa giden yollar çoktur. Birbirini sıkıca tutan eller, birbirine gülümseyerek bakan iki çift göz, en önde giderler bu yolda” (ES 36:25).

Dostların birbiriyle haberleşmek için mektuplaşabilecekleri de belirtilmiştir. Dostluğa giden yollar belirtildiği gibi iyiliğe giden yolların da tarifi yapılmıştır.

“Ya mektuplar... İki dost arasındaki yolun en zarif yolcularıdır, mektuplar. İyiliğe giden yollarda çoktur. Bir arkadaşına küçük şeyler hediye etmek, iyiliğe giden bir yoldur sözgelimi” (ES 36:25).

Kıskanmamanın bir başkasıyla arkadaş olmanın önde gelen bir özelliği olduğu anlatılmıştır. Sınıfın en iyi kompozisyon yazan öğrencisi olan Ali, kendisinden daha iyi yazı yazan bir arkadaşı geldiğinde içinden

“Yazma konusunda sınıfta iyi bir rakibimin olması beni çok sevindirdi. Artık daha güzel yazılar yazmaya gayret edeceğim”

sözlerine yer verilerek, bir işi kişinin kendisinden daha iyi yapabilecek birilerinin olabileceği ve bunun kıskanılacak bir durum olmadığı gösterilmiştir (ES 34:15) .

Arkadaşının yaptığı işi kıskanan Keloğlan’ın onun mesleğini elinden almaya kalkması, yaptığı işi küçümsemesi, kendisinin de rahatlıkla yapabileceğini düşünmesinden sonra başına gelen olaylar anlatılmış ve sonunda Keloğlan’ın ağzından şu cümlelere yer verilmiştir:

“Ben kendimi ne sanıyorum, bu işi yapmak için çok çalışmak, eğitimini alacak sabrı, çalışkanlığı göstermezsem hiçbir meslek sahibi olamam.” (ES 32:32,33).

Ali’nin Günlüğü başlıklı Merih Akoğul’un kaleme aldığı yazılarda ailesi için fedakarlık yapan hatta aile bütçesine yardımcı olan bir çocuk profili çizilmiştir.

“Geçen gün 2004 yılı için harçlığıma zam isteyecektim ama bir de ekonomik nedenleri düşündüm. Ne yapayım aile ekonomisi için ben de susarak biraz fedakarlık yapabilirim.”(ES 26:25).

Aynı yazıda Ali, babasından olta almasını ister. Çünkü annesiyle babası kıyıda dolaşp deniz havası alırlarken, balıklardan akşam yemeğini çıkarmayı düşünmektedir. Böylece aile bütçesine de bir katkıda bulunacaktır. Ülke ekonomisinin bozuk olduğunun anlaşıldığı bu yazının son bölümünde Ali,

“Bakalım ne olacak bu ekonominin hali... Yaz tatilinde belki babamın yanında çıraklık bile yaparım.” (ES 26:25).
diyerek ailesine yardımcı olan bir çocuk örneği çizmiştir

Hemen yanı başımızda meydana gelen savaş eleştirilmiş ve barışın bir an önce dünyaya hakim olması evrensel mesajı verilmiştir.

“ Dünyada neler oluyor anlamıyorum. Haritada öylesine güzel renklerle gösterilen, neyi paylaşamıyorlar birbirleriyle... İki üç ülkeye dostça uzanan sıradağlar, paylaşılan göller ya da birçok ülkenin aynı anda kullandığı denizler, hepsinden de önemlisi sınırları olmayan gökyüzünün olduğu bu dünyada, bu anlamsız savaşlar niye...”

sözleriyle savaşın ne kadar anlamsız olduğu bir çocuğun ağzından anlatılırken yazının devamında şu düşüncelere yer verilmiştir :

“Silahlara, tanklara, toplara harcanan para dünyadaki yoksul ülkelere, aç çocuklara verilse daha iyi olmaz mıydı?” (ES 18:18,19).

Fındık Faresi adlı köşede her ay çocukların gülmeleri için hazırlanan bölümlerde, savaşın olduğu ay simsiyah sayfa üzerine yazılmış bir mesaj yayımlanmıştır:

“Dünya kapkaranlık... Tonlarca bomba yağıyor şehirlerin üzerine. Annelerin, babaların, çocukların üzerine. Kızaran gözlerin, titreyen dudakların, çırpınan kalplerin üzerine. Evlerin, uzayıp giden sokakların üzerine. Dağların, taşların, kuşların üzerine. Allah'ım n' olur karanlığı kaldır üzerimizden” (ES 18:31).

Çocuk Vakfı kanalıyla bütün gelirinin savaş mağduru çocuklara bağışlanacağı duyurulan bir kitap tanıtılmıştır. ‘Hani Dünya Kocamandı / Çocukların Güneşini Çalan Savaş’ başlıklı Şebnem Güler Karacan’ın derlediği kitabı alarak savaş mağduru çocuklara nasıl yardım edileceğinin bir yolu gösterilmiştir (ES 22:13).

Dergide öğrencilerin kendilerine örnek alabileceği karakterlerin yanında çocuğunun eğitimine yardımcı olan anne-baba örnekleri de sergilenmiştir. Doğru meslek seçimi, bilmediği konularda derslerine yardımcı olma, çalışması için gayretlendirme, başarılı bir hareketinde ödüllendirme gibi anne-baba davranışları ortaya konmuştur.

Kitap okumaktan ve yeni bir şeyler öğrenmekten çok hoşlanan çocuğa babası: “Öğrenmenin sonu yok! Ne öğrenirsen kârdır, insan gençken öğrenir.” telkinlerinde bulunur (ES 27:14). Ve doğum gününde çocuğuna okumaktan çok zevk aldığı bir ansiklopedi seti hediye eder (ES 27:15).

Kendisine meslek seçmekte zorlanan çocuğa ailesi rehberlik yapmaktadır. Meslekler tanıtılmış, her işin güzellikleri ve zorlukları çevresinde o işi yapan kişiler örnek gösterilerek çocuğa anlatılmıştır (ES 31:14,15). Çocuk hangi mesleği seçerse seçsin güzellikleri kadar bazen zorlukları da olduğunu bunun için meslek seçiminde çok dikkatli davranması gerektiğini metinden çıkarır.

Derslerine nasıl çalışması gerektiği ve bilgiyi nasıl kullanacağı konusunda aile daima yol gösterici olmuştur. Öğrenmiş olduğu bilgileri günlük hayatında kullanması, bildiklerini arkadaşlarıyla paylaştıkça aklında daha kalıcı bir yer edineceğini öğrenir:

“Babam daima kullanılan bilginin önemli olduğunu söyler. Kendisi için, yalnızca ezbere dayanan ve günlük yaşamın içinde yeri olmayan bilgi, hiçbir şey ifade etmez.” (ES 21:22).

Yıl sonunda oğlunun getirdiği karne karşısında da aile yapıcı bir tavır sergilemiştir. İçinde orta derecede bir dersi olan karne götürürken çekinen çocuğa

aile, derslerde öğrenilen bilgilerin günlük hayatta ne kadar önemli olduğunu vurgulamış ve çalışırken kullanması gereken yöntem de belirtilmiştir:

“...Fen Bilgisi dersim için de aynısını yaptı. İlk dönemde karneme orta geldiğinde bir şey demedi, yalnızca bu dersin yaşamın içinde ne kadar önemli olduğunu vurguladı. Ardından da bir konuyu sevip sevmediğimize karar vermek için önce o dersi çok iyi çalışmamın önemli olduğunu vurguladı. Ve son olarak da ekledi: Ezberleme, anlamaya çalış” (ES 21:23).

Aile çocuğun bilemediği veya merak ettiği konuları öğrenmesi için araştırmaya yönlendirmektedir. Bilmediği bir konuyu araştıran çocuğa babası :

“Ben de böyleydim. Merak ettiğim bir şeyi öğrenmek için fare gibi kitapları didiklerdim.” (ES 20:22).

Eğitim ve buna bağlı olarak okul, dersler, çalışma, okuma, öğrenme konularında bazı telkinlerde bulunulmuştur. Başarmanın birinci koşulunun çalışmak, azimli ve kararlı olmak olduğu çeşitli vesilelerle öğrenciye verilmiştir.

Okulun korkulacak bir yer olmadığı aksine insanların bilgi donanımlarını sağladığı ve geleceklerine yön verme konusunda yön gösteren bir kurum olduğu belirtilmiştir. Çiğdem Gök tarafından kaleme alınan ‘Kim Korkar Hain Derslerden’ başlıklı yazıda devamsızlık yapmanın dersleri kolaylaştırmayacağı, zorlaştıracağı hatta hem kendisinin hem de ailesinin böyle olursa daha çok üzüleceği dile getirilmiştir (ES 24:20,21). Ayrıca okul korkusu olan öğrencilere uzmanlarca verilmiş öneriler sıralanmıştır.

Çocuğun psiko-sosyal gelişiminde okulun rolü çok büyüktür. Okul, hem toplumun bir parçası, hem de kendi başına bir toplumdur. Çocukları yetişkin rollerine hazırlama görevini de üstlenen bu kurumlar günümüz toplumunda bireylere, kendilerini yönetebilme, yeteneğini geliştirebilme yolunda yardımcı olmaktadır (Yavuzer 2002:145-147). Okulların bu yönlerini öne çıkaran yazılara dergide yer verilmesi çocuk için faydalıdır. Çünkü okulu, zorunlu olarak gidilip gelinen bir yer olmaktan çıkartıp, hayatta kendisine çeşitli konularda yararlar sağlayacak bir ortam olduğunu çocuğa göstermektedir.

Tahtaya kalkmaktan ve cevabının yanlış olabileceğini düşünerek konuşmaktan çekinmemeleri gerektiği vurgulanmıştır. Fazla hırslı olmanın da insanları strese sokabileceği belirtilerek, en doğru şeyin yapabileceğinin en iyisini yapmaya çalışmak olduğu dile getirilmiştir. Ders çalışırken yaşadıkları problemleri aileleriyle veya öğretmenleriyle paylaşmaları, kendilerini yetersiz hissettikleri konularda çevrelerinden yardım istemeleri ve en önemlisi insanların kendilerine güvenmeleri gerektiği telkin edilmiştir (ES 24:20,21).

Pedagog Ayşen Oy ‘Hedef Başarıysa Planlı Yaşamak İlk Kuralın Olmalı’ başlıklı yazısında adından da anlaşılacağı üzere hiçbir başarının tesadüfi olamayacağı, insanları başarıya götüren asıl şeyin planlı çalışmak olduğu üzerinde durulmuştur. Başarısızlığın sebepleri düzensizlik, çok televizyon izleme, bilgisayar oyunu oynama, arkadaşlarına ‘hayır’ diyememe olarak sıralanmıştır. Ebe Sobe okurlarının bunlardan kaçındığı sürece başarılarının kat kat artacağı vurgulanmıştır (ES 23:14,15).

Eğitimle ilgili düzenlenen bazı yardım kampanyaları okuyuculara duyurulmuş ve nasıl katılabilecekleri ve bu organizasyonların faydaları dile getirilmiştir. Yardıma muhtaç öğrenciler için böyle şeylerin ne kadar önemli olduğu vurgulanmıştır (ES 33:6).

Dergide aynı zamanda çocukların bir gün Milli Eğitim Bakanı olmaları halinde öğrencilerin mutlu olması için okullarda ne gibi değişiklikler yapabileceklerine dair düşüncelerine geniş olarak yer verilmiştir :

“Ben bakan olursam öğrencilerin okul çantası götürmelerini kaldırırdım çünkü çanta taşımak çok zor. Çanta o kadar ağır ki öğrencilik değil hamallık yapıyoruz. / Sultan Çevik”

“Öğrencilerin bilgiye daha kolay ulaşmaları için okullarda bilgisayar ve internet olması için çalışırdım. / Kaan Deveci”

Eğitim ve öğretimin gerçekleşmesinde en büyük pay sahibi olarak nitelenen öğretmenler konusunda öğrencilerden öğretmenlerinin kıymetini bilmeleri ve hak ettikleri saygıyı göstermeleri konusunda mesajlar verilmiştir:

“Öğretmenler kendi ailemiz dışında hayata attığımız ilk adımlarda bizim elimizden tutan ve bu yolda biz yeni bilgilerle tanıştıran rehber insanlardır. Onlar hem ana hem de bir baba olur bize... Verdikleri bilgilerin, ettikleri tohumların, öğrettikleri hayatın boşa gitmemesini isterler. Bu yüzden öğretmenlerimize saygı ve sevgimizi her zaman gösterelim.” (ES 25:12).

Öğretmenlik mesleğiyle ilgili bazı zlı sözlere yer verilirken, “Söz Sizde” adlı okur yazılarının yayımlandığı köşede ise çocuklar öğretmenlerinin en çok sevdiği özelliklerini dergiyle paylaşmıştır:

“Dünyada her şeye kıymet biçilir ama bir öğretmenin eserine kıymet biçilemez. / Sokrates (ES 23:6).

“Sevecen, güler yzlı olmasını, ders anlatırken bizim anlayabileceğimiz bir şekilde anlatmasını, bizi sevmesini, bizim sıkıntılarımızla ilgilenmesini seviyorum. / Sevim Baş.”

“Öğretmenimin sınıfta beni fark etmesi ve benimle ilgilenmesini çok seviyorum. / Ayşegül Kaya”

Kitap okuma ve eğitimle ilgili de zlı sözlere yer verilmiştir :

“Sizi en çok yardım eden kitaplar sizi en çok düşündüren kitaplardır. / T. Walker” (ES 24:6).

“Bilmediğin hiçbir şey kalmayana kadar öğrenmeye devam et. /Seneca” (ES 15:7).

“ok bilenler az konuşur; çok konuşanlar ise az bilirler. / Lao Tzu” (ES 22:6).

Anne sevgisi ve annenin çocuklar üzerindeki etkilerini anlatan zlı sözlere de yer verilmiştir:

“Bana okuduğum kitapların en güzelinin hangisi olduğunu sorarsanız, söyleyeyim: Annem'dir. /Abraham Lincoln” (ES 19:7).

Hayatta önemli olan şeyin uzun yaşamak değil doğru yaşamak olduğunu dile getiren özlü sözler de dergide değinilen başka bir konudur:

“Uzun yaşamak için değil; doğru yaşamak için çalışıp çabalamalıyız./Seneca (ES 20:7).

Trafik kurallarına uyma konusunda da baba oğluna örnek olmaktadır. İnsanların sosyal hayat içerisinde birinci derecede uyması gereken kurallar arasında yer alan trafik kurallarına uymamanın insanların hayatlarını nasıl mahvedeceğini bu parçadaki örneklerden yola çıkarak anlayabilir. Aynı zamanda çocuk babasının bu davranışının da farkındadır:

“Babam çok dikkatli araba kullanıyor ve trafik kurallarına her zaman uyuyor. Hatta hep şu espriyi yapıyor: ‘Eve geç gidelim, tek parça gidelim.’ diyor.” (ES 30:21).

Çocuğun bütün hayatı çevresine uyum sağlamakla geçer. Bunu, onun gelişmesi sırasında düşünce, duygu, anlatım biçimlerinin, alışkanlık ve tavırlarının belirlenmesinde açıkça görebiliriz. Bunlar belirlenirken, çocuğun içinde bulunduğu toplumun diline, ahlâkına, kültürüne, sanatına, hukukuna, gelenek ve göreneklerine, kısacası onun normlarına ve değerlerine uyması söz konusudur. Çocuğun kişiliğinin oluşmasında davranış ve tutumlarının biçimlenmesinde toplumun değer ölçülerinin etkisi çok fazladır(Yavuz 1998:20). Bu değer yargılarına uygun davranışlar sergileyen çocuk, kendisini toplumun bir parçası gibi hissedecektir. Ebe Sobe çocuğa bazı sosyal değerlerin kazandırılmasında yardımcı olacak metinlere yer vermiştir.

3.2.2.2. Olumlu Davranış ve Tutum Kazandırma

Her insanın doğuştan gelen ve sonradan kazanılan bir takım arzu ve eğilimleri vardır. Çocukta var olan bu arzu ve eğilimlerin gerek kendisinin gerekse toplumun zararına yol açacak bir düzeye gelmemesi için bunların bir disiplin, ölçü ve anlayış içinde eğitilerek doyurulması gerekmektedir. Özellikle toplumun yararına olan merhamet ve şefkat, kötülük ve haksızlıktan nefret, doğruya, iyiye, güzele yönelme gibi eğilimler kuvvetlendirilmelidir (Peker 1994:146).

Dergide olumlu-olumsuz davranış ayırımının doğru olmadığını, bunların okul, aile ve çevre tarafından verildiğini belirten Vuran, çocuk dergisinin de veya her çocuk yayımının da bunu yapması gerekmediğini aktardıktan sonra ulaşmak istedikleri gayeyi şöyle açıklamıştır:

“Bizim içeriğimiz belli; didaktik ve dikteci olmadan, oyun ve arkadaşlık eksenine oturtulmuş, edebiyat ve bilginin aktarıldığı, interaktif iletişim kurmaya çalışan, onların diliyle konuşma çabası gösteren, iyiliği ve güzelliği arayan, hayal gücü ve merakın insanı geliştiren kanatlar olduğunu düşünen bir çocuk dergisidir Ebe Sobe... Bu derginin içeriği ve düzenlediği etkinlikler, çocukların da bir birey olduğunu kabul eden bir anlayış üzerine kurulu olduğu için, onlara kalıp verme çabasında değildir.”(Ek:2).

Ebe Sobe'nin yayımlanışının birinci derecedeki amacı çocuklara bazı şeyleri öğretmekten çok, onlara çocuk edebiyatının günümüzde önde gelen isimlerinin seçkin eserleriyle buluşturarak okuma alışkanlığı kazanmalarında bir basamak olmaktır:

“Ülkemizdeki çocuk edebiyatı alanında eserler veren yazarların çalışmalarına yer vererek, çocuk edebiyatının gelişmesine katkıyı amaçlıyoruz. Masaldan denemeye, öyküden şiire kadar farklı edebiyat türleriyle okurların nitelikli edebiyatla tanışmasına ön ayak olma çabamızdayız.” (Ek 1).

Ancak doğrudan olmamakla birlikte, sözünde durma, çalışkanlık, doğru sözlü olma, kitap okuma alışkanlığı kazanma, kararlı olma, kendinle barışık olma vb. davranışlarının üzerinde durulduğu metinler de dergide yayımlanmıştır.

Yeri geldikçe yazarlar metinlerde dolaylı olarak yalan söyleme, sözünde durmama, başkasını suçlama, yaramazlık yapma, kendini büyük görme gibi olumsuz davranışların eleştirisini yapmıştır. İlkokul çağındaki çocukların soyut düşünce ve akıl yürütme aracılığıyla öğrenme yetenekleri, olumsuz davranışlarının düzeltilmesinde kullanılmıştır. Belirli sınırlamalar getirirken çocuğa davranışın neden kabul görmediği açıkça belirtilmiştir. Bu davranışın başkalarını nasıl kendini onun yerine koyarak düşündürülmesi yoluna gidilmiştir (Yavuzer 2001:61).

Çocuklarda bazı davranışların alışkanlık halini almasının sağlanması gerektiğini belirten Gövsa(1999:37-41) içgüdülerin bile çeşitli alışkanlıklar olduğu düşünülürse, alışkanlıkları insan hayatı üzerinde ne derece büyük bir öneme sahip olduğunun anlaşılabilirliğini dile getirmiştir. İlk davranış biçiminin izini taşıyan alışkanlık bu davranış tekrarlandıkça güç kazanıyor ve gelişiyor. Bu durumda tekrarlama alışkanlığın güç kazanmasının nedenidir. Bu yüzden çocuklara küçük yaşlardan itibaren doğru alışkanlıkların kazandırılması gerekmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus:

“Eğitimde alışkanlığı tek çözüm ve en temel amaç olarak görmememiz gerekiyor. Yalnızca çocuğun kişisel ve sosyal değerlerini artırmak için bir araç olarak göreceğiz. Ancak bu aracı da kişisel hareket yeteneğini yok etmeden kullanmaya çalışacağız.” (Gövsa 1999:42).

Çalışmak ve çalışkan biri olmak dergide en fazla pekiştirilen davranış biçimidir. Bazı bilim adamlarının hayat hikayeleri, icatları, buluşları, insanlık için faydaları verilerek çocuk, iyi ve başarılı insan özellikleriyle tanıştırılmış olur. Sözelimi mumu ve birçok boya maddesini bulan ve boya maddeleri konusundaki buluşlarıyla resamlara yepyeni ufuklar açan Fransız Kimyager Ergene Chevreul’un 103 yaşında öldüğü, ölümünden birkaç ay önce bile araştırmalarına devam ettiği, öğrenmek ve bilim alanında yeni uygulamaları ortaya çıkarmak için uğraştığı belirtilmiştir. Chevreul’un kendisi için “Ben öğrencilerin en yaşlısıyım” sözlerine yer verilmiştir (ES 15:21). Bunun dışında dünyanın döndüğünü ispatlayan Kopernik, telefonu icat eden A. Graham Bell, tıp alanında kullanılan steteskobu bulan Rene Laennel’in yaptığı çalışmalar hakkında bilgi verilmesi çocuklarda insanlığa yardım etme, çalışkanlık özelliklerini geliştirmeye yöneliktir (ES 22:23; ES 18:27; ES 23:33; ES16:21).

Çalışmanın önemi bazen kahramanların dilinden söylenmiştir. Ali’nin Günlüğü köşesinde sınıfta her öğrencinin başarılı olduğu alanlar sıralandıktan sonra kendisi için de şu ifadeleri kullanmıştır:

“Ben de yazma konusunda iyiyim. Bunu, neredeyse her gün, günlük yazmaya borçlu olduğumu da biliyorum. Çünkü her işin başı çalışmak” olduğu belirtilmiştir (ES 17:21).

Annesinden kendisine bir saat almasını isteyen Ali’ye annesi bunun ancak onun derslerine çok çalışmasıyla mümkün olabileceğini söylemesinden sonra Ali:

“Kararımı verdim. Bu yaz komşumuz Kemal ağabey ile matematik çalışacağım. Kolumda geçen gün gördüğüm o saatin olabilmesi için elimden gelen her şeyi yapacak son gücüme kadar çalışacağım. Daha çok ders yapacak, daha az televizyon izleyeceğim. Derslerimi bitirmedikçe asla dışarıya oyun oynamaya çıkmayacağım. Söz veriyorum!” (ES 17:21).

ifadelerine yer vererek başarılı olmanın kararlı olmaktan geçtiği vurgulanmıştır.

8 yaşındaki bir öğrencinin açmış olduğu resim sergisi ve daha sonraki çalışmalarının örnek olarak verilmesi çocukların çalışma gayretlerini pekiştirme ve kendilerine olan güveni artırma konusunda yardımcı olmaktadır (ES 26:6). Kendine güvenme, çocuklara kazandırılması gereken davranışların başında gelmektedir. Kendine güven şuuru uzun yıllar boyunca sürdürülen pek çok olay ve etkileşim sonucunda ortaya çıkan bir birikimdir (Saygılı 2004:11-13). Ebe Sobe, kendi yaşlarında yer alan çocukların yapmış olduğu bu tür faaliyetleri okurlarına duyurarak öğrencilerin kendilerine olan güven duygularını artırmayı amaçlamıştır..

Çalışmadan bir yerlere gelmenin kolay olmadığı kahramanın ağzından vurgulanmıştır. İnsanlar işlerinde başarılı olmak istiyorlarsa bunu çalışarak hak etmeleri gerektiği, çaba harcamadan kazanılmış şeylerin insanların ellerinden daha çabuk gittiği okuyuculara sezdirilmiştir.

“Bak Keloğlancığım, hayatta hiçbir şeyi çabalamadan elde edemezsin. Çalışmak hayatının bir amacı haline gelmeli. Mesela ben hemen mi gazeteci oldum. Senelerce okudum, çalıştım, yeni bir şeyler öğrenmek için her gün çabalıyorum.” (ES 31:39).

Kahramanların örnek davranışlarını gösterme yoluyla da bazı mesajlar verilmiştir. Sözelimi babasına metropol sözcüğünün anlamını soran çocuğa babası anlamını açıklamıyor ve cumartesi günü geziye çıktıklarında anlatacağını söylüyor.

Ancak çocuk “Cumartesiye daha üç gün vardı, ben de dayanamayıp sözlüğü açtım.” demektedir. Bu davranış yazının ilerleyen bölümlerinde baba tarafından da desteklenmektedir. Kendisini beklemeden araştırma yaptığını tahmin eden baba oğluna: “Ben de böyleydim merak ettiğim bir şeyi hemen öğrenmek için fare gibi kitapları didiklerdim.”(ES 20:22) demiştir. Çocuk buna benzer metinleri okudukça anne-babaların, çocuklarının nasıl olmalarını istediği konusundaki ipuçlarını alır.

Araştırma yapma, yeni bir şeyler öğrenmenin merak etmekle ilgili olduğu savunulmuş ve çocuklara bu davranış bazen kahramanların ağzından bazen çeşitli metinlerle kazandırılmaya çalışılmıştır.

“Merak en büyük öğretmendir. Her yeni soru, merak edilen farklı bir şey bizi yeni bilgilerin kapısına götürür. İnsan sordukça öğrenir, öğrendikçe kendini geliştirir, kendini geliştirdikçe hayata daha farklı bakmayı başarabilir.” (ES 26:20).

Okuma bilişsel davranışlarla psikomotor becerilerin ortak çalışmasıyla yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliğidir (Demirel 2002:77). Kitap okumak, insanı diğer canlılardan ayıran önemli bir özellik ve zihin gücünün geliştirilmesinde yararlı bir araçtır. İyi bir okuma alışkanlığının iki temel koşulu vardır. Bunlar “okuma sabrı” ve “okuma zevki”dir. “Okuma kültürü” denilen bu iki alışkanlık da aile ve okulda kazanılır. Bu sebeple okuma ilgisinin geliştirilebilmesi için aile, okul ve toplum, çocuğa bu doğrultuda faaliyet olanakları hazırlamalıdır. Çeşitli kitaplar veya dergileri çocukla buluşturmak ailelere düşen görevler arasındadır (Yavuzer 2003:157). Çocukta okuma alışkanlığı üzerine inceleme yapan uzmanlara göre çocuk, kitap karıştırmaya henüz 11 aylıkken başlıyor. Evde anne ve babasını kitap, gazete okurken gören çocuk kitabı yaşamın bir parçası olduğunu anlar. Evin bir köşesinde mutlaka kitaplığın bulunması, sadece onun okuması için alınmış kitap ve dergilerin olması, isterse kendi kitaplığına kitaplarını koyması, çocuktaki okuma alışkanlığını sağlayıcı birer etmendir (Özen 2001:189; Öz 2001:202-207; Gürün 1984:149-153).

Çocuklara kazandırılması gereken alışkanlıklardan biri de okuma alışkanlığıdır. Çünkü öğrenme ve bilgilenmenin en temel yollarından olan okuma çocukların bilgi

evrenine açılması, düşünce duyarlılığını geliştirmesi, toplumla sağlıklı bir iletişime girmesi için başvurması gereken etkili bir öğrenme aracıdır (Sever 2000:12).

Okuma alışkanlığı kazandırma konusunda Ebe Sobe dili, üslûbu, anlaşılabilirliği, ilgi çekiciliği, sürükleyiciliği, kurgusu ve benzeri unsurları bulunan metinlere ve nitelikli yazarlara yer vermenin yanı sıra metni destekleyici çeşitli resimlendirmelere yer vermiştir. Kitap okuma alışkanlığı kazandırmak için kitabın önemi, yararları çeşitli örneklerle desteklenmiştir.

Kitap Okuma Mevsimi başlıklı isimsiz çıkan yazıda yaz aylarının çocukların kitap okumaları için kaçırılmaz bir fırsat olduğu dile getirilmiştir:

“Yaz ayları, bolca zamanımızın olduğu bir dönemdir. Yaz tatilini renklendirmek, biraz da bu aylarda okumaya ayıracağımız güzel anlarla mümkündür.”(ES 30:9).

Çocukların çokça sorduğu ‘Neden kitap okumalıyız?’ sorusuna çocukların ikna olabilecekleri birçok neden sıralanmıştır.

“Kitapların dünyasında birçok kahramanla arkadaşlık kurabilir, kelime okyanusunda farklı dünyaları keşfedebilirsiniz. Yıl boyunca derslerin yoğunluğuyla ya da aksattığımız kitap okuma keyfini de doyasıya yaşatabilirsiniz. Kitap okumanın keyfini yaşamaya başladığınızda öğrendiğiniz bilgilerle nasıl geliştiğinizi ve dinlendiğinizi hissedebilirsiniz.” (ES 30:9).

Yörükoğlu(2003:96), ilkokul yıllarındaki çocuklarda serüvenlere, yiğitlik öykülerine ve gizi bulunan öykülere eğilimin arttığını belirttikten sonra ortaokul sıralarında okumaya düşkün çocuklar yetişkinlerin okuduğu birçok romanı tat alarak okuduğu aynı zamanda Türk ve dünya klasiklerini de okuyabileceğini belirtmiştir. Ebe Sobe’de de çocuklara neler okuyabilecekleri konusunda da çeşitli öneriler sunulmuştur.

“Bu dönemde okuyabileceğiniz kitaplardan ilk akla gelenler ise birçok yayınevi tarafından farklı örnekleri yayımlanan dünya klasikleridir. Masal türündeki kitaplar da en çok ilginizi çekecek kitaplar arasındadır. Ayrıca büyüklerinizin ya da öğretmenlerinizin önerilerini alarak yerli yabancı yazarların hikaye ve roman kitaplarını

da okuyabilirsiniz. Farklı çizgi roman kitaplarını okumak da en keyifli okumalardan biridir. Şiir kitaplarına da yer açmayı unutmayın. Ansiklopediler de bilgi edinme konusunda size yardımcı olabilir.” (ES 30:9)

Kitapların insan için yararlı olduğunu belirten güzel sözlere de yer verilmiştir:

“Size en çok yardım eden kitaplar sizi en çok düşündüren kitaplardır.” / T. Walker” (ES 24:6).

Bazı hikayelerde ve çeşitli türlerde çıkan metinlerde çocukların okuma alışkanlığı kazanma davranışları büyükler tarafından desteklenmektedir. Bu bazen kitap almaya teşvik eden, yararlarını anlatan sözlere yer vererek bazen de çocuğa kitap hediye etme biçiminde olmuştur. Lee Salk(1998:140)’a göre çocuğun çevresinde yer alan büyüklerin sergilemiş olduğu buna benzer davranışlar çocuğun üzerinde daha fazla etki bırakmaktadır. Özellikle hediye edilen kitabı çocuklar çok daha büyük bir istekle okumaktadırlar.

“Ben ne zaman teyzelere gitsem, eniştem bana harçlık veriyor. ‘Git kendine kitap al!’ diyor. Benim kitap okuma sevgimin gelişmesinde eniştemin çok büyük faydası var. Bazen onlara gittiğimde son okuduğum kitabı ona özetle anlatmamı istiyor.” (ES 18:19).

“Kitaplığıma şöyle bir baktım ve ders kitaplarımın dışında 25 kitap saydım. Bu sayının artmış olmasında, öğretmenimizin her ay Türkçe dersinden yüksek not alan üç kişiye birer kitap vermesinin önemli bir payı vardı.”(ES 23:23).

“Ali’nin Günlüğü” adlı köşede parçanın kahramanı olan çocuk okuduklarını arkadaşlarıyla paylaşacağını söylemektedir. Çünkü insanlar okuduklarını diğer insanlara anlattıkları zaman okumaktan daha fazla zevk alacakları belirtilmiştir (ES 21:23).

Çocukların okudukları kitapların, eserlerin derslerine de faydalı olacağı göz önüne verilerek, kitap okumaya özendirilmiştir.

“Kemal bu yaz bisiklete binmek yerine zamanın büyük bölümünü kitap okuyarak geçirmiş. Bu değişiklik, yazdığı yazıdan ve öğretmenimizin bu yazıyı seçerek sınıfa okumasından da anlaşılıyordu.” (ES 34:15).

“Benim için yaşamdaki en güzel oyun, boş zamanlarımda kitap okumak. Bilginin ve öğrenmenin bana verdiği keyif çok büyük. Bazen arkadaşlarım ve öğretmenim bana bu kadar şeyi nereden bildiğimi soruyorlar. ‘Açın okuyun, hepsi kitaplarda yazıyor.’ diyorum.” (ES 35:15).

Ayrıca çocuklar dergi tarafından çeşitli kampanyalarla ödüllendirilmiş, bulmacaları çözmeleri ve başarılı öğrencilerin karnelerini göndermeleri halinde yaz tatili boyunca kitap hediye edilmiştir (ES 30:9, 31:2; 32:2) .

Dergide yer alan yazılarda başarılı öğrenci karakterlerine yer verilmiştir. Ancak bu karakterler metni okuyan çocukta bir eziklik hissi oluşturacak, kendini küçük ve başarısız görecektir. Başarılı bir kişiliğe sahip tipler değildir. Bazı derslerinin düşük olabileceği de vurgulanmıştır. Ama hemen her yerde olduğu gibi başarı veya başarısızlığın kişinin çalışmasıyla olan ilgisi gösterilmiştir.

“Okulda ilk dönem bitti; üstelik hiç hasta olmadığım için devamsızlığım da yok. Karnemde matematik ve beden eğitimi dersleri dışındaki bütün derslerim pekiyi” (ES 17:20).

Başarılı bir öğrenci olmak için yapılması gerekenler de kahramanın dilinden okuyucuya aktarılmıştır:

“Başarılı olmak elimden geleni yapacak ve son gücüme kadar çalışacağım. Daha çok ders çalışıp, daha az televizyon izleyeceğim. Derslerimi bitirmedikçe asla dışarıya oyun oynamaya çıkmayacağım.” (ES 17:21).

Ancak kendisinden daha başarılı arkadaşlarını kıskanmama hatta onların başarılarını takdir etmek gerektiği yine kahramanın ağzından dile getirilmiştir.

“Bu yıl 25 kişilik sınıfımızda üçüncü oldum. Biraz üzgün olarak eve geldiğimde aldırmanı söyledi. Ona göre birileri benden ileriye, bu o kişinin benden daha fazla çalışmasıyla ilgiliymiş. Sınıf birincisi arkadaşımı biliyorum, çok çalışıyor. İyice düşünürsek hak ediyor bu sonucu. Babam, arkadaşlarımla bu tür yarışlara girmemi istemiyor.” (ES 21:22).

Kıskançlık, kızgınlık sonucunda oluşan, insanlara yönelik bir içerleme tutumu olarak tanımlanabilir. Kıskançlık olayında bazı korkular sık sık hiddetle birleşir (Yavuzer 2003:108-113). Bir işi arkadaşının kendisinden daha iyi yapması çocuğu o arkadaşına karşı bir düşmanlığa sevk edebilir. Dergide ise bu davranışın yanlışlığı çeşitli örneklerle ortaya konarak çocukların arkadaş ilişkilerinde doğru davranışı bulmalarında yardımcı olunmaktadır.

Kararlı olmanın, ardından başarıyı getireceğine değinilmiştir. Aytül Akal'ın kaleme aldığı Düğmeci Osman adlı hikayede dedesiyle torunu arasında şöyle bir konuşma geçmektedir :

“Gücünü yaratmak için kullan, yok etmek için değil. Hem vazgeçmek zayıfların işidir. Annenin ilk düğme basışını hatırlıyorum da ... Çok zorlanmıştı ama o, çok inatçıydı. Asla vazgeçmedi... İlk düğme, onun için çok değerliydi. Bir yanını pembeye, bir yanını maviye boyamıştı. Tekrar tekrar denedi. Sıkıca sarıldı kola; çekti, çekti... Eli acımıştı ama önemsemedi, pıt diye bir düğme düştü alttaki tablaya... ‘Başardım benim düğmem bu!’” (ES 30:29/30).

Buna benzer uğraştığı işte başarılı olan kahramanların bulunduğu öyküleri okumak çocuğun başarıma isteğini artırdığı gibi okuma alışkanlığı konusunda da olumlu etki yapmaktadır. Başarı öyküleri çocukların çalışma azimlerini artırma konusunda hem aileleri hem de çocuğun kendisi açısından önemli faydalar sağlamakla birlikte kendi hayatlarına yön verme konusunda da farklı bir yere sahiptir (Aytaş, Yalçın 2003:177).

Masalistan adlı bölümde açılacak okulda o yıl uygulamaya konulan bir dersten bahsedilmektedir: ‘Kendinle Barışık Ol’ dersi. İnsanların kendilerinde var olan durumların, özelliklerin yetersiz olduğunu düşünmelerinden dolayı kendilerine karşı bir nefret duygusu içinde olabileceklerinden, bunların insanlarla paylaşılması gerektiği düşünülmektedir:

“Düşünün kısa boylu, şişman, çilli, şişman, gözlüklü ya da sıska olduğu için üzülen ne kadar çok masal kahramanı var. Bu insanlar arasında da çok yaygın. Çocuklarımızı bu kompleks canavarından korumalı, onlara asıl önemli olanın kişilik olduğunu öğretmeliyiz.” (ES: 24:32).

olduğu belirtilmiştir. Okurların kendi yeteneklerinin farkında olmasına ve kendi iç huzurlarını nasıl yakalayabileceklerine dair mesajlar verilmiştir.

Yine aynı bölümde Pamuk Pinokyo arkadaşına onun hoşuna gitmeyecek şeyler söylemekte ve onu kızdırmaktadır. Bu duruma sinirlendiğini gören arkadaşından yaptığı hatayı anladığını söyleyerek özür dilemiş ve okur için örnek bir davranış oluşturmuştur (ES 15:30).

Sözünü tutma, verdiği sözü yerine getirmeye çalışma çocuklarla paylaşılan mesajlar arasındadır. Orhan Veli'nin Fil Hikayesi'nde köylüler sözlerinde durmayarak Nasreddin Hoca'yı padişahın karşısında yalnız bırakmışlardır. Çocuk bu fıkrayı okuduğunda, sözünde durmamanın kötü bir davranış biçimi olduğunu, böyle yaparsa başına kötü şeyler gelebileceği gibi, toplumun nazarında da iyi bir yer edinemeyeceğini fark etmiş olur (ES 31:5).

Yine oğluna hafta sonunda onu gezdirmek için söz veren baba sözünü tutmuştur ve oğluna iyi bir örnek teşkil etmiştir. Ve sözünde durmanın dürüst insanların bir özelliği olduğu göz önüne verilmiştir. Bu davranışları benimseyen insanların toplumda saygın bir konumda yer aldığı belirtilmiştir (ES 23:23). Dergide yer alan böyle örnek anne baba davranışlarıyla çocuklar, büyüklerin tutumlarını taklit etme yoluyla kendilerinde buna benzer davranışları geliştirebilirler.

Çeşitli masal kahramanlarının bir araya getirilerek oluşturulduğu "Masalistan" bölümünde en iyi masal kahramanının hangisi olduğu sorulmuş hemen devamında yer alan cevabında ise:

"Öncelikle insanları çok seven, barış için, huzur için var olan kişiler kahraman değil midir? Örneğin; kendisine yapılan onca kötülüğe rağmen üvey annesiyle üvey kardeşlerini affeden Sindirella iyi bir masal kahramanı. Her olayın iyi yanını görmeyi becerebilen Pollyanna da öyle. Bu iki bayan çocuklarımıza iyi kalpliliği ve iyimserliği öğretecekler (ES 24:31).

denilerek affetme davranışı ön plana çıkarılmıştır.

Merih Akoğul'un kaleme aldığı Uzun Sıcak Yaz adlı parçada oyun oynayan iki arkadaşın birbirlerine karşı örnek davranışları göz önüne serilmiştir. Çok iyi anlaşılan iki arkadaşın oyun oynarken de hiç mızıkçılık yapmadıkları belirtilmiş, oyunun sonunda birinin oyunu kaybetmesine rağmen yine arkadaş kaldıkları vurgulanmıştır.

“Elif de çok güzel misket oynuyor. İstanbul'dan getirdiğim misketleri burada oyunda kaybettim. Neyse ki yabancı birine gitmedi.”
(ES 22:23).

Okuyucuların çeşitli mesajlarla doğru davranışı kazanmalarına çalışılırken, yanlış davranışlar da dergide eleştiri konusu olmuştur. Sigara içme, yaramazlık yapma, kendini büyük görme, pis boğazlık yapma, yalan söyleme, alay etme, başkalarını suçlama, bilmediği işe kalkışma vb. davranışlar bazen hikayelerde çeşitli kahramanların diyalogları ile eleştirilmiş, bazen deneme ve sohbet türü yazılarda dolaylı olarak mesajlar verilerek çocukların bu davranışların yanlış olduğu kanaatine varmaları beklenmiştir.

Yalan söyleme, göz yumulmayan davranışlar arasındadır. Yalanın çirkinliği üzerinde durulmuş ve her şartta doğruyu söylemenin erdemli bir davranış olduğu vurgulanmıştır. Sözelimi yalan söylediği için burnu oldukça uzayan Pinokyo toplum içine çıkmaktan utanmaktadır. Yaptığı yanlışın farkındadır ve yalan söylemenin toplum tarafından hoş görülmeleyen bir olay olduğunu çocuk örnekten kendine ders çıkaracaktır (ES 33:21). Çocukları yalan söylemeye iten sebeplerin başında aşağılık duygusu, suçluluk duygusu, saldırganlık ve kıskançlık gelmektedir (Yavuzer 2001:254-256). Kendileri ve çevreleriyle barışık olan çocukların yalana başvurmadıklarını belirten Wood (2003:286) çocuklara yalan söyleyerek kötü duruma düşen insanların halleri örnek gösterilerek bu davranıştan uzak tutulacağını belirtmektedir. Aynı zamanda çocukların yalan söylemelerinin bir sebebinin de bazı durumlardan küçük çıkarlar sağlamak olduğunu da vurgulamıştır.

Nermin Sayın'ın Pasta Yapmayı Bilmeyen Pastacı başlıklı masalında pasta yapmayı bilmeyen bir kişinin pasta dükkanı açma hikayesi anlatılmaktadır. Dükkanın açılmasına bir gün kala dükkanda hiç pasta yapamadığı için pasta bulunmadığından

kötü duruma düşer ne kadar yanlış bir iş yaptığını anlar. Bilmediği işe girişen kahramanın davranışının yanlış olduğu mesajı öğrenciye sezdirilmiştir (ES 17:32).

Rahatsızlığı dolayısıyla gözlük takmaya başlayan Ali, arkadaşlarının kendisiyle alay etmesinden çekinmektedir. “Bazen çocuklar aralarında tartıştıklarında birbirlerine dört göz diyorlar” ifadesinden bahsettikten sonra “Bana da sevilen yazılarımdan dolayı ‘büyük yazar’ diyorlar. Ben de onlardan biriyim artık. İyi ki bugüne kadar gözlüklü arkadaşlara ‘dört göz’ dememişim.” diyerek kimsenin özel bir durumuyla alay edilmemesi gerektiğini, aynı durumun bir gün kendi başına da gelebileceğini kavraması sağlanmıştır (ES 19:23).

Kardeşlerin birbiriyle iyi geçinmeleri gerektiği konusunda da mesajlar verilmiştir. Aysel Gürmen’in “Bizim Evimiz Yokmuş” adlı hikayesinde iki kız kardeşin birbiriyle olan ilişkileri anlatılmış. Ablasının bazı işleri kardeşinden daha iyi yaptığı için kardeşinin kıskandığı, birbirlerini kızdırdıkları hatta birbirlerine vurdukları belirtilmiştir. Ancak hikayenin sonunda küçük kız, ablasının kendisinden daha büyük olduğu için bazı işleri daha iyi yaptığını kabul ederek, olması gereken davranışı sergilemiştir (ES 24:18).

İnsanların sahip olabileceği en kötü alışkanlık olarak tanımlanan sigara içme alışkanlığı bir baba ile oğul arasında geçen mizahi diyalogla işlenmiştir. Sevgi İçigen’in çizdiği Saklambaç Sokağı adlı çizgi romanda çok sigara içen bir babayla buna karşı olan oğlu arasında geçen konuşmaya yer verilmiştir:

“Ohh... Tüttür bakalım baba. Birkaç yıl sonra doktorlar çürümüş ciğerlerini çöpe atıp, tıkanan damarların yüzünden elini, kolunu kesip, üstüne bir de sigaranın zifti yüzünden boğazına koca bir delik açıldığı gün, sigara içtiğine pişman olursan hiç üzülme senden geri kalan parçalarına ben bakarım.”

dedikten sonra baba kendi kendine şöyle düşünür:

“Hangisi daha kötü bilmiyorum. Sigara yüzünden sakat kalmak mı, yoksa oğlumun bakımına muhtaç olmak mı? Kim bilir bana neler yapar? En iyisi sigarayı bırakmak.” (ES 28:13).

sözleri babanın ağzından söylttilerilerk çocuklar için caydırıcı bir örnek teşkil etmiştir

Hayvanlara zarar veren çocuklar da eleştiri konusu olmuştur.

“Ellerindeki su tabancaları ve tüfekleriyle sokaktaki kedileri ıslatmaya başladılar. Bizim yemek verdiğimiz kedilerin canlarının yakılmasına çok üzüldüm.” (ES 35:15).

Yaramazlığın, yaramaz çocukların toplumda pek sevilmediği mesajının yanında, güçsüz olduğu bilinen hayvanların yemek verilerek beslenmesinin güzel bir davranış olduğu çocuklara aktarılarak bu davranış biçimin çocuklarda gelişmesi amaçlanmıştır.

Satılan oyuncakların çocukları şiddete yönelttiğine değinilmiş daha sonra insanların tuttıkları takımlar maçı kazandığında ya da düğünlerde ellerindeki silahlarla havaya ateş etmeleri çocuğun ağzından eleştirilmiş ve bu olaydan dolayı suçsuz birçok insanın hayatını kaybettiği belirtilerek davranışın yanlış olduğu mesajı çocuğa aktarılmıştır. Aynı zamanda küçük yaşlarda çocukların silahlarla bu şekilde oynamalarının ilerde kötü sonuçlar doğurabileceği konusu dile getirilmiştir.

“Hep savaşla ilgili oyuncaklar yapıyorlar. Mızraklar, kalkanlar, tüfekler hatta su tabancaları bile savaşa özendiriyor. Sonra gazetede haberler görüyoruz.; futbol maçları bittiğinde ya da düğünlerde insanlar ellerindeki silahlarla havaya ateş açıyorlar ve suçsuz birçok insan kazayla hayatını kaybediyor.” (ES 35:15).

Bir tiyatro oyununda başrolü oynamakla tiyatrocü olduğunu düşünen Keloğlanın, arkadaşlarına ve çevresindeki insanlara karşı davranışları değişmiştir. Bir tiyatro oyununu tek başına canlandırabileceğini düşünecek kadar havalanmıştır. Bunun farkına varan arkadaşları ona haddini bildirmek için bir oyun hazırlarlar. Çünkü Keloğlan artık yalan da söylemeye başlamıştır. Oyunun sonunda “Aman yıldız olmak hiç bana göre değil.” diyerek biraz kızsı da hatasını anlamıştır. Bir daha yapmayacağına dair arkadaşına söz vermiştir (ES 31:39,40).

Yine Masalistan bölümünde Tatil Planları isimli Nermin Sayın imzalı yazıda gittiği otelde ne bulduysa yiyen parçanın kahramanı, arkadaşlarının hasta olacaksın uyarılarına aldırmandan yemeğe devam etmiş, günün sonunda başına gelenler anlatılarak okuyucunun ders alması beklenmiştir. Pisboğazlık yapan çocuğun midesi fena şekilde ağrımış ve hastaneye kaldırılmıştır (ES 22:29).

3.2.2.3. Millî ve Kültürel Değerlerimizin Kazandırılması

Millî ve kültürel değerlerimizin çocuklara kazandırılması, İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programının (2000:7) genel amaçları arasında:

“Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında; Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı hayatı insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak”

şeklinde yer almıştır.

Türk kültür unsurlarının çocuklara tanıtılması sevdirmesi, ulusal kültürümüzün yeni kuşaklara aktarılması, ortak kültür yoluyla kuşaklar arasında bağlılık kurulmasının sağlanması, millî eğitimimizin temel görevleri arasındadır.

Bilgilendirme unsurlarının ağır bastığı Ebe Sobe’de Türk sanatına ve millî değerlerimize de yer verilmiştir. Gelenek-göreneklerimiz, örf ve adetlerimiz çocuğa bazen hikaye yoluyla sezdirilmiş bazen de çeşitli başlıklar altında bilgi olarak sunulmuştur. Derginin Genel Yayın yönetmeni Nihat Vuran, bu konuda izledikleri politikayı şu sözlerle açıklamıştır:

“Elbette biz de millî, kültürel, ahlâkî ve toplumsal değerlere sahibiz ve onların korunması kadar yeni kuşaklara aktarılmasının gerekliliğine de inanıyoruz. Ama bunları çocuk dergisinde didaktik bir üslûpla yapmak yerine, onlara bu tür değerleri alabilecekleri yolları gösterdiğimizize inanıyorum.”

Millî kültürel değerlerimizi anlatan metinleri çeşitli başlıklar altında incelemeyi uygun gördük.

Türk sanatı, hakkında en fazla bilgi aktarılan kültürel değerlerimizdendir. Türk müziği, önde gelen isimleri, hayatları, eserleri, Türk kültürü içindeki yerleri tanıtılmıştır. İtri'nin, Abdülkadir Meriği, Dede Efendi ile birlikte klasik Türk müziğinin en büyük üç bestecisinden biri olduğu belirtilmiştir. Sanatı, hayatı ve eserleri tanıtılmıştır (ES 23:27; ES 29:27).

Müzikle ilgili milli çalgılarımız da çocuklara tanıtılmıştır. Bağlamaların milli çalgılarımızdan biri olduğu konusuna değinilmiştir. “Bağlamanın yaşayan en büyük ustası” olarak tanıtılan Neşet Ertaş'tan bahsederken Türk kültürü açısından önemi de dile getirilmiştir:

“Bağlama ile birlikte okuduğu türkülerde de bir o kadar usta... adı bağlama ile özleşmiştir; sanki bu dünyaya bağlama çalmak için gelmiş dedirtecek kadar ustadır sazında. Ünü sadece Türkiye ile de sınırlı değildir, dünyanın pek çok ülkesinde, verdiği nitelikli konserlerde Anadolu'nun türkülerini, sesini taşır durur...” (ES 35:25) olan biri olarak bahsedilir.

“Ney ise klasik Türk müziğinin temel sazlarından biri” olarak bahsedildikten sonra ney hakkında bazı bilgiler verilmiştir:

“Nefesli bir çalgıdır. Yakıcı, etkileyici, derinlikli bir sesi vardır. Kimi müzik bilimcilerine göre ney, insan sesine en yakın enstrümanmış.” (ES 35:29).

Ardından günümüzde ise neyi çalmada en yetenekli, en kudretli olan ‘kutb-u nay’lar sıralanmıştır. Neyin nasıl bir çalgı aleti olduğu en ince ayrıntısıyla anlatılmıştır (ES 35:29).

Aynı zamanda mehter takımı, doğuşu, dünyanın ilk bandosu olduğu gibi Türk kültürüne ait müzik bilgileri çocuklarla paylaşılmıştır (ES 27:15).

Geleneksel Türk mimarisi kısaca anlatılmış ve “Türk mimarisinin ustası” olan Mimar Sinan hakkında bilgi verilmiştir, eserlerinin özellikleri tanıtılmıştır (ES 24:24).

Türk sanatında önemli bir yer tutan hat, ebru ve resim sanatları hakkında bilgi verilmiş bu alanda öne çıkan isimler tanıtılmıştır. Hat ustası Hamid Aytaç için:

“Geçen yüzyılın en önemli Türk hat sanatı ustası. Önemi, hem sanatında çok önemli eserler vermiş olmasından hem de geleneksel hat sanatının kaybolmaya yüz tuttuğu bir dönemde, öğrenci yetiştirip bu sanatı yeniden canlandırmasından kaynaklanıyor.”
olduğu belirtilmiştir (ES 28:31).

“Türk resim sanatının en önemli isimlerinden biri” olarak okuyucuyla paylaşılan İbrahim Çallı için:

“Resim sanatına olan yeteneği, Türk resim sanatının öncü ismi Şeker Ahmet Paşa tarafından keşfedilmiş ve Osman Hamdi Bey’le tanıştırmıştır. Osmanlı Devleti tarafından yurtdışına sanat eğitimi alması için Paris’e gönderilmiş...”

vb. gibi, sanatçının gelişmesinde önemli rol sahibi olan kişiler, okuduğu okullar, başarıları da bu tanıtım sırasında vurgulanmıştır (ES 30:27).

Nuran Turan’ın kaleme aldığı Ebru Çadırı adlı hikayede ise ebru sanatının incelikleri ve yapılışı anlatılmıştır. Aynı zamanda ebru sanatına ait olan bazı terimler de çocuklara hikayenin arasında öğretilmiştir (ES 36:19).

Türk edebiyatının önde gelen isimleri ve eserleri hakkında bilgi verilmiş, Türk destanları tanıtılmış, Klasik Türk Edebiyatındaki benzetmelere yer verilmiştir.

Karacaoğlan’ın halk edebiyatımızdaki önemi uzun uzadıya anlatılmış, eserleri hakkında bilgi verilmiştir (ES 32:21). Türk destanlarından olan Kerem ile Aslı okuyuculara tanıtılmış ve bu destanın kısa bir özeti okuyucuya aktarılmıştır. Ancak sonuç bölümü ise verilmemiş. Okuyucuların yönlendirilen kaynağı okuyarak bu meraklarını giderebilecekleri belirtilmiştir (ES 32:20). Klasik Türk Edebiyatı’nda sevgili için kullanılan benzetmelerden biri olan ‘Elif’ hakkında şu bilgi paylaşılmıştır:

“Türk divan edebiyatında Elif, benzetmeler ve imalı söyleyişlerde kullanılmış. En çok da sevgilinin uzun, düzgün ve

biçimli fiziğini, yüzünün yanına düşen zülüflerini anlatmak için kullanılmış”

olduğu bilgisi çocuklara aktarılmıştır. Ve bunların Türk edebiyatında oldukça yer aldığı belirtildikten sonra Türk halk şiirinde de sayısız elif’li dizelerin karşımıza çıktığı belirtilmiştir: “Aklımıza ilk geleni ise Karacaoğlan’ın ünlü ‘İncecikten bir kar yağar / Tozar Elif Elif diye.” dizeleri örnek olarak okuyucuya verilmiştir (ES 24:24).

Türk kültürüne ait ortak milli değerlerimiz arasında olan bayramlarımız, konukseverliğimiz, sokak kültürümüz dergide bahsi geçen konular arasındadır.

Akraba ziyaretlerinin önemine dikkat çekilmiştir. Ali’nin Günlüğü adlı köşede çeşitli sebeplerle yapılan akraba ziyaretlerine yer verilmiştir. Aynı zamanda Türk milletinin misafirperverlik konusundaki davranışları övülmüştür (ES 30:21; ES 32:13; ES18:18,19; ES 22:23).

Türk kültüründe önemli bir yeri olan gelenek ve göreneklerimiz, milli örf ve adetlerimiz de tanıtılmıştır.

Bunlardan en geniş olarak anlatılanı sokak ve komşuluk kültürüdür. Nusret Özcan imzalı Sokaklar Hayatın Atardamarıydı başlıklı uzunca yazıda eski zamanlardaki sokak yaşamı, sıcaklığı ve komşuluklarla ilgili bilgi verilmiştir.

“Sokak koskoca mahallenin elbirliğiyle eğittiği, terbiye ve görgü kurallarını öğrettiği bir okuldu. Edep dışı bir hareketi görülen çocuk, mahallenin kadınları tarafından uyarılır ve bunun çok yakışksız, ayıp bir şey olduğu söylenerek terbiye edilirdi. Çocuğun annesi de bu konuda dikkatli olması öğütlenerek ortak terbiyeye dair değerler hatırlatılırdı.”

“Hasta olduğunda veya düşüp bir yerini berelediğinde el birliğiyle yardıma koşup teselli etmeye çalışanlar yine bu komşu teyzeleriydi, yine bu sokağın büyükleriydi.” (ES 34:28).

Çocukların sokaklarda yardımlaşma, sevgi, saygı değerleri öğrendiği de belirtilmiştir.

“Çocuklar yardımlaşmayı, büyüğe saygıyı ve güzellikleri paylaşmayı da yine o sokakta kendi yaşındaki arkadaşlarıyla beraber öğrenir ve hazırlanırdı hayata... Yetişkin çocuklar, elinde yük olan büyüklere yardımcı olurlar ve onların yüklerini ellerinden alarak eve kadar taşırlardı.” (ES 20:23).

Sokakların bayram ve kandil günlerindeki hali de tasvir edilmiştir. Böylece çocuk geçmişteki gelenek ve göreneklerden haberdar edilmiş ve Türk kültürünün tanınmasına yardımcı olunmuştur.

“Özellikle bayram, kandil gibi günlerde çocuklar, bayram veya kandil ziyaretine hangi evden başlanacağına dair çok köklü bir nasihat almıştır; önce sokağın büyüğünden başlanır ve sırayla küçüğe doğru gidilirdi.” (ES 20:23).

Fakat yazının sonuç bölümünde “Artık ne o sokaklar kaldı geriye, ne de o sokakları çığlık çığlığa dolduran çocuklar” sözleriyle eski kültür varlıklarımızın yok oluşuna dikkat çekilmiştir.

Şehirleşmenin milli kültür varlıklarını yok ettiği üzerinde durulmuş ve büyük betonarme binaların komşuluk müessesesini bitirme noktasına geldiğinden şikayet edilmiştir (ES 20:23).

Şebnem İşigüzel’in başka bir dergide yer alan Şehrin Damarları adlı yazısından dergi sayfalarına bazı alıntılar yapılmış ve bilinçsiz şehirleşme bu ifadelerle eleştirilmiştir.

“Artık evler birbirinden uzaklaşsa da sokağın en güzel kızı, en yaramaz çocuğu sıfatını verebileceğimiz türde bir sokak hayatımız olmasa da ne mutlu hala isimleri var. Çirkin numaralar sokak tabelalarının yerine konana kadar, dev bloklar arasında sokak denilen şeyden eser kalmayana kadar sokaklar kalbimize kan taşıyan damarlar gibi şehir kuşatıp etten kemikten bir şehir yaratacaklar.” (ES 34:5).

Anadolu’da oluşan çorap kültürü de okuyucuya ayrıntılarıyla aktarılmıştır.

“Anadolu’daki şehirlerimizde, renkleri ve motifleriyle zengin bir çorap kültürüne sahiptir. O kadar çok çeşidi varmış ki çorabın... Sözgelimi eskiden Erzurum ve Sivas yörelerinde, bir kimsenin hangi

köyden ve hangi aileden olduğu, evli mi bekar mı, nişanlı mı olduğu anlaşılabilir.”(ES 22:27).

Anne-babaların çocuklarına isim koyarken nelere dikkat ettiğinden de söz edilmiştir:

“Anne ve babalar yeni doğan bebeklerine ad verirken, anlamı güzel bir adı ya da tarihte insanlar için yararlı işler yapmış büyüklerin adlarını verirler. Bebekleri de büyüüp kocaman olunca huyu, taşıdığı adın anlamı gibi güzel olsun; adını taşıdığı o kimse gibi iyi ve yararlı işler yapsın isterler.” (ES 22:27.)

Türk mizah kültürünün en önemli temsilcilerinden olan Nasrettin Hoca için Ebe Sobe dergisi özel bir sayı hazırlamıştır. Hanife Azaklı tarafından kaleme alınan kapsamlı yazıda Nasrettin Hoca’dan “Türk anlatı geleneğinde fıkra tipi olmuş ve ün kazanmış kişilerden biridir, hatta birincisidir” diye bahsedilmiştir. Aynı zamanda Hoca’nın ‘sadece yaşadığı dönemin değil tüm Anadolu halklarının yaşama biçimini, güldürü ögesini, alay ve eğlenme türünü, övgü ve yergi becerisini dillendirmiş olduğu çocuklarla paylaşılmış, anlattıklarının aslında Türk kültürü ve hayatına ayna tuttuğu’ belirtilmiştir. Fıkralarında yer alan öğelerin “Anadolu insanının, belli olaylar karşısındaki tutumunu yansıtan, düşünce ürünlerini oluşturur” bilgisi verilmiştir. Hayatı, dünya görüşü, felsefesi, tuhafıkları anlatılmış ve sekiz tane fıkrasına yer verilmiştir (ES 31:34-37).

Burhan Eren ‘Bayram Günlerinin Renkli ve Kalabalık Dükkanları: Şekerciler’ başlıklı yazısında İstanbul şekercilerinin dünya çapında ün yapmış olduğu bilgisini verdikten sonra bu şekerlerin nerelerde kullanıldığı okuyucuyla paylaşılmıştır:

“Özellikle konak sahiplerinin iftar sofraları bu şekercilerin baklavaları ve ezmeleriyle süslenirmiş. Ramazan’ın son günlerinde, bayrama yakın zamanlarda dolup dolup taşarmış bu dükkanlar. Bayramlaşmaya gelecek misafirlere ikram etmek için çeşit çeşit şekerler, ezmeler alınmasının”

bayram günlerinin adetlerinden olduğu belirtilmiştir (ES 25:30).

Türk kültüründe çiçeklerin önemine de yer verilmiştir. Lalenin kültürümüzdeki yeri uzun uzadıya anlatılmıştır.

“Türk süsleme sanatlarında ve geleneksel edebiyatımızda gül ile birlikte en çok kullanılan motiftir. Hele süsleme sanatlarımızda o kadar sık kullanılmış ki binaların duvarlarındaki süslemelerde, kitap sayfalarındaki minyatür ve tezhip süslemelerinde, hat sanatında harflerin arasında birbirinden farklı rengarenk milyonlarca lale açmıştır...” (ES 33:25).

Gülün hayatımıza ne kadar girdiğine örnekler verilerek kültürümüzdeki yerinden söz edilmiştir. Sözelimi kullandığımız bir çok isimde bu çiçeğin adının geçtiği belirtilerek çokça örnek sunulmuştur: “Birgül, Gülriz, Gülnaz, Gülgün, Gülnihal, Gülperi, Gülrana, Gülnur, Nurgül...” (ES 26:34).

3.2.3. Eğlendirme

Ebe Sobe dergisinin üzerinde özellikle durduğu başlıklardan bir tanesi de eğlencedir. Çeşitli oyunlar, bilmeceler, bulmacalar, fıkralar, boyama sayfaları okuma işini daha eğlenceli hale getirmenin birer yolu olarak kullanılmıştır.

Yetişkinlerden çok daha farklı bir mizah ve eğlence anlayışına sahip olan çocuklar her şeyde olduğu gibi okurken de oynamak/eğlenmek onların birincil isteklerindedir. Ebe Sobe'nin eğlence anlayışının ne olduğu ve bu konuda dergide yapılan çalışmaları, bu sayfaları hazırlarken nelere dikkat edildiğini Vuran(Ek:2) şöyle özetlemektedir:

“Eğlenceyle anlatılmaya çalışılan, hoşça vakit geçirmeyi sağlayacak, güldüren ve gülümseten eylemlerdir; yani bir diğer ifadeyle oyundur... Çocukların hayatında oyunun ne kadar önemli olduğunu hepimiz biliriz. Bebeklikten ergenlik çağına kadar geçen süreçte, çocuğun eğitim ve öğretim metodudur aslında oyun... Zihinsel ve fiziksel olarak, hayatın pratiği yapılmış olunur bu dönemde...”

Çocuklardaki bu oyun gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerektiğine inandığını belirten Vuran bunun için dergide eğlence ve mizaha da genişçe yer verdiklerini söylemiştir. Hatta bilgi içeren diğer bazı köşelerin bile kimi zaman bir oyun havası içinde aktardıklarını, böylelikle çocuğun psikolojisine uygun olarak “oyun ve eğlence” yoluyla okuma sevgisi de verilmiş olduğunu dile getirmiştir.

“Çocuğun kelime ve bilgi dağarcığı yetişkin bir insana göre sınırlı olduğu için, öncelikle bu anlama kapasitelerini dikkate almak gerekiyor. Çünkü hiç kimse anlayamadığı bir şeyi sevemez, ona gülemez, onu hayatında kullanamaz. Anlaması için onun dağarcığındaki kelimeleri kullanarak ve onun ilgisini çekebileceğini tahmin ettiğiniz mizah veya eğlence unsurlarına yer vererek sağlarsınız bunu. Bu yüzden bu tür ayrıntılara dikkat ediyoruz.” (Ek:2).

3.2.3.1. Çocuk Oyunları

Sonucu düşünülmeden, eğlenmek amacıyla yapılan hareketler olarak tanımlanan oyunun, çocuğun dünyasındaki önemi büyüktür. Çocuk oyun yoluyla birikmiş enerjisini toplumsal açıdan kabul edilen bir yolla boşaltma olanağı bulmaktadır. Çocuk oynarken tecrübe kazanır. Aynı zamanda çocuğun toplum ve ahlâk kurallarına uyum göstermesinde oyunun rolü büyüktür. Çocuk ev ve okul çevresinde neyin doğru neyin yanlış kabul edildiğini görür. Ancak, bu tür kurallara uymanın zorunluluğunu oyun ortamında anlayabilir (Yavuzer 2003:169-171). Çocuklar oynadıkça duyuları keskinleşir, yetenekleri serpilir, becerisi artar. Çünkü oyun çocuğun en doğal öğrenme ortamıdır. Duyduklarını, gördüklerini sınavı denediği, öğrendiklerini pekiştirdiği bir deney odasıdır (Yörükoğlu 2003:66).

“Oyun çocuğun her alanda serpilmesine ve kişilik kazanmasına olanak sağlayan bir etkinliktir. Fizyolojik gereksinimler kadar önemli olan bu etkinlik çocuğun kendini dışa vurmak için zorunlu olduğu kadar nesnelere dünyası ile de ilişki kurmasını kolaylaştıran bir güce sahiptir. Oyun olgunluğu hazırladığı gibi, gelişme yolunda olan güçlerin alıştırmasıdır da.” (Gürün 1984:119).

Çocuklar için oyunun ne kadar önemli bir etken olduğuna katıldığını belirten Nihat Vuran, Ebe Sobe’de çocukların oyun oynamalarına zemin hazırladıklarını dile getirmiştir.

“Biz de çocuklardaki bu oyun gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerektiğine inandığımız için dergimizde eğlence ve mizaha da genişçe yer veriyoruz. Hatta bilgi içeren diğer bazı köşeler bile kimi zaman bunu bir oyun havası içinde aktarıyor. Böylelikle çocuğun psikolojisine uygun olarak “oyun ve eğlence” yoluyla okuma sevgisi

de verilmiş oluyor. Bizim “oyun/eğlence”den kastettiğimiz, karikatürler, mizahi yazılar, bilmece-bulmacalar, el becerileri...vs.”
(Ek 2)

Çocukların eğlenceli vakit geçirmelerine yardımcı olan oyunların tanıtımları, kuralları ve oynama şekli dergide okuyucuyla paylaşılmıştır. Sözelimi ‘Oyun Halkası’ başlığı altında bir oyun tanıtılmıştır. ‘Beş Taş Oyun’ 9-12 yaş arasındaki çocuklar içindir. Bilinen bir oyun olmasına rağmen ayrıntılarıyla anlatılmıştır. İlk önce taşları nasıl kullanacakları, kaçar kişiyle oynandığı, oyunun kuralları, oyunun ilerleyen bölümlerinde oyuncuların izleyeceği yol, hangi şartlarda oyunun karşı tarafa geçeceği, kazananın nasıl belirleneceği okuyucuya anlatılmıştır (ES 25:22).

19. sayıdan itibaren her ay yayımlanan bir oyuna başlanacağı duyurulmuştur. Bu oyunda çocukların birçok konuda bilgilenmelerine olanak sağlayacak bilgilere yer verilirken bunun bir oyun havası içinde aktarılması çocukların ilgisini çekmede başarılı olmuştur.

“Dergimizde yenilikler devam ediyor. Bu sayıda ebeliğini Burhan Eren’in yaptığı yeni bir oyuna başlıyoruz, İsim, Şehir, Hayvan... köşesiyle” (ES 19:2).

Çocuk oyunları, çocuklar arasındaki iletişimin sağlıklı bir şekilde gelişmesine yardımcı olur. Oyunlarda çocuk aile bireylerinin dışında yeni insanlarla tanışma ortamı bulur ve onlarla bir arada karşılıklı sevgi ve saygı içerisinde yaşamının gereğini öğrenir. Oyun çocuklarda özgür düşünme yetisinin gelişimini sağlar. Oyun içindeki kurallar çocuğun toplumsal kurallara, yasalara uyumunu kolaylaştırır (Özhan 1997:21-27; Saygılı 2004:42). Çocukların hayatında bu denli önem taşıyan bir kavram Ebe Sobe’de çok az yer almıştır. Çok daha çeşitli çocuk oyunlarına yer verilebilir ve çocukların burada öğrendiği oyunları sokaktaki ve okuldaki diğer arkadaşlarıyla oynamasına zemin hazırlanabilirdi.

3.2.3.2. Bilmece ve Bulmacalar

Çocukların düşünme ve çözümlenme yeteneklerini kullanarak bulabileceği bulmacalar, çocuklardaki dikkat, ayırt etme, ısrar, kelime bilgilerini artırma gibi

özelliklerini geliştirecek yönde hazırlanmıştır. ‘Eğlencelik’ başlığı altında Yavuz Turhan’ın hazırladığı bu köşe derginin sürekli bölümlerinden birini oluşturmaktadır (ES 15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36).

Bilmecelerin bir bölümü birbirine çok benzeyen iki resimde birini diğerinden ayıracak küçük farklar oluşturulmuş ve bu iki resim arasındaki farkların bulunması istenmiştir. Burada çocuklardaki dikkat, seçicilik ve ayrıntıyı yakalama özellikleri geliştirilmek istenmiştir (ES 36:47; ES 24:38; ES 21:43; ES 25:46). Bu bulmaca türü değişik şekillerde oluşturulmuş resimlerde karşımıza çıkmaktadır.

Bir çeşidinde ise iki resim arasındaki on benzerliğin bulunması istenirken (ES 34:45; ES 31:46), diğerinde ise yukarıdaki resimde olup da aşağıdaki resimde olmayan şekillerin bulunması istenmiştir (ES 21:47; ES 23:45). Resimlerle ilgili diğer bulmacada tam ortadan ikiye bölünmüş ve bir yarısı verilen resmin diğer yarısı verilen şıkların arasından, çocuklardan karşılaştırarak bulunması istenmiştir (ES 36:47).

Bütünü verilen bir resim hemen yanında beş veya altı parçaya bölünmüştür. Ancak bu parçalardan bir tanesi o bütüne ait değildir. Öğrencilerden bu parçayı bulmaları istenmiştir. Çocukların dikkat unsurlarını kullanabilecekleri bir bulmaca çeşididir (ES 36:46; ES 33:47).

Belli bir düzenle, bir sayı düzeni üzerinde rakamlar arka arkaya sıralanmıştır. Bu düzene göre son verilen sayıdan sonra hangi sayının gelebileceğini bulmaları istenmiştir. Öğrencilerin önce sayı dizisinin mantığını bulmaları daha sonra da buna göre sayı dizisinde soru işareti konan yere hangi sayının gelebileceğini hesaplaması istenmiştir. Çocukların eğlenmelerinin yanı sıra matematik bilgilerini kullanmaları sağlanmıştır. Böylece çocuklar okulda öğrendiklerini kullanma fırsatı da yakalamış olacaktır (ES 36:47).

Harflerinin yerleri karıştırılmış ve aynı zamanda birbirinden rasgele ayrılmış olan bazı kelimeler verilmiştir. Her satırda harflerin anlamlı olarak bir araya getirilmesi istenen bulmacada Türk edebiyatının ünlü isimleri gizlenmiştir. Çocukların deneyerek ve dikkatlerini kullanarak çözebilecekleri bulmacalardandır (ES 36:47, ES 15:45, ES 17:45; ES 20:46).

Çocukların kelime bilgisini kullanarak çözebilecekleri diğer bir bulmaca da sağdan sola sekiz sütundan ve soldan sağa sekiz satırdan oluşturulan küçük karelerin bulunduğu panoya bir tane kılavuz kelime yerleştirildikten sonra iki, üç, dört, beş, altı, yedi ve sekiz harften oluşan uygun sayıda kelimeler verilerek bunları panoya dikkatlice yerleştirmeleri istenmiştir (ES 36:47; ES 24:45; ES 27:45).

Bulmacada yer alan kelime oyunlarından biri de bir kelime verilerek o kelimenin harflerinden anlamlı ve anlamsız çeşitli kelimeler meydana getirilmiştir. Bunlardan hangisinin verilen kelimenin harflerini kullanarak yazılamayacağını bulmaları istenmiştir (ES 35:47), (ES 19:44).

Kelime bulmacalarından birinde okuyucunun aşağıda anlamsız görünen cümleyi anlamlı bir cümle haline dönüştürmek için her harfi, alfabetik sıraya göre; kendisinden bir önce gelen harfle yer değiştirme yolunu izleyerek cevaba ulaşması istenmiştir (ES 35:41; ES 23:44; ES 16:45; ES 36:41).

Kelimelerle ilgili bir diğer örnekte, biri en üstte diğeri en alta iki tablo verilmiştir. Öğrencilerden her satırda bir önceki kelimenin sadece bir harfini değiştirmek şartıyla en alttaki kelimeye ulaşılması istenmiştir. Bu bulmaca çocukların üretkenliklerini ön plana çıkaracağı gibi kelime hazinelerinin gelişmesine de yardım edecektir (ES 21:40).

Şekillerle ilgili çocukların mantıklarını kullanarak yapabilecekleri sorular ağırlıktadır. Bir çemberin üzerine çizilen papatyaların her yaprağı ortadan ikiye bölünerek farklı farklı renklere boyanmıştır. Bu çemberin ok yönünde döndürülmesiyle yanda verilen şıklardan hangisinin elde edilemeyeceği sorulmuştur (ES 36:48; ES 32:39; ES 31:44). Çocukların eğlenerek takip yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olacak bir bulmacadır.

Aynı türe ait varlıkların -bu bazen meyve, bazen hayvan bazen de eşya olmaktadır- iç içe geçmiş resimleri verilmiştir. Çocuklardan bu resimde bahsedilen

varlıktan kaç adet olduğunu doğru bir şekilde saymaları istenmiştir (ES 36:47, ES 25:44; ES 33:39).

Bazen çeşitli varlıkların karıştırılmış olarak şekilleri verilerek çocuklardan dikkatlerini toplayıp, ayrıntılara dikkat ederek hangi şeklin eşinin olmadığını bulmaları beklenmiştir (ES 36:48). Bu tür dikkat gerektiren bulmacalar çocukların bir işi yapma konusundaki sabırlarını da geliştirmelerine yardımcı olacaktır.

Dikkat gerektiren bulmacalardan bir tanesi de dergide yer alan çizgi kahramanlardan biri seçilerek yapılmıştır. Şıklarda bu kahramanın birbirine çok benzeyen gölgeleri verilmiştir. Öğrenciden bu gölgelerden hangisinin kahramanın tıpatıp benzeri olduğunu bulması istenmiştir (ES 21:45; ES 34:46; ES 35:47; ES 19:44).

Dergide yoğunlukla yer alan diğer bir bulmaca türü de labirent bulmacadır. Burada okuyucu farklı başlangıç yerleri bulunan yollardan birini seçip deneyerek ulaşılması istenen noktaya varmaya çalışacaktır. Takipçilik gücünü kullanarak deneme-yanılma yoluyla bulunabilecek bir bulmaca türüdür. Çocukların eğlenmelerinin yanında sabırlarının da gelişmesine yardımcı olur (ES 34:41; ES 36:41; ES 30:45; ES 35:41).

Çocukların matematiksel yeteneklerini kullanarak çözebilecekleri bulmacalara da yer verilmiştir. Bir dört işlemde verilen her harf, bir rakamı ifade etmektedir. Verilen harflerin yerine uygun gelen rakamlar yerleştirilerek doğru sonuca ulaşılacaktır. Çocukların, tahmin yürütme ve deneme-yanılma yollarını kullanarak sonucu bulabileceği bu bulmaca türünde öğrencilerin okulda matematik dersinde öğrendiklerini de kullanabilecekleri bir ortam oluşturmuştur (ES 33:43; ES 27:45; ES 29:44). Aynı bulmaca türü harflerin yerine küçük hayvan resimlerinin konmasıyla da yapılmıştır (ES 17:40; ES 22:44; ES 24:43).

Sayılarla ilgili çocukların dört işlem bilgilerini kullanarak yapabilecekleri bulmacalara hemen her sayıda yer verilmiştir. Bazı kareleri önceden belirlenmiş

sayılarla doldurulan bazı kareleri boş bırakılarak verilen tablolu bulmacalarda çocuklar tablonun altındaki “8 mavi kareyi aşağıdaki tabloya öyle yerleştiriniz ki her yönden toplam 34 olsun” bilgisinden hareket ederek soruyu çözmeleri istenmiştir (ES 21:43;ES 24:41; ES 22:43; ES 34:44; ES 22:43; ES 33:42; ES 31:40;ES 36:43).

Resimleri verilen çeşitli bitkilerin neler olduğunu tahmin etmesiyle başlayan bulmacada bitkilerin isimleri kılavuz işaretler yardımıyla panoya yerleştirilmesi istenmiştir. Alt alta sıralanan bu bitkilerin üçüncü harflerini yukarıdan aşağıya okuyan çocuk bazen bir bitki bazen de bir hayvan ismiyle karşılaşacaktır (ES 34:41; ES 23:42; ES 21:42;ES 15:44).

Dergide bulmacaların tamamı şekillerle desteklenmektedir. Ve yanlarında bulmacada istenenin ne olduğu, çözüme götürecek bazı ipuçlarını gösteren kısa açıklamalar yer almaktadır.

Bir soruda çizilmiş olan yuvarlak pastayı “Bıçakla üç defa kesmek şartıyla sekiz arkadaşına nasıl paylaştırırsınız?” diye sorulmuştur.

Başka geometrik şekillere de bulmacalarda yer verilmiştir. Küçük büyük üçgenlerden çizilen bir insan resminde kaç tane üçgen olduğunun bulunması istenmiştir (ES 34:43). Farklı bir soruda da iç içe girmiş olarak verilen karelerin sayısının hesaplanması istenmiştir (ES 33:38).

Bazen de şıklardaki “Dört ipten hangileri iki ucundan zıt yönlerde doğru çekilirse düğümlenir?” gibi dikkati toplamaya yönelik sorulara da yer verilmiştir (ES 22:43; ES 34:40). Bu soru bazen çocukların sevdikleri hayvanları kuyrukları kullanılarak da yapılmıştır (ES 15:41;ES 19:44; ES 30:42).

Mantık sorularından biri de çocukların birbirlerinden büyüklük ve küçüklükleriyle ilgilidir. “Oya; Selma’dan küçük, Seher’den büyüktür. Özlem ve Sevim Selma’dan büyük olduğuna göre, ortanca kimdir? sorusunu en kısa sürede, çocuğun verilen bilgileri kullanarak çözmesi istenmiştir (ES 23:41; ES 34:43).

Birden başlayıp belli sayıdaki rakam, sayfada çeşitli yerlere dağıtılmıştır. Öğrencilerden doğru bir şekilde ardarda ancak karışık olarak verilmiş rakamları birleştirmeleri istenmiştir. Bu birleştirmelerin sonunda ise çocuklar ‘sürpriz bir resimle’ karşılaşacaktır. Böyle noktaları birleştirerek resme ulaşma türündeki bulmacalar dergide pek yer almamıştır (ES 24:42; ES 30:41).

Ebe Sobe’de pek sık yer almasa da zekâ bulmacalarına da yer verilmiştir. Bu tür sorular çocukların anlama kabiliyetlerini ortaya çıkarmak için düzenlenmiştir. Ayrıca çocukların matematiksel zekâlarını ve mantıklarını kullanarak çözebilecekleri eğlenceli sorulardır (ES 26:41; ES 34:39).

Her sayıda yayımlanan diğer bir bulmaca da Çengel Bulmaca’dır. Burada çocukların, genel kültür, tarih, coğrafya, edebiyat vd. bilgilerini kullanmaları amaçlanmıştır. Bulmacanın altında yer alan şifreyi çözen okurlar arasından çekilişe 20 kişiye kitap armağan edilmektedir (ES 15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28 29,30,31,32,33,34,35,36).

Dergide ‘Bilmece Bildirmece’ başlığı altında bilmecelelere de incelediğimiz 22 sayının 10 tanesinde yer verilmiştir (ES 15,16,17,18,19,20,21,22,23,24). Türk kültüründe önemli bir yer tutan bilmeceleler çoğu zaman manzum olan şiirsel ifadelerdir. Cevap, bilerek gizlenmek istendiği için soru sormada söz sanatlarına başvurulmuştur. Bunlardan özellikle benzetme, istiare, teşhis ve intak sanatları dikkatimizi çeker.

Bilmeceleler bu özellikleriyle eşyanın, nesnelere canlandırıldığı, konuşurulduğu, içinde sırlar taşıyan bir şiir demeti, bir bilgi yarışması, eğlendirici, öğretici bir oyun halini almıştır.

“Bilmece, imgeler dünyasını keşfetmeye imkan sağlayacak; cevabı bulmak için düğümleri bir bir çözerken, zihin, nesnelere arasındaki münasebetlere dikkat kesilecek; farkında olmadan sıkılmaksızın öğrenecektir. Sadece öğrenmekle kalmayıp, öğrendiğini de başkalarına satma, öğretme isteği duyacaktır (Köktürk 2005:125).

Bilmeceler çoğunlukla dörtlükler halinde yayımlanmıştır. Birkaç örnek :

“Benim gibi kolları var
Başı, yüzü, gözü var,
Soğuktan korkmaz
Sıcağa dayanmaz
Ne yürür, ne yer, ne de içer.” (Kardan adam) (ES 15:35).

“Yürür gider canı yok
Boğazlasan kanı yok
Dünyaya can dağıtır,
Kendisinin canı yok.” (Su) (ES 15:35).

“Uzun uzun yollardan,
Bir acayip kuş gelir,
Çok güzel de dili var,
Ne söylese hoş gelir.” (Mektup) (ES 21:39).

“Öğütülür buğday değil,
Sulu pişer aş değil,
Rengi esmerdir arap değil,
Köpüğü var sabun değil.” (Kahve) (ES 16:35).

“Ara beni, bul beni,
Uğraştırmam çok seni,
Düşerim ağacımdan tak,
Ne tatlıdır içim ye bak.” (Ceviz) (ES 23:39).

İkilik halinde yayımlanmış bilmeceler de vardır:

“Çevrilince düğmemiz
Açılır gözlerimiz” (Elektrik lambası) (ES 17:35).

“Gökte gördüm bir köprü
Rengi de yedi türlü” (Gökkuşacağı) (ES 17:35).

“Yeşilken dalda durur,
Sararınca gezer durur.” (Yaprak) (ES 24:39).

“Sarıdan teni var
İnceden beli var.” (Mısır) (ES 20:39).

Tohumsuz biter
Dünyaya yeter.(Tuz) (ES 20:39).

Bulmacaların doğru cevapları 'Eğlencelik Cevaplar' köşesinde verilmiştir. Hediyeyle Bulmaca hariç diğer bulmacaların cevapları aynı sayıda yayımlanmıştır. Matematik işlemlerin çözümleri ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Diğer bulmacaların çözümleri de resimli olarak verilmiştir. Hediyeyle Bulmaca'da bulunması istenen şifre bir sonraki ayda yayımlanmıştır.

Görüldüğü gibi Ebe Sobe dergisinde sayısal, sözel, mantıksal vd. bulmaca çeşidine yer verilmiştir. Her sayıda ortalama altı sayfa çocukların eğlenceleri için ayrılmıştır ve bunların tamamı renkli resimlerle zenginleştirilmiştir. Ayrıca bilmece ve bulmacalarla çocuğun entelektüel açıdan gelişmesi de sağlanmıştır. Bulmacalarda bilmediği kelimelerin anlamlarını merak edenler ve konularla ilgili daha fazla bilgi edinmek isteyenler, sözlükten bakmak ya da ansiklopedilerden yararlanmak suretiyle bunu gerçekleştirebilirler. Çocuk bu şekilde araştırmaya sevk edilmiş olur. Öğrenme ve eğlenme bir arada gerçekleşir.

3.2.3.1. Mizah

Derginin Genel Yayın yönetmeni Nihat Vuran, Ebe Sobe'nin mizah konusundaki düşüncelerini aktarırken, çocukların kelime ve bilgi dağarcığının yetişkin bir insana göre sınırlı olduğu için, öncelikle bu anlama kapasitelerini dikkate almak gerektiğini dile getirmiştir. Çünkü hiç kimse anlayamadığı bir şeyi sevemez, ona gülemez, onu hayatında kullanamaz. Anlamaları için onların dağarcığındaki kelimeleri kullanarak ve onların okuyacağını tahmin ettikleri mizah veya eğlence unsurlarına yer vererek onların ilgileri çekebileceklerini düşündüklerini dile getirmiştir (Ek 2).

Bebeklikten ergenlik çağına kadar geçen süreçte oyunun eğitim ve öğretim metotlarından biri olarak kullanıldığını belirten Vuran, çocuklardaki bu oyun gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerektiğine inandıkları için dergilerinde eğlence ve mizaha da genişçe yer verdiklerinden söz etmiştir. Hatta bilgi içeren diğer bazı

köşeleri bile kimi zaman bir oyun havası içinde aktardıklarını, böylece çocuğun psikolojisine uygun olarak oyun ve eğlence yoluyla, okuma sevgisi de verildiğini belirtmiştir.

“Bizim ‘oyun/eğlence’den kastettiğimiz, karikatürler, mizahi yazılar, bilmece-bulmacalar, el becerileri...vs.” (Ek 2).

Çocukların eğlenmeleri için en geniş olarak hazırlanan başlıklardan biri de ‘Mizah’ bölümüdür. Burada ağırlıklı olarak fıkralara yer verilmiştir. Her sayıda ortalama 5-6 fıkra yayımlanmıştır. Bunların dışında İlginç Bilmeceler, Tuhaf İsimler Sözlüğü, Adamın Biri, Kafa Karıştıran Sorular, Mahkeme Soruları, Duvar Yazıları gibi bölümlere yer verilmiştir. Bir de Matraksiyon ve Fındık Faresi’nin bulunduğu sayfalarda çocukları güldüren sorulara ve mizahi yazılara yer verilmiştir.

Mizahi sayfalarda en geniş bölümü oluşturan fıkralar çocukların yaş ve anlama düzeylerine uygun olarak seçilmiştir. Argo deyiş veya unsurlara yer verilmemiştir. Daha önce başka yerlerden duymuş olabileceği fıkralar olduğu gibi çocukların ilk defa o sayfada okuyacağı fıkralar da bulunmaktadır.

Fıkraları kendi aralarında gruplandığımızda ‘Temel-Dursun fıkraları’ olarak adlandırabileceğimiz fıkralar başta gelir. Bu fıkralarda Karadeniz insanının saflığı ortaya konmuştur. Karadeniz Bölgesine ait konuşma dili, fıkralarda yazı dili olarak aynen yayımlanmıştır.

“Kolaylık olsun.

Temel arkadaşlarından kime mektup yazacak olsa, zarfı kapattıktan sonra mektubu kendileriyle yazdığı kişiye teslim edermiş.

Dursun bir gün sormuş:

-Mademki mektup yazıyorsun, ne diye postaya vermek yerine onca zahmete katlanıp kendin götürüyorsun mektupları?

Temel cevap vermiş:

-Ben gitmesem mektuba yazık olur. Çünkü yazımı benden başkası okuyamaz.” (ES 23:38).

“İnek

İneği hastalanan Dursun Temel’e sorar:

-Ula Temel, ineğin hastalandığında ona ne vermiştin?

- Tuz ruhi!..
- Ertesi gün Dursun, hışımına Temel'in yanına geldi.
- Ula senun verduğun reçete ineğumi öldürdi.
- O zaman benim ineğum da ölmüştü daaa.!" (ES 20 :38).

Anne-baba ve çocukların kahramanı olduğu fıkralar da derginin mizah sayfalarında geniş yer tutar:

Sor ki Öğrenesin

- Abla, deniz neden o kadar büyük?
- Bilmiyorum kardeşim.
- Abla, insan sudan batmadan nasıl durur?
- Bilmiyorum canım.
- Abla, denizler neden tuzludur?
- Bilmiyorum kardeşim.
- Abla sorularıyla canımı sıkıyor muyum?
- Ne münasebet canım kardeşim sor ki öğrenesin (ES 21:38).

Acil Para

Cimrinin küçük oğlu gelip babasına: "Baba bana çok acele 50 milyon lazım" demiş.
 Cimri: "Ne, 40 milyon mu?! Ne yapacaksın 30 milyonu? 20 milyon neyine yetmiyor? Al sana 10 milyon..." diyerek cebinden çıkardığı 5 milyonu uzatmış oğluna.
 Çocuk gülererek, "Böyle yapacağımı bildiğim için 50 milyon demiştim. Aslında 5 milyon işimi görüyordu" demiş.
 Cimri şaşırılmış gibi: "Bak sen hele! Sahte para vermesek kazık yiyecektik ha!.." (ES 22:38).

Hayvanlar arasında geçen fıkralara da yer verilmiştir:

Aradaki Bağlantı

Küçük bir köpek okuldan evine gelir. Babası sorar:
 "Bugün okulda ne öğrendin?"
 "Yabancı dil öğrendim babacığım."
 "Çok güzel. O halde bana yabancı dilde bir şeyler söyle."
 "MİYAVV" (ES 20:38).

Yabancı Dil

Var idi, yok idi. Yeryüzünde bir keçi ile bir koyun var idi. İkisi, aç oldukları için kırdan dolaşıp yayılmaya çıktılar. Bir kurda rastladılar. Korkup, durdular.

Kurt:

- Koyun kardeş seni yiyeceğim, dedi.

Bunun üzerine koyun kurda:

- Önünde hazır durmuşum, istersen ye beni. Ancak senden bir ricam var: Beni

şimdi yeme. Önünde biraz oynayıp, birazcık pehlivanlık edeyim. Beni ondan sonra ye, dedi. (ES 17:34).

Türk mizah kültürünün en saygın yerlerinden birine sahip olan Nasreddin Hoca, kurnazlıkları, lafı tersinden anlama, yanlış anlamaya dayalı diyaloglarıyla dergide en fazla yayımlanan fıkra türündendir:

“At Nalı

Nasrettin Hoca’ya sormuşlar:

-Hocam at nalını evimizin kapısına assak uğur getirir mi?

Hoca cevap vermiş:

- Zannetmiyorum. O nallardan her atta dört tane var ama bütün gün yük taşımaktan ve kamçıdan kurtulamıyorlar.” (ES 31:42).

“Heybe

Misafir olduğu bir köyde Hoca’nın heybesi kaybolmuş. Hoca:

‘Çabuk heybemi bulun, yoksa ben ne yapacağımı bilirim!’ demiş.

aramışlar, taramışlar sonunda heybeyi bulup getirmişler. Dayanamayıp sormuşlar:

‘Hocam, merak ettik de... Eğer heybe bulunmasaydı ne yapacaktın?’

‘Ne yapacağım; evde eski bir kilimim vardı, onu bozup heybe yapacaktım!’ demiş” (ES 31:37).

Ebe Sobe dergisi çocuklara yönelik bir dergi olması sebebiyle daha çok okul çağındaki çocuklara hitap etmektedir. Çocukların her gün okullarında da benzer diyaloglarla karşılaşabilecekleri ‘öğretmen, öğrenci, okul fıkraları’ öğrencilerin ilgilerini oldukça çekeceğinden dergide sıklıkla dergide sıklıkla yer verilmiştir.

Haksız Ceza

Küçük kız okuldan ağlayarak döner ve annesine:

- Anneciğim, bugün okulda yapmadığım bir şey yüzünden cezalandırıldım, der.

- Annesi haykırır:

- Ama bu nasıl olur! Yarın okula gelip müdürle bu durumu konuşacağım. Bu arada senin yapmadığın şey neydi?

Küçük kız cevap verir:

- Ev ödevim (ES 17:34).

Şeker

Öğretmen:

- Çocuklar, içinde şeker olan bir cümle söyleyin bana, demi.

Parmak kaldıran Ali söz alarak:

- Bu sabah bir bardak süt içtim, cümlesini söylemiş.
- Öğretmen:
- Şeker bunu neresinde? diye sorunca
- Ali:
- Sütün içinde öğretmenim, demiş.
- (ES 36:42).

Türk edebiyatının en büyük şairlerinden biri olarak kabul edilen Yahya Kemal Beyatlı'nın arkadaşıyla başından geçen küçük bir konuşma dergide edebî fıkra türünde değerlendirilebilecek fıkralar arasındadır. Çocukların bazen şiir kitaplarında isimlerini duyduğu veya okuduğu şairlerin hayatlarıyla ilgili bu fıkralar çocukların ilgisini çekecek türdedir.

“Akşam Yemeği

Yahya Kemal dostlarında birine:

- Bu akşam yemeği benimle yer misin? Diye sorunca, arkadaşı:
- Hay hay! Der. Çok memnun olurum hiçbir mazeretim yok!
- Yahya Kemal gülümseyerek karşılık verir:
- İyi öyleyse bu akşam size geliyorum (ES 36:42).

Başka milletlere ait fıkralara da dergi sayfalarında yer verilmiştir. Onların kültürel özellikleri hakkında, bütün dünyaca bilinen davranışları fıkraların başında hatırlatma olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Cimrinin Tarağı

İskoçyalılar cimrilik fıkralarıyla ünlüdür ya...

- Sokakta karşılaşan iki İskoçyalının arasında şu konuşma geçmiştir:
- Üzgün görünüyorsun, neyin var?
 - Sorma, canım çok sıkılıyor.
 - Neden?
 - Tarağımın bir dişi kırıldı.
 - Tarağın bir dişi kırıldı diye insan bu kadar üzülür mü?
 - Kırılan tarağın son dişiydi, onun için bu kadar üzülüyorum.”
 - (ES 35:38).

Fıkralar kadar ‘Mizah’ başlıklı sayfalarda sıklıkla görülen diğer bir bölüm ise eğlendirici soruların yer aldığı ‘İlginç Bilmeceler’ dir. İşte birkaç örnek:

“Başkalarına verdiğimiz halde bizim tuttuğumuz şey nedir?
(Verdiğimiz sözler)” (ES 15:35).

“Güneş tam tepedeyken, iki köy arasındaki uzaklık nasıl ölçülür? (Metreyle)” (ES 24:39).

“Limon ne zaman sıkılır? (Yalnız başına kaldığı zaman)” (ES 18:35).

“Şubat ayı diğer aylardan neden kısadır? (Soğukta büzüştüğü için)” (ES 15:35).

Bazen hayvanlarla ilgili ilginç bilmeceler de sorulmuştur:

“Bir nehirde bulunan ördekler şöyle yüzmektedir: Bir ördek iki ördeğin önünde, bir ördek iki ördeğin ortasında, bir ördek iki ördeğin arkasında... Nehirde kaç ördek yüzmektedir? (3 Ördek)” (ES 22:39).

“Yırtıcı bir hayvana nasıl bakılır? (Uzaktan)” (ES 19:37).

“Kediler hangi balığı yiyemezler? (Köpekbalığını)” (ES 22:39).

‘Adamın Biri’ cümle kalıpları eğlendiriciliği ön plana çıkarmaktadır.

“Adamın kahvesi taşmış, çayı kaya.” (ES 36:43).

“Adamın birinin tabağındaki yemek bitmiş, tenceredeki pire.” (ES 36:43).

“Adamın evi yanmış, odaları düz.” (ES 36:43).

“Adamın biri işi başından atmış, ayağına düşmüş.” (ES 35:39).

“Adamın birinin uykusu gelmiş, içeri alamamışlar.” (ES 35:39).

‘Duvar Yazıları’ altında çocukların okuduklarında eğlenebilecekleri cümleler yayımlanmıştır:

“Çekirge bir sıçrar, iki sıçrar... üçüncüde rekor kırar”

“İçinden gelen sesi dinlersen, daha az konuşursun!”

“Sana bir milyon kere abartma dedim!”

“Burada yasak koymak, yasaktır!”

“Kaptan Kemal konuşuyor: çıkarın beni bu kaptan.”

“Yerinde söz söyleyen özür dilemek zorunda kalmaz.”

“Eskiden çok kibirliydim, ama şimdi tamamen kusursuzum.” (ES 33:43).

Bazen öğrencilerle ilgili duvar yazılarına yer verilmiştir.

“Öğrenciler basit şeylerden hoşlanır. Mesela, basit sorulardan.” (ES 16:35).

“Üç kırığım var, babam karnemi görünce iki kırığım daha olacak.” (ES 16:35).

“Yazılıdan sıfır aldım ama önemli olan katılmaktı...” (ES 16:35).

“Dershaneler çok pahalı... En iyisi tarihten ders almak!” (ES 16:35).

‘Sadece Türklerde Görülen Hastalıklar’ başlığı altında eğlendirici cümleler yayımlanmıştır.

“Yeni atılmış bir betona basma ve isim yazma hastalığı.” (ES 29:43).

“Gazete ve dergilerdeki resimlere sakal, bıyık ve gözlük yapma hastalığı.” (ES 29:43).

“Ağaçlara ve parktaki bankalara kalp ve isminin baş harfini kazıma hastalığı.” (ES 35:39).

Nasreddin Hoca fıkraları resimleştirilerek anlatılmış. Bu durum anlamayı kolaylaştırdığı gibi yazıyı da ilgi çekici bir hale getirmiştir.

Matraksiyon bölümü Kuşbeyin takam adıyla Mevlana İdris Zengin tarafından hazırlanmıştır. Derginin incelediğimiz 22 sayısının tamamında bu bölüme rastlarız. Burada yazılar düzyazı veya şiir şeklinde verilmemiştir. O ayki kapak konusuna uygun olarak mizahi tarzda ele alınmış test sorularından oluşmaktadır. Burada eğlendiricilik esastır (ES 15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30, 31,32,33,34,35,36).

Çocukların merakla bekledikleri karnelerini aldığı ve Ebe Sobe'nin şubat sayısının da kapak konusu olan karneler üzerine eğlendirici bazı sorular sorulmuş ve öğrencilerden cevaplandırmaları istenmiştir.

“İyi karne ile kötü arasında ne fark var?” diye sorulduktan sonra cevap şıkkı olarak şunlar verilmiştir:

- a) İyi karne yoksullar yardım eder, kötü karne güçsüzleri ezer.
- b) Karnenin iyisi kötüsü olacağına inanmıyorum
- c) Babamız ve annemiz gülüyorsa karne iyi karnedir. Sinirden gülüyorsa kötü karnedir.
- d) Bize kötü bir karne verildiğinde derhal çöpe atmalıyız değil mi? Eve kötülük götürmemeliyiz.” (ES 16:18,19).

Her sayıda toplam 10 soru sorulmuş ve çocuklardan bunları cevaplayıp, cevaplarını dergiye göndermeleri not düşülmüştür. Cevaplarını gönderen kişiler arasında yapılan çekilişle beş kişiye yazarın kitaplarından birinin hediye olarak gönderileceği her sayıda belirtilmiştir

Sorulan sorulara seçenek olarak bazen üç, bazen dört, bazen de beş şık verilmiştir. Çocukların ilgisini çekecek, onları güldürecek konular ele alınmıştır. Sözelimi kedilerin kapak konusu olduğu sayıda “Kediler neden hep dört ayak üstüne düşer?” diye sorulmuş ve şu şıklara yer verilmiştir:

- a) Beş ayakları olmadığı için
- b) Bu bir efsane. Ben kedimi 7. kattan atmıştım, sırt üstü düşmüştü ve bana küsmüştü.
- c) Kediler eskiden paraşütçüydüler, ondan.” (ES 26:18,19).

Çocukların severek oynadıkları oyuncaklar konusu da mizah ögesi olarak kullanılmıştır. “Pilli oyuncakların pillerinin bitmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?”

- a) Nefret ediyorum
- b) Çok kızıyorum, oyunun en güzel yerinde bitiyor.
- c) Babamın marketinde bir sürü pil var. Sorun değil yani.
- d)Aslında oyuncak değil pil satmak için öyle yapıyorlar.” (ES 27:19).

Sayfada sorulan sorulardan boş kalan yerlere Ali Fuat Saruhan tarafından konuyla ilgili olarak çizilmiş resimlendirmeler yerleştirilmiştir.

Eğlendiriciliğin esas alınarak hazırlanmış bölümlerden biri de Fındık Faresi'dir. İncelediğimiz bütün sayılarda yer alır. Fındık Faresi takma adıyla yayımlanan bu yazılar Burhan Eren'e aittir. Bir farenin dilinden, farelerin kedilere karşı olan düşmanlığı mizahi tarzda ele alınmıştır. Tanıtım yazılarında da bazen bu konuya değinilmiştir:

“Aslında kedileri ne kadar çok sevdiğini bildiğimiz neşeli dostumuz ‘Fındık Faresi’nin, bizi kedi düşmanı göstermesine dur demek için kedili bir sayfamız yayıma başladı.” (ES 36:2).

Dergide yer alan ‘Mizah’ sayfalarında okuyucuların eğlendirilmesi esas alınmıştır. Okur yazılarıyla beraber dergide bölüm olarak en fazla sayfanın ayrıldığı köşelerden biridir. Bu da Ebe Sobe dergisinin çocukların eğlenmelerine ne kadar önem verdiğini göstermektedir.

IV. BÖLÜM

SONUÇ

Eğitimin önemi her geçen gün artmakta ve eğitilmiş insanlara duyulan ihtiyaç kendini hissettirmektedir. Bu ihtiyacı karşılamak için okullar ve anne-baba elinden gelen çabayı göstermektedir. Ancak bunlar çocuğun entelektüel bir kişiliğe sahip olmasında yeterli olmamaktadır. Bilgili, eğitilmiş, düşünce ve hayal dünyası geniş, araştırmacı bir insan yetiştirilmesi arzulanıyorsa okul, aile ile birlikte toplum ve medya da üzerine düşeni yapmak zorundadır.

Diğer medya türlerinde olduğu gibi dergiler de eğitim konusunda yetersizdirler. İçerdikleri yazılar ve resimlerle çocuğun bilgi sahibi olmasına, içinde yaşadığı dünyayı tanımaya, kültür değerlerinin öğrenilmesine katkıda bulunması gereken dergilerin sayısı günümüzde oldukça azdır. Yayın organları tarafından kâr amaçlı olarak piyasaya sürülen çizgi roman özelliğindeki dergilerin sayılarında ise artış kaydedilmiştir. Çizgi film kahramanlarının adını taşıyan dergilerin kapsamlarında da sadece bunların serüvenleri bulunmaktadır. Bu şekilde dergiler, televizyon ve sinemalarda yer alan çizgi dizi ve filmlerin birer uzantısı görünümüne bürünmüştür. Ticari kaygılarla yayımlanan dergiler, sayfalarında reklamlara yer vermek suretiyle, çocuğun tüketme davranışı üzerinde de etkili olmaktadır.

Çocuk dergilerinin bugün gelmiş olduğu noktayı göstermek ve aynı zamanda “Dergilerin eğitimsel işlevlerini yerine getiriyor mu?” sorusunun cevabını aramak için örnek aldığımız Ebe Sobe dergisini incelediğimizde vardığımız sonuçlar şunlardır:

1. Ebe Sobe her şeyden önce çocuğa okuma sevgisi ve alışkanlığını kazandırmak üzere yola çıkmıştır. Bunu yayımlamış olduğu özgün metinler ve her sayı için özel olarak tasarlanmış resimlendirmelerle göstermiştir. Ayrıca çeşitli yarışmalar hazırlamış, her yaşta öğrenci için kitap okuma kampanyaları düzenlemiş ve bünyesinde kurduğu çocuk kulübü ile de okuma günleri organize ederek

çocukların bu alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olmuştur. Her sayıda özel olarak hazırlanan kitap ve dergi tanıtım köşeleriyle çocuk edebiyatında yeni çıkmış eserler okurlara duyurularak öğrencilerin bu konuya dikkatleri sağlanmıştır.

2. Ebe Sobe'de çocuk edebiyatı türlerine örnekler bulunmaktadır. Dergide 22 sayı boyunca 16 şiir, 13 öykü, 23 masal, 22 anı(günlük), 16 sohbet, 16 deneme, 3 röportaj, 1 fabl, 1 gölge oyunu yayımlanmıştır. Edebî tür niteliğindeki yazılar anonim masal ve öykülerden oluşmuyor. Yayımlanmış eserlerin büyük bir oranını telif hakkı ödenerek, günümüz çocuk edebiyatının gelişmesine büyük önem veren nitelikli yazar ve çizerlerden alınmış eserlerden oluşmaktadır. Bu anlamda derginin, diğer çocuk dergilerinden en belirgin farkı budur. Bu tür yazar ve çizerlerle çalışmak, ortaya çıkan edebî metinlerin kalitesini de artırmıştır. Dergi bu sayede çocuk yayımcılığına emek veren yazar ve çizerler için de bir üretim alanı oluşturmuştur. Bunların yanı sıra bu alanda çalışmaya yeni başlamış yazar ve çizerlerin de yayımladıkları eserlere yer vererek kendilerini geliştirmelerine ve tanınmalarına olanak sağlamıştır.

3. Ebe Sobe'nin tam anlamıyla bir edebiyat dergisi olduğu söylenemez. Şiir, masal, öykü, günlük gibi edebî türlerin yanında hem bilgi, hem interaktif bölümler, hem de oyun-eğlence unsurlarını içeren bölümler de bulunmaktadır. Ebe Sobe dergisinin üzerinde özellikle durduğu başlıklardan bir tanesidir eğlence. Çeşitli oyunlar, bilmeceler, bulmacalar, fıkralar, boyama sayfaları okuma işini daha eğlenceli hale getirmenin birer yolu olarak kullanılmıştır. Oyun ve eğlencenin çocuklar açısından öneminden dolayı bazen bu bölüm için ayrılan sayfa sayısı verilen eklerle 8'e kadar çıkmıştır. Görsel, sayısal, sözel olarak sunulan bilmeceler çocukların dikkat yeteneklerini hem daha etkin kullanmalarını sağlamış hem de öğrenciler sayısal bilmeceleri çözerken okulda öğrendiği bilgileri kullanma imkanı da bulmuş olurlar. Soru ve bilmecelerle, çocukların eğlenmesi kadar bilgilenmesi de amaçlanmıştır. Cevapların çoğunlukla bir sonraki sayılarda verildiği soru ve bilmeceler, doğru cevaplayanların isimleri ile birlikte açıklanmıştır. Derginin okuyucularına, kitap olan hediyeleri de bu doğru cevaplar vasıtasıyla verilmiştir.

4. Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran önemli özelliklerden biri anlatımın hedef kitlenin anlayacağı biçimde sunulmasıdır. Dergide yayımlanan yazılar çocukların anlayabileceği bir dille yazılmıştır. Anlatım sade, gereksiz ve bayağı sözlerden arınmıştır. Çocuğun günlük hayatında kullandığı ifadeler yer verilmiştir. Bazen anlatım tekniğinden yararlanarak çağrışım yoluyla anlamlandıracağı, belirli sayıda anlamını bilemeyeceği sözcüklere yer verilmiştir. Bu yöntemle çocuğun söz dağarcığında artış sağlanmak istenmiştir. Daha samimi bir ortam ve karşısındaki ikinci bir kişiyle karşılıklı sohbet havası oluşturduğu için anlatımların geneli birinci kişi ağzından yapılmıştır. Bazı çizgi romanlarda argo sözcüklere rastlanmıştır. Bu anlatım tarzı çocukları yanlış yönlendirmelere neden olabilir.

5. Dergide çeşitli türlerde yer alan kahramanlar, çocukların birebir özdeşim kurabileceği tiplerdir. Yazılarda kişi kadroları geniş değildir. Çocukların çevrelerinde rastlayabileceği, görebileceği kişilere rastlanmaktadır. Çocuğun kendini kötü ve beceriksiz hissedebileceği üstün özellikleri olan, hata yapmayan, her zaman derslerinde yüksek başarı sağlayan tipler yer almamıştır. Kahramanlar genel olarak gerçek ya da gerçeğe uygun kişilerden seçilmiştir. Dergide en çok öne çıkan kahramanlardan biri olan Ali çocuğun kendisine örnek alabileceği bir tip olarak yer almıştır.

6. Konular seçilirken öncelikle derginin genel yayın çizgilerine ve içerik tarzlarına uygun başlıklar gündeme taşınmıştır. İşleyecekleri konunun çocukların ilgisini çekip çekmeyeceğini, anlama ve bilgi düzeylerine uygun olup olmadığı, yaş grubu, kelime dağarcığı gözetilmiştir. Çocukların gelişmesi ve öğrenmesine katkıda bulunacak bilgi başlıkları seçilmeye çalışılmış, konuların çok fazla güncel bağli kalmamasını, onları yanlış yönlendirecek ve kafalarında soru işaretleri oluşturacak nitelikte olmaması önemsenmiştir. Konuyla ilgili tekrar, her yerde bulunabilecek bilgilerden çok, daha farklı bakış açıları da sağlayarak, önemli detayların atlanmamasına dikkat edilmiştir. Konuların belirlenmesi ve işlenmesi sırasında ne, nasıl, niçin, ne zaman gibi sorularına cevap aranmış ve düşüncenin merkezinde hep

çocuk yer almıştır. Hayvan, doğa ve yurt sevgisi, arkadaşlık, dostluk, yardımlaşma vb. dergide en fazla işlenen konular arasındadır.

7. Bilgi Dağarcığı, Akıl Defteri, İpucu, Büyüteç, Nasıl Oluyor, Birdir Bir, İsim, Şehir, Hayvan, Bitki, Eşya, Sanatçı başlıklarını taşıyan yazılarda çocukların günlük hayatlarında kullanabilecekleri gündelik bilgilerin yanında, tarih, coğrafya bilgileri aktarılmış, ilginç ve güncel yazılarla dünyanın çeşitli bölgelerinden haberler verilmiştir. Bunların yanında sağlık, eğitim, fen ve teknoloji, çeşitli eşyalar, tanınmış insanların hayatları vb. çeşitli konularda yayımlanmış yazılarla çocukların bilgilerinin artırılması hedeflenmiştir. Yazılarda özellikle çocukların ilgisini çekebilecek ayrıntılar üzerinde durulmuştur. Ayrıca, hikayeleştirme ve anlatım tarzlarıyla, bilgilerin sıkıcılığı giderilmeye çalışılmıştır. Birçok bilgi çocuğun günlük hayatında karşılaştığı unsurlarla desteklenmiştir. Ebe Sobe yer yer kültür, sanat ve güncel haberlere sayfalarında yer vererek bu konuda bilgilendirmeler yapmıştır. Sinema, tiyatro haberleri, yazar ve çizerlerin imza günleri, yeni çıkan kitap ve dergilerin tanıtımı, kitap fuarlarının başlangıç ve bitiş süreleri verilerek çocukların bu alandaki gelişmelerden haberdar olmaları sağlanmıştır.

8. Çocuk edebiyatının asıl amaçlarından bir olan eğiticilik, işlenen temaya bağlı olarak göz önünde bulundurulmuştur. Çocuklara evrensel, ulusal ve ahlâkî değerleri kazandıracak, çocuğun kişiliğini ve kimliğini geliştirecek onun toplum içinde saygın ve başarılı bir yere sahip olmasını sağlayacak özellikleri kazanmalarında yardımcı olunmuştur. Eğiticilik niteliğini öncelikle çocukların olumlu değerler kazanması üzerine kuran Ebe Sobe, okuyucularına kazandırmak istediği başlıca davranışlar şunlardır: çalışkanlık, anne-babaya sevgi ve saygı, insanların haklarına saygılı olma, doğayı koruma, hayvanları sevme, yardımseverlik, doğru sözlü olma, bilgiçlik taslamama, başkalarını küçümsememe, şiddetten uzak durma vb. Bunları didaktik bir üslûpla anlatmak yerine, onlara bu tür değerleri benimsemelerine yardımcı olunmuştur. Edebî türler (öykü, çizgi roman, masal...) birer araç olarak kullanılarak kahramanın davranışları vasıtasıyla çocuğa iyi, doğru, güzel davranış kalıpları sezdirilmeye çalışılmıştır.

9. Ebe Sobe de ağırlıklı olarak kendine yer bulan bölümlerden biri de okurların kendi yazmış oldukları şiir, hikaye, masallar vb. yazılarla, çizmiş olduğu resimler oluşturmaktadır. Çeşitli başlıklar altında yayımlanan bu köşelerle çocuklar kendi adlarını ve yazılarını/resimlerini dergide görmelerine olanak sağlamıştır. Bu durum çocukları yazmaya/çizmeye teşvik etmiş, kabiliyetleri yönünde gelişmelerine yardımcı olmuştur. Bu sayede çocuklar üreticiliğe sevk edilmiş ve hayal güçlerinin gelişmesine katkı sağlanmıştır. Okurların daha aktif rol almasını sağlayan bu sayfalar ayrıca çocukların kendilerine olan güvenlerini de artırmıştır. Bu tür köşelerle dergi, okurlarıyla sıkı bir iletişim kurmuştur.

10. Yayımlanan bazı köşelerle çocuklara psikolojik destek sağlanmıştır. Çocukların arkadaşlarıyla, ailesiyle veya toplumdaki diğer insanlarla karşılaşabileceği sorunlara yönelik metinlere yer verilerek, bu konuya benzer problemlerini çözmelerine yardımcı olunmuştur. Ayrıca verimli ders çalışma, aktif dinleme teknikleri, sınav kaygısından kurtulma, okul korkusunu yenme gibi konularda çocukların günlük hayatlarında kullanabilecekleri bilgilendirmeler yapılarak okul başarısına katkı sağlanmıştır. Aynı zamanda kendisine meslek seçimi konusunda zorlanan çocuklar için mesleki rehberlik de yapılmıştır. Meslekler tanıtılmış, her işin güzellikleri ve zorlukları çevresinde o işi yapan kişiler örnek gösterilerek çocuğa anlatılmıştır. Çocuk hangi mesleği seçerse seçsin güzellikleri kadar bazen zorluklarının da bulunduğu aktarılmış, bunun için meslek seçiminde çok dikkatli davranması gerektiği ortaya koyulmuştur.

11. Dergideki bazı kavramlar basma kalıp ifadelerle aktarılmıştır. Yani başımızda süregelen savaş anlatılırken bunun kötü bir eylem olduğu, başta şu anda dünya üzerinde savaşların meydana geldiği yerler olmak üzere, barışın bütün dünyaya egemen olması gerektiği vurgulanırken bilinen ifadeler kullanılmıştır. Savaşın bazen haklı yönlerinin de olabileceği, zor durumda kalan bir milletin kendi koruma maksadıyla savaşmasının normal olduğu da aktarılıp, savaşa karşı gelmenin çeşitli yönleri(sivil itaatsizlik vb.) ortaya konmalıydı.

12. Derginin faaliyet alanı, genel olarak İstanbul ili ön plana çıkmaktadır. Okuyucu-yazar buluşmaları, kitap okuma günleri, tiyatro ve sinema izleme programları, kukla ve Hacivat-Karagöz gösterileri, paneller, konferanslar, seminerler vb. sosyal etkinlikler hemen hemen bütünüyle İstanbul iliyle sınırlı kalmıştır. Çocukların dergiyle bütünleşmelerini aynı zamanda sosyalleşmelerini sağlayacak olan bu tür etkinliklerin diğer illere de götürülmesi ve çocukların derginin yazarlarıyla birebir görüşmesi okuyucu üzerinde daha fazla tesirli olacaktır.

ÖNERİLER

Ebe Sobe çocuk dergisini inceledikten sonra çocuk yayıncılığında gördüğümüz eksiklikler ve bunların giderilmesine yönelik önerilerimiz şunlardır:

1. Türkiye’de çocuk dergiciliği tam anlamıyla yeni yeni oluşmaya başlamıştır. Ancak yayımlanan bu dergilerin çok küçük bir kısmı çocukların hem edebî zevklerinin hem de görsel estetiklerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Eğer çocuklara okuma zevk ve alışkanlığı kazandırılmak isteniyorsa bu tür dergilerin sayısı artırılmalı ve bunlar çocuklarla buluşturulmalıdır. Bu noktada başta ailelere ve öğretmenlere çok iş düşmektedir. Anne babalar bu dergileri satın alarak çocuklarıyla

buluşturabilecekleri gibi öğretmenler de bu tür dergilerin yayımlarını takip ederek sınıfça bu yayımlara sahip olmaları konusunda çocuklara önderlik yapmalıdırlar.

2. Türkiye'deki dergiciliğin başta gelen sorunlarından biri, okuma oranının düşük olması, hemen ardından da hangi yaş grubuna hitap edeceği gelmektedir. Ebe Sobe 7-13 yaş aralığı içinde bulunan çocuklar için yayımlanan bir okuma materyalidir. Her yaştaki çocuğunun ilgileri, okuma zevkleri ve zekâ seviyeleri değiştiği için yelpaze bu kadar geniş tutulmamalıydı. Ancak maliyetlerinin çok yüksek olması yüzünden yayımcılar bundan kaçınmaktadırlar. Diğer Avrupa ülkelerinde ve Amerika'da olduğu gibi 0 ile 15 yaş arası çocuklar için yayımlayan tek bir dergi yerine 0-3, 3-6, 7-9, 9-11, 11-12, 12-13, 14-15 yaş grupları düşünülerek yayımlar yapılmalıdır.

3. Çocukların daha ciddiye alındığı bir çocuk yayımcılığının önü açılmalıdır. Dergi kapağından kağıdın kalitesine, sayfa düzeninden kullanılan dile, anlatım tarzına kadar her şeyin çok iyi tasarlanmış olması gerekmektedir. Bu konuda çocuk eğitimi uzmanlarından, psikologlardan bilgi desteği alınması gerekir.

4. Çocuklar için hazırlanan yayımlar, okullardaki programları desteklemelidir. Çocuklara yönelik olarak hazırlanan eserlerin, eğitim sürecine katkı sağlayıcı nitelikte olması gerekmektedir. Çocuk edebiyatı alanında eser veren yazarların dikkat etmeleri gereken diğer bir husus da, yazdıklarının hangi yaş grubuna hitap ettiğini gözetmek ve çocukların merak ve ilgilerini çekebilecek özellikte olmasına dikkat etmelidir. Derginin çıktığı ay, hafta veya günün güncel olaylarından okulda işlenenlere yardımcı olacak bilgi ve materyallere yer verilmelidir. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik Bayramı, değişik ulusal ve dini bayramlar titizlikle izlenerek o günlerin anlam ve önemleri ile bilgilere yer vermelidir.

5. Gelenek ve göreneklerimizin kültürümüz içindeki yerini ve önemini anlatan, onların yaşatılması gereken özelliklerini ön plana çıkaran yazılara çocuk dergilerinin daha ağırlık vermesi gerekmektedir. Çünkü bu tür değerlerle çocukların küçük

yaşlarda tanışması ve önemini anlatmak yine çocuk yayıncılığıyla ilgilenen kişilerin başlıca görevleri arasında yer almaktadır.

6. Çocuk yayıncılığıyla uğraşan insanların en fazla dikkat etmesi gereken konulardan bir diğeri de yazılardaki dil bilgisi, yazım ve noktalama yanlışlarının en aza indirilmesidir. Gördüğünü doğru kabul eden ve yanlış olabilir düşüncesiyle araştırma yapmayan küçük yaştaki bu okuyuculara dil bilgisi, yazım ve noktalama açısından en doğru metinler sunulmalıdır. Dergilerde gramer kurallarına bağlılık ile dil bilgisi kurallarını pekiştirici uygulamalara özel önem verilmelidir. Yazım noktalama ve gramerde birlik sağlanmış olmalıdır.

7. Çocuk dergilerinde çocuğun daha girişimci ve katılımcı olmasını sağlayacak, kendilerine güven duygularını geliştirecek sorumluluk üstlenebilecek çalışmalar yapılmalıdır. Çocukların göndermiş oldukları yazı, şiir, resim gibi işlere dergide daha fazla yer ayrılmalıdır. Bu gibi çabalar çocuğun kendini daha iyi ifade etmesine, yorum güçlerinin artmasına vasıta olacaktır.

8. Bugün kurulduğu takdirde araştırmacılar için çok faydalı olacağı muhakkak olan ve çocuk edebiyatı sınırları içine giren bütün yayımların bulundurulabileceği ‘Çocuk Edebiyatı Kütüphanesi’ bu alandaki çok büyük bir açığı kapatmış olacaktır. Aynı zamanda bu alanda internet ortamında hazırlanacak çok kapsamlı bir ‘Çocuk Edebiyatı Sitesi’ her kesimden okur ve araştırmayı kendine çekebilecektir.

KAYNAKÇA

AYTAŞ, Gıyasettin

2003, Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü

Türklük Bilimi Araştırmaları, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı13:155-160

BALCI, Ahmet

2002 Çocuklara Rehber Dergisinin Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi

(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)Hatay, M. Kemal Üniversitesi

BAYAT, Nihat

2002 “Eski Harfli Çocuk Dergilerinin (Çocuk Bahçesi, Çocuk Dünyası)

Çocuk Eğitimindeki İşlevleri”

(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi

- BAYMUR, Fuat
1959 Türkçe Öğretimi
İstanbul: İnkılap Kitapevi
- BORATAV, Pertev Naili
1987 Masal
İstanbul: Çocuk Edebiyatı Yıllığı,
- CİRAVOĞLU, Öner
2000 Çocuk Edebiyatı
İstanbul: Esin Yayınevi
- ÇIKLA, Selçuk
2005 Tanzimat'tan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler
Hece Dergisi, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı 89-107
- CEMİLOĞLU, Mustafa
2001 İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi
İstanbul: Alfa Yayınları
- DEMİRAY, Kemal
1973 Türkçe Çocuk Edebiyatı
İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- DEMİREL, Özcan
2002 Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi.
Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 15
2003 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 16
2003 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 17
2003 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 18
2003 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 19
2003 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 20
2003 İstanbul: Mihrimah Yayınları

- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 21
2003 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 22
2003 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 23
2003 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 24
2003 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 25
2003 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 26
2004 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 27
2004 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 28
2004 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 29
2004 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 30
2004 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 31
2004 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 32
2004 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 33
2004 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 34
2004 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 35
2004 İstanbul: Mihrimah Yayınları
- EBE SOBE Aylık Çocuk Dergisi Sayı: 36
2004 İstanbul: Mihrimah Yayınları

- EMİROĞLU, Öztürk
1992 “Tanzimat’tan 1928’e Kadar Yayımlanan Çocuk Gazete ve Dergileri Üzerine Bir İnceleme”
(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Üniversitesi
- ENGİNÜN, İnci
1987 Çocuk Edebiyatına Toplu Bakış
İstanbul: Çocuk Edebiyatı Yıllığı, Gökyüzü Yayınları
- GORDON, Thomas
2000 Aile İletişim Dili(Çev.Emel Aksay)
İstanbul: Sistem Yayıncılık
- GÖĞÜŞ, Beşir
1968 İlkokullarda Türkçe Öğretimi Kılavuzu.
İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- GÖKŞEN, Enver Naci
1966 Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız
İstanbul: Okat Yayınevi
- GÖKTÜRK, Gülsüm
2001 Medyanın Çocuk Eğitimindeki Rolü ve Türkiye Çocuk Dergisi Örneği
(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Üniversitesi
- GÖVSA, İbrahim Alaettin
1999 Çocukta Davranış Gelişimi
İstanbul: Hayat Yayıncılık
- GÜLERYÜZ, Hasan
2003 İlk Okuma ve Yazma Öğretimi
Ankara: Pegem A yayıncılık
1997 Programlanmış İlk Okuma Yazma Öğretimi Kuram ve Uygulamaları
Ankara: Pegem A Yayıncılık
2002 Yaratıcı Çocuk Edebiyatı
Ankara: Pegem A yayıncılık
- GÜNEY, Eflatun Cem
1987 Folklor Edebiyatı
İstanbul: Çocuk Edebiyatı Yıllığı, Gökyüzü Yayınları
- GÜNDÜZ, Üzeyir
2003 Öykü, Masal ve Çocuk Edebiyatı Üzerine
Bilim Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi 41:11-16

GÜRÜN, Osman Ali

1984 Çocuğumuzu Tanıyalım
İstanbul: İnkılâp Yayınevi

HELİMOĞLU YAVUZ, Muhsine

2002 Masallar ve Eğitimsel İşlevleri.
Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

JERSİLD, Arthur T.

1979 Çocuk Psikolojisi
(1979) (Çev. Gülseren Günçe)
Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları

<http://www.anadili.egitimi.com> (2004),

http://w3.gazi.edu.tr/~kmehmet/turkceegitimi_yazisma_grubu.htm (2004)

<http://www.ogretmenlik.com/turkce.htm> (2004)

http://www.programlar.meb.gov.tr/index/turkce_index.htm (2004)

http://programlar.meb.gov.tr/turkce/turkce/kilavuz/kilavuz_turkce.htm (2004)

<http://www.tdk.org.tr/gonulluler.html> (2004)

<http://www.turkcan.org> (2004)

<http://www.turkce.ichb.ro> (2004)

<http://www.turkcetopluluklari.org> (2004)

KAHRAMAN, M., A. KILINÇ ve M. ŞENOL

2004 Türkçe Öğretimi.
Ankara: Anadolu Yayıncılık.

KARAKUŞ, İdris

2000 Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi.
Ankara: Sistem Ofset Yayınları.

KARASAR, Niyazi

2005 Bilimsel Araştırma Yöntemi
Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

KAVCAR, C., F. OĞUZKAN ve S. SEVER

2000 Türkçe Öğretimi.

Ankara: Engin Yayıncılık.

KIBRIS, İbrahim

2000 Uygulamalı Çocuk Edebiyatı
Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi

KÖKTÜRK, Şahin

2005 Çocuklara Şiirin, Felsefenin Ve İmgesel Dünyanın Kapısını Açan Tür
Bilmeceler
Hece Dergisi, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı 104-105: 120-127

MARSHALL, Julia

1972 Anadili Ve yazın Öğretimi
(1994) (Çev. Cahit Külebi)
Ankara: Başak Yayınları

MATTHEWS, Gareth B.

2000 Çocukluk Felsefesi(Çev.Emrah Çakmak)
İstanbul: Gendaş Kültür

MEB

2000 İlköğretim Okulu Türkçe-Yazı Programı.
İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

NAS, Recep

2002 Örneklerle Çocuk Edebiyatı
Bursa: Ezgi Kitabevi

NEYDİM, Necdet

1998 Çocuk ve Edebiyat
İstanbul: Bu Yayınevi

OĞUZKAN, A. Ferhan

2001 Çocuk Edebiyatı: Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle
Ankara: Anı Yayıncılık

1987 Dünya Çocuk Edebiyatının Ana Çizgileri
İstanbul: Çocuk Edebiyatı Yıllığı, Gökyüzü Yayınları

2000 Ülkemizde Çocuk Dergiciliği Ne Zaman Başlamış ve Nasıl Bir Gelişme
Göstermiştir.
99 Soruda Çocuk Edebiyatı (Haz. M.R. Şirin)
İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları

ÖZ, M. Feyzi

2001 Uygulamalı Türkçe Öğretimi

Ankara: Anı Yayıncılık

ÖZBAY, Murat

2002 Türkçe Öğretimi Bibliyografyası

Ankara: Pegem A Yayıncılık

ÖZEN, Ferhat

2000 Türkiye’de Okuma Alışkanlığı

Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

ÖZHAN, Mevlüt

1997 Türkiye’de Çocuk Oyunları Kültürü

Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

PEKER, Hüseyin

1994 99 Soruda Çocuk ve Suç

İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları

SAGIR, Mukim

2002 “İlköğretim Okullarında Dil Bilgisi Öğretimi”

Ankara: Nobel Yayıncılık

SALK, Lee

1998 Çocuğun Duygusal Sorunları.

İstanbul: Remzi Kitabevi.

SAYGILI, Sefa

2004 Çocuklarda Davranış Bozuklukları

İstanbul: Elit Yayınları

SEVER, Sedat

2000 Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme

Ankara: Anı Yayıncılık

SEYİDOĞLU, Halil

2000 Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı.

İstanbul: Güzem Can Yayınları.

ŞİMŞEK, Hüseyin

2002 Tanzimat ve Mutlakiyet Dönemi Çocuk Dergilerinin Eğitim Açısından İncelenmesi

(Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi

ŞİMŞEK, Tacettin

2002a Çocuk Edebiyatı

Ankara: Rengarenk Yayınları

2002b Çocuk Edebiyatı ve Dergiciliği

Yağmur Dergisi Sayı 16:29-33

ŞİRİN, Mustafa Ruhi

2000 Çocuk Edebiyatı
İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları1993 Çocuk Kitapları
Türk Edebiyatı Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı 241: 41-44

TEMİZYÜREK, Fahri

2003 “Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Önemi”
Türklük Bilimi Araştırmaları, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı13:160-167

TUNCER, H. ve M. YARDIMCI

2000 Çocuk Edebiyatı.
Ankara: ABC Matbaacılık.

ÜLGEN, G. ve E. FİDAN

2000 Çocuk Gelişimi.
Ankara: ABC Matbaacılık.

ÜNALAN, Şükrü

1999 Yeni Gelişmeler Işığında Türkçe Öğretimi.
Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.

YALÇIN, Alemdar

2002 Türkçe Öğretim Yöntemleri.
Ankara: Akçağ Yayınları.

YALÇIN, A. ve G. AYTAŞ

2002 Çocuk Edebiyatı.
Ankara: Akçağ Yayınları.

YANGIN, Banu

1999 İlköğretimde Türkçe Öğretimi.
Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

YAŞAR, Şeyma

2001 İlk Çocuk Dergilerinden Mümeyyiz
(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Üniversitesi

YAVUZ, Kerim

1998 Çocuğun Dünyası ve Gelişme
İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları

YAVUZER, Haluk

2003 Ana-Baba ve Çocuk

İstanbul: Remzi Kitabevi

2001 Eğitim ve Gelişim Çağı Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu
İstanbul: Remzi Kitabevi.

2002 Çocuk Psikolojisi
İstanbul: Remzi Kitabevi

YILDIZ, Cemal

2003 Ana Dili Öğretiminde Çağdaş Yaklaşımlar ve Türkçe Öğretimi
Ankara: Pegem A Yayıncılık

YÖRÜKOĞLU, Atalay

1998 Çocuk Ruh Sağlığı
İstanbul: Özgür Yayınları

WOOD, David

2003 Çocuklarda Düşünme ve Öğrenme (Çev.Mine Özünlü)
İstanbul: Doruk Yayıncılık

ZENGİN, Mevlana İdris

1989 1988'de Çocuk Dergileri
İstanbul: Çocuk Edebiyatı Yıllığı, Gökyüzü Yayınları

EKLER

Ebe Sobe dergisinin Genel Yayın yönetmeni Nihat Vuran ile tezi hazırlama sırasında dergi ile ilgili bazı hususlarda daha ayrıntılı bilgi almak, yayın ilkelerini ve derginin ulaşmak istediği hedefleri öğrenmek amacıyla internet üzerinden elektronik posta yoluyla yapılan röportajı Ek 1 ve Ek 2 olarak sunuyoruz.

Ek 1:

1. Ebe Sobe dergisinin yayın ilkeleri nelerdir? Yayımlamış olduğunuz dergiyle çocuklar için ulaşmak istediğiniz amaçlar nelerdir?

Ebe Sobe'nin tek tek belirlenip metne dönüştürülmüş yayın ilkeleri listesi yok. Ama derginin yayımı sırasında dikkat ettiğimiz ve kendimize sınır olarak belirlediğimiz bazı prensiplerimiz var. Bunlardan bir kısmı uygulama esnasında ortaya çıktığı için burada hatırlayamadıklarım olabilir; ama genel olarak şu gibi yayın ilkelerinden söz edebiliriz.

Ebe Sobe'nin çıkış noktasında çocuklara duyulan sevgi ve onlar için bir şeyler yapma isteği yer alıyor. Dolayısıyla çocukları ticari bir meta olarak gören yaklaşımlardan uzak kalmaya çok önem veriyoruz.

Çocukların ruhsal ve bedensel gelişimine uygun konuları, bilgileri ve anlatımları aktarmaya özen gösteriyoruz.

Çocuklara yukarıdan hitap edip, onlara birtakım bilgiler dikte etmeye çalışan üslûptan da kaçınıyoruz. Onlara, onların “karşısından değil, yanından” seslenmeye çalışıyoruz. Onların konularını, onların kelimeleriyle ve algılarıyla aktarmaya çalışıyoruz. Dikte etmek yerine onlarla bir şeyler “paylaştığımızı” düşünüyoruz. Anlatım dilimizi de buna göre kurmaya önem veriyoruz.

Ülkemizdeki çocuk edebiyatı alanında eserler veren yazarların çalışmalarına yer vererek, çocuk edebiyatının gelişmesine katkıyı amaçlıyoruz. Masaldan denemeye, öyküden şiire kadar farklı edebiyat türleriyle okurların nitelikli edebiyatla tanışmasına ön ayak olma çabamızdayız.

Aynı şekilde, ülkemizdeki en önemli illüstratörlerin (çizerlerin) çalışmalarını da yayımlayarak, çocuklardaki estetik algıların gelişmesini hedefliyoruz. Derginin ebat ve tasarımında gösterdiğimiz özen de bu yaş grubu için estetik duyarlılığın önemine inanmamızdan kaynaklanıyor.

Bütün bunların özeti olarak şunu söyleyebiliriz. Ebe Sobe dergisi; edebiyat, bilgi, eğlence ve interaktif içerikli bölümlerden oluşan özgün bir yayın çizgisine sahiptir. Bu içeriği oluştururken Türkiye'nin bu alandaki en önemli yazar ve çizerlerini buluşturan bir kadro oluşturmuştur. Zengin içeriğiyle ve özenli görseleliğiyle, çocukların okuma alışkanlığının gelişmesini; güzel yazılarla karşılaşarak edebiyat duyarlılığına ve güzel çizgilerle karşılaşarak estetik duyarlılığa erişmelerini; aldıkları bilgilerle merak duygularının ve hayal güçlerinin hep canlı kalmasını; ayrıca okurların katılımıyla oluşturulan interaktif bölümler sayesinde onların kişisel yeteneklerinin, özgüven ve ifade güçlerinin artmasını amaçlamaktayız.

2. Ebe Sobe dergisi hangi yaş grubundaki çocuklara hitap ediyor? Derginin Kasım 2003 sayısındaki değişiklikten sonra derginin hitap ettiği yaş grubu farklılaş mıdır?

Türkiye’de okuma alışkanlığı ve beraberinde okumaya olan ilgi çok düşük seviyede olduğu için, yayımcılıkta da bazı zorunluluklar meydana gelmiştir. Bu yüzden ülkemizdeki çocuk dergilerinin(yayımlarının) hedeflediği yaş grubu genelde geniş bir skalaya yayılmaktadır. Çünkü yaş gruplarını sınırlı tuttuğunuzda, zaten yüksek maliyetlere rağmen sınırlı bir ilgiye layık görülen çocuk yayımlarının işi daha çok zorlaşmaktadır. Bu yüzden, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu’nun dergimize verdiği onaya bağlı olarak, dergimizin hitap ettiği yaş grubununun 7-13

olduğunu söyleyebiliriz. Ama bizim genel içeriğimize bakıldığında, bunun 9-13 yaş grubu arasında yoğunlaştığını söylemek daha doğru olur.

Fakat derginin görselliğinin güçlü olması nedeniyle okul öncesi yaş grubundan bile hayranlarımızın olduğunu belirtmeliyim. Ailelerin kanalıyla, okul öncesinde dergimize abone olmuş okurlarımızın olmasıyla da onur duyuyoruz.

Kasım 2003'ten sonra, yaş grubuna özel bir değişiklik yoktur dergimizde. Sadece ebatlarımız ve görselliğimizdeki yenilikle birlikte, belki böyle bir izlenim doğmuş olabilir. Ama biz, en baştan beri karşımızda farklı yaş gruplarından bir kitlenin varlığını düşünerek hazırlıyoruz içeriğimizi... Kişisel özelliklere göre farklılıklar doğsa bile, göz önünde tuttuğumuz yaş grubunun çoğunluğu içerikten benzer keyfi alıyor diye düşünüyoruz.

3. Ebe Sobe, çocuk okurlarına sosyal ve ahlâki değerler kazandırma gibi bir görev üstlenmiş midir?

Dergimizin böyle kendine belirlediği özel bir misyon, bir görev yoktur. İlk sorunun açıklamasında da belirttiğim gibi, bizim için en önemli nokta, çocuklara bir şey “öğretmeye çalışmak” yerine “paylaşmak” çabasıdır. Ama paylaştığımız bilgilerin, yazıların, görselliğin kendi içindeki mesajlarını kastediyorsanız; elbette onlarda çocuklarla iyi, doğru ve güzel evrensel değerlerin paylaşımı söz konusudur. Ama bu bir görev, bir amaç değil; bir sonuçtur. Zaten çocuklar için doğru olanın da, onları kendi doğal hallerine bırakarak, oyun neşesi içinde bir şeyler öğrenip gelişmelerini sağlamaktır, diye düşünüyorum.

4. Ebe Sobe dergisinin hala yayımlanmakta olan çocuk dergilerinden farkı nedir? Neden Ebe Sobe gibi bir dergiyi yayımlama ihtiyacı duyduunuz?

Bizim Ebe Sobe'nin yayımına karar vermemiz, 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrasında oldu. O dönemde çocuklara yaklaşımları arkadaşça olan, çocuk edebiyatını önemseyen bir yayımın eksikliğini hissettik. Bunun sonrasında, çocuklarla ilgili çalışmalar yapan bir grup arkadaşın ortak hayali olarak Ebe Sobe doğdu.

Ebe Sobe'nin diğer dergilerden ne gibi farklılıklarının olduğunu, okurlarımızdan ve yayın çevresinden bize ulaşan izlenimlerden de hareketle şöyle sıralayabiliriz:

-Ebe Sobe, öğretmeye çalışan değil paylaşan bir anlatıma sahip...

-Ebe Sobe, mevcut yayımlar içinde çocuk edebiyatına öncelik veren tek yayım. Türkiye'de çocuk edebiyatı alanında yazan ve çizen çok sayıda ismin yeni çalışmalarını buluşturan bir yayım.

-Ebe Sobe, aynı zamanda ülkemizdeki çocuk edebiyatının ve yayımcılığının gelişmesini de destekliyor. Hemen hemen bütün yazılar ve çizimler o sayıya özel olarak yazılıyor ve çiziliyor; aynı zamanda bunların hepsi için telif ödeniyor. Dergimiz, kaliteli bir içerik için ekonomik fedakarlıktan kaçınmıyor.

-Ebe Sobe, görselliğe özel bir önem veriyor. Ebadıyla ve tasarımıyla çocukların hoşuna gidecek bir sunuma sahip.

-Derginin zengin bir içeriği var. Hem bilgi, hem eğlence, hem edebiyat, hem de okurların katılımıyla oluşan interaktif bölümlerden oluşuyor Ebe Sobe...

-Her ay güncellenen internet sayfasıyla (www.ebesobe.com <http://www.ebesobe.com) ve dergi bünyesindeki Ebe Sobe Çocuk Kulübü sayesinde, okuruyla buluşmasını farklı ve aktif boyutlara taşıyabilen bir yayımdır.

-Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tüm ilköğretim öğrencilerine tavsiye edilen dergimiz, ayrıca abonelik yoluyla Kültür Bakanlığı bünyesindeki 200'ü aşkın kütüphanede de her ay okurlarla buluşmaktadır.

-Ebe Sobe, çocuklara okuma alışkanlığını kazandırmayı, onların bilginin farkında ve arayışında olmalarını, onlardaki merak ve hayal gücünün gelişmesini, estetik duyarlılığın güçlenmesini önemsiyor. Bunu yaparken sevgi ve arkadaşlık içinde yapmaya çalışıyor. Ebe Sobe'nin hiçbir zaman "bir oyuncağın yanında dergi satmak" gibi bir amacı olmadı; çocukların ilgiyle okuyup faydalanabilecekleri bir yayın olmaya çalıştı hep dergimiz...

5. Yayımlanan diğer çocuk dergilerini takip ediyor musunuz? Ebe Sobe'nin doğmasında diğer çocuk dergilerinde görmüş olduğunuz eksiklikler rol oynamış mıdır?

Mümkün olduğunca diğer yayımları izlemeye çalışıyoruz. Sadece Türkiye'deki yayımları değil, farklı ülkelerden yayımları da takip etmeye çalışıyoruz; ABD'den İspanya'ya, Almanya'dan İran'daki çocuk yayımcılığına kadar... Bir kısmını abonelik yoluyla, bir kısmını ise internet kanalıyla takip ediyoruz fırsat buldukça. Böylece Ebe Sobe'de neler yapmamız gerektiğini veya 'neler yapmamamız' gerektiğine dair de fikir ediniyoruz.

Az önce de söylediğim gibi, biz sadece bir "çıkarmış olmak için" yayımlamadık Ebe Sobe'yi... Böyle bir yayımın da eksikliğine/gerekliliğine inandığımız için doğdu Ebe Sobe... Ve yayın aşamasında, "diğerleri şöyle yapıyor, biz de yapalım" gibi bir kaygımız olmadı. Aklımıza ve gönlümüze gelenleri yansıtmaya çalışarak bir çizgi oluşturduk.

6. Dergide yayımlanan yazılarda dil, üslûp, imlâ konusunda belirlediğiniz bir ölçüt var mı?

Dergide yayımlanan yazıların hedeflediğimiz yaş grubuna uygun bir dille yazılmasına dikkat ediyoruz. Ayrıca güzel, akıcı ve doğru bir Türkçe ile aktarılmasına önem veriyoruz. İçeriğin özgün olmasına, yeni ve farklı bakış açıları sağlamasına da değer veriyoruz. Anlatımda çocuklara bir şey dikte etmeme çabamızı özellikle sürdürüyoruz ve yazarlardan yazı isterken buna göre hareket ediyoruz.

İmla konusunda ise genel kurallara uymaya çalışıyoruz. Türkiye'de bu konuda

yaşanan bazı belirsizliklerle çocuk okurların da kafasını karıştırmak yerine, onların metinleri rahatça okuyup algılayabileceği bir noktalama düzeni uyguluyoruz. Yayımda imla ve yazım yanlışlarının olmaması için özen gösteriyoruz.

7. Yazarların verdiği yazıları aynen yayımlıyor musunuz? Yoksa dil, kelime seçimi, imlâ, noktalama gibi konularda yazılara müdahalede bulunuyor musunuz?

Yazarlardan gelen metinleri genelde aynı şekilde yayımlıyoruz. Çünkü her yazarın kendine göre bir üslubu, kelime seçimleri, cümle yapısı vardır. İmla konusunda -özel bir durum yoksa- dergi genelindeki bütünlük için bizim değişikliklerimiz olabiliyor. Bazen yaş grubu, anlatımın rahatlığı gibi nedenlerle bir metin üzerinde düzeltme gereken yerler görürsek, bunu yazarına danışıyoruz. Edebî yazılarda böyle... Bilgi ağırlıklı yazılar ise genelde bizim yazı kurulumuz tarafından oluşuyor. Bazı bölümler de dışarıdan geliyor. Bunlar üzerinde ise daha fazla bir tasarrufumuz olabiliyor.

Belli bir zamandan sonra dergi için yazı gönderenler de, derginin genel bütünlüğüne uygun yazılar gönderiyor zaten. Sonuçta Ebe Sobe 5. yılına yaklaşmış bir yayım...

8. Okur yazılarını yayımlarken herhangi bir müdahalede bulunuyor musunuz? (ör: kelime yanlış, imlâ hatası, noktalama...)

Mümkün olduğunca müdahale etmemeye çalışıyoruz. Sonuçta bir çocuğun, yetişkin birisinin cümleleriyle ve akıcılığıyla yazı yazmasını bekleyemezsiniz. İşin özgünlüğü ve güzelliği orada zaten... Ama bazen anlatımı, anlaşılabilirliği ve okumayı kolaylaştırması için düzeltme yaptığımız yerler oluyor. Bu tür durumlarda, yazarın kişinin üslubunun ve anlatmak istediğinin korunmasına dikkat ediyoruz.

9. Ebe Sobe dergisi, çocuk edebiyatındaki son gelişmeleri, güncel yazı, şiir, araştırma kitapları, konferans, panel gibi yayın ve aktiviteleri takip edip, dergide yayımlanan yazılar için bunları değerlendirmeye alıyor mu? Bunlardan faydalanıyor mu?

İstediğimiz ölçülerde değil ama bu tür programlarda ve yayımlarda aktarılan tecrübelerden faydalanmaya çalışıyoruz elbette... Zaman darlığı nedeniyle bu tür programların hepsine katılma fırsatı bulamasak da, en azından çeşitli yazarlar, çizerler, yayımcılar ve konuyla ilgili kişilerle birebir karşılaştığımız durumlarda, ortaya çıkan değerlendirmelerden faydalanmış oluyoruz. Bu görüşmelerde, Ebe Sobe'nin artularıyla ve eksileriyle değerlendirilmesini de genelde talep ederiz; paylaşılan görüşlerin de işin daha iyi hale getirilmesi noktasında yolumuzu aydınlattığını düşünürüz.

Çocuk edebiyatıyla ilgili yayımları ve çocuk kitaplarını da takip etmeye çalışıyoruz; böylelikle hem yeni yazarların birikimini Ebe Sobe'ye taşıma fırsatımız oluyor, hem de bu alanda neler olup bittiğini görmüş oluyoruz.

10. Ebe Sobe’de yazan yazarlar hakkında bilgi verir misiniz? Dergide takma isimle yazan yazarlar kimlerdir?

Dergimizde çok sayıda ismin çalışmaları yer alıyor. Bunların kişisel bilgilerini anlatmak uzun sürer. Bunların içinde takma isim kullananlar da elbette vardır.

Bazı isimlerden bir kere çalışma almışız, bazılarından belli aralıklarla (dönüşümlü olarak) almaya devam ediyoruz; bazı isimlerle ise sürekli olarak çalışıyoruz. Bunların hepsini saymaya kalkışırsak, sanırım, en az 50-60 isim saymak gerekir. Bu yüzden, sadece genelde çalışması yayımlananlardan bazı yazar ve çizerlerin isimlerini anlıkla yetinelim. Örneğin; Ali Fuat Saruhan, Aytül Akal, Ayşen Oy, Burhan Eren, Çiğdem Gök, Dağıstan Çetinkaya, Fatih Erdoğan, Ferit Avcı, Gökhan Özcan, İrfan Sayar, Mavisel Yener, Merih Akoğul, Mevlana İdris, Mustafa Delioğlu, Reza Hemmatirad, Saadet Ceylan, Sevgi İçigen, Sinan Gürdağcık, Şahin Erkoçak, Tolga Eren, Yavuz Turhan... vd.

11. “Ebe Sobe Çocuk Kulübü”nün Ebe Sobe dergisi arasındaki bağlantı nedir? Bu Çocuk kulübünü kurarken üyelerine ne gibi bir faydası olacağını düşündünüz? Ebe Sobe Çocuk Kulübü’ne üye olan öğrencilerle ne gibi faaliyetler yapıyor?

Ebe Sobe Çocuk Kulübü, Ebe Sobe okurlarını zaman zaman buluşturan ve birlikte yapılan etkinliklerle arkadaşlıklarını artırmayı hedefleyen bir kulüptür. Dergi ile okur arasındaki mesafeyi kaldırıp, onları bir araya getiren bir ortamdır.

Kulübü açmaktaki amacımız, okurla ayda bir buluşan bir dergi olmanın ötesine geçerek okurlarımızı bir araya getirip, derginin etkinliğini daha geniş bir zamana yaymaktır. Her ayın iki hafta sonunda düzenlediğimiz etkinliklerle bu amacımıza ulaştığımızı gördük. Hatta bu programları İstanbul dışındaki illere de yaymayı amaçladık ve bunun bazı örnekleri oldu. Fakat bu konuya gereken zamanı ayırabilirsek, ileride bu kulüp etkinliklerinin daha çok ses getireceğini düşünüyoruz.

Şimdiye kadar genellikle yaptığımız etkinlikler şunlar: Kulüp merkezinde buluşup oyun oynamak, kitaplar okumak, film izlemek; çeşitli tiyatro, sergi, kitap fuarları, gösteri ve müze ziyaretlerine gitmek; piknik yapmak, ağaç dikme kampanyası düzenlemek...vb.

İlerleyen zamanlarda bu konuya gereken zamanı ayırabildiğimizde, kişisel gelişim ve el becerileriyle ilgili kurslar düzenlemek, çeşitli kurumlarla anlaşarak kulüp üyelerine indirim sağlamak, her dönem farklı illerde ve bölgelerde büyük programlar organize etmek gibi etkinlikleri gerçekleştirmeyi planlıyoruz.

12. Dergide verilen hediyeleri incelediğimizde karşımıza genel olarak kitap çıkmaktadır? Bunun bir sebebi var mı? Hediye verilen kitaplarda dikkat ettiğiniz bir nokta var mıdır?

Güzel bir noktaya değindiniz. Bu aslında dergimizin yayın politikasıyla ilgili de bir ipucudur. Ebe Sobe, ilk olarak okuma alışkanlığının sevdirmesini ve

kazandırılmasını amaçlamaktadır. Çünkü bugünün okuyan çocuğu, yarının okuyan yetişkini olacaktır. Okuyan insan, bilginin arayışında olan ve hayatını bilginin aydınlığıyla renklendiren insandır. Okuyan insanın merak duygusu ve yeni bir şeyler öğrenme heyecanı hep diri kalır. Aynı şekilde hayal gücü, algılama kapasitesi ve olayları değerlendirme gücü de artar.

Bilgi toplumuna gidilen bir süreçte, okuma sevgisi ve alışkanlığı gelişmiş bireylerden oluşan bir topluma sahip olmak, son derece önemlidir. Aslında bugün şikayet ettiğimiz toplumsal sıkıntıların temelinde, bilgiye sahip çıkmayan ve saygı duymayan bir toplumda yaşamamız yok mu zaten!? Öyleyse gelecekte de bu sıkıntıların olmaması için yeni kuşakları okumayla, kitapla ve bu bağlamda bilgiyle buluşturmamız gerekiyor.

Ebe Sobe, okumanın ve kitabın değerine inandığı için var. Ve yine bu nedenle hediye olarak kitap vermeyi önemli buluyor. Bu hediye kitapların genel kriteri, okuma sevgisi aşılacak, keyifle okunabilecek kitaplar olmasıdır. Bu bazen bir masal kitabı olur, bazen bir bilmece kitabı...

13. Ebe Sobe dergisinin abone ve bayi satışı olarak toplam tirajı nedir? Tirajı yükseltmek için Ebe Sobe çalışanları neler yapmaktadır?

Ebe Sobe'nin aylık tirajı uzun zamandır 17 bin olarak devam etmektedir. Bunun içinde bayi satışı, aboneler, toplu aboneler-satışlar ve tekli satışlar yer almaktadır. Türkiye'de -hedef kitlesi niteliğindeki- ilköğretim öğrencilerinin sayısının 15 milyona yakın olduğunu hesaba katarsak, bu dergi sayısının ne kadar yetersiz olduğu ortadadır.

Bunda, bağımsız bir yayın olmamızın getirdiği bir zorluk da var. Arkamızda bir medya grubu veya hazır bir kitle olmadığı için, reklam konusunda çok rahat davranamıyoruz. Ama ilk yıldan beri kitap fuarlarının hemen hepsine katılıyoruz. Fuarların dışında, çeşitli bölgelerdeki temsilcilerimiz kanalıyla da derginin tanıtımı yapılıyor. Gördüğümüz bir şey var: Dergiyi bir kez gören okurlar veya anne babalar, Ebe Sobe'yi çok beğeniyor ve genelde takip etmeye başlıyor. Sorun, daha çok insanı dergiden haberdar edebilmek... Bunun aşılması için de ilgili arkadaşlarımız çalışmalarını sürdürüyor.

14. Ebe Sobe'nin gelecek için ulaşmak istedikleri hedefler nelerdir? Bundan sonra neler yapmayı planladıkları konusunda bilgi verir misiniz?

Ebe Sobe, öncelikle daha çok okura ulaşmayı hedefliyor elbette. Tirajımızı daha yukarılara çıkarabildiğimizde, imkanlarımız da rahatlayacaktır ve böylece daha güzel çalışmalar uygulayabiliriz. Bütün yayımların en büyük hedefi daha fazla insan tarafından okunmak, daha fazla etkili olmak ve daha çok faydalı olmaktır.

Diğer yandan içeriğin daha da zenginleştirilmesini hedefliyoruz. Bu ilk sayıdan beri peşinde olduğumuz bir şey. Her sayıda daha farklı güzellikleri okurun karşısına

çıkarmak; değişmek, gelişmek, büyümek...

Ek 2

1. Sizce çocuk dergiciliğinin en büyük problemleri arasında neler gösterilebilir? Farklı yaş grupları için farklı dergiler çıkartmak gerekir mi? Bunun faydaları ve uygulanabilirliği açısından neler söyleyebilirsiniz?

Türkiye'deki çocuk dergiciliğinin en önemli sorunu, ülkemizde yeterli okuma alışkanlığının olmayışıdır. Giderek artan bir bilinçlenmeden söz edebiliriz ama anne-

babaların veya öğretmenlerin çocuğa okuma alışkanlığını aktarmada ilgisiz/yetersiz kaldığını görüyoruz çoğunlukla... Anne-babanın eğitim düzeyi düşükse veya kitap okuma alışkanlığı yoksa, çocuk evinde kitap-dergi okunması görüntüsüne aşına değilse, gündelik hayatını daha farklı seçeneklerle dolduruyor haliyle; televizyon, bilgisayar, oyun...vb.

Bu noktada eğitim sistemimizin de okumayı sevdirmeye, bilgi edinme bilincini kuvvetlendirme, hayal gücü ve merak duygularını diri tutma adına gerekli/yeterli çalışmaları yapamadığı ortada... Şimdi okullarda yeni eğitim müfredatına geçiliyor ve –tartışmalı da olsa- okuma listeleri oluşturuluyor; belki bundan sonrası için biraz daha fazla umudumuz olabilir. Ama bunca yıllık nesli nasıl yeniden şekillendireceksiniz? Okul hayatının tamamladıktan sonra kitabın kapağını bile açmayan bunca (toplumun önemli yüzdesini oluşturan) ebeveynlere nasıl bilinç verebileceksiniz? Onların yetiştirdiği/yetiştireceği insanlar, birkaç kuşak böyle devam edecek... Kısacası Türkiye’de “kitap okumak” fiilinin sadece “ders kitaplarını okumak” algısıyla yorumlanmasından kurtulmalıyız artık...

Devletin kütüphaneler yönüyle de okuma alışkanlığının kazandırılmasında da yerine getiremediği bir işlevsizlik var. Yabancı ülkelerde bir yayınevının (özellikle çocuk yayımlarında) en önemli destekçisi ve müşterisi kütüphanelerdir. Çıkan yeni bir kitap, anında çoğu kütüphaneye ulaşır. Hatta öyle ki, kitapların okuma tekrarına göre yazarlarına her yıl kütüphaneler tarafından telif bile ödeniyor bazı yerlerde... Böyle bir sirkülasyon olduğunda yayımcının imkanları ve baskı sayısı artmış oluyor. Ama Türkiye’de bugün 2500 kütüphane varsa, bunların büyük bir kısmı da terkedilmiş mekan görüntüsünde, تنها ve boş yerler...

Demek ki anne-babanın, okul ve kütüphaneleriyle devletin yerine getirmesi gereken bazı çabalar eksik kaldığı için, Türkiye’deki çocuk yayıncılığı da zor bir işe dönüşüyor.

Ayrıca “çocuk yayıncılığı”nda işin farklı bir zorluğu daha var. Çocuğa ulaşmak için öncelikle anne-babayı ve öğretmeni ikna etmeniz gerekiyor. Belki çocuk okumayı seviyor, istiyor, çok da faydalanacak ama anne-baba veya öğretmen “onay” vermemişse, siz o yayımı çocuğa ulaştıramıyorsunuz. Ulaşmaya çalıştığımız hedef kitleyle doğrudan temas kurma şansınız çok az yani...

Bunun dışında ülkemizdeki yayıncılığın genel sorunlarından biri olarak bazı teknik sorunlar da bu işin zorluğu olarak dile getirilebilir. Örneğin çocuk yayımlarının renkli olmasının getirdiği baskı ve kağıt maliyeti ya da yazarın yanında çizerlerle de çalışma zorunluluğunuz bu işin ekonomik yükünü daha da ağırlştırıyor.

Çocuk edebiyatıyla ilgili çalışmalar yapan yazar ve çizerlerin sayısı da sonuçta bellidir. Edebiyat türleri yeni yeni gelişmekte ve çeşitlenmekte... Çok yetenekli insanlarımız da var ama bu işle ilgili çalışma yaparken karşınızda sınırsız sayıda yazar-çizer kadrosu bulabilmek gibi bir lüksünüz de yok. Fakat yayıncılık son birkaç yıldır yakaladığı ivmede devam ederse yoluna, bunun zamanla çözümleneceğini tahmin ediyorum.

Sizin de değindiğiniz gibi, Türkiye’de çocuk dergiciliğinin (yayımcılığının) en önemli sorunlarından biri de yaş grupları yelpazesi... Özellikle dergicilikte bu yelpazeyi geniş tutmak zorunda kalıyorsunuz. Her öğrencinin sosyal imkanları ve eğitilmiş zekâ yönüyle algısı farklı olduğu için aynı yaşlar arasında bile farklılıklar da olabiliyor elbette... Pedagojik yönden doğru bir tercih olmasa da çocuk dergilerinde yaş grubu yelpazelerini geniş tutuyoruz. Oysa Amerika’da 0 ila 15 yaş arası çocuklar için dergiler yayımlayan tek bir yayın grubunun, yaş grupları ve ilgi alanlarına göre oluşturduğu 15-16 tane farklı çocuk dergisi var.

Türkiye’de niye böyle bir şey yapamıyoruz? Çünkü zaten yaş grubu yelpazesini geniş tuttuğunuz halde, okumaya olan ilgisizlik yüzünden baskı sayınız ve tirajınız ortada; kalkıp da bunu bir de yaş gruplarına bölecek olursanız, bu sayı iyiden iyiye azalmış olacak. Dileriz ki Türkiye’de 10 milyonu aşkın ilköğretim öğrenci kitlesinin % 1-2’si okuma alışkanlığı kazandığında, buna benzer imkanlar bizde de oluşabilsin.

2. Dergide ön plana çıkardığınız değer yargıları nelerdir? Daha önce böyle bir misyon üstlenmediğinizi söylemiştiniz. Ancak bir çocuk dergisinin bu değerlerin kazandırılması konusunda üzerine düşen bir görev yok mudur?

Dergide bir değer yargısı aşılama çabamız ve iddiamız yok. Belki merak güdüsünün, hayal gücünün, bilgi peşinde olmanın, kendini ifade edebilecek özgüvene erişmenin önemine inandığımız için, okurlarımızın bir bireye dönüşürken bu gibi özellikleri taşıyabilmesini istiyoruz. Bunun için de onların hayal gücünü ve merak güdüsünü diri tutacağına inandığımız yazılara ve çizgilere yer vermeye çalışıyoruz.

Bir çocuk dergisinin öncelikli işlevi “yargılar” oluşturmak ya da bunları aktarmak değildir zaten bana sorarsanız... Çocuk dergisi okuma alışkanlığımı ve okuma sevgisini kazandırmanın başlangıç noktasıdır. Dergiler her zaman kolay okunan ve kitaplar için okuma pratiği sağlayan araçlardır. Tam da hayatın şekillenme döneminde çocuk dergisiyle karşılaşan bu okurlar, çocuk dergilerinden oyuna, eğlenceye, edebiyata, estetiğe, tarihe, sanata, kültüre ve gündelik hayata dair ipuçlarını toplamış olurlar.

Bu dönemde okumanın hazzını alıp bilginin insana sağladığı imkanları fark etmeye başlarsa, bir taraftan kitap ve benzeri okuma alanlarına geçebilirler, öte taraftan da dağarcıklarında oluşan altyapı nedeniyle diğer insanlara nazaran anlama/algılama kapasitesini geliştirmiş olurlar. Edebiyatın ve estetiğin güzelliğini her şeyde aramaya başlarsa, bilgiye ulaşmanın insana verdiği zihinsel zenginliği ve özgüveni yaşarsa; hayatta karşısına çıkan her durumu sorgulayıp, yorumlayıp, düşünüp algılamaya çalışırsa, artık o dönemde kendi “değer yargıları”nı da kurabilecektir.

Dergi bir kapı açar; okumanın imkanlarından yararlanan insan, bu kapıdan girdikten sonra karşılaştığı durumları, diğer insanlara göre daha geniş bir ufukta değerlendirip o “ev” içindeki yolculuğunu sürdürür.

Biz çocuklara bir şeyler dikte etme yerine, bu sevgiyi yaşatmaya/kazandırmaya çalışmanın önemli olduğunu düşündüğümüz için böyle davranıyoruz. Onlara hayal gücünü ve merakı diri tutmanın önemli olduğu hatırlatıyoruz satır aralarında; bunlar sayesinde hayatı güzelleştirebileceklerine, öğrendikleriyle daha farklı görebileceklerine inanıyoruz çünkü...

Elbette biz de milli, kültürel, ahlâki ve toplumsal değerlere sahibiz ve onların korunması kadar yeni kuşaklara aktarılmasının gerekliliğine de inanıyoruz. Ama bunları çocuk dergisinde didaktik bir üslûpla yapmak yerine, onlara bu tür değerleri alabilecekleri yolları gösterdiğimizize inanıyorum. Bu yönüyle ünlü Çin öyküsünde geçtiği gibi “bir balık verme” yerine, “balık tutmayı öğretmeyi” daha önemli buluyoruz.

Dergide “olumlu-olumsuz davranış” tasniflerine girmenin de bu saydığım nedenlerden dolayı doğru olmadığını düşünüyorum. Zaten o okulda, evde, mahallede veriliyor. Çocuk dergisinin de veya her çocuk yayımının da bunu yapması gerekmiyor. Bizim içeriğimiz belli; didaktik ve dikteci olmadan, oyun ve arkadaşlık eksenine oturtulmuş, edebiyat ve bilginin aktarıldığı, interaktif iletişim kurmaya çalışan, onların diliyle konuşma çabası gösteren, iyiliği ve güzelliği arayan, hayal gücü ve merakın insanı geliştiren kanatlar olduğunu düşünen bir çocuk dergisidir Ebe Sobe... Bu derginin içeriği ve düzenlediği etkinlikler, çocukların da bir birey olduğunu kabul eden bir anlayış üzerine kurulu olduğu için, onlara kalıp verme çabasında değildir.

3. Ebe Sobe tam olarak nasıl bir dergi? Siz dergiyi nasıl nitelendiriyorsunuz?

Biz Ebe Sobe’ye başlangıçtan bu yana kendince, özgün bir içerik düzlemine oturtmaya çalıştık. Doğrudan örnek aldığımız bir yayın yoktu. Farklı birikimlerden faydalanarak ve karşımızdaki çocuk okurlar için daha uygun olduğunu düşündüğümüz bakış açılarından hareketle, bölümler oluşturduk. Bunlara baktığımızda Ebe Sobe’de hem edebiyat, hem bilgi, hem interaktif bölümler, hem de oyun-eğlence yer buluyor. Oysa ki bizim dışımızdaki dergilerden bazıları ya sadece oyun-eğlenceye yönelik, ya bilgiye yönelik, ya da edebiyata...

Aynı zamanda şunu da vurgulamak gerek; Ebe Sobe’de yer alan “edebiyat”, anonim masal ve öykülerden oluşmuyor. Bu anlamda Türkiye’nin “çocuk edebiyatı”na emek veren önemli yazarlarından aldığımız “çocuk edebiyatı” ürünlerini taşıyoruz dergiye... Bu belki de birçok çocuk yayımına göre en önemli farklarımızdan biridir.

Bu dört ana içerik ayağını hep dengeli şekilde korumaya çalıştığımız için, bence ortaya şöyle bir sonuç çıktı: Ebe Sobe, sadece bir “çocuk edebiyatı” dergisi olmadığı gibi, sadece bir “çocuk dergisi” olarak da tanımlanamaz kanaatindeyim! Ebe Sobe, “edebiyatı da önceleyen bir çocuk dergisi”dir.

4. Şiir, masal, hikaye... vb. edebî türlerin çocuklara sevdirmesi için neler yapıyorsunuz?

Öncelikle, yayımladığımız metinlerin dili, üslûbu, anlaşılabilirliği, ilgi çekiciliği, sürükleyiciliği, kurgusu ve benzeri unsurları da önemli. Bu noktada okurlarımızın beğeneceğini düşündüğümüz ve keyifle okunmasını arzuladığımız metinlere yer vermeye çalışıyoruz.

Az evvel de söylediğim gibi, öncelikle bu işe emek verenler arasından en nitelikli yazarlara ulaşmaya çalışıyoruz. Bu gibi yazarlarla çalışmak, ortaya çıkan edebî metinlerin kalitesini de belirlemiş oluyor. Ebe Sobe'nin temel amaçlarından biri, çocuk yayımcılığına emek veren yazar ve çizerler için de bir üretim alanı oluşturabilmektir. Çünkü biz, bu ülkede çocuk edebiyatının gelişmesi ile çocuk yayımlarının gelişmesi arasında doğrudan bir ilişki olduğunu düşünüyoruz.

Sonra birkaç isimle sınırlı kalmıyoruz, farklı farklı isimlerden edebî yazılar alıyoruz. Bu da hem konu, hem dil, hem bakış açısıyla büyük bir zenginlik sağlıyor. Yine bu nedenle okurlarımız çok farklı edebiyat türleriyle veya üslûplarıyla tanışmış oluyor.

Bunun yanında yazıyı görselle desteklemeyi çok önemsiyoruz. Okuma becerisini kazanma sürecinde olan çocuktaki görsel algının daha ağır bastığını da düşünürsek, bu önemli bir konu zaten... Görsellik konusunda titiz davranıyoruz.

Dergimizin ebatları bile görselliğin daha rahat yansıtılması amaçlandığı için bu kadar sıra dışı oldu. Ayrıca illüstrasyonlarını yayımladığımız isimler de, çocuk yayımcılığı alanında en üretken ve işinin ehli kişilerdir. Bu konuda da farklı tarzları devreye katmaya çalışıyoruz ve her çizerin üslûbu dergiye ayrı bir renk olarak katılıyor.

5. Çocuklardaki okuma becerilerini, okuma alışkanlığına dönüştürmek için neler yapıyorsunuz? Dergi dışında bunu destekleyici etkinlikler düzenliyor musunuz?

Daha önce de belirttiğim gibi, bir çocuk dergisinin varlık nedenlerinin başında “okuma alışkanlığı”nı kazandırmak var zaten... Aslında içeriğimizin tamamı (çizgiler, bilgiler, eğlence köşeleri dahil), bu varlık nedenine uygulama zemini kurmak içindir. Yani çocuk dergisi, eşittir okuma alışkanlığı kazandırma çabasıdır. Bu gerçekleştiğinde, insan hayata daha geniş ufuktan bakabilecek ve kendisine gerekli olan bilgilere ulaşabilecektir bir şekilde.

Bunun yanında dergimiz bünyesindeki Çocuk Kulübü'nün kullanımına sunduğumuz küçük bir kitaplığımız var. Zaman zaman “kitap okuma” şeklinde etkinlikler de düzenliyoruz bu kulübümüzde... Yazar buluşmalarına, kitap fuarlarına katılıyoruz. Ayrıca dergide kitap tanıtımları yaptığımız gibi, kitap okumanın önemine dair vurguları da sık sık yapıyoruz.

Bir de dergimizin bazı bölümlerinde okurlara verdiğimiz hediyeler büyük oranda kitap olarak tercih ediliyor. 45 sayıyı geriye bıraktığımızı düşünürsek, bugüne kadar 1000'e yakın kitap hediye etmişiz demek ki okurlarımıza...

6. Derginin sloganında yer alan konulardan birisi de “eğlence”dir. Sizce çocuk nasıl eğlendirilmelidir? Çocuklardaki mizah anlayışı farklı mıdır? Ne gibi izlenimleriniz var?

“Eğlence”yle anlatılmaya çalışılan, hoşça vakit geçirmeyi sağlayacak, güldüren ve gülümseten eylemlerdir; yani bir diğer ifadeyle oyundur... Çocukların hayatında oyunun ne kadar önemli olduğunu hepimiz biliriz. Bebeklikten ergenlik çağına kadar geçen süreçte, çocuğun eğitim ve öğretim metodudur aslında oyun... Zihinsel ve fiziksel olarak, hayatın pratiği yapılmış olunur bu dönemde...

Biz de çocuklardaki bu oyun gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerektiğine inandığımız için dergimizde eğlence ve mizaha da genişçe yer veriyoruz. Hatta bilgi içeren diğer bazı köşeler bile kimi zaman bunu bir oyun havası içinde aktarıyor. Böylelikle çocuğun psikolojisine uygun olarak “oyun ve eğlence” yoluyla okuma sevgisi de verilmiş oluyor. Bizim “oyun/eğlence”den kastettiğimiz, karikatürler, mizahi yazılar, bilmece-bulmacalar, el becerileri...vs.

Çocuğun kelime ve bilgi dağarcığı yetişkin bir insana göre sınırlı olduğu için, öncelikle bu anlama kapasitelerini dikkate almak gerekiyor. Çünkü hiç kimse anlayamadığı bir şeyi sevemez, ona gülemez, onu hayatında kullanamaz. Anlaması için onun dağarcığındaki kelimeleri kullanarak ve onun ilgisini çekebileceğini tahmin ettiğiniz mizah veya eğlence unsurlarına yer vererek sağlarsınız bunu. Bu yüzden bu tür ayrıntılara dikkat ediyoruz.

7. Çocuklara güncel olaylara verilmeli midir? Verilecekse bu nasıl olmalıdır?

Dergimizde çok fazla güncel hayatla ilgili konulara girmeyi tercih etmiyoruz. Zaten aylık bir dergi de olduğumuz için buna elverişli bir yayın ortamı sayılmayız. Ayrıca çocuklar okulda, evde, televizyonda, gazetede güncel dair birçok bilgi bombardımanı altındalar zaten... Dolayısıyla onların ruhlarını sakinleştirecek ve rahat bir nefes almalarını sağlayacak bir okuma alanı kurarken, güncelin karmaşasından da korumak gerekiyor. Bu yüzden röportajıyla, haber dosyasıyla, bilgilendirici yazılarıyla bu alan girme derdimiz yok.

Gündemle bağlantılı olan iki yönümüz var sadece; birincisi, “Vesaire” gibi başlıklar verdiğimiz kültür-sanat-aktüalite haberleri bölümü... Bu bölümde

çocuklarla ilgili ve çocukların da ilgilenebileceği birtakım etkinlikleri, gelişmeleri, yenilikleri duyurmaya çalışıyoruz. İkinci olarak da kapak dosyamıza gündemle ilgili bazı konuları taşıdığımız oluyor; YTL'ye geçiş, okulların açılması, yaz tatilinin gelmesi, öğretmenler günü...vs. Bu durumda da o kapak dosyasıyla ilgili bilgi verdiğimiz köşede, bu konunun bazı yönlerini işliyoruz.

8. Dergide işleyeceğimiz konuları seçerken nelere dikkat ediyorsunuz?

Öncelikle genel yayın çizgimize ve içerik tarzımıza uygun konular, başlıkları gündeme alıyor. İşleyeceğimiz konunun çocukların ilgisini çekip çekmeyeceğini, anlama ve bilgi düzeylerine uygun olup olmadığını da düşünüyoruz. Yaş grubu, kelime dağarcığı önemli... Onların gelişmesi ve öğrenmesine katkıda bulunacak bilgi başlıkları seçmeye çalışıyoruz.

Konuların çok fazla güncele bağlı kalmamasını, çocukları yanlış yönlendirecek ve kafalarında soru işaretleri oluşturacak nitelikte olmamasını önemsiyoruz. Konuyla ilgili tekrar her yerde bulunabilecek bilgilerden çok, daha farklı bakış açıları da sağlayarak “her yerde bulunmayacak” ve “önemli olan detayları ıskalamayacak” bir şekilde aktarmaya çalışıyoruz konuları...

Konuların belirlenmesi ve işlenmesi sırasında ne, nasıl, niçin, ne zaman gibi sorularla ilgili olarak düşüncemizin merkezinde hep “çocuk” yer alıyor.

9. Yazar ve çizerlerle olan yazı alış verişini nasıl yapıyorsunuz? Onlarla çalışma biçiminizi kısaca anlatır mısınız? Dergide değişken bir yazar/çizer kadrosu var ve köşeler bir süre sonra farklılık gösteriyor. Bunun özel bir sebebi var mı?

Sürekli çalıştığımız bazı yazar-çizerlerimiz olduğu gibi üç ayda bir, altı ayda bir yılda bir, arada bir bizde çalışmalarını yayımlanan yazar-çizerler de var. Bunlara yenileri de ekleniyor sayılar ilerledikçe... Sanıyorum ki 4 yılın sonunda 100 civarında farklı yazar ve çizerin çalışmaları, değişik zaman aralıklarıyla yayımlanmıştır Ebe Sobe'de...

Sürekli çalıştığımız bazı yazar-çizerlerimizle de bir projeyi/köşeyi, hiç aralıksız yıllarca götüreceğimiz gibi bir zorunluluğumuz yok. Belli bir zaman geçtikten sonra, bir projenin yayın süresinin yeterli olduğu kanaatine vardığımızda o bölüm bitiyor. Belki o yazar-çizerle bu sefer farklı bir çalışmaya başlanmış olunuyor. Ama 1. sayıdan başlayan bir köşenin 50. sayıya kadar devam etmesi söz konusu değil.

Bunu niye böyle yaptığımızı soracak olursanız... Biz çocukların her zaman yeniliklerin, ilginçliklerin, değişikliklerin peşinde olduğunu düşünüyoruz. Çocuğun oyun biçimine de bakılırsa, bir şeyin monotonlaşma boyutuna ulaşmasına izin vermez çocuk. Biz de aylık bir yayın olarak dergimize olan ilgiyi canlı tutmak için sürekli birtakım yenilikleri, farklılıkları, yeni köşe ve isimleri devreye sokmayı önemsiyoruz. Bir taraftan da öğrendiklerimiz veya düşündüklerimiz, aklımıza başka ve yeni fikirler getiriyor. Onları uygulamak, dergiye yansıtmak ve de yayın akışında durağanlık, monotonluk hissi oluşturmamak için böyle yeni yolları aramak hoşumuza da gidiyor.

Dergide çalışmaları yayımlanan yazar-çizerlerle diyalogun nasıl şekillendiği ve yazı alışverişinin nasıl olduğu konusuna gelince... Yazar veya çizerlerimizle geliştirilen bazı proje teklifler onlardan, çoğunluğu da bizden gelmektedir. “Sizden şu sayımız için şöyle bir yazı almak, yayımlamak istiyoruz”, “şöyle bir yazının illüstrasyonunu sizin yapmanızı arzu ediyoruz” veya “Şöyle bir proje yapsak, içeriğinde şunlar olsa” şeklinde konuşuyoruz. Gelen yazıları da değerlendiriyoruz. Hazırlık takvimi içinde yazılar ile çizgiler birbiriyle buluşuyor. Sonra da dergimiz yayımlandığında, bu yazar ve çizerlere o sayıya kattıkları işlerle ilgili olarak telif bedellerini ödüyoruz.

10. Ebe Sobe şu anda birçok çocuğa ulaşmaktadır. Gelecekte nasıl bir Türkiye, sosyal yapı ortaya çıkar? Ebe Sobe okuyan çocuklar ilerde nelerde ve nasıl birer vatandaş olabilirler?

Gelecekte Türkiye'nin nasıl bir sosyal, ekonomik veya siyasal yapıya kavuşacağına dair bir tahminde bulunmak zor gerçekten... Hem Türkiye'nin değişken gündemi ve yapısı böyle bir öngörünün kapısını kapatıyor; hem de bu, daha çok sosyologların, gelecekbilimcilerin, toplumbilimcilerin cevaplayabileceği bir soru olduğu için...

Ama bizim gönlümüz neyi arzu eder dersiniz; her türlü sosyal yönüyle gelişmiş, bilgiyi önemseyen ve kullanan, kitabı seven ve kitabın imkanlarını kullanan, laftan çok icraatla uğraşan, kendi işini en iyi şekilde yapan, düşünceye saygı duyan, saygı ve sevgiyi yayan, kendisiyle ve dünyayla barışık, estetik duyarlılıkla dünyayı güzelleştirme gayretini sürdüren insanlardan oluşan bir toplumsal yapıyı arzu ederiz.

Bununla birlikte insanların da kişisel olarak geleceklerini şekillendiren sadece kitap veya dergiler değil. Keşke bu kadar kolay bir yöntem olsaydı, tüm sorunları gidermek çok daha kolaylaşırdı mutlaka... İnsanların (veya Ebe Sobe okurlarının) geleceğini şekillendiren birçok değişken ve etken var. Aldığı eğitim kalitesi, aile imkanları, arkadaş ve toplumsal etkiler, ekonomik şartlar, kişisel hedefler ve hassasiyetler, hatta fırsatlar bile insanın çizdiği yolu belirleyen etkenler oluyor. Aynı okulda eğitim alan, aynı çevrede yetişen, aynı ekonomik imkanlara sahip olan iki kardeşin geleceği bile birbirinden farklı olabiliyor; bazen iki kardeş hayatta iki farklı kutupta bile sürdürebiliyorlar hayatlarını...

Buna bağlı olarak düşündüğümüzde, Ebe Sobe okurlarının bu ülkenin geleceğinde nasıl yerler alacağını kestirmek mümkün değil. Ama derginin içeriğinden hareketle, böyle bir içeriğe ilgi duyan ve özümseyen okurların şöyle bir çerçevede oluşmasını arzu eder gönlümüz... Dileriz ki, örneğin kitap okumaya ve bilgiye önem veren, merak duygusunu ve hayal gücünü koruyarak dünyanın anlamını çoğaltacak bakış açısını koruyan, estetik duyarlılığı gelişmiş, sevgiyi ve paylaşmayı önemseyerek yayan, hayata güzel şeyler katma çabasıyla yaptığı işi en güzel şekilde

yapıp toplumun içindeki yerini dolduran bireylerin çoğunluğu Ebe Sobe gibi dergilerden beslenen çocukların özellikleri olacaktır.

Okurlarımızın bu hayata bakışlarına katacağımız en küçük bir güzel değer ile onların başarısına katkı sağlayacak en ufak bir pencere açabilmiş olursak, bu da bizim mutluluğumuz olacaktır.

Ek 3

DERGİDE YER ALAN YAZAR VE ÇİZERLERİN BİYOGRAFİLERİ

Mevlana İdris ZENGİN

1966 yılında Kahramanmaraş-Andırın'da doğdu. İstanbul Hukuk Fakültesi mezunu. Çeşitli gazete ve dergilerde şiir, deneme ve masalları yayımlandı. Çocuklar

için yazdığı masal ve hikayeler muhtelif TV, radyo, gazete ve dergilerde yayımlandı. Çocuk edebiyatı alanında ödüller aldı.

ESERLERİ: Kuş Renkli Çocukluğum ve İyi Geceler Bayım adlı iki şiir kitabı vardır. Bunun dışında Kirpiller Şapka Giymez, Çınçınlı Masal Sokağı, Sufi ile Pufi, Ütüsüz Ayakkabılar, Vay Canına, Hayal Dükkanı, Korku Dükkanı, Tuhaf Adamlar isimlerini taşıyan ve seri halinde yayımlanmış kitapları bulunmaktadır

Burhan EREN

1972 Balıkesir / Dursunbey doğumlu.

İlk ve orta öğrenimini Bursa'da, üniversite öğrenimini İstanbul'da tamamlayarak gazeteciliğe başladı. İkinci Yazıları, Kayıtlar ve Dergah dergilerinde şiirleri yayımlandı.

Çocuk edebiyatı alanında verdiği ürünlerini ABC Çocuk Sayfası ile Mavikuş, Kırmızı Bisiklet ve Ebe Sobe adlı dergilerde çocuk okurlarla paylaştı. Okumayı yeni sökmüşler için yazdığı Ormandaki Bisiklet (BKY-2000) adlı hikaye kitabıyla, çocuklara ramazan kültürü ve neşesini anlattığı Çocuk ve Ramazan (Timaş – 2001) adlı kitabı onun daha önce yayımlanmış kitapları.

Halen muhabir olarak gazetecilik mesleğini sürdüren Burhan Eren, çocuklara yönelik edebiyat çalışmalarına da devam ediyor.

Aytül AKAL

1952 yılında, İzmir'de doğup büyüdüm. 1971 yılında İzmir Amerikan Kız Koleji'ni bitirdim. 1999'da uzaktan eğitimle Washington International University'den mezun oldum ve 'Eğitim' dalında yüksek lisansımı yaptım.

Çok küçükken başladım yazı yazmaya - yazmak bir tutkuydu benim için. Çocukluğumdan bu yana, çeşitli dergilerde yazılarım ve röportajlarım yayımlandı. Yetişkinler için şiirler içeren ilk kitabım 'Kent Duygusu' 1981 yılında yayımlandı.

80'li yıllarda çocuklar için yazmaya başladım. İlk masal kitabım '*Geceyi Sevmeyen Çocuk*' 1991 yılında yayımlandı. 1995'te iki yazar arkadaşım Aysel Gürmen ve Ayla Çınaroğlu ile birlikte, çocuk edebiyatına nitelikli yapıtlar kazandırmak amacıyla Uçanbalık Yayınları'nı kurduk ve çocuk kitaplarımızı yayımlamaya başladık. Bu güne kadar 2-15 yaş grubundaki çocuklar için 100'e yakın kitap yazdım. Masallarla başlayan yazın serüvenimi öykü ve oyunlarla sürdürürken,

ilk gençlik için serüven romanları (*Süper Gazeteciler*) yazdım. Yazar Mavisel Yener'le sürdürdüğümüz tek tema üzerine şiirleşmelerimiz, '*Mavi Ay*', '*Kar Sesi*' ve '*Denizin Büyüsü*', karışık temalar üzerine şiirleşmelerimiz ise, '*Kuş Uçtu Şiir Kaldı*' ve '*Şiirimi Kedi Kaptı*' adlı şiir kitaplarında topladım. Bu kitapların, tasarım açısından da çocuk yazınına sıra dışı bir çizgiye taşıdığına inanıyorum. Ayrıca yetişkinler için biri şiir (Kent Duygusu'1971), ikisi öykü (*Beni Bırakma Hayat*'99, *İki Ucu Yolculuk*'01 - Bilgi Yayınları) olmak üzere üç kitabım yayımlandı.

Dergi ve gazetelerde yazılarım, çocuk kitapları için tanıtım ve eleştirilerim, yazar, çizer ve çevirmenlerle röportajlarım yayımlanıyor... Bazı öykü ve masallarım ders kitaplarında yer alıyor.

Amacım, ülkemizde çocuk edebiyatının standardını yükselterek çocukların okuma alışkanlıklarını geliştirmelerine yardımcı olmak. Yazarlığımı, ortağı olduğum ticaret ve sanayi şirketindeki idari görevlerimle birlikte yürütüyorum. Evren ve Alper adlı iki harika oğlum var.

Yurt Dışı Çalışmaları

'*Sihirli Kapı*' ve '*Mevsimler Kralı'nın Maceraları*' adlı 8 resimli kitabım, Avusturalya'lı yayımcı Writers Exchange E-Publishing tarafından basıma hazırlanmaktadır. (<http://www.writers-exchange.com/aytul.htm>)

Bazı masallarım yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dilini geliştirme projesi çerçevesinde. Hollanda Tilburg Üniversitesi Dil ve Edebiyat bölümü tarafından yayımlandı.

Savaşta maddi-manevi zarar gören Irak'lı çocukların eğitimi ve desteklenmesi amacıyla İngiltere'de geliştirilen bir projenin sonucu olarak, Lines In The Sand (Kumdaki Çizgiler) adlı antoloji, 2003 yılı Haziran ayında İngiltere'de Francis Lincoln Yayınevi tarafından basıldı ve geliri Irak'lı çocuklara verilmek üzere Unicef'e bırakıldı. Projeye katkıda bulunmak üzere farklı ülkelerden eserlerini gönderen dünya sanatçıları arasından yalnızca 150 yapıt seçilerek antolojiye alındı. Sanatçıların savaşa karşı duruşunu yansıtan ve tüm dünyada Unicef aracılığıyla ve Amazon gibi büyük kitapçılar üzerinden siparişle satışa sunulan bu antolojide benim "*The Quarrelsome Trees*" (Kavgacı Ağaçlar) adlı masalım yer almaktadır. Yurt dışında çeşitli kütüphanelerin web-sitelerinde biyografim ve bazı kitaplarımın tanıtımları yer almaktadır: Avusturya: (<http://www.bvoe.at/~cin-ali-lernklub/Autor-Probe%20Akal.htm>) veya (<http://www.bvoe.at/~cin-ali-lernklub/E-book-Bett.htm>)

Merih AKOĞUL

1963 yılında İstanbul'da doğdu. Mimar Sinan Üniversitesi Fotoğraf Ana Sanat Dalı'nı 1985 yılında bitirdi. 12 fotoğraf sergisi açtı, dört fotoğraf albümü yayımladı. Çocuklar için yazılmış ilk kitabı olan Saklı Günlükler'in (Saklambaç – 2005) dışında, daha önce şiirlerini Son Dokunuş (1992), Kuğunun Ölümü (1995) ve denemelerini İkizim Söyledi Ben Yazdım (2005) başlıkları altında kitaplaştırdı. Engelli çocuklarla çalışmalar da yapan Akoğul'un, 2002 yılından bu yana Ebe Sobe çocuk dergisinde yazıları ve fotoğrafları sürekli olarak yayımlanmaktadır.

2004 yılında, engelli çocuklarla yaptığı fotoğraf çalışmalarından dolayı Çocuk Hakları Hizmet Ödülü'nü de aldı.

Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Fotoğraf Bölümü'nde öğretim görevlisi olan Akoğul, Kadir Has Üniversitesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü ile Eyüboğlu Koleji ve Fotoğrafevi'nde de fotoğraf dersleri vermektedir.

Dağistan ÇETİNKAYA

1970 yılında Kırıkkale'de doğdu.

Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi grafik bölümünü 1998 yılında bitirdi.

1993 yılında Karikatür ve Mizah Müzesi'nde ilk kişisel sergisini açtı. Daha sonra bunu diğer kişisel sergileri izledi. 1990, 1993 ve 2002 yıllarında uluslararası karikatür yarışmalarında ödüller aldı.

Gırgır, Cıngar, Hıbrır, Ustura gibi mizah dergilerinde; İzlenim, Aksiyon, Zaman, DMG Magazines ve Hürriyet gibi basın organlarında karikatür ve illüstrasyonlar yayımladı, grafik tasarımlar yaptı. Halen illüstrasyon-karikatür çalışmalarını sürdürüyor.

Yayımlanmış kitapları arasında Nurcan (Timaş – 2000), özel proje katalogu Bibeslokiz (2000), Bilmi-yorum (Zaman Kitap – 2003) adlı karikatür albümü ve Böcekistan (Saklambaç-2005) adlı çocuklar için hazırlanmış bir çizgi roman kitabı bulunmaktadır.

Ayrıca bazı çocuk kitaplarının resimlemelerini yaptı; Ormandaki Bisiklet (BKY-2000), Miyop Gergedan (BKY-2000), Nasreddin Hoca (YKY-2003), La Fontaine Masalları (YKY-2003), Her Güne Bir Oyun (YKY – 2004) ve Yıldızlı Atlas (Saklambaç - 2005) bunlardan bazılarıdır.

Mustafa DELİOĞLU

Mustafa Delioğlu, 1946 yılında Erzincan'da doğdu. 1968 yılında çizgi film fonu yaparak başladığı illüstratörlük yaşamına, 1975'te kurduğu atölyesinde ağırlıklı

olarak kitap kapağı ve çocuk kitapları resimlemeye devam etti. Bu alanda kendine özgü bir üslûp oluşturdu. Çocuklara resimle verilmek isteneni vermek kadar, onlara sanatsal bir bakış açısı ve estetik bir beğeni ölçüsü kazandırabilecek resimler yapmaya özen gösterdi.

İllüstrasyonun yanı sıra resim çalışmaları da yapan sanatçının eserleri, kişisel ve karma sergilerde yer aldı. Mustafa Delioğlu İstanbul'da yaşıyor.

Mavisel YENER

1962 Ankara doğumlu. 1984'te Ege Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinden mezun oldu. 1980'den bu yana öykü, masal, eleştiri yazıları yayımlanıyor. Oyunları, radyoda yayımlandı; İzmir ve Ankara'da sahnelendi.

Çocuk yazınıyla ilgili söyleşi, atölye çalışması ve konferanslara katılıyor. Çocuk yazını alanında 30'u aşkın yapıtı yayımlandı. Evli, İhlara ve Yasemin adlı iki kızı var.

Çeşitli yazın dallarında aldığı ödüllerden bazıları: Yeni Asır, İçimizdeki Köşe Yazarları Ödülü (1998); TÖMER, Anadili Masal Yarışması Ödülü: Evinden Kaçan Masal (1999), Anadili İkibine Öyküler Yarışması Ödülü: Su Yeşili (2000); Bu Yayınevi, Çocuk Mizahı Öyküleri, 3.'lük ödülü: Üşengeç (2000), Çocuk Romanı Yarışması 1.'lik ödülü: Kayıp Seslerin İzinde (2001); Samim Kocagöz Öykü Yarışması, 1.'lik Ödülü (2002); Ömer Seyfettin Öykü Yarışması, 1.'lik ödülü (2002); Tudem Yayınları, Çocuk Romanı Yarışması 1.lik ödülü: Mavi Zamanlar (2003); Çocuk Edebiyatçıları Birliği, 23 Nisan Çocuk Edebiyatı, Şiir dalı ödülü: Mavi Ay (Aytül Akal'la – 2004)...

Gökhan ÖZCAN

1965'te İnegöl'de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İnegöl'de tamamladı. Gazi Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümünden 1987 yılında mezun oldu. Daha sonra TRT'de çeşitli yapımlarda görev aldı.

Albatros, Birey, İkinci Yazıları, Araf, Yeni Dergi, Hece, Kaşgar ve Kökler dergilerinde büyüklere; Mavikuş, Kırmızı Bisiklet ve Ebe Sobe dergilerinde çocuklara yönelik hikaye ve denemelerini yayımlandı. Bunun dışında çeşitli gazete ve dergilerde köşe yazıları yazdı.

Yayımlanmış kitapları: Hiçbişey (öyküler; Vadi - 1997), Altmış İkidir Tavşan (çocuk öyküleri; Kırkambar – 1997), Günlerin Gölgeleleri (denemeler; Mavi Yayımcılık – 1997), Ruh Yordamı (denemeler; Vadi – 1997), Kim Duma Dum Kime (çocuklara denemeler; Uğurböceği – 2005).

Dr. Fatih ERDOĞAN

1954 yılında İzmir’de doğdu. Kùltür Koleji’ni ve Robert Koleji bitirdikten sonra, Boğaziçi Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümü’nden mezun oldu. 1980-1991 yılları arasında Redhouse yayınevinde çocuk yayımları editörü olarak çalıştı. Kurucusu olduğu Mavi Bulut Yayınları, halen çocuk yayımları alanında ürünler vermektedir. 1990-2000 yılları arasında çocuklar için çıkarılan ilk edebiyat dergisi *Kırmızıfare*’yi, ilk çocuk edebiyatı araştırmaları dergisi *Binbir Kitap*’ı çıkardı. 1989 yılında kütüphanecilik bölümünde yüksek lisansını tamamladı ve 1992 yılında aynı bölümde öğretim görevlisi olarak göreve başladı. 1999 yılında aynı bölümde doktorasını tamamladı. 1992-2002 yılları boyunca Çocuk Edebiyatı, Masalıüstü Yayıncılık, Yayın Hayatı ve Sorunları, Bilgi Teknolojileri gibi dersler verdi. Çocuklara yönelik çok sayıda kitap yazdı, çok sayıda çevirdi ve birçok kitabın editörlüğünü yaptı. Halen çocuk kitabı yazarlığının yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı Çocuk Yayınları Komisyonunda görev yapmaktadır.